COMMONWEALTH INST.
ENTOMOLOGY LIBRARY
27 JUN 1955
SERIAL
SEPARATE
Eu.156A

MEMORANDA SOCIETATIS PRO FAUNA ET FLORA FENNICA

30

1953—1954

EDENDUM CURAVIT

HOLGER AHLQVIST

4 FIG. 1 IMAG. PHOT. 1 TAB. GEOGR.

HELSINGFORSIAE 1955

SOCIETAS PRO FAUNA ET FLORA FENNICA

MEMORANDA SOCIETATIS PRO FAUNA ET FLORA FENNICA

30

1953—1954

EDENDUM CURAVIT

HOLGER AHLQVIST

4 FIG. 1 IMAG. PHOT. 1 TAB. GEOGR.

HELSINGFORSIAE 1955

RUNAR COLLANDER

VIRO DOCTISSIMO
INVESTIGATORI VITAE PLANTARUM
EMINENTI
MEMBRO DIRECTORII SUI
PER MULTOS ANNOS STRENUO
SOCIETAS PRO FAUNA ET FLORA FENNICA
SEXAGENARIO
MENTE GRATA ET REVERENTI
HOC VOLUMEN DEDICAVIT

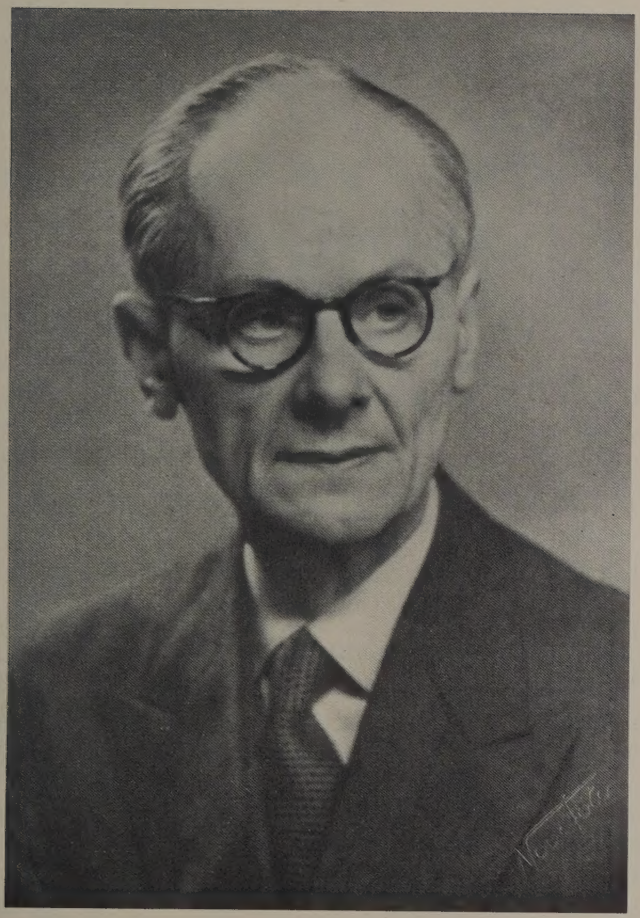

1954

Runar Collander.

Societas pro Fauna et Flora Fennica 1953–1954

Praeses: Alvar Palmgren prof.; *vicarius praesidis:* T. H. Järvi prof.; *secretarius:* Lars von Haartman dr phil.; *custos thesauri:* Sten Stockmann; *bibliothecarius:* K. O. Donner dr phil.; *custos collectionum botanicarum:* Gunnar Marklund dr phil.; *collectionum zoologicarum generalium:* Olavi Kalela dr phil.; *entomologicarum:* Richard Frey prof.

Administratores praeter eos qui praesidis, eius vicarii, custodis thesauri, bibliothecarii muneribus funguntur: Pontus Palmgren prof., Ernst Häyrén prof., Harald Lindberg prof., Runar Collander prof., Alex. Luther prof., quorum vicarii sunt Ilmari Hustich prof., Carl-Eric Sonck dr med. chir.

---

3. 10. 1953

Föredrag av mag. Björn Kurtén: *Hästarnas utveckling.*

Professor Ernst Häyrén uppläste minnesord över Sällskapets avlidne ledamot dr Veli Räsänen.

Ordföranden framlade *Memoranda Societatis pro Fauna et Flora Fennica 28* 1951—1952. Edendum curavit Holger Ahlqvist. Ytterligare framlades *Acta Societatis pro Fauna et Flora Fennica 70* (P. H. Lindberg) samt separatupplagan av följande skrifter: *Acta Zoologica Fennica 71* (Wikgren), *Acta Zoologica Fennica 72* (Noodt), *Acta Zoologica Fennica 73* (Gerlach) samt *Acta Botanica Fennica 51* (Droop).

Ordföranden meddelade, att Sällskapet till prof. Nils Svedelius på dennes 80-årsdag sänt en telegrafisk lyckönskan.

Ordföranden meddelade, att Sällskapet till prof. Kaarlo Hildén på dennes 60-årsdag framfört en lyckönskan genom sekreteraren.

Sekreteraren meddelade, att han på Sällskapets vägnar till Suomen Raittiuden Ystävät framfört en hälsning på denna förenings 100-årsdag.

Prof. Ernst Häyrén redogjorde för fynd av den för landet nya blågröna algen *Fischerella ambigua* (Näg.) Gom. från Korpilahti socken i Ta
(se s. 2).

Dr H. TÖRNROTH meddelade följande växtfynd, gjorda sommaren 1953 i norra Hammarland på Åland:

Liparis Loeselii, tidigare känd endast från Åland, Eckerö, Storby, där den upptäcktes 1951 såsom ny för Finland.

Cladium mariscus, tidigare känd från en lokal på Åland, Eckerö (1947, ny för Finland) och en lokal i norra Savolax, Jorois (1949).

Schoenus ferrugineus. Tvenne nya fyndplatser ej långt från den plats, där fil.dr A. Backman fann arten någon vecka tidigare såsom ny för Åland.

ERNST HÄYRÉN: **En för Finland ny blågrön alg, Fischerella ambigua (Näg.) Gom., från Korpilahti socken, Tavastia australis.**

Arten insamlades i en vik av Päijänne-vattnen, i Putkilahti by i Korpilahti socken, den 27 juli 1953. Fyndplatsen är belägen c. 100 m inåt från landsvägsbron, innanför tät *Phragmites*, från vattenranden till 0.5 m djup. Vattnet ogenomskinligt till följd av uppslammade lerpartiklar; den leriga stranden upptrampad av betande djur. Bottenvegetationen utgjordes av *Ranunculus reptans* cp, *Scirpus acicularis* st cp (vattenform med långa blad) och *Elatine hydropiper* sp. Dessutom lösliggande *Drepanocladus* i mindre mängd och talrika växtrester. Vidfästa på mossan och växtresterna: *Gloeotrichia intermedia* sp till st cp, *Rivularia Biasolettiana* sp och *Fischerella ambigua* st pc till sp. Den sistnämnda företedde hyalina, relativt tunna slidor och avvek härigenom från landformen, som förekommer på fuktig jord bland mossa. Men då samma företeelse har påvisats hos en del andra arter, föredrager förf. att anse den iakttagna *Fischerella*-formen såsom en vattenmodifikation, måhända utbildad till följd av att arten genom förmedling av kreatur hamnat i strandvattnet och där fortlevat. Här kan tillfogas att mått och bild hos GEITLER i Rabenhorsts Kryptogamenflora i övrigt överensstämma med de iakttagna exemplaren.

Jämväl påträffades på samma ställe en steril, småcellig form av *Anabaena flos-aquae* st pc. Cellernas diameter endast 2.5—3 μ, deras längd 4.5—5 μ. Heterocysternas diam. 4.5—5 μ och längd c. 7 μ.

Mot spetsen av bladen hos *Scirpus acicularis* iakttogs ofta en gles algvegetation: unga sterila plantor cp av *Bulbochaete* och *Oedogonium*, *Gloeotrichia intermedia* sp, diatomeer st pc och den omtalade formen av *Fischerella ambigua* st pc.

LARS FAGERSTRÖM: **Emil Graeffe och hans herbarium.**

Botaniska museets i Helsingfors inhemska växtsamling (Herbarium Musei Fennici) inbjuder, liksom varje annan större biologisk samling, till mångahanda olikartade studier. I stort sett har man hittills utnyttjat dessa samlingar blott för erhållande av uppgifter beträffande enskilda arters utbredning

Emil August Graeffe
* 3.12.1853 † 5.11.1925

samt för systematiska utredningar. Blott sällan har man begagnat sig av de möjligheter till klarläggande av de enskilda insamlarnas botaniska fältverksamhet samlingarna erbjuda. Detta gäller speciellt samlare, vilka verkat utanför den krets av fack- eller amatörbotanister, som i någon form gjort sitt insamlade material mer eller mindre känt. Vid en granskning av Herbarium Musei Fennici möter man ständigt namn på insamlare av också betydande kollekter, beträffande vilkas insamlare några närmare persondata icke stå att finna i litteraturen, än mindre uppgifter om respektive insamlares botaniska verksamhet, och dock uppvisar samlingen rätt många sådana betydande kollekter, som representera resultat av botaniskt pionjärarbete inom större eller mindre områden. Detta pionjärarbete är till dels föga känt och människorna bakom detsamma blott och bart namn i det allmänna medvetandet. *Det synes för museerna och personalen vid desamma vara en förpliktande uppgift att draga fram dessa förgätna pionjärer ur glömskan och göra deras botaniska inlägg känt.*

En utredning av ovan skisserad art är icke alltid en lätt uppgift. De ursprungliga kollekterna hava fördelats på de skilda artsamlingarna. Som en följd av detta är man tvungen att genomgå hela den omfattande samling exempelvis Botaniska museet äger av inhemska växter. Denna granskning är tidsödande i hög grad och även i andra avseenden arbetsdryg, men den är stimulerande och mången gång rent av spännande. Samlingarna lämna ofta oväntat rikligt detaljuppgifter om t.ex. insamlarnas exkursionsprogram under en kortare eller längre tid. Ännu mera värdefull blir granskningen, om det samtidigt blir möjligt att rekonstruera den yttre ramen för insamlarens liv. Genom hänvändelse (ofta via pastorskanslierna) till mer eller mindre nära efterkommande, anförvanter och vänner, kunna vederbörandes livsdata än så länge i flertalet fall klarläggas. Dessa livsdata lämna oftast en betydelsefull bakgrund till de resultat granskningen av växtsamlingarna giver, liksom denna även mången gång giver mera liv och djup åt människan bakom dessa livsdata.

Till belysande av det ovan sagda lämnas nedan en redogörelse över Emil Graeffe och hans botaniska verksamhet, vilken i betydande stycken kan rekonstrueras på grundvalen av hans herbarium.

Efter det senaste kriget kom jag på Botaniska museet att ägna ett stort intresse åt bearbetningen och iordningställandet av några till museet done-

rade betydande samlingar av fanerogamer av äldre och yngre datum, vilka av en eller annan orsak beklagligt nog lämnats vind för våg. I detta material, till vilket jag har orsak yttermera återkomma i annat sammanhang, fäste jag mig speciellt vid en stor kollekt, som på museet gått under namnet Graeffes-Westerlinds samling. Denna intresserade främst genom de vackra proven, den omsorgsfulla uppfästningen samt de över huvud fullständiga lokaluppgifterna. Materialet representerade främst prover från olika delar av Finland, men också betydande samlingar från Sibirien och Californien voro för handen, liksom även enstaka prov från Japan, Kina och andra avlägset belägna länder. Ett betydande antal prov av hos oss odlade trädgårdsväxter gav vid handen, att samlingens upphovsman varit en av växter över huvud starkt intresserad man, som till synes i sin samling velat bevara en del av det skönhetsvärde växtvärlden synbarligen bjudit honom.

Samlingens iordningsställande fortgick i långsam takt och först hösten 1953 var hela materialet bearbetat; det kommer efter hand att införlivas med museets övriga samlingar.

Redan efter min första kontakt med nu ifrågavarande samling försökte jag på museet få reda på samlingens öden och några data om mannen bakom densamma. Över huvud voro namnen Graeffe och Westerlind helt okända. Prof. Alvar Palmgren erinrade sig Emil Graeffe som botanisk exkurrent på Åland och prof. Ernst Häyrén mindes honom som verksam medlem av växtbytesföreningen. Beträffande samlingens öden meddelades det mig, att den som gåva strax efter kriget erhållits från Svenska Samskolan i Tammerfors.

Under de senaste åren har Ragnar Graeffe, en sonsón till Emil Graeffe, idkat studier i botanik vid Botaniska institutionen. Genom Ragnar Graeffe erhölls kontakt med Emil Graeffes tvenne kvarlevande söner, forstmästaren Eugén Graeffe (Ikalis) och ekonomiemagister Torsten Graeffe (Virkby), vilka såsom förstahands källor kunnat giva värdefulla upplysningar om fadern. Direktör Thorwald Grönblom (Tammerfors), tidigare granne till Emil Graeffe i Birkkala, har därtill lämnat uppgifter, som varit ägnade att belysa Emil Graeffe och hans botaniska verksamhet. Till samtliga nu nämnda herrar frambär jag mitt tack. Utan deras medverkan hade det inte varit möjligt för mig att avfatta min redogörelse, som främst strävar till att för framtiden lämna en bild av en växternas vän av betydande mått.

Släkten Graeffe härstammar från Münden i Hannover, måhända ditkommen från Frankrike under hugenottförföljelsernas tid. Urfadern Christian Fredrik Gräffe tjänstgjorde som präst i Münden. Hans son Levin Friedrich Gräffe (född 1769, död före 1825) verkade som kirurg i Danmark. Dennes son Levin Frederik Graeffe (född 1810 i Hörsholm, död 1887) blev finsk undersåte 1839. Han blev blecksla garmästare 1841 och innehade i Helsingfors en lampaffär. I sitt äktenskap med Carolina Wilhelmina Lindström (född 1816, död 1855) hade han 8 barn, av vilka det åttonde var Emil August.

Emil August Graeffe föddes 3 december 1853. Efter avslutad skolgång påbörjade han sina studier vid Polytekniska skolans ingeniörsavdelning och utdimitterades därifrån 1874.

Han kom omedelbart i praktiskt arbete vid järnvägsundersökningar i Österbotten, Savolaks och vid Tavastehus—Tammerfors järnvägsbyggnad. Också vid Kouvola—Kotka banans planering var han verksam, liksom även vid Suonenjoki—Kuopio banans och Seinäjoki—Uleåborg banans. Efter att åren 1883—1885 hava varit stadsingeniör i Kotka, där han 1884 ingick äktenskap med Ernestine Starck, blev han 1885 biträdande ingeniör i väst-tavastländska distriktet, för vilket han under åren 1904—1922 verkade som ordinarie distriktsingeniör. Emil Graeffe ledde under denna tid bl.a. uppmuddringen av farleden till Ekenäs, ombyggnaden av Strömma kanal, flere sjösänkningar och åreglеringar, farleds- och kanalarbeten etc. 1922 drog han sig tillbaka från distriktsingeniörsbefattningen och bosatte sig i Ekenäs, där han 1923 blev äldre politierådman vid magistraten och rådstugurätten. Han avled i Ekenäs den 5 november 1925 i lunginflammation efter en svår sjukdom.

Det väst-tavastländska distriktet var vidsträckt, åtminstone tidvis hörde bl.a. Åland dit, varför Graeffe ständigt synes hava varit på resande fot. Av samma orsak ändrades boningsorten för familjen Graeffe rätt ofta. Från Kotka flyttade den 1886 till Tammerfors, 1891 till Helsingfors, 1894 till Hausjärvi, 1898 åter till Tammerfors, 1900 till Alastaro, 1901 till Nystad och 1904 för tredje gången till Tammerfors och därifrån till Ekenäs 1922. 1905 inköpte Graeffe villan Ainola vid Pyhäjärvi sjö i Naistenmatka by av nuvarande Birkkala socken; villan övergick genom köp till den nuvarande ägaren konsul S. A. Nylund 1919.

De ovan skisserade stora dragen i Emil Graeffes liv giva vid handen, att han varit en arbetsmänniska av stora mått. Hans praktiska erfarenhet togs i anspråk för en mängd förtroendeuppdrag. Jag citerar följande ur den nekrolog tidningen Västra Nyland publicerat den 7 nov. 1925:

»... Så har han varit stadsfullmäktig i Nystad, medlem av drätselkammaren och kyrkofullmäktige i Tammerfors, flere gånger förstärkande stadsfullmäktig i sistsagda stad, ordförande och hedersledamot av Tekniska klubben därstädes, medlem och viceordförande i direktionen för Tammerfors svenska samskola, ekonom och disponent för Tammerfors Konservationsklubb, kontrollör vid Wasa Aktiebank och Unionbanken därstädes samt inspektör för Mänttä—Vilppula järnväg. I Ekenäs har han varit medlem av och viceordförande i styrelsen för Ekenäs Handelslag m.b.t. samt ordförande i Svenska Klubben ...»

En nutidsmänniska står förundrande inför allt det Emil Graeffe hann med under sitt liv. Att han därtill ännu hann ägna växtvärlden ett så betydande intresse, som framgår ur hans herbarium, är värt den största beundran. Osökt kommer man på tanken, att intresset för växtvärlden för Emil Graeffe representerat en behövlig avkoppling från de mångahanda uppgifter, som fallit på hans lott.

Beträffande Emil Graeffes botaniska intressen meddelar sonen Eugén Graeffe i brev av 1.10.1953:

»... Kasveihin hän oli tavattomasti kiintynyt, myöskin koristekasveihin. Niinpä 100 m. pituista tietä huvilasta (= Ainola) rantaan reunusti kummallakin puolella jatkuva kukkaistutus. Myöskin jaloja puulajeja kuten hevoskastanjaa ja jalokuusia sekä harvinaisia kasveja hän istutti sinne. Hedelmäviljelyksestä hän oli suuresti kiinnostunut. Keruumatkat olivat tavallisesti myöskin virkamatkoja ja yleensä kaikkialla keräsi hän kasveja. Koulupoikana olin mm. mukana Ahvenanmaalla, todennäköisesti v. 1910, ja muistan vielä erään huvittavan tapauksen. Siihen aikaan matkustettiin kievarikyydillä ja kerran ajaessamme maantiellä isäni näki viereisellä niityllä kasvin. Matka keskeytettiin heti ja ennenkuin pääsimme jatkamaan olivat rattaat täynnä tätä harvinaista kasvia, jota hän sitten käytti vaihtokasvina.»

Direktör GRÖNBLOM har meddelat, att Graeffe i sin villaträdgård inplanterat bl.a. oxelrönn från Åland samt *Melandrium rubrum*, som ännu åtminstone 1924 frodats där på fuktigare och skuggigare ställen.

I augusti 1916 uppgjorde EMIL GRAEFFE en plankarta över p l a n t e r i n g a r n a kring villa Ainola. Plankartan, som ställts till mitt förfogande av Ainolas ägare sedan 1919 konsul S. A. NYLUND (Tammerfors), lämnar ett gott stöd för forstmästare Eugén Graeffes ovan citerade uttalanden om faderns stora intresse för prydnadsväxter och fruktodling.

1916 funnos enligt plankartan följande t r ä d och b u s k a r inplanterade på Ainolas parcell:

B a r r t r ä d : *Abies balsamea, A. concolor, A. sibirica, Larix* sp., *Picea alba, P. Engelmanni, P. glauca, Pinus cembra, P. strobus, Thuja orientalis.*

L ö v t r ä d : *Aesculus hippocastanum, Fraxinus* cfr *americana* (»amerikansk ask»), *Prunus triloba, Pr. virginiana, Quercus* sp., *Salix alba, Sorbus aria, S. scandica, S. rupicola* eller *obtusifolia* (»vit oxel»).

B u s k a r : *Acer tataricum* v. *ginnala, Amelanchier »vulgaris», Caragana arborescens, Corylus* sp., *Cotoneaster* (»oxbär»), *Elaeagnus argentea, Evonymus europaeus, Ligustrum vulgare, Lonicera tatarica, Philadelphus coronarius, Potentilla fruticosa, Rhamnus* sp., *Ribes aureum, Rosa* spp., *Salix viminalis, Sambucus racemosa, S. nigra, Spiraea sorbifolia, Symphoricarpus racemosus, Syringa josikaea, S. persica, S. vulgaris, Viburnum* sp. jämte vinbärs- och krusbärsbuskar.

Av f r u k t t r ä d funnos 1916 följande sorter:

Ä p p e l : Charlamowsky, Säfstaholm, Mustiala vita sommarapel, vit astrakan (»blanche transparente»), rödkanel (»ananaskanel»), Ruokola sommarapel, Ruokola löjtnantskan, Långsjöastrakan.

P ä r o n : Allmänt finskt päron, »Tonkowjatka».

K ö r s b ä r : van der Nat, brysselska (bruna) körsbär, skuggmorell, Ostheimer Weichsel, klarbär.

P l o m m o n : icke närmare preciserade till sorten.

Av rena p r y d n a d s v ä x t e r upptager plankartan blott liljor, pioner, saxifragor, stormhattar samt *Heracleum giganteum.*

Vid ett studium av EMIL GRAEFFES h e r b a r i u m förvånas man över, att flertalet av honom själv insamlade prov härstammar från början av detta århundrade. Herbariet giver sålunda ingen fingervisning om hans synnerligen rörliga liv och hans talrika resor i landets snart sagt alla delar under åren

1874—1900. Om detta skall tydas som ett tecken på, att det botaniska intresset först vid sekelskiftet uppvaknat hos honom, är inte lätt att avgöra. Det synes dock sannolikt, att detta går betydligt längre tillbaka i tiden. Ett stöd för ett sådant antagande finner jag i de talrika växtprov frånVeckelaks, insamlade av A. W. Westerlind 1885—1886, som ingå i Graeffes samling; obeaktad bör dock icke heller den möjligheten lämnas, att dessa prov först vid ett betydligt senare stadium kommit i Graeffes ägo. — Måhända har man även att räkna med att Emil Graeffe först vid sekelskiftet kunde börja ett mera regelbundet liv med tyåtföljande möjligheter till odlandet av särintresset.

Utan att ingå på en närmare presentation av de enskilda proven i Herbarium Emil Graeffe vill jag nämna följande allmänna drag.

Ett mycket betydande antal prov i samlingen är taget i Naistenmatka by (Ta, B i r k k a l a) från och med år 1905 framåt. Det synes mig som om denna bys flora vore fulltaligt representerad i samlingen. Självfallet har Graeffe insamlat största delen av Naistenmatka-proven i nära anslutning till villa Ainola. Även från andra delar av byn (t.ex. Haikka, Suuppa, Vesala, Vähä-Naisjärvi) äro dock prov för handen.

Då Åland åtminstone under någon tid hörde till Emil Graeffes distrikt kom han under en lång följd av år (åtminstone 1902—1914) att företaga tjänsteresor till olika delar av detta landskap. Om dessa resor lämnar herbariet ett starkt vittnesbörd. Talrika prov från olika år och olika åländska orter (samtliga Fasta Ålands socknar representerade) äro rikligt för handen. Att Lemströms kanal som lokaluppgift gång efter annan återkommer på etiketterna faller sig fullt naturligt, då det är fråga om kanalspecialisten Graeffe.

Till proven från Naistenmatka och Åland ansluter sig ett betydligt färre, men dock inte ringa antal prov från olika socknar i provinserna Ab och St. Jag nämner speciellt socknarna Kimito, Nykyrko (t.ex. Aula), Nummis, Alastaro (bl.a. Mälläis), Suoniemi och Parkano. Rätt många prov äro även för handen från Ruovesi (Ta).

En rätt betydande del av proven i sitt herbarium har Graeffe erhållit genom byte med botanister i eget land och i Sverige. Hela räckan av för växtinsamling intresserade fack- och amatörbotanister under de två första decennierna av detta århundrade passerar revy i Graeffes samling. Belägg för det sagda lämnar följande icke fullständiga förteckning över växtsamlare från Finland, vilkas prov återfinnas i samlingen:

N. Aschan, W. Axelsson, O. Brander, V. F. Brotherus, I. Buddén, S. Cantell, O. Collin, R. Dahlberg, G. Ekman, P. Ekwall, H. Enwald, C. Finnilä, Br. Florström, G. Gottberg, Th. Grönblom, A. O. Gröndahl, T. Hannikainen, V. Heikinheimo, A. Hendunen, K. J. Hirvensalo, H. Hollmén, E. af Hällström, K. H. Hällström, G. Idestam, R. Idman, V. Jääskeläinen, J. S. V. Koponen, M. J. Kotilainen, R. Krogerus, M. V. Kurki, K. J. Lagus, A. Leskinen, A. Lindfors, K. Linkola, A. Magnusson, Br. Malmio, J. Montell, Hilda Nordberg, J. P. Norrlin, A. Palmgren, J. Pekkarinen, H. Printz, T. Pesu, Aug. Renvall, R. Ruoranen,

J. Saastamoinen, Sam. Salmenlinna, Hj. Schulman, U. Segerman, W. A. Seppälä, Elsa Sillman, A. Sola, C. G. Tigerstedt, A. Torckell, W. Wahlbeck, K. J. Valle, O. Wallenius, Harry Warén, J. M. Wartiainen och J. A. Wecksell.

Av växtsamlare i Sverige äro följande representerade genom prov:

C. Bergman, P. Borén, A. Gardell, A. Gunnarsson, E. Hjertman, E. Karlberg, A. Kemner, S. Lithonius, C. M. Rydén och H. Smith.

Förutom genom byte erhållet material av ovan nämnda fack- och amatörbotanister ingå i Graeffes herbarium yttermera insamlingar av Otto Alcenius, Osc. Jakobsson, H. Svanström, A. E. Westerlind, A. W. Westerlind, Emilia Westerlind och Sigrid Westerlind. Med undantag för Otto Alcenius har det icke lyckats mig att reda ut personerna bakom de nämnda namnen. Ekonomiemagister Torsten Graeffe meddelar i brev av 4.10.1953: ». . . jag påminner mig endast att jag i min barndom hört namnet Westerlind nämnas». Forstmästare Eugén Graeffe skriver i brev av 1.10.1953: »Kirjeessä mainittuja nimiä Osc. Jakobssonia, A. E. Westerlindiä ja H. Svanströmiä en muista. Todennäköisesti he olivat isäni »vaihtotovereita», mutta Westerlindistä en ole varma sillä tiedän, että isäni oli kirjeenvaihdossa sukulaisten kanssa Amerikassa». Måhända voro dessa släktingar i Amerika H. Svanström samt Emilia och Sigrid Westerlind, vilkas prov äro insamlade i denna världsdel.

Det har icke lyckats mig att fastställa i vilket förhållande Emil Graeffe stått till Otto Alcenius, den för alla botanister så välkända författaren av den allmänt använda skolfloran. (Beträffande Otto Alcenius' i många avseenden tragiska livsöde, rätt litet känt bland botanisterna, hänvisar jag till en nekrolog i Finskt Museum 1913.) I Graeffes herbarium finnas rätt många prov från Japan, Kina och andra fjärran länder med anteckning på etiketten »erh. genom O. Alcenius». Några av Graeffe insamlade prov äro försedda med lokaluppgiften: »Vasa, Alcenii trädgård». Dessa prov tyda på, att Graeffe sammanträffat med Alcenius i dennes hem i Vasa; om också inga insamlingsdata stå att finna på nu nämnda prov synes det sannolikt, att dessa insamlats under den tid mellan 1874 och 1883, då Öraeffe som ung nyssbliven ingeniör deltog i järnvägsundersökningar i Österbotten.

Osc. Jakobsson är i Graeffes samling representerad genom ett betydande antal synnerligen vackert konserverade prov från Sibirien; samtliga prov, insamlade 1910, bära lokaluppgiften »Om-flodens strandstepp».

H. Svanström är i samlingen representerad genom talrika prov från Amerika, vilka dock samtliga sakna närmare uppgifter om fyndort och insamlingsdatum och som sådana mindre värdefulla.

Namnet Westerlind är synnerligen väl representerat genom prov i Graeffes herbarium.

Av Emilia Westerlind insamlade prov föreligga från Lampasas i Texas och av Sigrid Westerlind från olika delar av Californien (Los Angeles, Point Loma, Pasadena, San Diego) samt därtill enstaka prov från Minnesota, västra Sverige och Frankrike. Isynnerhet de i Californien hemmahörande proven äro vackra och välkonserverade.

De av A. W. Westerlind insamlade proven i Graeffes herbarium äro till en betydande del från Veckelaks socken i södra Karelen; insamlingarna äro främst från åren 1885—1886, en del prov därtill från 1884 och 1887. Också A. E. Westerlind har samlat växter i Veckelaks under åren 1885—1887; de av honom tagna proven äro dock till antalet betydligt färre än A. W. Westerlinds.

De westerlindska kollekterna från Veckelaks upptaga nästan uteslutande enbart sockennamnet på etiketten. Endast i undantagsfall meddelas en närmare lokaluppgift. Så är fallet med ett *Jasione montana*-prov från Kannusjärvi (1886), ett *Glaux maritima*-prov från Fredrikshamn, Lilla Musta (1886) och ett *Campanula rapunculoides*-prov från Fredrikshamns stad (1885). Trots de icke fullständiga lokaluppgifterna representera de westerlindska proven ett stort värde för den botaniska utforskningen av vårt land, i det de giva en rätt god, ehuru inte i alla stycken fullständig bild av växtvärlden i Veckelaks socken. Kollekterna komplettera i betydande stycken den bild man över huvud intill senaste tid haft av växtvärlden i denna socken. Man har kunnat bygga på ett rätt fåtal publikationer; de flesta uppgifterna hava W. Nylander (1852) och Saelan (1858) meddelat. A. W. och A. E. Westerlinds insamlingar i Veckelaks hava över huvud hittills icke varit kända. Att så varit fallet framgår bl.a. därav, att Hjelt så sent som 1923 icke känt till *Campanula cervicaria*s förekomst i Veckelaks, där A. W. Westerlind insamlat densamma redan 1885; icke heller *Campanula rapunculoides* upptages av Hjelt 1923 från Fredrikshamn, där redan 1885 insamlad av A. E. Westerlind. Ulvinen (1946) berör icke i sin kortfattade men goda översikt av den botaniska utforskningen av södra Kymmenedalen A. W. och A. E. Westerlinds insats i utforskningen av floran i Veckelaks socken.

I nu berört hänseende kan det vara av ett visst intresse att konstatera, att Otto Alcenius i den tredje upplagan av sin skolflora (1895) som den första beaktat förekomsten av *Jasione montana* i Kannusjärvi. Det ligger nära till hands, att A. E. Westerlinds fynd här 1885 (se ovan) via Emil Graeffe kommit till Alcenius' kännedom. Beaktas bör dock, att A. E. Westerlind, som av bevarade växtprov att döma var en mycket rörlig herre, 1892 insamlat ett antal växtprov i Vasa; han kan sålunda mycket väl tänkas själv hava meddelat förekomsten åt Alcenius.

Såsom ovan (s. 8) redan meddelats, har det tills dato icke lyckats mig att få ett fastare grepp på de ovan berörda personer, som döljas under nam-

net Westerlind. Icke heller har det varit möjligt för mig att fastställa det förhållande, i vilket Emil Graeffe stått till dessa. Det bör beaktas, att A. W. och A. E. Westerlind gjort sina insamlingar i Veckelaks under åren 1884—1887. Emil Graeffe verkade 1883—1885 som stadsingeniör i Kotka. Att ett samarbete i botanikens tecken mellan dessa tre herrar förefunnits redan vid denna tid verkar högst sannolikt. Tecken på att samarbetet fortsatt under en lång följd av år utgör ett betydande antal prov, främst insamlade av A. E. Westerlind från senare år och från olika trakter i Finland och Sverige, i Graeffes samling.

Några uppgifter om antalet prov i Graeffes ursprungliga samling stå icke mera till buds. Den fullt iordningställda samlingen på Botaniska museet upptager ca 1300 prov inhemska och ca 1000 prov utländska arter. Då samlingen 1948 kom i mina händer, visade det sig att insekter härjat grundligt i vissa växtpackor; några hundra prov måste beklagligt nog på denna grund som helt förstörda kasseras.

Intill senaste tid har Emil Graeffe varit nästan okänd i botanistkretsar. Genom herbariet, nu med HMF införlivat och uppsatt, är hans insats vid utforskandet av Finlands växtvärld bevarad för framtiden. — Trädgården vid villa Ainola, också den ett levande vittnesbörd över Emil Graeffes botaniska verksamhet, har till dels såsom en följd av stränga vintrar, gnagarangrepp osv. i hög grad förändrats. Allt fortfarande finnas av de ursprungliga planteringarna kvar små rester, pietetsfullt bevarade av den nuvarande ägaren som kära minnen från Emil Graeffes tid. Thujan, cembratallarna, en del ädelgranar, ekarna, lärkträden, rosenbuskarna, jasminerna, saxifragorna, aklejerna, liljorna, irisarna, lupinerna och narcisserna påminna en sentida besökare på Ainola om den store blomstervän, som i tiden planerat och planterat här. Man förstår väl den nuvarande ägarens, konsul S. A. Nylunds rättframma uttalande: »Olen kunnioituksella monien vuosien varrella katsellut ins. Graeffen suuren harrastuksen ja uupumattoman työn tuloksia».

Anförd litteratur: Alcenius, Otto 1895: Finlands kärlväxter. De vildt växande och allmännast odlade. Ordnade i naturligt system. Tredje omarbetade och tillökta upplagan. S. I—XXIV + 1—316. — Hjelt, Hj. 1923: Conspectus Florae Fennicae. VI. Acta Soc. F. Fl. Fenn. *51:* 1. S. 1—450. — J. R. A. 1913: Otto Alcenius. Minnesteckning av en saknad medarbetare. Finskt museum *1913*. S. 1—8 (sep.). — Nylander, Wilhiam 1852: Collectanea in Floram Karelicam. Notiser Sällsk. F. Fl. Fenn. förhandl. II. S. 109—181. — Saelan, Th. 1858: Öfversigt af de i östra Nyland vexande Kotyledoner och Ormbunkar. Ibid. *IV* (ny serie *I*). S. 1—77. — Ulvinen, Arvi 1946: Piirteitä Etelä-Kymenlaakson kasvistosta. »Puoli vuosisataa kulttuurityötä Kymenlaaksossa.» Kotkan Suomalaisen yhteiskoulun-yhteislyseon-lyseon muistojulkaisu 50-vuotisjuhlaan. S. 88—105. Kotka.

7. 11. 1953

Föredrag av dr K. O. Donner: *Retningsledningen i nerverna.*

Uusiksi jäseniksi valittiin metsänhoitaja L. V. Heinänen ja fil.kand. Veikko Sjöblom.

Till medlemmar invaldes stud. Rolf Grönblom samt mag. Tor Wessman.

Prof. Alex. Luther uppläste minnesord över prof. Walter Mikael Linnaniemi (se Mem. Soc. F. Fl. Fenn. 29., s. 124).

Prof. T. H. Järvi luki muistosanat vanhemmasta lehtorista Don Arthur Wikströmistä (kts. Mem. Soc. F. Fl. Fenn. 29, s. 126).

Ordföranden uppläste en av doc. Håkan Lindberg författad minnesteckning över lektor Ingmar Calonius (se Mem. Soc. F. Fl. Fenn. 29, s. 129).

Ordföranden framlade följande skrifter: *Acta Societatis pro Fauna et Flora Fennica 69: 3* (Udvardy), *Acta Zoologica Fennica 74* (T. H. Järvi), *Acta Zoologica Fennica 75* (T. H. Järvi), *Acta Zoologica Fennica 76* (Kurtén).

Ordföranden meddelade, att Sällskapet genom ordf. och viceordf. framfört en lyckönskan till dr Hans Buch, på dennes 70-årsdag den 4.10.1953.

Prof. Ilmari Hustich delgav ett antal iakttagelser över den ovanligt varma vårens och försommarens samt höstens (1953) inverkan på växt- och djurvärlden, samt uppmanade till sammanställande av liknande iakttagelser.

Diskussion:

Med anledning av prof. Hustichs meddelande nämnde prof. Ernst Häyrén, att archieracierna i Helsingfors-trakten sommaren 1953 blommade ca två veckor tidigare än vanligt, därtill ovanligt rikligt och delvis på ställen där dessa växter under tidigare år icke visat sig. — Rörande höstblomningen kunde antecknas, att flere former av *Primula* den 31 oktober rikligt blommade i Botaniska trädgården i Helsingfors. Samma dag sågos därsammastädes på flere ställen nyskott med blommor hos *Alliaria officinalis*.

Dr Hans Buch hade funnit blommande blåsippor i Botaniska trädgården.

Mag. Lars Fagerström påpekade, att vegetationsutvecklingen avmattades starkt i juli (se s. 26—27).

Prof. A. Palmgren hade funnit, att utvecklingen på Åland i början av juni var 10 dagar till två veckor tidigare än normalt; i juli följde ett stillastående.

Doc. Lars von Haartman meddelade, att han den 11—12.6.53 på Lemsjöholm i Askainen iakttagit duvan *Streptopelia decaocto* samt gav en översikt av artens utbredning i Europa under de gångna åren. Diskussion: Prof. A. Palmgren påpekade, att utbredningen visar slående likhet med den hos vissa växtarter, som (möjligen sedan de lyckats passera något naturligt hinder) visar explosionsartad utbredning.

Doc. Walter Hackman meddelade om fynd av den för landet nya spindeln *Hasarius adansoni* från växthus i Helsingfors (se nedan).

Prof. Ernst Häyrén meddelade resultaten av en sjöundersökning i Padasjoki, Ta (se s. 12—13).

Apotekare B. Färdig redogjorde för fynd av *Lathraea squamaria* i Sibbo, den östligaste hittills kända fyndorten i landet (se s. 13—15).

Diskussion: Doc. C. Cedercreutz redogjorde för artens utbredning i Estland.

Walter Hackman: **Hasarius adansoni Audouin (Araneae, Salticidae) funnen i växthus i Helsingfors.**

Hösten 1950 tillvaratogs av mag. T. Huuskonen tvenne exemplar av salticiden *Hasarius adansoni* Aud., 1 ♀ ad och 1 ♀ subad., i orkidérummet i Botaniska trädgårdens växthus i Helsingfors. Denna salticid är i det närmaste en kosmopolit, men förekommer endast i varmare länder (nordligast i Medelhavsländerna) ute i det fria. I växthus har den iakttagits i England men såvitt mig bekant ej i Skandinavien. Släktet *Hasarius* står mycket nära det hos oss av trenne arter representerade släktet *Evarcha*. *H. adansoni* är ungefär av *Evarcha falcatas* storlek och har karakteristiska teckningar i svart och vitt på bakkroppen.

Ernst Häyrén: **Kaukelanjärvi vid Harju i Padasjoki, Ta, rubbad ur jämviktsläget.**

Under undersökningar av vatten- och strandvegetationen i Päijännevattnen år 1951 emottog jag en förfrågan om eventuell undersökning av vattnet i Kaukelanjärvi i Padasjoki, invid Harju pensionat. Den tidigare rätt omfattande fiskstammen i nämnda sjö ävensom de stora musslorna hade under de senaste åren till större delen utdött, och ytvegetationen hade delvis försvunnit.

Den 17 juli 1951 företogs en kortfattad undersökning av växtligheten i den c. 1 km² stora sjön. Strändernas vattenvegetation var i allmänhet sparsam eller saknades. Vid en liten holme sågos i vattenbrynet bestånd av *Carex gracilis* med något *Lythrum salicaria* och *Comarum palustre*; ovanför vattenranden växte här *Alnus glutinosa*, björk och *Salix cinerea*. Över huvud kransades stränderna av klibbal och vide. Vid utloppet från sjön var vegetationen något rikligare: större bestånd av *Carex rostrata* och av *Calla palustris* jämte sparsam *Equisetum* och vid stranden *Salix cinerea*. På flere ställen sågos vid stranden glesa bestånd av *Nuphar luteum*. Ställvis antecknades en svagt utvecklad *Sparganium*-vegetation: *S. Friesii* st pc, *S. minimum* pc, *S. simplex* st pc. Vid stranden insamlades i vattenbrynet kring trädrötter *Microspora tumidula* Hazen i mängd och diatomeer pc.

Vattnet var klart, brunfärgat. luktlöst. Tomma musselskal erhöllos, men inga levande musslor.

Bottnens mikrovegetation var av intresse. På 1—2 m djup kunde bottnen klart med blotta ögat iakttagas. I den undersökta delen av sjön uppvisade bottnen överst ett gyttjelager. Här sågos över ytan dels brunaktiga kolonier i flagor eller ställvis helt täckande bottnen, dels gråaktiga bakteriefläckar, dels lösa svarta beläggningar. De sistnämnda avgåvo vid upptagningen H_2S-lukt. De brunaktiga flagorna innehöllo: *Microspora tumidula* sp till st cp, små järnbakterier st cp (c. 2 μ långa och 0.5 μ tjocka), hyalina baciller st pc (längd 3.6 μ, diam. 0.5 μ) och diatomeer st pc. Bakteriekolonierna på bottnen syntes härröra av de multnande resterna av tidigare vegetation.

Ett par år tidigare begynte såsom en följd av dikesgrävningar humusbemängt (och antagligen surt) torvvatten från en närbelägen sumpmark rinna in i sjön, och förefaller det sannolikt, att häruti orsaken står att finna till förändringarna i djur- och växtvärld. Vattenbeskaffenheten förändrades, rubbning inträdde i jämviktsläget. Den tidigare i någon mån eutrofa sjön (*Nuphar, Calla*) övergår till oligotrof eller måhända dystrof. Några tecken på förorening genom tillförsel av organiska ämnen kunde däremot i juli 1951 icke iakttagas. Spillvattnet från ett par närbelägna byggnader syntes fastmera vara av ringa inflytande, tydligen beroende av den förhållandevis omfångsrika vattenmassan i sjön. Vattnet kunde betecknas såsom i huvudsak tämligen rent och kunde användas för t.ex. byktvätt och bad, men kunde däremot icke rekommenderas till matlagning och ej heller till dricksvatten, åtminstone icke utan föregående kokning.

En kemisk undersökning av vattnet i Kaukelanjärvi vore av stort värde, varför kemiskt intresserade limnologer uppmanas att vid tillfälle hålla ifrågavarande sjö i åtanke.

B. Färdig och V. Westerlund: **Lathraea squamaria L. funnen i Sibbo (Nyl.)**

Vid genomgåendet av elevherbarier påträffade vi ett exemplar av fjällroten — *Lathraea squamaria* L. Växten hade den 25 maj 1952 tagits av femteklassisten Kaj Lindfors i Sibbo. I sällskap med L. besökte vi den 17 maj 1953 fyndplatsen, som var belägen i skogsbrynet på södra sidan av en stor åker cirka 700 meter norrom gamla Borgåvägen räknat från den punkt där Kyrkoby och Svartböle byråar möts. Arten växte på tre närbelägna ställen i ett sammanlagt antal av ungefär 100 blommande exemplar.

Denna lokal är den hittills östligaste i Finland. Enligt Cedercreutz (1927, 1931) torde arten vara av baltiskt ursprung. Tidigare är *Lathraea squamaria* känd från flere platser på Åland samt enstaka fastlandslokaler: Bromarv, Pojo, Lojo och Sjundeå. Den parasiterade här tydligen på rötter av

Lathraea squamaria L. på växtplatsen i Sibbo. Foto V. Westerlund 17.5.53.

asp. I litteraturen har tidigare framhållits parasitering på rötter av hassel, asp, lind och gråal. Samtliga växtplatser befann sig i skuggigt läge cirka 30—80 m från åkerkanten.

Vid upptagandet av *Lathraea squamaria* på färgfilm med filmkamera konstaterades att ljusintensiteten på fyndplatsen var ungefär 1/8 av intensiteten på åkern.

Området sluttade svagt ned mot åkern och genomflöts av en liten bäck.

Vid våra besök på våren den 17.5.1953 samt senare på sommaren den 19.8.1953 konstaterades bland växterna kring *Lathraea squamaria* bl.a.:

1. Trädskiktet:

Populus tremula
Picea excelsa
Betula verrucosa
Alnus incana
Sorbus aucuparia
Tilia cordata (spars.)
Prunus padus

2. Buskskiktet:

Daphne mezereum
Ribes alpinum
Corylus avellana (högre uppe på sluttningen)
Salix caprea
Lonicera xylosteum (sälls.)
Viburnum opulus (sälls.)
Rhamnus frangula
Rubus idaeus

3. Ris:

Vaccinium myrtillus
» vitis idaea

4. Örtskiktet:

Anemone nemorosa
» hepatica
Angelica silvestris
Aegopodium podagraria
Athyrium filix femina
Aspidium spinulosum
Calamagrostis purpurea
» arundinacea
Carex digitata
Convallaria majalis
Equisetun silvaticum
Fragaria vesca
Geranium silvaticum
Luzula pilosa
Lycopodium annotinum
Lathyrus vernus
Majanthemum bifolium
Melampyrum silvaticum
Melica nutans
Moehringia trinervia (på ett stenblock)
Milium effusum
Oxalis acetosella (ymnig)
Paris quadrifolia
Polypodium dryopteris
» phegopteris
Prunella vulgaris
Pteris aquilina
Pulmonaria officinalis
Pyrola secunda
» rotundifolia
» uniflora
Ranunculus auricomus

Rubus saxatilis	Vicia sepium	Hylocomium proliferum
Solidago virga aurea	Veronica chamaedrys	» triquetrum
Stellaria holostea		Pleurozium Schreberi
Trientalis europaea	5. Markskiktet:	Plagiochila asplenioides
Viola riviniana	Mnium sp.	Rhodobryum roseum

Ett stickprov av pH-värdet för rhizosfär-skiktet var cirka 6, vilket utvisar att jordmånen är god och vilket följande växter även bära vittne om:

Oxalis acetosella	Lonicera xylosteum	Anemone hepatica
Lathyrus vernus	Viburnum opulus	Aegopodium podagraria
Pulmonaria officinalis	Daphne mezereum	Carex digitata
Milium effusum	Tilia cordata	samt lundmossor.
Stellaria holostea	Corylus avellana	

24. 11. 1953
(Extra möte.)

Föredrag av prof. SVEN EKMAN (Uppsala): *Undersökningar över kräftdjursplankton i Norra Lapplands fjälltrakter.*

5. 12. 1953

Föredrag av doc. WALTER HACKMAN: *Spindeljaunan på Newfoundland.*

Ordföranden meddelade, att sekreteraren, doc. LARS VON HAARTMAN på grund av utlandsresa var förhindrad närvara. Till t.f. sekr. under dennes frånvaro utsågs dr K. O. DONNER.

Till ny medlem invaldes stud. LISBETH ANDERSSON.

Uudeksi jäseneksi valittiin yliopp. LEO LINDGREN.

Ordföranden framlade *Acta Zoologica Fennica 78* (Papi).

Ordföranden bragte i erinran, att doc. HANS LUTHER föreslagit att namnet för provinsen Kuusamo skulle ändras till Regio kuusamoënsis, med bibehållande av förkortningen Ks som tidigare. Styrelsen hade förordat förändringen, vilken av Sällskapet godkändes.

Ordföranden bragte vidare i erinran, att doc. HANS LUTHER ytterligare fäst Sällskapets uppmärksamhet vid dragningen av Fennoskandiens ostgräns i Vita havet, närmast med avseende å Solovetsköarna. Beslöts på styrelsens förslag bibehålla den tidigare av Cajander dragna gränsen, som lämnar Solovetsköarna utanför Fennoskandien (jfr. Mem. Soc. F. Fl. Fenn. 29, s. 7—23).

Ordföranden erinrade om lektor B. OLSONIS förfrågan angående det riktiga stavsättet för provinsnamnet Ostrobottnia (Ostrobotnia, Ostrobothnia). Beslöts bibehålla stavsättet Ostrobottnia.

Ordföranden meddelade, att första delen av dr NILS HYLANDERS Nordisk kärlväxtflora utkommit och skisserade upp bakgrunden till denna floras tillkomst. Dr G. MARKLUND redogjorde för florans form och innehåll. Beslöts på ordförandens förslag sända en lyckönskan från mötet till dr Hylander.

Prof. P. PALMGREN meddelade, att reglementet för den biologiska stationen i Lammi snart kommer att godkännas av Universitetets Kansler. Då reglementet förutsätter, att Sällskapet utser en medlem i kommissionen och intet möte hålles före februari, beslöts överlåta åt styrelsen att utse en representant för Sällskapet.

Prof. A. PALMGREN redogjorde för förekomsten av *Cardamine flexuosa* på den klassiska fyndorten Åland, Jomala, Lövdal. Arten har där under senare år minskat starkt på grund av den övriga vegetationens högväxthet. Ytterligare förevisades exemplar av *Lepidium neglectum* från Mariehamn.

6. 2. 1954

Föredrag av dr ROLF KROGERUS: *Fyra myror.*

Till medlemmar invaldes fru MARIA REUTER, stud. JOHAN REUTER och stud. ERIK MANELIUS.

Prof. T. H. JÄRVI selosti tanskalaisen »Galathea»-ekspeditionin (1950—52) työskentelyä maailman syvimmillä vesillä, eritoten Mindanao-syvänteessä Filippinien itäsivulla sijaitsevassa 10500 m syvyisessä kuopassa, ekspedition johtajan, Tri Anton Fr. Bruunin lontoolaisessa aikakauskirjassa »The Geographical Magazine» (Vol. XXVI: 1) julkaiseman selostuksen »Problems of Life in the Deepest Deep Sea» mukaan, esittäen myös kaikki tässä julkaisussa olevat kuvat.

Med anledning av ett vid mötet till tryck inlämnat meddelande av mag. LARS FAGERSTRÖM om *Erysimum cheiranthoides* förekomst i skärgården (se s. 31) meddelade dr H. TÖRNROTH, att *Thlaspi arvense* och *Capsella bursa pastoris* förekommer på måshäckplatser i de åländska utskären. Möjligen transporteras frön av måsarna, som numera ofta söker sin föda inom kulturområden. — Prof. A. PALMGREN meddelade, att *Erysimum* är påtagligt sällsynt på Åland.

T. H. JÄRVI: **Vollständig schuppenloser Brachsen, Abramis brama L., im Kirchspiel Pori am Bottnischen Meerbusen erhalten.**

Der Fischer Vieno Ilvander, wohnhaft in Dorf Lyttylä auf der Insel Sådö in Kirchspiel Pori an der finnischen Westküste, fing am 18. Dezember 1953 in einer von seinen Reusen einen Fisch, der ihm sowohl fremd als auch sehr merkwürdig vorkam. Anfang Januar sandte er das Exemplar (nach etwa zwei Wochen dauernten Aufbewahren in schwachen Salzlösung) mir zur näheren Untersuchung.

Nachstehend gebe ich einige Daten über diesen Brachsen.

Die Länge des Exemplars von der Schnauzenspitze bis zum Ende der mittleren Schwanzflossenstrahlen ist 21.0 cm und sein Gewicht 155 g. Grösste Höhe (vor der Rückenflosse) 8.4 cm, entspr. 40 % Länge. Die Länge des

Kopfes beträgt 5.4 cm, d.h. etwa ein Viertel (25.7 %) von der Länge des Fisches. Die verschiedenen Kopfteile haben folgende Länge: Vorderkopf 1.5 cm, Augendurchmesser 1.2 cm, Kiemendeckel 2.7 cm.

Die Entfernungen zu den Flossen, von der Schnauze aus gemessen, sind: zum vorderen Rand der Rückenfloss 12.2 cm, zur Basis der Brustflossen 5.6 cm, zur Basis der Bauchflossen 9.4 cm und zum Vorderrand der Afterflosse 13.4 cm. Die Rückenflosse ist an der Basis 2.8 cm breit und die Afterflosse (jedenfalls anscheinend) nur 2.2 cm.

Die Zahl der Flossenstrahlen war nicht leicht zu ermitteln, weil die Flossen schon etvas ausgetrocknet waren. Folgende Zahlen wurden gefunden: Rückenflosse 2/8, Brustflossen 1/12, Bauchflossen 2/8, Afterflosse 2/27 und Schwanzflosse 19. Betreffend die Afterflosse ist hinzufugen, dass nur die ersten Strahlen 2/8 deutlich hervortraten, die hinteren waren am Rande des Körpers kaum erkennbar; dagegen liessen sich ihre im Körper liegenden Wurzeln wegen der Dünnheit der Haut ziemlich leicht zählen.

Längs der Seitenlinie zählte ich 50 Sinneslöcher. — Wegen der Dünnheit der Haut kommt auch die Trennungslinie der dorsalen und wentralen Rumfmuskulatur als eine vom Nacken ausgehende und in weitem Bogen nach oben hin bis zur Schwanzflosse auslaufende scharfe Linie zum Vorschein.

Die Schlundzähne des Fisches treten in der Fünfzahl auf und stehen beiderseits in einer Reihe.

Das Exemplar zeigt folgende Färbung: der Rücken ist dunkelbraun, die Seiten silbergrau, glänzend, der Magen weiss, die Flossen mehr oder weniger braun. Die Augenfarbe ist gelbrötlich. Die (äusseren) Ränder der Schuppen-

Der schuppenlose Brachsen aus dem Bottnischen Meerbusen. Gefunden im Dez. 1953.

taschen sind schwach gelblich gefärbt; bei etwas stärkerer Lupenvergrösserung kann man auch kleine schwarze, zusammengezogene Chromatophoren erkennen.

Eine mit der obigen entsprechende Brachsenmutation ist aus Finnland vordem nicht bekannt. — Das jetzt beschriebene Exemplar ist den Sammlungen des Zoologischen Museums der Universität Helsinki einverleibt.

Ernst Häyrén: **Spridda anteckningar om alger och vattenvegetation i Finland, andra samlingen.**

Nedan meddelas några spridda anteckningar om mer tillfälligt undersökta vattensamlingar och vattendrag i Finland. En tidigare likartad sammanställning (första samlingen) ingår i Memoranda 20, 1945, sid. 4—10.

1. Alandia, Vårdö, Vargataträsk. 22.6.1938. *Lemna trisulca* cpp, *Potamogeton natans* cp, på strandstenar *Cladophora glomerata* cp. Enligt P. Olofsson även *Potamogeton perfoliatus*, *Scirpus maritimus* och *Zannichellia repens* samt följande fiskar: abborre, gädda, mört, ruda, ävensom fåglar: sothöna cp, skäggdopping st cp, vigg st cp och *Fuligula ferina*. — Vid stranden *Thelypteris*-vegetation: *Lastrea thelypteris* cpp, *Phragmites communis* cpp, *Lysimachia thyrsiflora* cp, *Carex pseudocyperus* st cp, *Cicuta virosa* st cp, *Salices* st cp, *Typha latifolia* st cp, vid yttre kanten *Typha angustifolia* st cp.

2. Regio aboënsis, Korpo yttre skärgård, Bokulla, c. 7 km norr om Utö, hällkar med sött vatten. 15.7.1924. Här anträffades *Closterium* spec. sp., med *Ancylistes Closterii* Pfitzer pc (unga oosporer), tidigare icke anmäld från Finland, men troligen icke någon sällsynthet. Vidare *Euastrum* spec. pc, *Merismopedia elegans* st pc, *Tolypothrix tenuis* sp samt sterila trådar av *Mougeotia* st pc, *Oedogonium* st pc, *Spirogyra* pc, *Tribonema* st pc och *Zygnema* sp.

3. Regio aboënsis, Tenala, Krokby, Gennarbyviken vid bastustranden, uppkastade. 17 dec. 1949. *Chara aspera* cpp, *Cladophora fracta* sp, diatomeer cpp (delvis inbäddade i slem), *Rivularia Biasolettiana* st pc, *Lyngbya aestuarii* pc, *Microcoleus chthonoplastes* pc, steril *Oedogonium* pc.

4. Nyl. Esbo, Kyrkträsk. Tillsammans med dr Holger Törnroth företogs den 27 december 1953 en exkursion längs Esbo å från trakten vid kyrkan upp till Kyrkträsk. Bland iakttagna växter nämnas *Potamogeton alpinus* st cp i olika former, *Rumex hydrolapathum* ett par stånd på ett enda ställe och *Utricularia vulgaris* st cp jämte modifik. *platyloba* Glk. st cp, båda med välutvecklade vinterknoppar, den senare med reducerade, bredflikiga blad utan blåsor, måhända en anpassning till grunt vatten med sämre näringsförhållanden. Intrasslade kring *Utricularia* talrika trådar av steril *Spirogyra* cp jämte *Oscillatoria splendida* sp, tydande på svag förorening.

5. Vegetationsfärgning i glasburk i Vattenbiologiska laboratoriet, april och maj 1952. Färgen smutsigt grön. Orsakad av *Ankistrodesmus falcatus*,

närmast var. *spirilliformis*, cp (ensam art). Vattnets härstamning obekant.

6. Uti Botaniska museum i Helsingfors finnas några hittills obestämda alger från Mejlans-stranden i Helsingfors, insamlade år 1874 av dr Osc. Nordqvist. Samlingen omfattar 7 arter i 9 exemplar. Den lämnar bl.a. uppgift om några saltvattensarter, som för nära 80 år sedan funnos i det då rena vattnet, men numera knappast kunna här anträffas. Den innehåller följande arter: *Ceramium diaphanum* (uti dike, vid högvatten under havsytan, på *Phragmites*), *Cladophora glomerata*, *Enteromorpha Hopkirkii*, *Dictyosiphon foeniculaceus* (2 ex., åtminstone det ena vidfäst *Fucus*), *Polysiphonia violacea*, *Spirogyra* (steril), *Vaucheria* (2 ex., steril). Därtill kommer *Fucus vesiculosus* (se ovan under *Dictyosiphon*).

Vi veta icke, huruvida Nordqvist företog sin insamling vid inre Mejlansstranden, öster om Fölisön, eller möjligen vid den yttre, mellan Fölisön och Munksnäs. Dessa vatten voro år 1919 fortfarande rena (Häyrén 1921, kartan sid. 19). I augusti 1932 voro däremot stränderna i det inre området svagt förorenade, oligosaproba (Häyrén 1933 sid. 9). År 1936 var inre Mejlansstranden fortfarande oligosaprob, medan längre ute vid Fölisöns östra strand vattnet var svagt mesosaprobt (1937 sid. 8). Yttre (västra) stranden av Fölisön var 1936 i huvudsak ren mellan fastlandsbron och simstranden, i övrigt svagt förorenad (l.c.). År 1951 voro båda Mejlansstränderna och Fölisöns stränder mer eller mindre förorenade, dels till följd av ökad bosättning, dels genom inverkan av vägbanken mellan Drumsö och Hagalund, vilken utgör ett hinder för den tidigare fria vattenomsättningen. *Fucus* m.fl. torde här knappast mera kunna påträffas. Graden av nu rådande förorening har icke fastställts.

7. Tavastia borealis, Jyväskylä, Jyväsjärvi, norra stranden från hamnen till udden i väster (jämte dåvarande seminariedirektorn, sedermera skolrådet J. M. Mikkola). 5.8.1936. Vid stränderna sociationer av *Phragmites communis* och av *Scirpus lacustris* (jämte *Sagittaria sagittifolia* sp). Därutanför *Ceratophyllum demersum* sp-cpp, bildande egen sociation i fläckar på 1—1.5 m djup, går nedåt till 7 meter. Vidare *Potamogeton obtusifolius* på 0.5—1 m djup, mest sp, ställvis i egen sociation om några m². Vidare *Nymphaea*-sociation med bl.a. *Sagittaria sagittifolia* mod. *vallisneriifolia* st pc. Utanför dessa sociationer *Spongilla* cp-cpp på 1.5—4 m djup.

8. Lapponia kemensis, Sodankylä kyrkby, Jeesiöjoki, nära utloppet i Kemijoki, vid bron. 30—31.7.1937. *Myriophyllum alterniflorum* cp, steril, kortare än följande art; *Myr. spicatum* cp, längre än och ofta överskuggande föregående art; *Batrachium peltatum* st cp, *Nuphar intermedium* st cp (enda näckrosarten), *Potamogeton alpinus* vid stranden st cp, *P. gramineus* × *lucens* (= *P. zizii*, det. Harald Lindberg) st cp, *P. obtusifolius* st cp, *P. perfoliatus*

st cp, *P. praelongus* st cp, *P. pusillus* ställvis st cp, *P. sparganifolius* st cp, *P. zosterifolius* ställvis st cp, *Scirpus lacustris* st cp (endast steril), *Sparganium simplex* st cp (det. Lindberg), *Callitriche auctumnalis* sp, *Batrachium confervoides* pc, *Nitella flexilis* pc (det. Cedercreutz), *Fontinalis antipyretica* sp, *Gloeotrichia intermedia* cp på vattenväxter (steril), *Cladophora fracta* var. *rivularis* Brand på bottnen st cp, *Gammarus lacustris* (det. Segerstråle) och *Ephydatia Mülleri* (det. K. M. Levander).

9. Lapponia kemensis, Sodankylä kyrkby, Kyläjärvi. 31.7.1937. Vattnet grått av lera, ogenomskinligt. *Phragmites communis* cpp, *Nuphar luteum* st cp, *Potamogeton perfoliatus* sp.

10. Lapponia inarensis, Ivalo, Ivalonjoki, nära dåvarande turisthärberget. 13.7. och 30.7.1937. *Sparganium simplex* cp (närmare stranden), *Potamogeton perfoliatus* cp, *P. gramineus*×*perfoliatus* st cp, *Batrachium peltatum* sp, *Callitriche hamulata* sp, *Myriophyllum alterniflorum* sp, *Nuphar pumilum* pc, *Callitriche polymorpha* landform på sandbank (det. Lindberg), *Nitella flexilis* nära turisthotellet st cp. — Längre nedåt växte på långsluttande sandstränder *Agropyron fibrosum* på bara sanden utanför strandbuskarna, *A. caninum* åter inne bland de sistnämnda. — *Agropyron fibrosum* (det. Lindberg) insamlade jag även tidigare, den 7 augusti 1915, på sandstrand vid havet i Ostrobottnia borealis, Nedertorneå, Kaakamo, Mansikka. Härifrån är arten utdelad i Plantae Finlandiae Exsiccati N:o 1827, där dock insamlingsdatum saknas (datum finnes däremot på etiketterna på exemplar från samma insamling insatta i Herb. Mus. Fenn.). På samma plats insamlades samma dag även *A. caninum* (Pl. Finl. Exs. N:o 1826, även här saknas datum, men finnes på ex. i H.M.F.).

11. Lapponia inarensis, Enare kyrkby, Juutuanjoki, 8.7. och 11.7.1937. *Potamogeton gramineus* var. *fluviatilis* f. *angustifolius* Tis. (nedanför Jäniskoski), *Fontinalis dichelymoides* (på stenar i starkare ström, det. Buch), *Nostoc coeruleum* och *Homoeothrix juliana* på intrasslade *Fontinalis*-bitar, mellan stenarna flytande algtofsar (sterila *Mougeotia* cp, *Oedogonium* cp och *Zygnema* cp, dessutom *Tabellaria* st cp), vid stranden *Scorpidium scorpioides* (det. Buch). Uppe på stranden, vid högvatten under vatten: *Cinclidium stygium* (det. Buch), *Grimmia angusta* Hag. (det. Tuomikoski), *Pterigynandrium filiforme* var. *decipiens* (det. Buch). Högre upp på stranden på större sten bl.a. *Grimmia ovalis* (det. Buch) och *Parmelia infumata*. (I en bäck till Juutuanjoki växte *Myriophyllum alterniflorum*.)

Litteratur: Häyrén, Ernst, 1921: Studier över föroreningens inflytande på strändernas vegetation och flora i Helsingfors hamnområde. Bidrag till kännedom af Finlands natur och folk *80* Nr. 3. — 1933: Förorening och strandvegetation i Helsingfors hamnområde år 1932. Ibid. *84* Nr. 5. — 1937: Iakttagelser rörande förorening och strandvegetation i Helsingfors hamnområde år 1936. Ibid. *85* Nr. 6.

6. 3. 1954

Föredrag av dr Gunnar Thorson (Köpenhamn): *Den jaevne havbunds dyresamfund i moderne belysning.*

Ordföranden framlade *Acta Zoologica Fennica 77* (Bergman).

Mag. A. Fr. Nordman inlämnade till tryck en uppsats om rökskador förorsakade av Pargas Kalkindustri (se s. 22). Med anledning härav meddelade prof. P. Palmgren, att han länge uppmärksammat problemet och med en representant för Pargas Kalk diskuterat möjligheterna för ekonomiskt understöd för fenomenets vetenskapliga utforskning.

Lektor Börje Olsoni redogjorde för utbredningen av *Carex globularis* och *Silene rupestris* i Skärgårdshavet.

Dr Bo-Jungar Wikgren redogjorde för dygnsrytmiken hos laken.

Ernst Häyrén: **Några lavar och mossor från Lemsjöholm.**

Sommaren 1949 var jag, genom förmedling av doc. dr Lars von Haartman, i tillfälle att under tre dagar, 16—18 aug., studera kryptogamvegetationen på Lemsjöholm i Villnäs (Askainen) socken, Regio aboënsis, c. 10 km WNW från Nådendal, och att i samband därmed göra insamlingar av lavar och mossor. För den gästfrihet jag åtnjöt på det historiskt kända herresätet framföras här uttrycken för min tacksamhet. Uppmärksamhet ägnades främst åt de åldriga träden i parken och åt de branta väggarna på Tornberget och Maanpää-bergen. Endast mera iögonenfallande arter kunde beaktas vid den rätt hastigt utförda undersökningen. De insamlade mossorna ha godhetsfullt bestämts av prof. dr Hans Buch.

På *Fraxinus excelsior* (cult.) i parken antecknades: Anaptychia ciliaris cp (ofta fertil), Evernia prunastri, Lecanora allophana, Parmelia sulcata, Pertusaria amara, P. coccodes (det. Räsänen), Physcia grisea, P. perisidiosa, P. pulverulenta, Ramalina farinacea, R. fraxinea sp-cp, Xanthoria parietina, X. substellaris; Amblystegium serpens (vid stambaser), Orthotrichum speciosum; summa 14 arter.

På *Acer platanoides* (cult.) i parken: Anaptychia ciliaris cp (fertil), Evernia prunastri, Pertusaria amara, P. leioplaca (det. Räsänen), Phlyctis argena st cp, Physcia grisea, P. perisidiosa, P. pulverulenta, Ramalina farinacea, R. fraxinea (fertil), R. populina pc, Xanthoria parietina, X. substellaris; Pylaisia polyantha; summa 14 arter.

På *Quercus pedunculata* (cult.) i parken: Evernia furfuracea, E. prunastri cp, Parmelia sulcata, Physcia grisea, Ramalina farinacea cp, R. fraxinea; summa 6 arter.

På *Tilia* (cult.) i parken: Evernia prunastri, Parmelia sulcata, Physcia pulverulenta, Ramalina farinacea, Xanthoria substellaris; summa 5 arter.

Tornberget utmärker sig genom branta, ställvis lodräta eller överhängande, ställvis fuktiga väggar vettande mot nordost. Nederst i hålor funnos Lepidozia reptans cp och ställvis Mnium hornum cp. Uppåt följde Bartramia crispa cp i springor och på själva väggen Plagiothecium denticulatum cpp. Högre uppåt Hylocomium proliferum (rikligt fertil) och på torrare ställen Hypnum cupressiforme cpp. Därovan dominerade levermossor (Barbilophozia barbata, Plagiochila asplenioides, Ptilidium ciliare och P. pulcherrimum, de båda sistnämnda direkte på bergväggen) och slutligen lavar: Cladonia rangiferina cp och C. silvatica cp och dessutom Cetraria islandica, Cladonia uncialis, Gyrophora deusta, Parmelia omphalodes (även fertil), Stereocaulon paschale m.fl. Högst uppe växte även Cladonia alpestris cp. Dessutom insamlades ställvis på Tornbergets branter: Coenogonium germanicum, Peltigera praetextata, Sphaerophoron coralloides; Homalia trichomanoides, Isothecium myosuroides, Plagiothecium piliferum, Cephalozia media, Lophozia longidens, Orthocaulis atlanticus, Scapania lingulata och Scapania scandica.

På skogsberg ungefär halvvägs till Maanpää anteçknades: Cetraria Delisei och C. odontella, Cladonia bellidiflora, C. papillaria och C. strepsilis, Gyrophora hyperborea och i grunda fördjupningar Gymnocolea inflata.

Maanpää-bergens branter vetta mot sydväst, väster och nordväst. Nederst växte även här Mnium hornum och därpå Plagiothecium denticulatum cpp. Högre uppåt iakttogos bl.a. Gyrophora hirsuta; Pohlia cruda; Barbilophozia barbata, B. Hatcheri, Lophozia longidens, Metzgeria furcata och Radula complanata.

Slutligen kan antecknas, att Peltigera erumpens sågs på berg bakom ekonomiebyggnaderna och på bergklack i trädgården.

Adolf Fr. Nordman: **Rökskador förorsakade av Pargas Kalkindustris anläggningar — i vilken utsträckning har därigenom vegetationen förändrats och vilka skadeverkningar i övrigt kunnna annoteras?**

Under många somrar sedan 1910 har jag vistats i Pargas och bott flerstädes på Ålön, där som känt Pargas Kalkbergs A.B. har stora anläggningar, numera, enligt vad jag erfarit, sju stora kalkugnar. Från dessas höga skorstenar avgår enorma mängder rök, varibland även ansenliga kvantiteter kalkdamm m.m. Enligt beräkningar som gjorts gå miljonvärden förlorade, så att säga »upp i rök». Konsekvenserna för ej endast den närmast belägna bygden äro mycket påfallande. Kalkdammet torde kunna anses utgöra en avsevärd tillgång för speciellt jordbruket, då jorden under decennier tillförts stora mängder kalk. Men detta kan med säkerhet sägas vara den enda positiva sidan. De negativa sidorna däremot äro flere och säkert i hög grad förargliga, delvis t.o.m. skadliga. I närheten av Pargas Malm kan man knappast torka

byke ute i det fria, ty plötsligt blir detta vid en vindpust från Malmen-hållet grått. Man kan knappt alls skida om vintern, till följd av den myckna »smutsen» på snön o.s.v. Här är det dock fråga om rätt små förtretligheter. Röken innehåller enligt vad en bekant ingenjör, som tidvis vistats i Pargas, meddelat mig, något etsande ämne, måhända fluor, som gör att fönsterrutorna småningom bli grå, ogenomskinliga och förstörda. Svårare är att bedöma, om dessa ämnen måhända även äro direkte skadliga för människorna. En undersökning av befolkningens lungor, som rätt nyligen utförts av Folkhälsan i Svenska Finland, visade att fel i lungorna är mycket vanliga i trakten. I huru stor utsträckning nämnda fel kan ha uppkommit till följd av de ämnen som kalkbrukspiporna sprida över bygden låter sig väl än så länge icke uppskattas, men det är fara värt att risken är avsevärd. Redan för lång tid sedan, på 1920-talet, uppgavs det att bolaget beräknat vilka miljonvärden som gingo förlorade per år och då talades det även om att avhjälpa felet. — Förbränningsugnarna borde förlängas, självfallet en rätt dyrbar affär. Ett par modärnare ugnar äro längre och från dessa torde endast mindre mängder kalkdamm avgå. Flertalet är än så länge av den korta, gammalmodiga typen[1]. Problemet bör betraktas även som en socialmedicinsk, eller om man så vill industrimedicinsk fråga av största bärvidd. Nurådande förhållanden inverka i hög grad störande på befolkningens liv, och även på naturen. Var och en som reser med skärgårdsbåten från Åbo, fäster sig vid, hurusom alla berg äro kala, — lav- och mossfloran har försvunnit. Detta är en följd av rökens decennierlånga inverkan. Man fäster sig vid de kala bergen som sträcka sig ända långt ut mot Pargas Port. Man ser dem i Rimito på andra sidan Erstan och numera bortom Örfjärden på de närmaste holmarna på Nagusidan. I vilken utsträckning skogarna lidit av röken kan jag icke säga. Måhända ej så mycket som t.ex. i trakterna kring det stora anrikningsverket i Harjavalta. Där ha sannolikt främst mängder av svaveldioxid i röken, giftig i och för sig, anställt stora skador i skogarna, liksom flerstädes utomlands ehuru där i ännu större utsträckning, och i storstädernas, även Helsingfors, grannskap. Jag vill här i korthet nämna om att vid det stora anrikningsverket på Rönnskär i vårt grannland Sverige man numera byggt en fabrik som tillvaratager svaveldioxiden, som avges med röken. Enligt uppgift i en rikssvensk tidning, Morgon-Tidningen Socialdemokraten, framställes 90 ton svavelsyra, en av industrins viktigaste produkter, ur denna svaveldioxid per dygn. Vågar man hoppas på att även i vårt land ytterligare »avfallsprodukter», som kunna bli vådliga för befolkningen, tillvaratagas och utnyttjas, förrän de kommit än mer skada åstad — nu gå årligen miljonvärden förlorade. Det som närmast gjort att jag

[1] Jag har erfarit att vid ett helt nyligen uppfört kalkverk i Lojo påfallande olägenheter av röken kan konstateras, tillsvidare dock inom ett mer begränsat område.

här velat beröra frågan är att jag önskat söka väcka intresse bland våra botanister för undersökningar i de trakter som beröras av »röken» från fabriksskorstenarna i Pargas. Redan för länge sedan, på 1930-talet har jag vänt mig till ett par botanister, bl. dem dåvarande adjunkten, prof. E. Häyrén, men icke lyckats intressera dem för saken. Pargas socken torde kunna räknas till de rätt ingående undersökta i vårt land. I Ersby, där jag bott några somrar, ha flere botanister tidigare varit verksamma. Det är måhända ej uteslutet att intressanta förändringar i vegetationens sammansättning kunde påvisas som följd av kalktillförseln. Huru är det med mossar och lavar, ha möjligen calcifila arter nu fått sin chans då andra, somicke fördra kalkhalten, försvunnit. — Redan på 1920-talet fäste jag mig vid talrikt uppträdande av *Tortula*-arter. Märkligt nog fann jag under förloppet av många somrar endast enstaka exemplar av några i skärgården för övrigt allmänt förekommande fjärilarter (*Bryophila*, flere lithosiider) vilkas larver leva på lavar. Det är säkerligen icke uteslutet att Pargas Kalkindustri kunde intresseras för saken, ja möjligen pekuniärt bidraga till en undersökning.

A. W. Granit: **Iakttagelser beträffande lemmel och varfågel.**

Diverse iakttagelser. Hänvisande till min uppsats »Om fjällemmeln och dess vandringar», ingående i sällskapets Meddelanden XXIII för år 1898, där frågan om lemmeltågens rätlinjiga kurs över mötande vattendrag och liknande svåra hinder beröres, vill jag anföra en uppgift av min nyligen avlidne broder Alfons Granit, forstmästare först i Övertorneå, sedan i Pello kronorevir.

År 1924 iakttogos rätt betydande lemmelvandringar både i svenska lappmarkerna — speciellt i Piteå lappmark — och i norra Österbotten jämte delar av västra Lappland. Som vanligt drogo sig lemlarna ned från fjällbygderna mot havet, följande flodernas riktningar. I oktober månad samma år hade en stor flock fjällemlar nått forsen vid Karanäs gamla svenska järnbruk med namn efter forsen (ordet *karanas* är sämska och betyder *korp*), nära den kända höjden Aavasaksa (222 m). Några djur försökte nog ta sig över genom forsen till den motsatta stranden, men förkvävdes nästan omedelbart av de mäktiga vattenmassorna. Emellertid drogo sig de flesta lemlar till en vikartad utbuktning i floden nedanför forsen, där möjligheterna att komma över floden föreföllo gynnsamma. Här stötte dock djuren på en verklig matta av sjögräs, där nästan alla trasslade in sig och ömkligen omkommo.

Något år på 1920-talet stämplade min bror på hösten timmer i trakterna av Isovietonen och Mietojärvi sjöar, tillhörande Tengeliö flodsystem. Tengeliö är en biflod till Torne älv och känd för den gamla sägnen att den fått sitt namn efter en krigisk medlem inom den *Stenkil*'ska konungaätten, som här med framgång bekämpat norrmän eller »tjuder», osäkert vilketdera folk. Min bror och hans hustru hade kvarter i en gammal fiskarstuga på stranden av

sjön Kouleejärvi (?) Här fingo de till sällskap en gnagare, (*metsähiiri*) som ofta visade sig i en knut i kojan. Mest satt den upprätt på bakbenen och uppträdde också i övrigt som en tam lemmel. Den åt gärna bröd och annan skogsmannakost, som också rikligen bestods den. Djurets ryggparti hade varit ganska mörkt och tydligt till färgen avstuckit från ett ganska brett helvitt band gående kring hela halsen. Till staturen liknade gnagaren något en fjälllemmel, var dock mindre och alls icke så brokig som fjällemmeln och skogslemmeln (*Myodes schisticolor*), i Sverige ofta kallad blåmus. Det finnes ju en halsbandslemmel (*Myodes torqvatus*), jämte Obij-lemmeln karaktärsdjur för den högnordiska tundran i nordöstra Ryssland, i norra Sibirien samt i norra Amerika isynnerhet på de stora ishavsöarna. »Keines der anderen nordischen Landsäugethiere ist so exclusiv hochnordisch wie der Halsband-Lemming», säger Nehring. Halsbandslemmeln byter likasom den nordiska haren dräkt till vintern. I Stockholms nya, storartade Naturhistoriska riksmuseum finnes några exemplar av denna lemmelart, men halsbandet var rätt så obetydligt och gick i en ljus gråbrun färg. Jag vore benägen att anse Torneå-gnagaren som en färgvarietet av *Arvicola ratticeps*, av Nilsson i tiden benämnd *Lemmus medius*. Helt liknade den ingen av våra skogssorkar av vilka vi i Lappland ha flere arter, alla utan markerat vitt halsband.

Varfågeln, Lanius excubitor, observerade jag hösten 1953 i oktober månad i Korpo, i Vikminne lägenhets trädgård vid Korpoströms hamn. Den satt engång i toppen av en 50—60 fot hög sibirisk gran och var just på flykt till toppen av en lika hög lärk när jag utan att ana fågelns närhet steg förbi en verandaknut. I samma ögonblick berörde fågelns vingspets min hatt. Den hade icke heller kunnat se mig när den susade i väg, som vanligt i båge mot jorden. — Ofta ser man varfågeln (d.ä. vaktfågel) sitta på utkik i toppen av dominerande träd. Den har sitt artnamn efter det latinska *excubitor* romersk gränsvakt. Samma ord kom långt senare att beteckna *varäger* (väring) i Konstantinopel.

Jag såg varfågeln endast ett par gånger, men trädgårdskarlen påstod att den häckat i en hög och tät Douglas-granhäck. Den skulle där tagit i besittning och »omtapetserat» ett gammalt skatbo. Troligen förväxlade han någon annan fågel med varfågeln. Uti samma trädgård skyddades strandsidan av en farligt tät *Prunus spinosa*-häck, en omtyckt häckplats för ett par törnskator (*Lanius collurio*).

I augusti 1901 såg jag varfågeln flere gånger i nordligaste Enare helt nära barrskogsgränsen. Jag har antecknat den som observerad på Vätscherfjällen och på lokaler nära Tschuolisjärvi gästgiveri, samt invid Jankkila skogsvaktaretorp, få kilometer från finsk-norska riksgränsen. Ofta flög den över helt kala fjäll. Vanligast förekom den inom *Regio subalpina*. Lemmelår visade den intresse för lemmeltågen.

Lars Fagerström: **Några data om abnormiteter i växt- och djurvärlden sommaren och hösten 1953.**

I anslutning till prof. Ilmari Hustichs anförande på Societas' pro Fauna et Flora Fennica oktobermöte 1953 får jag meddela följande iakttagelser, som i någon mån belysa de abnormiteter växt- och djurvärlden uppvisat sommaren och hösten 1953. Iakttagelserna gälla främst V e c k e l a k s (Ka) och s y d v ä s t r a T a v a s t l a n d (Ta).

I Veckelaks (Vehkalahti) sockens norra del var kollektivarten *Ranunculus auricomus* praktiskt taget utblommad redan i början av juni; de första blommande individen blevo funna vid månadsskiftet april—maj. Då jag i medlet av juni reste till sydvästra Tavastland (där jag besökte Urjala, Koijärvi, Humppila, Ypäjä, Tammela och Jokioinen socknar samt Forssa köping), fann jag ingenstädes mera *Ranunculus auricomus*-material, som hade varit värt att tagas till vara. Föregående sommar blommade i dessa trakter vid samma tid ännu flere former tillhörande denna kollektivart.

Under min vistelse i sydvästra Tavastland (15—22 juni) hade vegetationen redan nått full utveckling. Några specialanteckningar över denna tidiga utveckling gjordes icke; jag erinrar mig dock livligt konstaterandet, att redan vid denna tidpunkt flere sensommarväxter voro fullt identifierbara. *Campanula cervicaria* t.ex., som jag varit van att se blommande först i medlet av juli, hade 17 juni stora blomknoppar i Ypäjä: Kuusjoki. *Centaurea jacea* tycktes även försedd med stora svällande, dock icke ännu öppnade blomkorgar vid samma tid och i samma trakt. Den 20 juni var vegetationen på Saarisåsen i Tammela i full högsommarskrud med massvis blommande *Vicia silvatica*, *Oxytropis campestris* och *Silene nutans*; två år tidigare hade vegetationen på åsen inte ännu den 7 juli nått samma grad av blomstring.

Då jag den 25 juni återkom till Veckelaks (Ka) tycktes det mig som om vegetationens utveckling här redan tydligt var i dalande. Bland annat var det vid denna tid icke mera möjligt att göra *Hieracium*-insamlingar. Om också *Hieracium*-formerna, iakttagelsen gäller främst *H. crispans*, redan under den första veckan i juni visat tecken på allmän blomning i Veckelaks norra del, måste deras blomningstid hava varit mycket kort här under sommaren 1953. I varje händelse hade flertalet former helt blommat ut redan i slutet av juni. Under tidigare år har den bästa tiden för insamling av hieracier varat från midsommartiden till medlet av juli. — Också i Veckelaks var den tidiga blomningen hos *Campanula cervicaria*, *Centaurea jacea* och *C. phrygia* påfallande. I medlet av juli gavs det icke mera möjlighet att finna vackra exemplar av den förstnämnda arten.

Det stillastående i vegetationsutvecklingen, vid vilket Ilmari Hustich fäst uppmärksamhet, gjorde sig bjärt gällande även i Veckelaks. Efter mid-

sommar gavs det över huvud ingenting lockande i växttäcket för en växtsamlare. Också under fullt normala somrar inträder en matthetsperiod i växtinsamlingen; denna period har alltid tidigare för mitt vidkommande inträtt först i medlet av juli, då vegetationen vanligen kulminerat.

Det är rätt märkligt, att i Veckelaks, där junitemperaturen icke var påfallande avvikande från normala förhållanden och där mera betydande regnperioder med avtagande temperatur inte satte in efter midsommar, vegetationsutvecklingen sommaren 1953 visat samma tendens till abnormitet som i trakter, där avvikelserna beträffande väderleken varit mera betydande.

I motsats till landvegetationen tycktes vattenvegetationen i Veckelaks sommaren 1953 vara ovanligt sent utvecklad. Detta gäller bl.a. *Sparganium Friesii*, som ännu i början av september i Pyhällönjärvi blott uppvisade minimala outvecklade blomsamlingar; dessa äro vanligen redan i medlet av augusti väl utvecklade. I nämnda sjö blommade ännu i slutet av augusti vit näckros. Beaktas bör att vattenståndet i Pyhällönjärvi icke under sommaren 1953 uppvisade större variationer än under normala år.

Som en följd av den långa milda hösten 1953 uppvisade rätt många arter i Veckelaks vid månadsskiftet september—oktober en andra blomning för året. Tyvärr kom jag inte att anteckna arterna. Från denna tid erinrar jag mig även en rosenbuske (synbarligen *Rosa rugosa*), som stod i full blom vid en väg i Forsby (N, P e r n å). Det är inte ovanligt, att *Rosa rugosa* uppvisar enstaka små blommor på hösten; tidigare har jag dock aldrig sett arten i full högsommarskrud så sent på året.

Fjärilfaunan i Veckelaks norra del synes sommaren 1953 hava varit rätt väl utvecklad, i varje fall betydligt bättre än i flertalet andra undersökta områden. Det bör dock beaktas, att de bästa fångstresultaten gjordes före midsommar; den lepidopterologiskt som bästa tid ansedda perioden efter midsommar var synnerligen dålig och många under denna tid normala år flygande fjärilar saknades helt. Då jag tidigare endast i augusti 1952 ägnat fjärilfaunan i Veckelaks ett mera ingående intresse, har jag endast för augusti månad nödigt jämförelsematerial. Trots att augusti 1952 var regnig och kylig, medan augusti 1953 var rätt varm och rätt litet regnig, synes fjärilfaunan 1952 hava varit betydligt rikligare företrädd än 1953. Det är antagligt, att väderleken sommaren 1953 i rätt ringa grad inverkat på fjärilfaunans utveckling i Veckelaks; orsakerna till den synbarliga tillbakagången i jämförelse med tidigare år böra av allt att döma sökas redan i tidigare, vad väderleken beträffar, abnorma somrar. Helt utan inverkan synes väderleken 1953 dock icke hava varit i detta hänseende.

Det må till slut nämnas, att sädesärlan i några individ vid månadsskiftet oktober-november 1953 iakttogs vid Mäkelä gård i Veckelaks: Pyhältö.

Lars Fagerström: **En beaktansvärd förekomst för Ajuga pyramidalis L. i norra Veckelaks (Karelia australis).**

Sommaren 1953 blev *Ajuga pyramidalis* helt oväntat funnen i enstaka välväxta exemplar i Pyhältö by av Veckelaks (Vehkalahti) socken i *södra Karelen*. Växtplatsen är ett skogsbryn i Soramäki-terrängen; skogsbrynet ansluter till en mindre åkerplätt vid V. Lankilas gård.

Artens uppträdande i Pyhältö erbjuder ett rätt stort intresse. Förekomsten framstår som spontan. Lankila-gårdens folk kände icke till arten; gårdens gamla värdinna Miina Lankila, som sedan flere tiotal år väl vårdar sin lilla trädgårdstäppa, har meddelat, att arten med säkerhet icke förekommit i trädgården. Någon spridning från en tidigare odling eller inplantering kan sålunda icke föreligga. Mera sannolikt är, att arten är gammal på platsen. Måhända kan man räkna med en tidigare rikligare förekomst, som genom markernas upptagande till åker reducerats till det fåtal individ, som 1953 blev funnet.

Ajuga pyramidalis uppträdande i Pyhältö framstår som rätt märkligt mot bakgrunden av artens allmänna utbredning i Finland. Karta 722 (uppgjord av K. Linkola och V. Erkamo) i Pohjolan Luonnonkasvit III, s. 1149, vilken karta i stort sett allt fortfarande gäller, visar en anhopning av fyndplatser i de östra delarna av *Regio aboënsis* samt de västra och mellersta delarna av *Nylandia* (se Hjelt 1923, s. 259; Cedercreutz 1927, s. 130; Tynni 1937, s. 86—87, karta 6, s. 31). Från detta synbarliga centrum i utbredningen bliva förekomsterna allt sparsammare västerut för att på *Åland* representeras av blott några lokaler (Hjelt 1923, s. 258—259; Palmgren 1927a, s. 84—86). Också österut från ovan nämnda centrum framstår en liknande uttunning i förekomsten fullt tydlig; Kymmene älv synes utgöra en gräns för förekomsten. Cedercreutz (1931, s. 38, se även karta 15, s. 60) anför den från blott några fyndplatser i östra Nyland; F. W. Klingstedt har meddelat mig som sin uppfattning, att arten i östra Nyland, vilken landsdels flora han känner synnerligen ingående, är en stor raritet. Kujala (1939) anför alls icke arten från östra Kymmenedalen. — Efter en betydande lucka, som omfattar mest hela *Karelia australis*, uppträder arten åter flerstädes i trakterna av Viborg och därifrån norrut ända till Saimen, där i de sydligaste delarna av *Savonia australis* ett antal fynd har gjorts (Hjelt 1923, s. 260). Till de ovan beaktade komma enstaka sparsamma förekomster i mellersta Finland (Hjelt 1923, s. 259—260) samt i det österbottniska kustlandet ända till Uleåborg i norr. De sistnämnda hava i Pohjolan Luonnonkasvit III, s. 1149, med rätta betecknats som helt tillfälliga; se även Hjelt (1923, s. 260). — Intressant är artens uppträdande i Kuopiotrakten (Sb). Enl. Hjelt (1923, s. 260) här funnen på Rönönsaari 1885—1891 av E. J. Buddén; i Herbarium Musei Fennici ligger ett prov av arten från Kuopio, Särkilahti, här insamlat 1936 av Pentti Hämäläinen.

Den ovan beaktade, på karta 722 i POHJOLAN LUONNONKASVIT III, s. 1149, tydligt framträdande luckan i södra Karelen minskas betydligt genom artens uppträdande i Pyhältö samt i Veckelaks skärgård, här funnen på Pesäholma av O. K. SILKKILÄ 1944 (prov i Herbarium Musei Fennici). Att dessa tvenne sydkarelska förekomster äga ett samband med förekomsten i Nyland synes uppenbart; mindre sannolikt verkar ett samband med de längre österut belägna förekomsterna i Ka och Sa. Om de tvenne förekomsterna i Veckelaks böra uppfattas som förposter i en pågående expansion eller som utposter österut från ett ǝıßuɐ̣ı västerut beläget centrum kan icke avgöras.

Ajuga pyramidalis spridningsförhållanden hava till en del utretts av SERNANDER (1906). Nyckfullheten i artens uppträdande måste, såsom ALMQUIST (1929, s. 444) för Upplands vidkommande framhållit, ställas i samband med spridningen med myror; se även HEGI (1927, s. 2547). Nyckfullheten visar sig bl.a. däri, att i en del områden arten synes uppträda som en rätt starkt kustskyende, litorifob växt, såsom CEDERCREUTZ (1927, s. 70) funnit för västra Nyland; i mellersta Nyland tilltar däremot artens frekvens mot kusten till (TYNNI 1937, s. 33). Beaktas bör dock, att de egentliga skärgårdsförekomsterna äro få.

Artens fördelning i vårt land giver ingen säker fingervisning om invandringen. Den åländska förekomsten har, såsom PALMGREN (1927b, s. 70) påvisat, ett uppenbart samband med den rika förekomsten i Uppland (ALMQUIST 1929, s. 583). Förekomsterna på Finlands fastland synas däremot icke kunna ställas i samband med en rekrytering från Ålands resp. Upplands kustland och skärgård. Förekomsterna framför allt på något avstånd från kusten tala för en betydligt tidigare invandring till Finlands fastland än till Åland och från längre bort belägna spridningshärdar. Dessa kunna självfallet icke mera med säkerhet preciseras.

HULTÉN (1950, s. 56*) för *Ajuga pyramidalis* till sin utbredningsgrupp 13: »europeiska, borealmontana växter med de nordliga och sydliga arealerna ej klart skilda». Artens utbredningsområde sträcker sig från Orkneyöarna och Portugal i väster till Baltikum, Polen och Balkans norra delar samt därifrån vidare till Kaukasus i öster (POHJOLAN LUONNONKASVIT III, s. 1149). Beaktas bör, att arten i Ostbaltikum är mycket sparsamt för handen (KUPFFER 1925, s. 141) och att samtliga förekomster i Nordtyskland uppfattats som icke ursprungliga (HULTÉN 1950, s. 380); först i Mellaneuropas bergstrakter uppträder arten spontant.

HULTÉN (l.c., s. 54*) tänker sig för flertalet arter, som av honom förts till ovan beaktade utbredningsgrupp 13, en förbindelselänk mellan de nordliga och de sydliga arealerna hellre över Baltikum än över Danmark. För *Ajuga pyramidalis* gäller detta icke; de danska förekomsterna synas förena artens tvenne utbredningsarealer. Över Danmark synes även invandringen

till Skandinavien hava ägt rum. Artens sparsamma uppträdande i Danmark och i norra Tyskland (här, såsom ovan nämnts, endast för handen som adventiv) kan vara en följd av den starka uppodlingen av markerna i dessa trakter; se HULTÉN (l.c., s. 54*, 96*). Den synnerligen sparsamma förekomsten i Ostbaltikum synes tydligt tala mot en invandring härifrån till Fennoskandien.

Vid ett försök att förklara *Ajuga pyramidalis* utbrednings- och spridningsförhållanden ställes man, såsom av framställningen ovan torde framgått, inför många svårangripbara problemställningar. Uppenbarligen stå dessa svårigheter i något samband med artens myrmekokor-karaktär. Det synes dock uppenbart, att *Ajuga pyramidalis* rätt tidigt invandrat till de inre delarna av *Regio aboënsis* och *Nylandia*, vilka s. 28 betecknats som ett centrum för utbredningen i vårt land. Från detta centrum synes man hava att räkna med en expansion främst söderut, mot kusten till. Måhända kunna även de isolerade förekomsterna i Sa och i östra Ka ställas i samband med detsamma; uteslutet är dock icke att dessa förekomster äro resultat av en separat invandring.

Det är vanskligt att taga ställning till frågan om människans och kulturens medverkan i artens spridning i vårt land. De starkt isolerade enstaka förekomsterna i landets mellersta delar samt vid kusten av Bottniska viken böra snarast uppfattas som tillfälliga, detta gäller särskilt kustförekomsterna, såsom s. 28 redan beaktats. Betr. dessa fall synes människan i varje händelse hava medverkat till artens spridning.

Man har beträffande *Ajuga pyramidalis* förhållande till kulturen varit av något olika mening. HÅRD AF SEGERSTAD (1924, s. 214) för växten till en grupp arter, »som äro mindre beroende av kulturen»; CEDERCREUTZ (1927, s. 65) betecknar den som apofyt och ALMQUIST (1929, s. 583) som starkt hemerofil. Många exempel på att arten segt håller sig kvar på av människan påverkad mark givas i Helsingfors omgivningar; under de senaste femton åren har arten sålunda blivit funnen i enstaka exemplar på ren kulturmark i Kottby. Vore arten direkt gynnad av kulturen hade man kunnat vänta en lokal spridning här; så har emellertid icke varit fallet. *Ajuga pyramidalis* synes sålunda äga en betydande förmåga att uthärda kulturens inflytande; den synes dock icke vid sin spridning hava någon mer betydande nytta av denna kultur.

Litteratur: ALMQUIST, ERIK 1929: Upplands vegetation och flora. Akademisk avhandling. Acta Phytogeogr. Suec. I. S. I—XII + 1—624. — CEDERCREUTZ, CARL 1927: Studien über Laubwiesen in den Kirchspielen Kyrkslätt und Esbo in Südfinnland. Mit besonderer Berücksichtigung der Verbreitung und Einwanderung der Laubwiesenarten. Mit 64 Karten und 10 Bildern. Acta Bot. Fenn. *3*. S. 1—181. — 1931: Vergleichende Studien über die Laubwiesen im westlichen und östlichen Nyland. Mit 24 Karten im Text. Ibid *10*. S. 1—63. — HEGI, GUSTAF 1927: Illustrierte Flora von Mittel-Europa. Mit besonderer Berücksichtigung von Deutschland, Oesterreich und der Schweiz. V. Band,

4. Teil. S. 2255—2630. München. — HJELT, HJALMAR 1923: Conspectus Florae Fennicae. VI. Acta Soc. F. Fl. Fenn. *51:* 1. S. 1—450. — HULTÉN, ERIC 1950: Atlas över växternas utbredning i Norden. Atlas of the distribution of vascular plants in NW. Europe. S. 1*—119*+1—512. Stockholm. — HÅRD AF SEGERSTAD, F. 1924: Sydsvenska florans växtgeografiska huvudgrupper. Deutsche Zusammenfassung. S. 1—244. Malmö. — KUJALA, VILJO 1939: Itäisen Kymenlaakson kasvistosta. Kymenlaakson osakunnan Kotiseutujulkaisu Ankkapurha I. S. 158—180. Kouvola. — KUPFFER, K. R. 1925: Grundzüge der Pflanzengeographie des ostbaltischen Gebietes. Mit einer Karte. Abhandl. des Herder-Instituts zu Riga. I: 6. S. 1—224. — PALMGREN, ALVAR 1927a: Ajuga pyramidalis L. auf Åland. Memoranda Soc. F. Fl. Fenn. *1* (1924—1925). S. 84—86. — 1927b: Die Einwanderungswege der Flora nach den Ålandsinseln. I. Mit 57 Karten. Acta Bot. Fenn. 2. S. 1—198. — POHJOLAN LUONNONKASVIT. III. 1940. S. I—VI+541—1558. Porvoo-Helsinki. — SERNANDER, RUTGER 1906: Entwurf einer Monographie der europäischen Myrmekochoren. Mit 11 Tafeln und 29 Textfiguren. Kgl. Sv. Vet.-Ak:s Handl. *41:* 7. S. 1—410. — TYNNI, TELLERVO 1937: Pukkilan, Askolan ja Porvoon pitäjän pohjoisosan kasvisto. 4 tekstikuvaa, 11 -karttaa ja 9 -taulukkoa. Deutsches Referat: Die Flora der Kirchspiele Pukkila und Askola sowie des nördlichen Teiles des Kirchspiels Porvoo in Südfinnland. Ann. Bot. Soc. Vanamo *9:* 6. S. I—VI+1—98.

LARS FAGERSTRÖM: **Erysimum cheiranthoides L. funnen på utskären i den östnyländska och den sydkarelska skärgården.**

På en exkursion på Äljy ö i A s p ö (Haapasaari) skärgård utanför Kotka (*Karelia australis*) den 14 augusti 1950 fann jag *Erysimum cheiranthoides* växande rikligt i stora kraftiga exemplar i en *Alnus glutinosa*-strandlund i öns norra del i bottnen av en mindre vik. Arten bildade ett framträdande element i den frodiga vegetation, som kommit till utveckling på den av tång starkt gödda markgrunden ett tjugotal meter från strandlinjen.

Den 22 aug. 1951 var jag i tillfälle att exkurrera i S t r ö m f o r s yttre skärgård (*östra Nyland*), där jag besökte bl.a. Yttre Täcktarn och Stora Rövaren. *Erysimum cheiranthoides* blev också på dessa obebodda öar funnen på av tång gödd mark i nordexponerade vikbottnar med den för sådan mark typiska klibbalsformationen. Beaktansvärt är att arten icke iakttogs på den mellan ovan nämnda öar belägna sedan årtionden bebodda ön Stora Täcktarn.

Erysimum cheiranthoides bör på samtliga tre ovan nämnda obebodda öar närmast uppfattas som en uppenbar neofyt. Det likartade uppträdandet på av tång gödd markgrund i strandens omedelbara närhet gör det sannolikt, att artens diasporer med vågorna förts till de påvisade växtplatserna. Dessas nordexposition tyder på en rekrytering i den norrut belägna inre skärgården eller fastlandszonen.

Artens spridningsbiologi har icke varit föremål för närmare utredning. HEINTZE (1917—1918, s. 211 och 40) nämner dock, att artens frön blivit funna i magen på en skata; med någon mera betydande spridning på ornitokor väg synes man beträffande denna art dock knappast behöva räkna.

Artens uppträdande i den östnyländska och sydkarelska yttre skärgården synes däremot tydligt tala för en betydande hydrokor spridning.

Det bör beaktas, att Eklund (1927, s. 20) för *Erysium hieraciifolium*s frön funnit en betydande flytförmåga: av 50 frön, som i försökets början den 17 nov. 1924 placerades i vatten, flöto 23 frön ännu den 20 dec. Romell (1938, s. 368) anför som flyttid »0—månader». Någon större olikhet beträffande frönas flytförmåga hos *Erysimum hieraciifolium* och *E. cheiranthoides* synes knappast föreligga.

Litteratur: Eklund, Ole 1927: Versuche über das Keimungs- und Schwimmvermögen einiger Samen und Früchte in Ostseewasser. Vorläufige Mitteilung. With english summary. Memoranda Soc. F. Fl. Fenn. *2* (1925—1926). S. 13—29. — Heintze, Aug. 1917—1918: Om endo- och synzoisk fröspridning genom europeiska kråkfåglar. Bot. Not. S. 209—240, 297—300 (1917), 1—47 (1918). — Romell, Lars-Gunnar 1938: Växternas spridningsmöjligheter. »Växternas liv. Populärvetenskaplig handbok. *IV*.» S. 279—448.

Lars Fagerström: **Cynanchum vincetoxicum (L.) RBr. funnen i N, Sjundeå.**

Sommaren 1951 fann agr. o. forst.kand., fru Margareta Segercrantz *Cynanchum vincetoxicum* i ett betydande bestånd på en vägkant i S j u n d e å Tjusterby. Beläggexemplar, insamlade i slutet av juli 1952, har fru Segercrantz hösten 1953 som gåva överlämnat till Herbarium Musei Fennici.

Cynanchum vincetoxicum är i vårt land inskränkt till landets sydvästra delar med tyngdpunkten i förekomsten förlagd till Åland och sydvästra Finlands skärgård; betydligt sparsammare är förekomsten i Nyland (Hjelt 1923, s. 300—301; se även Pohjolan Luonnonkasvit III, s. 1113 bild 703), där ostgränsen för utbredningen i landet går i Porkala-området (Hjelt l.c., s. 301; Cedercreutz 1945, s. 171). Äldre uppgifter om artens uppträdande även i provinserna Ik, St och Ta hava av Hjelt (l.c., s. 302) befunnits vara oriktiga. Möjligheten för att man tidigare i sistnämnda provinser odlat arten som medicinalväxt bör dock icke helt lämnas obeaktad (betr. odlingen se Pohjolan Luonnonkasvit III, s. 1113).

Den allra största delen av förekomsterna i vårt land faller på kust- eller skärgårdszonen. Beaktansvärd är artens sparsamma uppträdande på Fasta Åland (Palmgren 1915—1917, s. 416; Hjelt 1923, s. 300—301); flertalet fyndplatser hör till det egentliga skärgårdsområdet. Ett stort intresse erbjuder artens uppträdande i Mynämäki i det inre av *Regio aboënsis* på rätt betydande avstånd (ca 15 km) från den nuvarande kusten. Cajander (1902, s. 128) uppfattar *Cynanchum* på dessa inlandslokaler som en relikt från de tider, då havsstranden sträckte sig fram till dessa trakter. Också Sjundeålokalen är belägen på betydande avstånd (ca 15 km) från kusten.

I Sjundeå anträffades arten på en vägkant. Detta utgör dock icke utan

vidare ett kriterium för att arten här vore blott ett tillfälligt element. Uteslutet är det i varje fall icke, att arten till vägkanten kommit från någon ursprunglig, ehuru icke ännu påvisad lokal i närheten. Man må beakta, att Sjundeå socken allt fortfarande uppvisar betydande luckor i den botaniska utforskningen.

Cynanchum vincetoxicums europeiska och fennoskandiska utbredning har kartlagts av Sterner 1922 och 1925. Se Sterner 1922, plate 18, map 12 (den europeiska utbredningen), plate 9 samt fig. 26, s. 352 (den fennoskandiska utbredningen), samt 1925, fig. 8, s. 63 (den fennoskandiska utbredningen), ävensom Pohjolan Luonnonkasvit III, s. 1112 bild 702.

Sterners diskussion av »*Cynanchum*-problemet» (1922, s. 351—356) erbjuder mycket av intresse; den lämnar en fullt godtagbar förklaring till den kontinentala artens fördelning i Östersjöområdet. I sydöstra Sverige är arten främst för handen i kust- och skärgårdsområdet. En hel del förekomster i inlandet på längre eller kortare avstånd från den nuvarande kusten är därtill kända (se även Almquist 1929, karta 139). Dessa inlandslokaler uppfattas av Sterner (1922, s. 356) som primära; arten uppfattas på dessa lokaler som en relikt från värmetiden (se i detta hänseende även Almquist 1929, s. 580).

Måhända har man även för Finlands del att räkna med en liknande primärförekomst såväl i Mynämäki som i Sjundeå; se Cajanders ovan beaktade uppfattning betr. förekomsten i Mynämäki. Kustförekomsterna vore av betydligt yngre datum.

Sterners (1922, s. 353) och Almquists (1929, s. 580) meddelanden om artens sparsamma uppträdande på kulturmarker böra icke lämnas obeaktade vid bedömandet av artens ursprunglighet i Sjundeå. Beaktas bör vidare, att artens frö- och fruktsättning av Sterner (1922, s. 355—356; 1925, s. 73) påvisats vara synnerligen dålig på de klippbranter, som i allmänhet utgöra artens längst inåt land belägna växtplatser, detta närmast som en följd av den invecklade pollinationsgången.

Huru *Cynanchum* kommit till vägkanten i Sjundeå kan icke mera med säkerhet fastställas. Någon odling av arten i trakten är icke känd. Ridleys (1930, s. 554) meddelande om att frön och frukter av arten blivit funna vidhäftade pälsen av olika djur kan visserligen icke lämnas helt obeaktad; en spridning på detta sätt verkar dock icke övertygande. Möjligheten för att arten ännu skall bliva funnen på någon ursprunglig lokal i närheten av den 1951 upptäckta fyndplatsen verkar icke helt utesluten.

Litteratur: Cajander, A. K. 1902: Kasvistollisia tutkimuksia Mynämäen, Mietoisten ja Karjalan kunnissa. Kartta ynnä 4 piirrosta tekstissä. Acta Soc. F. Fl. Fenn. *23:* 2. S. 1—146. — Cedercreutz, Carl 1945: Växtgeografiska anteckningar från Porkala-området. Memoranda Soc. F. Fl. Fenn. *21* (1944—1945). S. 170—180. — Hjelt, Hjalmar 1923: Conspectus Florae Fennicae. VI. Acta Soc. F. Fl. Fenn. *51:* 1. S. 1—450.

— Palmgren, Alvar 1915—1917: Studier öfver löfängsområdena på Åland. Ett bidrag till kännedomen om vegetationen och floran på torr och på frisk kalkhaltig grund. I. Vegetationen. II. Floran. III. Statistisk undersökning af floran. Ibid. *42:* 1. S. 1—634. — Pohjolan Luonnonkasvit, III. 1940. S. I—VI+541—1558. Porvoo-Helsinki. — Ridley, Henry N. 1930: The dispersal of plants throughout the world. S. I—XX+1—744. London and Beccles. — Sterner, Rikard 1922: The continental element in the flora of South Sweden. Inaugural Dissertation. Geogr. Annaler *1922:* 3—4. S. 221—444. — 1925: Några huvuddrag i södra Sveriges växtgeografi. Ymer 1925: 1. S. 51—76.

Lars Fagerström: Växtfynd i sydvästra Tavastland. III.

Under sommaren 1953 kunde jag på grund av uppgifter på annat håll för den 1949 igångsatta och 1950—1952 fortsatta inventeringen av floran i *sydvästra Tavastland* (se Fagerström 1953, s. 55; 1954, s. 51) disponera blott en vecka i medlet av juni. Exkursionerna gällde 1953 främst Ypäjä sockens mellersta och sydöstra delar; socknens norra och sydvästra delar hade redan under tidigare somrar blivit föremål för studium. Utbytet blev 1953 icke över hövan gott, detta sagt närmast med tanke på sällsyntare växter; exkursionsområdet representeras till en betydande del av odlade marker. Nedan nämnda fynd synas dock redan nu förtjäna ett omnämnande.

I konformitet med mina tvenne tidigare inventeringsredogörelser (Fagerström 1953, 1954) följer nomenklaturen Hiitonen (1933).

Botrychium lunaria — Levä, rikl. på de torra backarna S Loimijoki å tills. med *Festuca rubra, Potentilla argentea, Ranunculus polyanthemus, Galium verum* o.a.; Varsanoja, rikl. på gammal igenvuxen väg vid Mäenpää.

Carex disticha — Levä, rikl. i landsvägsdiken; Kuusjoki by, spars. i landsvägsdiken samt på stranden av Kuusjoki å.

C. panicea — Kuusjoki by, rikl. på låga strandängar vid Kuusjoki å tills. med *Agrostis canina, Poa pratensis, Polygonum viviparum, Stellaria palustris, Thalictrum flavum* o.a.

C. flava — Levä, rikl. i landsvägsdiken vid Saari.

Hierochloë australis — Manninen, spars. i skogsbacke nära gränsen till Loimaa. Arten är betydligt sparsammare för handen i Ypäjä än i övriga hittills inventerade sydvästtavastländska socknar.

Glyceria maxima — Rikl. i Loimijoki å utmed hela dess lopp genom Ypäjä socken.

Agropyrum caninum — Manninen, spars. bland strandstenar vid forsen i Kuusjoki å.

Listera cordata — Manninen, spars. i *Sphagnum*-sänka i tallskog nära gränsen till Loimaa.

Salix lapponum — Palikkala, rikl. på vägkanter och sumpiga ängsmarker nära Takamaa, tills. med följande art samt *S. rosmarinifolia.*

S. myrtilloides — Palikkala, rikl. tills. med föregående art på vägkanter och sumpiga ängsmarker.

Polygonum amphibium (landformen) — Spars. på stränderna av Kuusjoki å såväl i Kuusjoki by som i Manninen.

Rumex fennicus — Kuusjoki by, 2 ind. på vägkant.

Viscaria vulgaris — Varsanoja, spars. på berghyllor tills. med *Cystopteris fragilis, Polypodium vulgare, Woodsia ilvensis* och *Polygonatum officinale.*

Ranunculus polyanthemus — Rikl. på de torra ängsbackarna i Kyrkobyn, Levä och Perttula.

Sinapis arvensis — Kyrkobyn, 1 ex. i resandehemmets kökträdgård.

Viola epipsila — Spars. i lundkärr mellan Manninen och Kyrkobyn tills. med *Equisetum pratense, Carex tenella, C. loliacea* och *C. vaginata.*

Ribes rubrum — Manninen, spars. i lund och bland strandstenar vid forsen i Kuusjoki å; synbarligen ursprunglig.

Potentilla Crantzii — Varsanoja, spars. på igenvuxen väg vid Mäenpää tills. med rikl. *Botrychium lunaria.*

Amelanchier spicata — Varsanoja, 1 buske i lund vid foten av brant bergvägg.

Pirola uniflora — Manninen, enstaka exemplar på något fuktig fläck i tallskog nära gränsen till Loimaa tills. med spars. *P. chlorantha.*

Symphytum officinale f. *albiflorum* — Kyrkobyn, rikl. i resandehemmets trädgård, ditflyttad för länge sedan från någon annan ort i Ypäjä. En gammal kvinna i kyrkobyn kokar allt fortfarande en av ortsbefolkningen tidigare allmänt använd dryck av växten.

Solanum dulcamara — Manninen, spars. bland strandstenar vid forsen i Kuusjoki å.

Veronica longifolia — Kuusjoki by, spars. på stränderna av Kuusjoki å.

Campanula cervicaria — Kuusjoki by, spars. på vägkant SE Simola.

Arctium tomentosum — Spars. i Kyrkobyn, där mera betydande bestånd äro för handen blott på det vidsträckta kasärnområdet. — Liksom annorstädes hålla kardborrarna på att försvinna även i Ypäjä.

A. minus — Kyrkobyn, enst. exemplar på kasärnområdet.

Litteratur: Fagerström, Lars 1953: Växtfynd i sydvästra Tavastland. I. Memoranda Soc. F. Fl. Fenn. *28* (1951—1952). S. 55—60. — 1954: Växtfynd i sydvästra Tavastland. II. Ibid. *29* (1952—1953). S. 51—54. — Hiitonen, Ilmari 1933: Suomen kasvio. 437 kuvaryhmää (1695 kuvaa). Vanamon kirjoja N:o 32. S. 1—771.

Lars Fagerström: Av J. O. Bomansson på Åland 1884—1885 insamlade lavar.

Johan Oskar Bomansson (1838—1906) är främst känd som en för sin tid framstående och allt fortfarande högt aktad bryolog med Ålands mossor som specialitet. Under en tidrymd av mer än 3 decennier (1863—1867, 1871—1900) ägnade han den åländska mossfloran ingående studier. Resultaten av dessa studier offentliggjordes år 1900 i skriften »Ålands mossor», 131 sidor, allt fortfarande aktuell och ofta citerad. Redan dessförinnan hade Bomansson publicerat talrika uppsatser i Revue Bryologique rörande de av honom nybeskrivna *Bryum*-arterna. Betydande var hans insats som medhjälpare vid utgivandet av Herbarium Musei Fennici II, Musci (1894). Samtidens uppskattning av Bomanssons verksamhet som bryolog framgår ur Palméns korta minnesteckning 1907. Den nu levande generationen och även kommande generationer stå i stor tacksamhetsskuld till Bomansson; Åland kan i bryologiskt hänseende tack vare hans verksamhet räknas till de bäst utforskade områdena i vårt land.

Bomansson var dock inte enbart bryolog. Talrika av honom insamlade prov av åländska fanerogamer i Herbarium Musei Fennici (= HMF i den

följande framställningen) lämna ett tydligt vittnesbörd över hans intresse även för denna växtgrupp. Redan 1865 gjorde han det märkliga fyndet av *Blechnum spicant* i Sund, Gästerby »vid Tjännan» (HJELT 1888, s. 34; PALMGREN 1931—1932, s. 178); 20 år senare (1885) upptäckte han *Cryptogramme crispa* i Vårdö, Vargata (KIHLMAN 1888—1889, s. 180—181; HJELT 1888, s. 32), under lång tid ansedd som utgången på Åland men återfunnen 1937 av PAUL OLOFSSON (PALMGREN 1939—1940, s. 2; OLOFSSON 1939—1940, s. 2—4).

Som insamlare av lavar har BOMANSSON hittills icke varit känd. Efter det senaste kriget blev en mindre kollekt av honom under åren 1884—1885 på Åland insamlade lavar funnen på Botaniska museet i Helsingfors. Fyndet gjordes i samband med en inventering av J. P. NORRLINS stora lavherbarium. Det synes sannolikt, att Bomansson sänt proven till Norrlin i och för bestämning. För detta antagande tala talrika med dennes karakteristiska handstil gjorda bestämningsanteckningar på konvoluten. Samlingen kom dock aldrig att bliva färdigt bearbetad av Norrlin; i nära 60 år låg den gömd och glömd bland Norrlins egna icke bearbetade samlingar.

BOMANSSONS lavsamling, som är hopbragt främst i Kvarnbo-trakten av Saltvik socken på Fasta Åland och i Vårdö skärgårdssocken, är inte stor. Av provens numrering att döma har samlingen i tiden omfattat 114 prov. Av dessa hava proven n:o 54, 71, 72 och 94 icke blivit återfunna. Då därtill proven n:o 39, 40, 56, 61, 82 och 87 representera på trädstammar växande mikrosvampar samt proven 84 och 96 uppvisa blott sterila lavbålar, kvarstå av de 114 proven 102 med fullt identifierbara lavar. Såsom ur förteckningen nedan framgår är i dessa prov ett oväntat stort antal systematiskt väl skilda former för handen. Detta faktum lämnar ett tydligt vittnesbörd om Bomanssons synbarligen enastående goda öga för de olika formerna i naturen.

Utforskningen av Ålands lavflora tog sin början redan 1853, då EDWIN NYLANDER i sällskap med J. J. CHYDENIUS och A. G. W. DAMMERT bereste vida delar av landskapet (jämte delar av den åboländska skärgården). Senare hava främst F. W. KLINGSTEDT, ERNST HÄYRÉN, EDW. VAINIO, K. LINKOLA, LAURI E. KARI, VELI RÄSÄNEN och PAUL OLOFSSON ökat kännedomen därom med betydande insamlingar. Kännedomen om landskapets lavflora uppvisar det oaktat allt fortfarande betydande luckor. Någon sammanställning av lavarna på Åland har icke publicerats sedan 1857, då EDWIN NYLANDER utgav sin för samtiden betydande skrift »Ålands laf-vegetation». I VAINIOS »Lichenographia Fennica» finnas rätt många uppgifter om enskilda arters uppträdande i landskapet; uppgifterna bygga dels på NYLANDERS uppgifter, dels på av senare forskare, främst av VAINIO själv och LINKOLA, gjorda fynd.

BOMANSSONS lavsamling är i det avseendet av betydande värde, att den inrymmer ett antal lavformer, som icke tidigare i litteraturen varit kända

från Åland eller vilka här tidigare varit kända som mer eller mindre stora rariteter.

Nya för Åland äro *Lecidea hypopta* Ach., *L. paupercula* Th.Fr. och *Cladonia cariosa* (Ach.) Spreng.

De två förstnämnda kunna måhända i vårt land räknas till en grupp lavar med en rikligare förekomst i landets nordligare delar. Då det är fråga om de icke lätt iakttagbara skorplavarna, vilka i flertalet fall icke kunna identifieras i naturen, har man alltid att räkna med felbedömningar beträffande den allmänna utbredningen. För de tvenne nu ifrågavarande *Lecidea*-arterna faller huvuddelen av de kända fyndplatserna (enl. Vainio och HMF) på mellersta och främst norra Finland; i södra Finland äro rätt få förekomster kända. För *Lecidea hypopta* äro de närmast Åland belägna kända lokalerna i Ab: Pargas, Qvidja (Vainio 1934, s. 206) och Bonäs (HMF) samt i N: Tvärminne Bönholmen (HMF) och Helsingfors (Vainio 1934, s. 206). *Lecidea paupercula* är känd från N: Tvärminne (Vainio 1934, s. 100) och Ingå (HMF).

Cladonia cariosa har en vidsträckt utbredning i vårt land, om den också flerstädes synes uppträda rätt sparsamt och på denna grund lätt förbises; se Vainio (1922, s. 77—78). Artens uppträdande på Åland har sålunda varit att vänta; eventuella nya fyndplatser för arten där i framtiden komma icke att överraska i högre grad.

Följande i Bomanssons lavsamling ingående arter äro härtill värda ett speciellt omnämnande:

Ephebe lanata (L.) Vain., *Peltigera venosa* (L.) Baumg., *Rhizocarpon distinctum* Th. Fr., *Baeomyces rufus* (Huds.) Rebent. v. *carneus* (Flk.) Nyl., *Cladonia carneola* Fr., *Cl. Delessertii* (Nyl.) Vain., *Cl. macilenta* (Hoffm.) Nyl. **bacillaris* (Nyl.) H. Magn., *Pertusaria leucostoma* (Bernh.) Mass.

Ephebe lanata har hittills blott i ett prov varit känd från Åland, insamlat av Veli Räsänen 1935 i Jomala: Ytternäs. Edwin Nylander anför visserligen i sin ovan nämnda förteckning (1857, s. 626) *E. pubescens* Fr. som allmän på berg. Nylanders under detta namn insamlade prov omfattar emellertid icke *Ephebe lanata* utan dels *Ephebeia hispidula* (Ach.) Nyl., dels *Racodium rupestre* Pers.

Hasselrot (1953a) anför icke *Peltigera venosa* (L.) Baumg. från Åland. I HMF är dock för handen ett redan 1902 av F. W. Klingstedt insamlat prov från Finström, vid kyrkan.

Rhizocarpon distinctum Th. Fr. anföres redan av Fries (1874, s. 626) från Åland, där insamlad av Edw. Nylander 1853; beläggexemplar, dock utan närmare lokaluppgift, för handen i HMF. 1935 har Veli Räsänen funnit arten i Eckerö: Storby (HMF).

Baeomyces rufus (Huds.) Rebent. v. *carneus* (Flk.) Nyl. var, märkligt nog, icke känd från Åland av Vainio, då han 1922 gjorde en sammanställning av

artens utbredning i landet. Laven hade dock redan 1903, enligt ett i HMF befintligt prov, insamlats av F. W. KLINGSTEDT i Lemland: Skobbholm.

Cladonia carneola Fr. angives av EDW. NYLANDER (1857, s. 81) som »ganska sällsynt» på Åland; som fyndplatser anföras Eckerö och Idö. HASSELROT (1953b, s. 534) meddelar 4 fyndplatser för Eckerö. I HMF är arten därtill företrädd av prov från Jomala: Västansunda (1940 LARS FAGERSTRÖM) samt Vårdö: Vargata (1938) och Söderöjen (1944); bägge Vårdö-proven insamlade av PAUL OLOFSSON.

Cladonia Delessertii (Nyl.) Vain. Fynd från Åland publicerades till först av HASSELROT (1953b, s. 534), som meddelat 3 fyndplatser för Eckerö och 1 fyndplats för Hammarland. HASSELROT beaktar därtill ett tidigare fynd av arten i Vårdö: Norröjen (1938, PAUL OLOFSSON; HMF).

*Cladonia *bacillaris* Nyl. VAINIOS (1922, s. 31) uppgift om denna arts uppträdande i Finland (»sat frequenter in maxime parte Fenniae proveniens») synes icke gälla för Åland. I HMF gives det endast ett prov av arten från denna provins; PONTUS PALMGREN har 1927 insamlat arten i Hammarland: Äppelö.

Pertusaria leucostoma (Bernh.) Mass. angives som ny för Finland (N: Tvärminne) av ERICHSEN (1936—1937, s. 8). Det första fyndet på Åland (Eckerö: Öra 1938, ERNST HÄYRÉN) likaså publicerat av ERICHSEN(1943, s. 110).

I förteckningen nedan hava samtliga i BOMANSSONS lavsamling ingående former medtagits. Nomenklaturen, med undantag för *Gyrophora*, och ordningsföljden är enligt den av A. H. MAGNUSSON sammanställda och av Lunds Botaniska Förening utgivna växtförteckningen (del 4: lavar). — Den siffra inom parentes, som följer efter varje fyndortsuppgift, avser Bomanssons provnummer. För de olika sockennamnen användas följande förkortningar: S = Saltvik, V = Vårdö.

Samlingen har till en del bestämts av J. P. NORRLIN, till en del av VELI RÄSÄNEN. *Leptogium sinuatum* har bestämts av GUNNAR DEGELIUS och *Gyrophora hirsuta* av T. E. HASSELROT.

Verrucaria muralis Ach. — S: å kyrkoringmuren, 10.9.1885 (*107*). — EDW. NYLANDER (1857, s. 93) meddelar om *V. rupestris* Fr. var. *muralis* Ach.: »Flerstädes på murar, t.ex. ... Kökars kyrkor, Kastelholm». I HMF tvenne av NYLANDER insamlade prov från Alandia utan närmare lokaluppgift.

Verrucaria sp. (sterila bålfragment) — S: å kyrkoringmuren, 6.10.1885 (*106*). — Måhända föreligger här *V. umbrinula* Nyl.

Dermatocarpon miniatum (L.) Mann. — S: Haga, Bergön, å berg, 28.7.1885 (*31*). — — Betr. EDW. NYLANDERS (1857, s. 92) uppgift om *D. miniatums* och dess var. *complicatum* Ach. uppträdande som allmänna på Åland bör beaktas, att en del av det av denne iakttagna materialet synes hava utgjorts av arterna *D. Arnoldianum* Degel. och *D. rivulorum* (Arn.) DT. & Sarnth., vilka inte synas vara några större rariteter på Åland (se FAGERSTRÖM 1946, s. 202—204).

Calicium abietinum Pers. — S: Kuggböle, å gran, 1.10.1885 (*101*). — Enl. Edw. Nylander (1857, s. 80, s.n. *C. quercinum* Pers. var. *curtum* Borr.) »Temmeligen allmän på träd och stubbar».

Cyphelium inquinans (Sm.) Trevis. — S: Qvarnbo, å gärdesgård, 23.9.1884 (*63*). — Enl. Edw. Nylander (1857, s. 80, s.n. *Trachylia tympanella* Fr.) allmän. I HMF flere prov från olika delar av Åland.

Opegrapha pulicaris (Hoffm.) Schrad. — S: Hamnholm, å ek, 8.9.1885 (*74*). — I HMF prov från Alandia (ingen närmare lokaluppgift, Edw. Nylander 1853) och från Jomala: Ramsholm (Veli Räsänen 1935).

Graphis scripta (L.) Ach. — S: Toböle Lindholm, 10.9.1885 (*75*). — Enligt Edw. Nylander (1857, s. 92) »Temmeligen allmän».

Crocynia neglecta (Nyl.) Hue — S: Kuggböle, å sten, 25.8.1885 (*93*).

Diploschistes scruposus (Schreb.) Norm. — S: Qvarnbo, å gärdesgård, 5.10.1885 (*53*).

Ephebe lanata (L.) Vain. — S: Fremmanby, å berg, 14.9.1885 (*37*). — Se s. 37.

Leptogium sinuatum (Huds.) Mass. — S: Kuggböle, å berg, sept. 1884 (*27*); V: Vargata, å berg, 4.9.1885 (*26*).

Massalongia carnosa (Dicks.) Kbr — V: Vargata, 4.9.1885 (*100*). — Edw. Nylander (1857, s. 87, s.n. *Pannaria muscorum* Del.): »Här och der». I HMF prov från Bergö (socknen icke utsatt; Edw. Nylander 1853); Eckerö: Storby (Veli Räsänen 1935) och Vårdö: Vargata (Paul Olofsson 1942).

Pannaria pezizoides (Web.) Trevis. — S: Germundö, å rutten ved, 19.8.1885 (*22*). — Edw. Nylander (1857, s. 87, s.n. *Pannaria brunnea* Mass.): »Flerstädes, t.ex. Eckerö (Husfjärden), Getha, . . .». I HMF därtill prov från Lemland: Bergö (F. W. Klingstedt 1903), Vårdö: Vargata (1942) och Söderöjen (1944, Paul Olofsson). Hasselrot (1953b, s. 533) anför arten från Eckerö: Skeppsvik.

Peltigera canina (L.) Willd. — S: Toböle Lindholm, 16.9.1885 (*33*).

P. spuria (Ach.) DC. — S: Rangsby, å jord, 5.8.1885 (*36*). — I HMF prov från Eckerö: Öra (J. S. W. Koponen 1911), Jomala: Torp (1940) och Västansunda (1940, Lars Fagerström).

P. venosa (L.) Baumg. — S: Qvarnbo, 25.5.1885 (*34*) och Rangsby, 13.9.1885 (*35*). — Se s. 37.

Lecidea confluens (Wigg.) Ach. — S: Qvarnbo, 4.10.1885 (*70*). — Vainio (1934, s. 108, s.n. f. *connectens* Vain.) anför arten från Geta och Föglö; i HMF ett prov från Geta: Kummelberg (K. Linkola 1908).

L. crustulata (Ach.) Spreng. — S: Qvarnbo, 5.8.1885 (*81*). — I HMF prov från Hammarland: Frebbenby (K. Linkola 1908) och Finström: kyrkobyn (K. Linkola 1908).

L. euphorea (Flk.) Nyl. — S: Qvarnbo, å asp (*60, 65, 66*); vid Borgö berg, å asp, 5.10. 1885 (*83*); Fremmanby, 5.10.1885 (*85*). — Under färder i olika delar av Åland åren 1939, 1940 och 1945 fann jag arten mångenstädes.

L. goniophila Flk. — S: å kyrkoringmuren, 6.10.1885 (*109, 110*).

L. lapicida Ach. f. *ochromeliza* (Nyl.) Harm. — S: Qvarnbo, å sten, 5.10.1885 (*89*). — Se Vainio (1934, s. 130).

L. olivacea (Hoffm.) Mass. — S: Qvarnbo, å asp tills. med *L. euphorea*, sept. 1885 (*66*). — I HMF talrika prov från olika delar av Åland.

L. paupercula Th. Fr. — S: Qvarnbo, å sten tills. med *Rhizocarpon distinctum*, okt. 1885 (*69*). — Se s. 37.

L. (*Biatora*) *fusca* (Schaer) Th.Fr. v. *sanguineoatra* (Nyl.) Th.Fr. — S: Kuggböle, 1.9.1885 (*98*).

L. (*Biatora*) *hypopta* Ach. — S: Borgö berg, å gran, 5.10.1885 (*86*). — Se s. 37.

L. (*Biatora*) *vernalis* (L.) Ach. — S: Kuggböle, å jord, sept. 1884 (*97*).

Bacidia muscorum (Sw.) Mudd. — S: Fremmanby, 14.7.1885 (*95*). — VAINIO (1922, s. 163) anför v. *chromatophila* Vain. från Alandia utan närmare lokaluppgift; i HMF ett av EDW. NYLANDER 1853 insamlat prov, likaså utan närmare lokaluppgift.

Rhizocarpon distinctum Th. Fr. — S: Qvarnbo, å sten tills. med *Lecidea paupercula*, okt. 1885 (*69*). — Se s. 37.

Baeomyces rufus (Huds.) Rebent. v. *carneus* (Flk.) Nyl. — S: Kuggböle, å sandjord, sept. 1884 (*99*). Se s. 37.

Cladonia cariosa (Ach.) Spreng. — S: Löfö, 4.8.1885 (*19*). — Se s. 37.

Cl. carneola Fr. — S: Qvarnbo, 5.8.1885 (*12*). — Se s. 38.

Cl. coccifera (L.) Willd. — S: Kuggböle, berg, 15.8.1885 (*21*).

Cl. crispata (Ach.) Flot. v. *dilacerata* (Schaer.) Malbr. — V: Vargata, 4.9.1885 (*2, 25*).

Cl. deformis (L.) Hoffm. — S: Kuggböle, berg, 15.8.1885 (*17*).

Cl. degenerans (Flk.) Spreng. — S: Liby, berg, aug. 1884 (*5*); Kuggböle, berg, 15.8.1885 (*10, 18, 23*); Fremmanby, 30.8.1885 (*24*).

Cl. degenerans f. *polypaea* (Ach.) Vain. — S: Liby, berg, 30.7.1885 (*1*).

Cl. Delessertii (Nyl.) Vain. — V: Vargata, å berg, 4.9.1885 (*20*). — Se s. 38.

Cl. furcata (Huds.) Schrad. v. *racemosa* (Hoffm.) Flk. — S: Fremmanby, 5.8.1885 (*8*).

Cl. gracilis (L.) Willd. v. *chordalis* (Flk.) Schaer — V: Vargata by, 4.9.1885 (*3*).

Cl. gracilis v. *dilatata* (Hoffm.) Vain. — S: Kuggböle, berg, 15.8.1885 (*16*).

Cl. macilenta (Hoffm.) Nyl. **bacillaris* (Nyl.) H. Magn. — S: Lafö, 1.9.1885 (*14*). — Se s. 38.

Cl. squamosa (Scop.) Hoffm. — V: Vargata, 4.9.1885 (*4*).

Cl. squamosa v. *muricella* (Del.) Vain. — S: Kuggböle, berg, 15.8.1885 (*6*).

Cl. turgida (Ehrh.) Hoffm. — S: Kuggböle, berg, 15.8.1885 (*13*); V: Vargata by, 5.9. 1885 (*11*).

Cl. uncialis (L.) Web. f. *dicraea* (Ach.) Vain. — S: Kasberg, sept. 1885 (*9*); V: Vargata by, 4.9.1885 (*7*).

Cl. verticillata Hoffm. — S: Kuggböle, berg, 15.8.1885 (*15*).

Stereocaulon tomentosum Fr. — S: Qvarnbo, å sten, 16.8.1885 (*28*).

Gyrophora deusta Ach. — S: Kuggböle, berg, 15.8.1885 (*32*).

G. hirsuta (Ach.) Flot. — S: Haga Bergön, 28.9.1885 (*30*).

G. polyrrhiza (L.) Kbr — S: Ersberg, 5.10.1885 (*103*).

G. spodochroa Ach. — S: Nääs by, å berg, 16.9.1885 (*29*).

Pertusaria amara (Ach.) Nyl. — S: Hamnholm, å ek, 9.8.1885 (*64*); Qvarnbo, 6.10. 1885 (*114*).

P. leucostoma (Bernh.) Mass. — S: Qvarnbo, å asp, 5.8.1885 (*79*). — Se s. 38.

Buellia ambigua (Ach.) Malme — S: å kyrkoringmuren, 6.10.1885 (*105*).

B. disciformis (Fr.) Mudd. — S: Toböle Lindholm, å lind, 16.9.1885 (*57*).

Physcia aipolia (Ehrh.) Hampe v. *subincisa* (Th. Fr.) Lynge — S: vid Borgö berg, å asp, 5.10.1885 (*52*).

Ph. caesia (Hoffm.) Hampe — S: å kyrkoringmuren, 1.5.1885 (*47*).

Ph. orbicularis (Neck.) DR. — S: Qvarnbo, fruktträd, 10.9.1885 (*46*).

Ph. pulverulenta (Schreb.) Hampe v. *argyphaea* (Ach.) Nyl. — S: Qvarnbo, å asp, sept. 1885 (*49*).

Ph. sciastra (Ach.) DR. — S: Kuggböle, å berg, sept. 1884 (*48*).

Ph. stellaris (L.) Nyl. v. *radiata* (Ach.) Nyl. — S: Qvarnbo, å asp, 5.9.1885 (*50*).

Ph. stellaris v. *rosulata* (Ach.) Hue — S: Rangsby, 5.10.1885 (*45*).
Anaptychia ciliaris (L.) Kbr — S: Andtböle, å asp, 5.10.1885 (*104*).
A. fusca (Huds.) Vain. — S: Haga Bergön, å berg, 28.9.1885 (*55*).

Anförd litteratur: Bomansson, J. O. 1900: Ålands mossor. Acta Soc. F. Fl. Fenn. *18:* 4. S. 1—131. — Bomansson J. O. & Brotherus, V. F. 1894: Herbarium Musei Fennici. Enumeratio plantarum Musei Fennici quam edidit Societas pro Fauna et Flora Fennica. Editio secunda. II. Musci. S. 1—77. — Erichsen, C. F. E. 1936—1937: Ein kleiner Beitrag zur Kenntnis der Flechten Finnlands. Memoranda Soc. F. Fl. Fenn. *12* (1935—1936). S. 4—11. — 1943: Mitteilungen über einige von Dr. E. Häyrén grösstenteils in Finnland gesammelte Flechten. Ibid. *18* (1941—1942). S. 109—111. — Fagerström, Lars 1946: Dermatocarpon rivulorum (Ach.) DT. et Sarnth. och D. Arnoldianum Degel. funna i Finland. (Preliminärt meddelande.) Ibid. *22* (1945—1946). S. 202—204. — Hasselrot, T. E. 1953a: Nordliga lavar i Syd- och Mellansverige. Acta Phytogeogr. Suec. *33.* S. I—VII+1—200+26 utbredningskartor. — 1953b: Ett litet bidrag till Ålands lavflora. Sv. Bot. Tidskr. *47.* S. 531—538. — Hjelt, Hj. 1888: Conspectus Florae Fennicae. Pars 1. Acta Soc. F. Fl. Fenn. V. S. 1—107. — Kihlman, A. O. 1888—1889: Cryptogramme crispa (L.) funnen på Åland. Medd. Soc. F. Fl. Fenn. *15* (1888—1889). S. 180—181. — Magnusson, A. H. 1936: Förteckning över Skandinaviens växter utgiven av Lunds Botaniska Förening. 4. Lavar. S. 1—94. — Nylander, A. E. 1857: Ålands Lafvegetation. Notiser Sällsk. F. Fl. Fenn. förhandl. III. S. 77—93. — Olofsson, Paul 1939—1940: Cryptogramme crispa återfunnen på Åland. Memoranda Soc. F. Fl. Fenn. *15* (1938—1939). S. 2—4. — Palmén, J. A. 1907: Årsberättelse rörande Sällskapets verksamhet 1906—1907. Medd. Soc. F. Fl. Fenn. *33* (1906—1907). S. 122—131. — Palmgren, Alvar 1931—1932: Blechnum spicant (L.) Sm. i Finland. [Blechnum spicant (L.) Sm. in Finnland.]. Memoranda Soc. F. Fl. Fenn. *7* (1930—1931). S. 178—193. — 1939—1940: Cryptogramme crispa (L.) R. Br. Ibid. *15* (1938—1939). S. 2. — Vainio Edv. A. 1921—1934: Lichenographia Fennica. I—IV. Acta Soc. F. Fl. Fenn. *49:*2 (S. 1—274), *53:*1 (S. 1—341), *57:* 1 (S. 1—138), *57:* 2 (S. 1—531).

3. 4. 1954

Prof. N. Söyrinki piti esitelmän: *Espanjan luonnosta ja kulttuurista värikuvin.*

Skattmästaren meddelade, att 27500 mk stå till förfogande för stipendier, och föreslog, att denna summa icke utdelas, utan lägges till kapitalet. Sällskapet biföll förslaget.

Ordföranden förelade Internationella Unionens för Naturskydd bulletin.

[8. 5. 1954

Prof. M. Sauramo piti esitelmän: *Kasvillisuuden ja ilmaston kehityksestä jääkauden jälkeisenä aikana.*

Prof. V. Kujala luki muistosanat prof. Iivari Leiviskästä.

Ordföranden uppläste av doc. Håkan Lindberg författade minnesord över forstmästaren, friherre Jarl Carpelan.

Lektor Börje Olsoni gjorde följande meddelanden:

1. Förevisade en skärkniv, *Pelecus cultratus* från Borgå, Emsalö den 4

maj 1954. Exemplaret var 40 cm långt, sålunda ovanligt stort för våra förhållanden. Under mina 22 år i Borgå har jag tvenne gånger funnit skärkniven på stadens fisktorg. Det ena exemplaret 15, det andra 20 cm långt.

2. Nämnde om bruna mjölbaggen, *Tribolium destructor*, som skadeinsekt i Borgå. Efterlyste snabba åtgärder av fackmän för att förhindra skalbaggens spridning.

3. Nämnde om inplantering i trädgård i Borgå i början av juni 1948 av *Helix pomatia*, *H. nemoralis* och *H. hortensis* (av alla unga exemplar) från Dalby Söderskog (el. Dalby »hage») nära Lund i Skåne. De två förstnämnda arterna dogo den första vintern, likaså de bandade individerna av *H. hortensis*. En brunskalig och några gulskaliga överlevde denna vinter, och återfunnos sommaren 1949. Den brunskaliga tillväxte icke och dog under vintern. Somrarna 1950 och 1951 sågos inga snäckor, men 1952 och 1953 återfanns en gulskalig, ännu ej utvuxen och denna vår 1954 den 5 maj hittades två gula exemplar, båda fullt utvuxna med fullbildade skal. Fyndet synes visa, att *H. hortensis*, såsom väntat, är härdigare än de båda ovannämnda arterna, dels måhända att de gulskaliga äro anpassningsdugligare än de andra färgraserna.

4. Riktade en vädjan till skärgårdsbotanister att fästa större uppmärksamhet vid invandringshistoriskt viktiga, spontana och lätt igenkännliga *Taraxacum*-arter, vilkas utbredning f.n. synes vara bristfälligt känd. Exempel: *T. balticum*; — luckan mellan Pellinge och Ingå torde kunna utfyllas. Bör kunna hittas öster om Pellinge och norr om nuvarande N-gräns i St samt event. inne i landet såsom i Sverige. — *T. dissimile*; f.n. allmän bara i norra delen av mellersta N. Östgräns Strömfors, W-gräns Hitis (i Ab bara Lojo jämte Hitis.)

T. laetum ssp. *obscurans*; tvärtom, r i N (Hangö, Ekenäs, H:fors), vanlig i Skärgårdshavet. Bör liksom de föregående och många andra uppmärksammas längs hela sydkusten. Lätt igenkännlig liksom *T. balticum*. — Även antropokora arter värda uppmärksamhet. Ex. den av Marklund funna och urskilda (1928) *T. subulatum* på Näsebacken i Borgå. Endemisk där. Börjar nu visa sig i omgivningen och är kanske stadd i spridning. Lätt igenkännlig.

Diskussion med anledning av lektor Olsonis meddelanden:

Prof. T. H. Järvi framhöll, att skärknivens ålder borde bestämmas. (Bestämningen har sedermera utförts av fiskeribiologen Curt Segerstråle och visat, att fiskens ålder var 13 år.)

Dr H. Törnroth meddelade, att han lyckats utrota *Tribolium* i sitt hem genom att en mycket kall vinterdag lämna fönstren öppna, så att skalbaggarna fröso ihjäl.

Prof. A. Palmgren underströk, att de ursprungliga *Taraxacum*-arterna äro lätta att känna igen och förtjäna beaktas.

Mag. Ulla Cedercreutz meddelade iakttagelser om *Tribolium*-plågan i Helsingfors efter kriget.

Doc. Lars von Haartman meddelade iakttagelser om klimatets inflytande på flyttfåglarnas återkomst under våren. April hade varit extremt sen ur ornitologisk synpunkt, men värmeböljan i maj hade radikalt ändrat förhållandena. Under en exkursion 7—8 maj hade talaren i Åbo konstaterat flera grå flugsnappare och ett tiotal exx. på Lemsjöholm samt dessutom (8.5.) på Lemsjöholm ärtsångare, törnsångare, flera lövsångare, ortolan, gulärla, buskskvätta, ladusvala, gök (enl. uppgift 5.5.) och 6 hanar av svartvit flugsnappare.

Dr H. Törnroth hade iakttagit lövsångare och grå flugsnappare i Grankulla den 7 maj på kvällen.

Med anledning av en av prof. E. Häyrén till tryck inlämnad uppsats om vatten- och strandväxter från Päijänne (se Acta Botanica Fennica 53), meddelade prof. F. W. Klingstedt att han i ett fall iakttagit, att *Elodea canadensis* utbrett sig motströms, eventuellt spridd med båtar. *Glyceria maxima* befann sig i tydlig spridning i östra Nyland.

Prof. T. H. Järvi och prof. A. Palmgren redogjorde för *Elodeas* förekomst i Kaisaniemi vid slutet av förra seklet.

Lektor B. Olsoni redogjorde för *Glyceria maxima* i Kimito samt för *Elodeas* nyckfulla utbredning i Maren och dess invandring i Lojo sjö.

Ernst Häyrén: **Eine für Finnland neue blaugrüne Alge, Leptochaete fonticola Borzi, aus Luhanka, Tavastia australis.**

Am 29. Juli 1952 fand ich in den Päijänne-Gewässern im Kirchspiel Luhanka, westlich der Insel Luhankasaari, in 2 m Tiefe, eine *Leptochaete*-Art, die von mir folgendermassen charakterisiert wurde:

Lager klein, polsterförmig, schleimig. Fäden meistens an der Basis bogenförmig gekrümmt, unverzweigt, an der Basis etwa 8 μ breit, ohne Heterocysten. Trichome braunpurpurn, an der Basis etwa 7 μ breit, an den Querwänden deutlich eingeschnürt. Scheiden eng und dünn, farblos, etwa 1 μ dick. Zellen an der Basis der Fäden quadratisch oder etwas länger als breit, gegen die Spitze hin kürzer als breit. Die voneinander getrennt liegenden Basalzellen lebhaft blaugrün.

Diese *Leptochaete*-Art gehört offenbar zum Formenkreis der *L. fonticola* Borzi, die der Autor (N. Giorn. Bot. Ital. 14, 1882, S. 298) mit folgenden Worten charakterisiert: »L. fonticola sp. n. — L. stratum fusco-purpureum, late effusum, crustaceo-lubricum efficiens. Trichom. distincte vaginatis, vagina hinc illic annulatim fissa, ad 8 μ latis.»

Geitler gibt auf S. 570 in Rabenhorsts Kryptogamen-Flora, 1932, an, dass die Trichome von *L. crustacea* Borzi bis 8 μ breit seien, also fast ebenso

breit wie die Fäden von *L. fonticola*. Nach Borzi (l.c.) sind aber die Trichome von *L. crustacea* nur bis 6 μ breit, was auch aus Geitlers Übersicht auf S. 568 erhellt. Hier liegt somit bei Geitler ein Druckfehler vor.

L. fonticola trat in Luhanka ziemlich spärlich an Wasserpflanzen befestigt auf. Sie wurde zusammen mit folgenden Arten gefunden: *Gloeotrichia intermedia* zieml. reichl., *Hapalosiphon intricatus* zerstr., *Tolypothrix distorta* zerstr., *Coleochaete orbicularis* zieml. spärl., *Bulbochaete* (steril) spärl.

Walter Hackman: **Spindlar från Pisavaara naturpark.**

Under somrarna 1950 och 1951 företogs under doc. Håkan Lindbergs ledning en entomologisk undersökning av Pisavaara naturpark i nordligaste delen av naturhistoriska provinsen Ob (närmare uppgifter om parkens utsträckning och läge se Lindberg & Saris 1952 p. 4). Förutom insekter tillvaratogs även spindlar. Spindelmaterialet omfattande c:a 400 exemplar överlämnades sedermera åt mig för bestämning. Antalet identifierade arter är 68, vilket ej är särdeles stort. Detta beror delvis därpå att tiderna för insamlingarna (4—25 juli 1950, 14—25 juni 1951) ej voro särdeles gynnsamma ur arachnologisk synpunkt. Många småspindlar (*Linyphiidae: Linyphiinae* och *Erigoninae*) representeras i slutet av juni och under juli månad av ungdomsstadier vilket omöjliggör en bestämning till art, ja t.o.m. till släkte. I materialet är särskilt de i markskiktet levande arterna underrepresenterade. I högboreala områden utgöra linyphiiderna (sensu. lat.) en mycket framträdande grupp, ofta över 40 % av artantalet. Det kan t.ex. nämnas att sådana allmänna mark-linyphiider som *Maso sundevalli* Westr., *Diplocentria bidentata* Emert., *Minyriolus pusillus* Wid., *Troxochrus scabriculus* Westr. samt *Centromerus arcanus* Cambr. saknas i materialet. Örtvegetationens spindlar och överhuvudtaget de arter vilka kunna insamlas genom håvning äro rikare företrädda.

Samtliga arter äro förut kända från vårt land. Det nordliga inslaget i materialet utgöres av följande arter:

Haplodrassus soerenseni	Theridion ohlerti
Pardosa atrata	Eboria fausta
Xysticus obscurus	Hilaira pervicax
Ctenium scoticum	Estrandia grandaeva

I fråga om sin förekomst i Fennoskandien kunna dessa arter närmast betecknas som högboreala. Rent arktiska element saknas. Det största antalet i materialet utgöres av arter, vilka sannolikt äro utbredda över hela Fennoskandiens skogsområde och även förekomma söder om detsamma. Då våra spindlars utbredning ännu är rätt bristfälligt känd, särskilt då det gäller norra hälften av landet, kan en publicering av samtliga fynd motiveras trots det ringa artantalet. Större delen av materialet har insamlats av mag. N. E.

Saris (S), resten av doc. Håkan Lindberg (L). I artförteckningen har såsom i Lindbergs och Saris arbete över insektfaunan (op. c.) antalet exemplar och prov (innehållande den ifrågavarande arten) angivits med ett bråktal.

Artförteckning.

Dictynidae

Dictyna arundinacea L. — På rismyrar, kärrängar samt vid håvning på gran, ad. ♀♀ 5—10.7.1950, 13/3 (S).

Gnaphosidae

Haplodrassus soerenseni Strand—Myrtillus-skog, ♀ 4.7.1950, 1 (S).

H. cognatus Westr. — Under bark på död stående tall, ♀ 9.7.1950, 5/1 (S).

Clubionidae

Clubiona subsultans Thor. (?) — 1 juv. 14—25.6.1951 (L).

C. germanica Thor. — Vid Louejoki, ♂ 14.7.1950, 1 (S).

C. norvegica Strand — Vid Louejoki, ♀ 14.7.1950, 1 (S).

Ctenidae

Zora nemoralis Bl. — Myrtillus-skog, ♀ 4.7.1950, 1 (S).

Xysticidae

Misumena vatia Cl. — I örtvegetationen på bäckstränder, kärrängar, rismyr, 1 ♂ 14—25.6.1951, resten juvv., 8/8 (L, S).

Coriarachne depressa C. L. Koch — Under bark på tall, ♂♀ 9.7.1950, 5/2 (S).

Xysticus cristatus Cl. — På barrträd, i ört- och buskvegetation, på rismyrar, ♂ 13.7. 1950, ♀♀ 10—18.7.1950, 16.6.1951, 30/10 (L, S).

X. ulmi Hahn — I caricetum på kärr, ♀♀ 13.7.1950, 18.6.1951, 3/3 (L, S).

X. obscurus Collet — I örtvegetationen vid bäckar och på rismyr, även på gran, ♂ 17.6. 1951, ♀♀ 4—14.7.1950, 23/11 (L, S).

Oxyptila trux Bl. — Vid sållning av löv under videbuskar, ♀ 18.7.1950, 1 (S).

Philodromidae

Philodromus aureolus Oliv. — I örtvegetationen på olika lokaler samt även på granstam, ♀♀ 11—13.7.1950, 12/6 (L, S).

P. emarginatus Schrk. — På rismyr, även på tallar, ♀ 7.7.1950, 6/4 (L, S).

P. fuscomarginatus De Geer — På död stående tallstam, 1 juv. 9.7.1950 (S).

Tibellus maritimus Menge — I vegetationen på rismyrar och bäckstränder, även på tallstammar, ♀♀ 5—22.7.1950, 23/11 (S).

Salticidae

Heliophanus dampfi Schenkel — Rismyr, ♀ 23.7.1950, 3/2 (S).

Sitticus caricis Westr. — Caricetum, Kangaskorpi ♂ 14—25.6.1951, 1 (L).

S. littoralis Hahn — På stranden av Pisajärvi, ♂♂ ♀♀ 25.7.1950, 5/2 (S).

Evarcha arcuata Cl. — I örtvegetationen på fuktig mark, rismyr etc., ♂♂ ♀♀ 4—22.7 1950, 34/10 (S).

E. falcata Cl. — Vid Louejoki, i myrtillus-skog, ♂♂ 17.6.1951, ♀♀ 10.7.—14.7.1950, ♀♀ 14.7.1950, 17.6.1951, 9/5 (L, S).

Lycosidae

Alopecosa fumigata L. — Bland löv och bråte vid en göl, ♀ 10.7.1950, 1 (S).

A. aculeata Cl. — Myrtillus-skog, ♀ 4.7.1950, 2/2 (L, S).

Acantholycosa lignaria Cl. — Under tallbark, ♀ 9.7.1950, 1 (S).

Pardosa amentata Cl. — Vid en damm, ♀♀ 8—10.7.1950, 3/1 (S).

P. lugubris Walck. — I myrtillus-skog, på ängsmark, under lös bark av tall, ♀♀ 4—10.7.1950, 7/4 (S).

P. prativaga L. Koch — På kärrodling samt på stranden av en damm, ♀♀ 10—17.7.1950, 2/2 (S).

P. atrata Thor. — På stranden av Pisajärvi, ♀ 15.7.1950, 1 (S).

Pirata piraticus Cl. — Vid vattensamling — ♀ 10.7.1950, 1 (S).

Pisauridae

Dolomedes fimbriatus Cl. — På kärr och myrmarker samt även i myrtillus-skog, ad. ♀♀ 14.7., 18.7.1950, 22.6.1951, 33/15 (L, S).

Agelenidae

Cryphoeca silvicola C. L. Koch — Under bark på död gran, ♀♀ 14.—25.6.1951, i juli 1950 endast juvv., 7/3 (L, S).

Tetragnathidae

Tetragnatha extensa L. — I örtvegetationen på fuktiga lokaler, ♂♂ ♀♀ 5—18.7.1950, 21/9 (L, S).

T. pinicola L. Koch (?) — 1 juv. möjligen denna art, tagen på gran (L).

T. dearmata Thor. — Vid Louejoki, ♀♀ 14.7.1950, 2/1 (S).

Argiopidae

Meta segmentata Cl. (? eller *mengei*) — Myrtillusskog, bäckstränder, rismyr, endast juvv. 5/4 (L, S).

Cercidia prominens Westr. — ♀ 18.s.1951, 1 (L).

Cyclosa conica Pall. — På gran, ♀ 14.—25.6.1951, resten juvv., 5/3 (L, S).

Araneus omoedus Thor. (?) — På gran, endast juvv., 8/3 (L. S).

A. marmoreus Cl. — Vid Louejoki, vid stranden av Pisajärvi, på kärrodling, ♂ ♀♀ 14—25.6.1951, ♀ 14.7.1950, 4/3 (L, S).

A. cornutus Cl. — Kärrodling, myr, endast juvv., 5/3 (L. S).

A. silvicultrix C. L. Koch — Under barkflagor på tall, ♀ 9.7.1950, 2/2 (S).

A. lapponicus Holm (?) — På rismyr samt vid stranden av Pisajärvi, endast små juvv., 5/4 (L, S).

A. sturmi Hahn — Rismyr, juv., 1 (L).

A. cucurbitinus L. — Kärrodling, endast juvv., 4/3 (L, S).

Singa pygmaea Sund. — I örtvegetationen på fuktiga lokaler, ♀♀ 5—13.7.1950, juni 1951, 4/4 (L, S).

Theridiidae

Dipoena tristis Hahn — På tall, ♂ 13.7.1950, 1 (S).

Theridion impressum L. Koch — Rismyr, ♂ 18.7.1950, 2/1 (S).

T. varians Hahn — På kärrodling samt på tall, ♀♀ 13.7.1950 samt i juni 1951, 3/3 (L, S).
T. ohlerti Thor. — På tall, ♀ 9.7.1950, 1 (S).
Steatoda bipunctata L. — På granstam, ♀ 14.6.1951, 1 (L).
Ctenium scoticum Jacks. — »Markprov», 14—16.6.1951, 2 ♂♂ 1 ♀, 3/2 (L).

Linyphiidae

Entelecara congenera Cambr. — På tall, ♀ 7.7.1950, 1 (S).
Dismodicus bifrons Bl. — På gran, ♀ 10.7.1950, 1 (S).
Hypselistes jacksoni Cambr. — Kangaskorpi, ♀ juni 1951, 1 (L).
Gnathonarium dentatum Wid. — Bland bråte vid vattensamling, ♀ 8.7.1950, 1 (S).
Erigone atra Bl. — Geranium-Dryopteris-skog, ♀ 8.7.1950, 1 (S).
Eboria fausta Cambr. (Latithorax faustus Cambr.) — »Markprov» ♀ 17.6.1951, 1 (L).
Hilaira pervicax Hull — »Markprov» 1 ♂ 2 ♀♀ juni 1951, 3/1 (L).
Macrargus rufus Wid. — Myrtillus-skog, ♀♀ juni 1951, 2/2 (L).
Microneta viaria Bl. — »Markprov», ♀ 10.7.1950, 1 (S).
Bolyphantes index Thor. — ♀♀ juni 1951, 4/1 (L).
Lepthyphantes alacris Bl. — Kärrängar, myrtillus-skog, oo 5.7.1950 samt juni 1951, 5/3 (L, S).
L. obscurus Bl. — Rismyr, ♀ 13.7.1950, 1 (S).
L. mughi Fick— På gran, ♀ 10.7.1950, 1 (S).
L. expunctus Cambr. — På gran ♂♂ ♀♀ 10.7.1950, 4/1 (S).
Pityohyphantes phrygianus C. L. Koch — På gran, ♀♀ 10.7.1950 samt juni 1951, 7/4 (L, S).
Estrandia grandaeva Keys. (Linyphia tridens Schenkel) — Geranium-myrtillus-skog, 1 ♀ 12.7.1950, 1 ♀ juni 1951, 2/2 (L, S).
Linyphia pusilla Sund. — Nära marken på fuktiga lokaler, ♀♀ 13—18.7.1950, juni 1951, 44/10 (L, S).

Litteratur: Lindberg, Håkan & Nils Erik Saris 1952: Insektfaunan i Pisavaara Naturpark (Finland, prov. Ob). Acta Soc. F. & Fl. Fenn. *69*, N:o 2.

Walter Hackman: Contributions to the knowledge of Finnish spiders. II.

The recently published spider books, Locket & Millidge: British Spiders I and II (1951, 1953) have remarkably faciliated the identification of previously difficult groups of spiders not only in Great Britain but also in Northern Europe. In the present paper I am recording finds of 11 species not previously known from Finland. Most of these species belong to the *Linyphiidae* (sensu lat.) and have been determined with the help of the exellent figures by Millidge in the above-mentioned work.

Dictynidae

Lathys humilis Bl. This little Dictynid spider has been taken by sifting moss and dead leaves. Ab: Runsala 21.11.1949, 1 ♀ (leg. E. Lahtiperä), N: Esbo, Kasberget 21.8.1949, 2 ♀♀ (W. Hackman), 3.10.1953, 2 ♀♀ (R. Grönblom & W. Hackman). The species is known from most European countries.

Protadia patula Sim. This mainly atlantic species has been found by me in Om: Pedersöre, Hällsand 1.7.1950, 1 ♀. This is the northernmost record of the species in Europe. It is a characteristic species of saltmarshes on the coasts of Northwestern Germany (Wiehle 1953, Knülle 1953) and the banks of tidal rivers in England (Locket & Millidge 1951). The specimen from Hällsand was taken by sifting litter on a wet shore meadow.

Clubionidae

Scotina gracilipes Bl. This species has been confused with *S. palliardi* L. Koch by several authors. The two species are, however, distinct though very closely related, and what is called sibling species. The males are easier to separate than the females. I have found one male specimen of gracilipes in Tvärminne (N) on the island of Jovskär 18.8.1950 by sifting the *Parmelia* cover of a rock. One other male (and 3 immature specimens, probably this species) were taken in Runsala (Ab) 10.7.1949 by E. Lahtiperä. *Scotina palliardi* L. Koch is reported by Palmgren (1943) from four localities in Southern Finland. The specimens are all females. One of them is in the collection of the Zoological Museum of the Helsingfors University (Ab: Karislojo, the Pellonkylä moor 15.7.1932 leg. R. Krogerus) and certainly belongs to the true *palliardi*. Both species are also known from Sweden, and Tullgren (1945) gives good figures of the palpi and epigyna of the two species (see especially figs. 107 and 110, which clearly show the difference in the embolus of the male palpus). Lohmander (1953) mentions that *S. gracilipes* occurs as a rule under the lichen cover of rocks and big stones, *S. palliardi* on the other hand more frequently under lichens on open moors.

Linyphiidae: Erigoninae

Trachynella obtusa Bl. Taken in Helsingfors, Fredriksberg 24.4.1952, 1 ♀ (W. Hackman) and 23.4.1953, 1 ♂ (G. Stenius) by sifting dead leaves on a bog. Known from North and Central Europe, England and France.

Prosopotheca monoceros Wider. One male specimen taken by me in N: Tvärminne, Kvarnskär 20.9.1953 by sifting the *Parmelia* cover of a rock. The species is widely distributed in Europe.

Silometopus incurvatus Cambr. Ab: Runsala 21.11.1949, 1 ♂ leg. E. Lahtiperä. Sa: Joutseno 30.8.1952 1 ♂ and 1 ♀ leg. E. Thuneberg. Known from England.

Anacotyle stativa Sim. Helsingfors, Fredriksberg 5.4.1953, 1 ♀ taken by sifting litter on a bog (W. Hackman). Known from England, France and Central Europe.

Donacochara speciosa Thor. Al: Finström, Västerbyfjärden 6.9.1944, 1 ♀ leg. Håkan Lindberg. Known also from Sweden.

Linyphiidae: Linyphiinae

Meioneta beata Cambr. One male and one female taken by sifting litter in Helsingfors Munksnäs 3.6.1950 (W. Hackman). Known from Sweden, Central Europe and England.

Centromerus expertus Cambr. Helsingfors, Fredriksberg 7.5.1950, 1 ♀ and 4.5.1953 1 ♀ leg. W. Hackman. Known from Sweden, Central Europe and England.

Lepthyphantes pallidus Cambr. Ks: Kuusamo 12.8.1951, 1 ♀ leg. K. Lagerspetz. The species is also taken in Northern Jämtland, Sweden (Kauri 1947).

References: Kauri H. 1947: Beitrag zur Kenntnis der Spinnenfauna (Araneae) von Bergsgegenden Nord-Jämtlands. Kungl. Fysiogr. Sällsk. Lund förh. *17:* 6. — Knülle, W. 1953: Zur Ökologie der Spinnen an Ufern und Küsten. Zeitschr. Morph. u. Ökol.

der Tiere 42. — LOCKET G. H. & A. F. MILLIDGE 1951: British Spiders. I. London. — 1953: Idem. II. — LUNDBLAD, H. 1950: Faunistiskt fältarbete 1951 och 1952. Göteborgs Musei Årsskr. — PALMGREN, P. 1949: Die Spinnenfauna Finnlands. II. Acta Zool. Fenn. 56. — TULLGREN, A. 1946: Svensk Spindelfauna 3. — WIEHLE, H. 1953: Spinnentiere oder Arachnoidea (Araneae) IX. Orthognatha - Cribellatae - Haplogynae. In »Die Tierwelt Deutschlands».

13. 5. 1954

Till årsmötet hade anlänt telegram från Kuopion Luonnon Ystäväin Yhdistys. Telegram sändes till denna förening och dessutom till Oulun Luonnon Ystävien Yhdistys.

Ordföranden frambar en hälsning från prof. HANS BUCH, som på grund av sjukdom var förhindrad närvara.

Till medlem invaldes tullförvaltare ILMARI VAINIO.

Till korresponderande ledamot i Sällskapet kallades dr GUNNAR THORSON, Köpenhamn och doc. NILS HYLANDER, Uppsala.

Ordföranden föreslog på Styrelsens vägnar, att det löpande årets Memoranda-tom dediceras till Sällskapets Styrelseledamot och forne sekreterare, prof. R. COLLANDER. Sällskapet enades om detta.

Ordföranden meddelade, att till prof. Collander sänts ett telegram från Sällskapet, då han fyllde 60 år.

Ordföranden framlade *Acta Zoologica Fennica 79* (Hackman).

Ordföranden meddelade, att brev ingått från Internationella Unionen för Biologiska Vetenskaper, Sektion Entomologi, Undersektion Typexemplar. Brevet överlämnas till kustos för de entomologiska samlingarna, prof. R. Frey.

Internationella Unionen för Naturskydd, som i augusti—september sammanträder i Köpenhamn, och Sjunde internationella botaniska kongressen i Paris hade sänt inbjudan, att Sällskapet ville låta representera sig vid respektive möten.

Ordföranden uppläste årsberättelsen för verksamhetsåret 1953—1954 (se s. 72 och s. 90).

Ytterrmera avgåvos årsberättelser av skattmästaren direktör STEN STOCKMANN (s. 80), bibliotekarien dr K. O. DONNER (s. 83) samt redogörelser för samlingarnas tillväxt vid Universitetets Zoologiska och Botaniska museer, sammanställda av kustos, dr OLAVI KALELA (s. 99, s. 101), kustos, prof. R. FREY (s. 103, s. 106) samt kustos, dr GUNNAR MARKLUND (s. 109, s. 112).

Revisorerna, arkitekt GUNNAR STENIUS och mag. WOLTER HELLÉN förelade revisionsberättelse. Styrelsen beviljades ansvarsfrihet.

Förrättades val av styrelse för det ingående verksamhetsåret, varvid till ordförande återvaldes prof. Alvar Palmgren, till viceordförande prof. T.H. Järvi, till sekreterare docent Lars von Haartman, till skattmästare direktör

Sten Stockmann. Till medlem i styrelsen valdes i tur avgående prof. Alex. Luther. Till suppleanter i styrelsen återvaldes prof. Ilmari Hustich och docenten C.-E. Sonck. Till bibliotekarie valdes docenten K. O. Donner.

Till revisorer återvaldes arkitekt Gunnar Stenius och mag. Wolter Hellén, till suppleant prof. Kaarlo Hildén.

T. Brander: **Försök med Verbascum-frön.**

Hösten 1950 insamlade jag i Urdiala (Ta) mogna frön av *Verbascum nigrum*, vilka efter att ha bevarats i min bostad över vintern såddes i kalljord våren 1951. Vid såningstillfället insamlade jag frön av *Verbascum thapsus* från övervintrade torra frösamlingar i omgivningen. Fröna av sistnämnda art såddes i bänken omedelbart invid *V. nigrum*. Sommaren 1951 grodde fröna av *V. thapsus* till ett antal av ca 200 (nästan 100 %), av vilka några exx. egendomligt nog blommade redan denna första sommar. Men inte ett enda frö av *V. nigrum* grodde sommaren 1951. Följande sommar (1952) blommade samtliga *V. thapsus*-plantor och i den ännu orörda bänken av *V. nigrum* grodde ca 50 % av fröna. Också bland dem fanns 1 ex. som blommade (1952). Först sommaren 1953 blommade de övriga exx. av *V. nigrum*. Iakttagelsen talar för nödvändigheten av att *Verbascum*-frön av ifrågavarande arter utsättes för låg temperatur innan de kan gro. Vårsådd av frön som ej utsatts för vintertemperatur leder till att en avsevärd del av dem går förlorad (ruttnar i jorden). Liknande iakttagelser har jag tidigare gjort beträffande *Trollius europaeus*, *Melandrium dioecum* och *M. album*.

T. Brander: **Om gråalens (Alnus incana L.) vegetativa förökning.**

Under åren 1945—1954[1] avverkades rätt mycket gråal i trakterna av Kivijärvi sjö i Urdiala socken (Ta). Det slog mig härvid, att alen definitivt hölls borta från en del avverkningsytor, medan den inom kort spirade upp i form av rotskott på andra närbelägna ytor. Vid förfrågning bland gamla ortsbor, som visat sig ligga inne med överraskande mycket praktiskt vetande om olika naturföreteelser, erhöll jag det enstämmiga och bestämda svaret, att när alen avverkas medan »månen är i ny», d.v.s. befinner sig i tilltagande, då skjuter alen upp nya skott, men när avverkningen sker när »månen är i nedan», d.v.s. när den befinner sig i avtagande, uteblir denna nybildning. Endast en gammal skogvakt upplyste mig om, att ifall man önskar utrota gråal, skall man avverka den under »rötmånaden», d.v.s. från 23.7. till 23.8. Denna uppgift visade sig ganska väl överensstämma med mina hithörande iakttagelser. Också en del praktiskt verksamma forstmästare rådfrågade jag

[1] *Tillägg till korrekturet:* Även iakttagelser under år 1954 beaktas i denna och en del följande uppsatser.

i denna angelägenhet, dock utan att få klart besked. Den hithörande forstvetenskapliga litteraturen har jag inte haft tillfälle att genomgå, men att döma av det faktum, att ett antal mycket erfarna forstmästare inte kände till huvudprinciperna för gråalens vegetativa förökning efter avverkning, är kännedomen härom inte alldeles allmän. Mina konklusioner i frågan kan därför vara på sin plats.

1) Ju senare på försommaren alarna avverkas, desto mindre blir återbildningen. Under förra hälften av juni avverkade alar återbildas till stor del, under perioden 15.6.—25.6. fällda regenereras märkbart mindre, medan avverkning från och med 25.6. knappast alls befordrar skottbildningen. Under hela juli och förra hälften av augusti avverkad gråal återbildas inte i nämnvärd grad, men ju senare avverkningen försiggår på sensommaren, desto större är regenerationen. 15.8. förefaller att vara en ungefärlig gräns. Avverkning på våren innan bladen spruckit ut eller på hösten sedan bladen fallit av, leder till maximal rotskottsbildning. M.a.o.: Ju mer näringsämnen finnas lagrade i rotsystemet vid tiden för avverkningen, desto intensivare är den kompenserande vegetativa förökningen.

2) Ifall här och var ett träd kvarlämnas för några år, blir rotskottsbildningen i varje fall mindre än om hela ytan genast hugges alldeles kal. En analog iakttagelse beträffande *Hippophaës* har PALMGREN gjort (se Acta Soc. F. Fl. Fenn. *36* och Memoranda Soc. F. Fl. Fenn. *26*).

3) Den vegetativa förökningen var intensivare de regniga somrarna 1952—1954 än normala år, och minst iögonenfallande de extremt torra somrarna 1950 och 1951.

T. BRANDER: **Vandrar illern (Putorius putorius L.) i flock?**

Med anledning av mitt meddelande i Memoranda Soc. F. Fl. Fenn. *25*, s. 133—134 om en vandrande illerflock på flera tiotal djur, som natten mot den 25.8.1949 observerades i Urdiala (Ta), och varav 1 ex. tillvaratogs, har vårt lands främsta illerkännare, doc. O. KALELA uppmanat mig att sammanställa iakttagelser av liknande art. I den vetenskapliga litteratur jag råkat ha tillgång till, har jag inte funnit några motsvarande uppgifter. Däremot finner man inte alldeles sällan notiser i jakttidskrifter, enligt vilka både i Finland och Sverige under höstjakter ett flertal illrar samtidigt nedlagts. Dock har det i allmänhet inte varit fråga om ett större antal djur än 4—5 st. Sådana iakttagelser bevisar alltså blott, att ungkullarna håller ihop relativt länge.

I »Svensk Jakt» årg. *81*, sid. 407 (1943) meddelar L. WILLIAMS under rubriken »Iller på lemmeltåg i Småland» bl.a. följande. En sommarkväll omkring kl. 23 observerades i Ljungby en ca 2 m lång karavan av mest unga illrar (1 ex. infångades). Ca 1 timme senare iakttogs 4 liknande illertåg. Det

sammanlagda antalet djur uppskattas till »minst hundra». Tidigare hade Ljungby inte hyst iller.

Liknande iakttagelser om illervandringar vore av intresse att få offentliggjorda.

T. Brander: **Om könsdiformismen hos sjö- och dammrudan (Cyprinopsis carassius vulgaris Krög. och C. c. gibelio Bloch). Förelöpande meddelande.**

I t.ex. Valles Suomen kalat (1934) nämnes, att fiskarnas hanar i allmänhet är smalare än honorna, vilkas buk under lektiden är ansvälld. I den systematiska delen nämner han intet om skillnaden könen emellan betr. rudor. Ungefär lika knapphändiga uppgifter har jag funnit i andra ichtyologiska verk som jag råkat ha tillgång till.

I Finlands Jakt- och Fisketidskrift årg. *46*, s. 219 (1951) och i Lounais-Hämeen Kotiseutu- ja Museoyhdistyksen Vuosikirja *21*, s. 14—15 (1953) har jag redogjort för en så iögonenfallande könsdimorfism hos sjörudan, att könet kan bestämmas enbart på basen av kroppsformen. Iakttagelsen förtjänar måhända att komma även till fackzoologernas kännedom.

Figur 1 återger ett par sjörudor från Kivijärvi sjö i Urdiala (Ta). De är tagna utan urval (juli 1951). Den högra är en hona på ca 1 kg, den vänstra en

Figur 1. Vänster hane, höger hona. *Cyprinopsis carassius vulgaris* Krög. Foto förf. 1951.

ungefär hälften lättare hane. Honan är i det hela mer harmoniskt proportionerad, den är mer långsträckt, lägre och bredare (transversellt) än hanen, som verkar något »puckelryggig». Hanens huvud är proportionsvis kort, gälarnas bakre kant är mindre utpräglat konvex än hos honan. Det mest iögonenfallande kännetecknet är hanens brant stigande framrygg och relativt korta stjärt. Vinkeln mellan bukens och stjärtens nedre rand är hos hanen betydligt mindre trubbig än hos honan, hos hanen nästan rät, hos honan åtminstone 120°. Hjässpartiet är hos honan tydligt konkavt (i profil).

Hos den betydligt mindre d a m m r u d a n, av vilka man kan påträffa könsmogna exx. om bara 5—10 cm i längd, lyser romsäcken vanligen igenom de tunna bukbetäckningarna. Romsäckens färg in situ är hos äldre exx. brunaktig, hos yngre närmast grå, alltså inte rödgul som rommen själv.

Hos de avbildade sjörudorna utgör bålens höjd ca 1/3 av längden hos honan, men över ½ hos hanen. Min avsikt är att senare utföra kompletterande biometriska undersökningar av dessa förhållanden.

T. Brander: **Strödda iakttagelser i Urdiala (Ta) om den abnorma väderlekens inverkan på djurvärlden under början av 1950-talet.**

Ondatra z. zibethica (L.). De ovanligt torra åren 1950—51 byggde bisamråttan genomgående breda och relativt låga kägelbon, ofta långt från land. De regniga åren 1952—54 var förhållandet i allmänhet motsatt: kägelboen var smalare, högre och belägna närmare land. Ett högt bo nära land är fördelaktigare i händelse av översvämning! (Gamla ortsbor har uppmärksamgjort mig på att vanliga stackmyran bygger stackar med bredare topp och mindre kådbitar upptill under torra somrar, medan den förfar tvärtom under regniga år. Jag tycker mig under de extrema åren 1950—54 ha kunnat i överraskande hög grad verifiera riktigheten av denna iakttagelse. Ju smalare topp, desto lättare rinner regnvattnet av!)

Alces alces (L.) Under det extremt torra året 1950 var 1—4-åriga älgtjurars horn märkbart svagare utvecklade än under regnigare år. För äldre tjurars vidkommande saknade jag tillräckligt stort observationsmaterial, men det förefaller mig, som om förhållandet varit detsamma också i de högre åldersgrupperna.

Lepus timidus L. Våren 1953 var till en början påfallande varm. Harungarna var därför ovanligt talrika och väl utvecklade när det stora bakslaget i väderleken inträffade i början av maj, och det förefaller, som om förlusterna bland dem varit stora. Ett exempel. Med arbetslöshetsmedel verkställdes i Urdiala gallring av en kärrmark om ca 300×1,000 m. Ca 75 % av de unga träden fälldes och kvarlämnades på platsen, som alltid varit harrik. Karlarna arbetade i ked från W mot E och harungarna drog sig kontinuerligt undan mot den östra kanten av kärret. Den 30.4. var det ännu t.ex. kl. 20,45 12 värmegrader, men den 6.5. blev det stark N-vind och temperaturen sjönk till 3 minusgrader. Den 7.5. var det t.o.m. 7 köldgrader och dikena var frusna ännu på e.m. Den dagen uppnådde hyggeskeden kärrets E-rand och harungarna koncentrerades på ett starkt begränsat område. På f.m. nyssnämnda dag var ett tjugotal harungar om ca 1—2 knytnävars storlek så illa däran, att de på grund av köldstelhet ej kunde förflytta sig. De infångades en och en och tinades upp som frusna hundvalpar av skogskarlarna, varpå harungarna i tur och ordning försvann. I detta hjälplösa tillstånd utgör de ett lätt överkomligt byte för alla slags rovdjur, t.o.m. för kråkfåglar, speciellt nötskrikor.

Micromammalia. De regniga somrarna 1952—54 påträffades ett överraskande stort antal mullvadar liggande döda i större diken eller på markytan på låglänta platser. De hade uppenbarligen drivits ur sina underjordiska gångar

av vattnet och antagligen drunknat eller dött av svält. Samtidigt övergav både åker- och vattensorkar sina boplatser kring med ruskor fyllda täckdiken och slog sig ned på torrare platser, som tidigare inte företett tecken på sorkangrepp.

Fladdermössen hade goda näringsförhållanden de torra somrarna 1950—51. Men regnsomrarna 1952—54 blev i många avseenden ödesdigra för dem.

Vipera berus L. Under de torra somrarna sökte huggormarna sig till lägre belägna ställen, sågs ofta kräla i bottnen av diken, vid stränderna o.s.v. Under de därpå följande regnsomrarna påträffades de huvudsakligast på högre belägna ställen. Möjligen försenades huggormarnas ynglande den ogynnsamma hösten 1952, ty jag har aldrig sett ett så stort antal ca 15 cm långa huggormar (vanlig längd på »nyfödda») som i maj 1953. (De unga huggormarna har i Urdiala genomgående en brun grundfärg som först efter midsommar följande år börjar övergå i grått och svart. Denna omständighet är inte nämnd av t.ex. KIVIRIKKO i Suomen luurankoiset 1940, ej heller av LÖNNBERG i Sveriges ryggradsdjur III/1915).

Lepidoptera. Under de torra åren 1950—51 torkade en stor del puppor, så att fjärilfrekvensen kontinuerligt sjönk under dessa år. Av samma orsak var också fjärilförekomsten försommaren 1952 betydligt sämre än tidigare, även innan de långvariga regnen insatte i början av juli. Hösten 1952 var marken, de två torra föregående åren till trots, åtminstone på låglänta platser så mättad med vatten, att när man med spett slog hål i densamma, fylldes detta inom kort med vatten. Det är uppenbart, att insekter som övervintrar i jorden som larver, puppor eller imagines, under sådana förhållanden måste duka under i stor omfattning. Sålunda kan man förklara orsaken till, att ett antal hithörande annars alldeles allmänna noctuider företedde en märkbar nedgång av frekvensen, t.ex. *Hadena monoglypha* och *Leucania pallens*. Påfallande var också minskningen av sphingiderna.

Den abnorma väderleken åstadkom även oregelbundenheter i koincidensen mellan blomningstiden för en del växter, där vissa fjärilarter söker sin nektar, och dessa insekters normala flygtider. Sålunda utmärkte sig vårarna i början av 1950-talet för påfallande kalla nätter under den tid i början av maj då de flesta sydliga *Salix*-arter blommar. När temperaturen sjunker under ett visst minimum, för vårarter vanligen belägen så pass lågt som vid ca 3 värmegrader, upphör noctuidernas aktivitet. Hithörande arter var följaktligen hänvisade till att uppsöka nektar om dagen, vilket påpassliga småfåglar, speciellt mesar, i stor utsträckning utnyttjade till sin fördel. Sphingiderna uppsöker som känt med förkärlek *Lonicera caprifolium* och *L. periclymenum*. Men den relativt tidiga försommaren 1952 hade dessa växter blommat ut redan innan sphingidernas egentliga flygtid insatte omkring midsommar. Sedan blommade de andra gången sent på hösten (ännu 2.10.1952 blommade

L. periclymenum för fullt!), men då hade svärmarfjärilarna för länge sedan flugit slut för året.

Mest påfallande var nedgången av dagfjärilarnas frekvens. Sommaren 1952 var jag sysselsatt med att hopbringa en provinssamling för sydvästra Tavastland med 8—10 exx. per art. Arbetet fortsattes 1953—54. Många annars icke sällsynta arter lyste nämnda år så gott som helt med sin frånvaro. Sålunda erhöll jag under nämnda år inte ens fullt antal exx. av så »allmänna» arter som *Aporia crataegi, Anthocaris cardamines, Colias palaeno, Argynnis lathonia, Vanessa antiopa, V. c-album, Polyommatus phlaeas* m.fl. Sommaren 1953 var *Gonepteryx rhamni* påfallande fåtalig. *Papilio machaon* saknades nästan helt och *Colias hyale* sågs ej alls dessa år, trots att båda tidigare år varit rätt allmänna. Också vid köder- och ljusfångst har individantalet kontinuerligt nedgått för många tidigare allmänna arter i otrolig grad.

Ett genomgående drag under dessa klimatologiskt abnorma år var en serie ändringar av de traditionella flygtiderna, speciellt yttrande sig i sent uppträdande exx. av försommararter (»andra generation»?). Sålunda antecknade jag t.ex. *Cidaria galiata* 8.9.1952, *Lobophora sexalata* 18.8.1952 och *Cidaria montanata* 18.9.1953. Detta tema har diskuterats på Entomologiska Föreningens i Helsingfors möten 1952—53 och refererats i dess publikationsserie Notulae Entomologicae årg. 32—33, till vilka jag hänvisar.

T. Brander: **Bidrag till Urdiala sockens (Ta) fågelfauna.**

I min 1950 publicerade redogörelse över det s.k. »Kivijärviområdets» i Urdiala (Ta) vertebratfauna (Memoranda Soc. F. Fl. Fenn. *25*) konstaterade jag förekomsten av 137 fågelarter i hela Urdiala socken, varav 96 häckande. Hösten 1954 är motsvarande siffror 151 och 114. Bland för socknen helt nya arter må följande häckningsdata nämnas.

Carpodacus erythrinus: Hördes första gången sjungande 31.5.53 i kalklunden E om Kivijärvi. Sjöng sedan dagligen, stundom 2 hanar samtidigt, till början av juli. Senast hörd 15.7. efter några dagars paus. I början av juni sågs 2 honor samtidigt under några dagar plocka frukter av utblommad *Taraxacum*. Häckade också 1954.

Accentor m. modularis: Ibland sedd och hörd i enstaka exx. i maj i Kivijärvi-trakten. 27.7.53 sågs en gammal fågel och åtminstone 3 ungfåglar i en *Berberis*-häck. Häckade flerstädes 1954.

Podiceps g. griseigena: Två par i Valajärvi 4.6.52.

Nya genomflyttare är följande:

Nucifraga caryocatactes macrorhynchus C. L. Brehm. 1 ex. 21.9.54 på Kivijärviområdet.

Luscinia sv. svecica: 1 ♀-ex. 11.9.53 i Kivijärvi-området.

Mergus m. merganser L. 2 exx. 17.9.54 i Kivijärvi.

Clangula hiemalis: 1 ex. i Kivijärvi 14.10.50.

Oidemia f. fusca: Ett ex. i Sammakkolampi 4.6.52.

Haematopus o. ostralegus: 1 ex. sågs 3.6.52 av mag. O. Leivo och mig flygande över Nuutajärvi.

Mergus a. albellus: 1 par i Valajärvi 4.6.52.

I Rutajärvi häckar sparsamt *Sterna h. hirundo, Larus f. fuscus* och *Larus c. canus.* I Valajärvi häckar numera ett tiotal *Nyroca f. ferina.* Bland arter, som först sedan 1950 häckat invid Kivijärvi må nämnas *Turdus m. merula* (1953 åtminstone 6 par), *Troglodytes t. troglodytes, Acrocephalus schoenobaenus, Picoides t. tridactylus, Anas acuta, Bucephala c. clangula, Tringa ochropus* och *Grus g. grus.*

Följande iakttagelser från Kaakkosuo myr ca 2 km NNW om Kivijärvi må ännu nämnas. I vanliga fall anländer bergfinkarna till Urdiala på våren i sällskap med bofinkar och fortsätter inom kort norrut. I allmänhet sjunger bergfinkarna inte under denna genomflyttning. Men våren 1952 försenades flyttningen mot norr ansenligt och enstaka hanar hördes sjunga. Detta var i ännu högre grad fallet våren 1953, då bergfinken allmänt sjöng ännu i medlet av maj inte bara i Urdiala, utan även i de grannsocknar (Koijärvi, Humppila) jag vid denna tid besökte. Invid Kaakkosuo myr sjöng en bergfink bland strandtallarna åtminstone från 15.5. till 7.6. (härefter besöktes stället inte av mig på en tid). — Sistnämnda datum (1953) konstaterades på varje 1/4 km längs martallsranden på Kaakkosuo *Motacilla flava thunbergi.* I början av juni 1953 hördes *Tringa glareola* ej sällan joddla på Kaakkosuo, och den 7.6. hördes dess varningsläte. — *Larus a. argentatus* anländer till Kivijärvi-trakten i april, stundom någon dag innan sjön gått upp, vilket brukar inträffa omkring den 20.4. Den uppehåller sig i ett ringa antal på stenskären i nyssnämnda sjö till månadsskiftet augusti—september. Sommartid är den observerad också i Valajärvi (ej sällan) och i Nuutajärvi (mindre ofta). Sommaren 1951 uppehöll sig ett par på Kaakkosuo, men intet bo kunde då påvisas. Sommaren 1952 sågs den ej alls på myren ifråga, men våren 1953 uppehöll sig 3 exx. där regelbundet. Sedan 11.5. betedde de sig som på boplatsen, vilken inte undersöktes av mig. 15.5. konstaterades med kikare att en fågel ruvade. 24.5. var situationen oförändrad. Sedan besöktes platsen inte förrän den 4.6., då inga gråtrutar mer sågs till. 7. 6. genomsöktes boplatsen, utan att rester efter rede eller ägg kunde påträffas. Antagligen blev boet förstört av okynniga.

Seiskari framhåller i Ornis Fennica (31/2, 1954), att på södra Finlands högmossar häckar en serie nordliga fågelarter ävensom arter tillhörande vår yttre skärgård. Detta sammangår mycket väl med mina ovannämnda iakttagelser på Kaakkosuo i Urdiala (Ta), ävensom med vad jag sett på några andra sådana biotoper i SW-Tavastland (närmare härom hos Huokuna i Loun.-Häm:n Kotis. ja Museoyhd:n vuosikirja 23/1954). Också växtligheten på Kaakkosuo innehåller många i SW-Tavastland annars mindre vanliga nordliga element, t.ex. *Chamaedaphne calyculata* och *Scirpus caespitosus,* vilka på sina ställen dominerar. T.o.m. bland insekter är det lätt att här påpeka en serie nordliga arter, av vilka *Syrichtus centaureae* synes mig vara

den anmärkningsvärdaste. Den nordliga prägeln accentueras ytterligare av att såväl tranan som dalripan här har funnit en av sina sista fredade häckplatser i dessa trakter. Den del av Kaakkosuo (ca 2 km²) som tillhör mig, är föreslagen till fridlysning enligt naturskyddslagen.

T. Brander: **Om bisamråttans (Ondatra z. zibethica L.) längdmått, vikt, könsproportioner m.m. i Urdiala socken (Ta).**

Det är inte lätt att genom litteraturen få en uppfattning om bisamråttans faktiska storlek i Finland. Kivirikko (1940) anger vikten variera mellan 1.2 och 1.6 kg samt kroppslängden (bålen) mellan 30 och 36 cm, vartill kommer 20—24 cm för svansen. Ylänne (1945) anför samma kroppsvikt och svanslängd som föregående författare, men uppger kroppslängden variera mellan 30 och 46 cm (skall kanske vara 36 cm?). Ulbrich (1930) fixerar vikten vid »ca 1.4 kg» på mellaneuropeiska exemplar. Bland 80 st. (26 hanar och 54 honor) var medeltalen för kroppslängden enl. honom 32.98 cm och för svansen 21.76 cm. Huruvida nyssnämnda medelvikt uträknats på basen av samma 80 fall framgår inte av Ulbrichs arbete. Sistnämnda fall bestod av fullvuxna exemplar och antagligen avser Kivirikkos och Ylännes uppgifter även sådana. Ulbrichs nyssnämnda 54 honexemplar var till största delen dräktiga (50 av 54).

Ulbrich anför inte längdmått eller vikter skilt för de båda könen. På basen av hans primärmaterial kan dock följande siffror beträffande längdmåtten uträknas. Hanarnas kroppslängd varierade mellan 31 och 38 cm (medeltal 33.8 cm.) För honornas vidkommande erhållas följande siffror: 27—36 och 32.6 cm. Svanslängden låg hos hanarna mellan 20 och 24.5 cm (medeltal 22.3 cm), för honorna 18—24 cm (21.5 cm). Honorna är alltså mindre än hanarna, vilket i allmänhet är fallet hos djurarter, där hanarna under parningstiden utkämpar strider om honorna, såsom bland bisamråttan. Men hos t.ex. ekorren är honan tvärtom tyngre än hanen.

Ett på grund av missbildade framtänder utmärglat honexemplar av bisamråtta, beskrivet av mig 1951, fångat på våren i Kivijärvi sjö i Urdiala socken (Ta), vägde blott 710 g, trots att kroppslängden var 26 cm och svansen 23 cm. Några stickprov vid denna tid (april 1950) utvisade, att denna sjös bisamhanar då vägde ca 1,000—1,200 g medan honorna vägde ca 900—1,000 g. I princip sammangår dessa siffror bra med dem man erhåller ur Ulbrichs kasuistik såtillvida, att honorna också i mitt material 1950 är mindre än hanarna, men absolut taget ligger mina siffror klart under de från Mellaneuropa.

Emedan frågan synts mig värd en närmare undersökning, har jag i tabellform sammanfört längdmått och vikter för 60 hanar och 12 honor, d.v.s. alla bisamråttor som erhölls ur Kivijärvi sjö i Urdiala under tiden 1.4.—3.5.53

och 13.4.—16.5.54. Djuren har fångats av edsvurna jaktvårdaren J. Jokinen som även verkställt vägningarna och mätningarna av dem. Vägningen har gjorts strax efter fångsten, sedan djuren en stund hängt från svansen, så att vattnet runnit ur dem. Mätningarna har verkställts före flåningen och på dorsalsidan så, att kroppslängden mätts från nosspetsen till svansroten, likaså svanslängden från rot till spets.

1953—54	Hanar (60 st.)			Honor (12 st.)		
	max.	medeltal	min.	max.	medeltal	min.
Kroppslängd (cm)	33	28.7	25	30	27.8	25
Svanslängd (cm)	25	22.7	19	24	22.7	20
Vikt (g)	1,300	928.3	650	1,000	837.9	700

Värdena ligger märkbart under inte bara Ulbrichs mellaneuropeiska utan även under Kivirikkos och Ylännes. Först är att observera, att den legala bisamfångsttiden i Finland vanligen är avslutad, innan honorna i nämnvärd grad hunnit bli dräktiga. Vidare ingår i mitt material från år 1953 påfallande mycket unga hanar (sena kullar 1952?). Möjligen kan bisamstammen i Kivijärvi genom en del naturskyddsåtgärder ha blivit för stor i förhållande till näringstillgången, vilket i någon mån har kunnat verka retarderande på ungarnas tillväxthastighet. Den för stora bisamstammens utvandring motverkas av att dessa djur i rätt stor utsträckning ofredas (tjuvfångare, hund och speciellt räv vintertid) i omgivningen, varför de därifrån åter söker sig till Kivijärvi till vintern. Även om mitt material är för litet för att man skulle kunna draga säkra slutsatser, tillåter jag mig dock betvivla uppgifterna om att en ordinär bisamråtta i Finland för närvarande skulle väga ca 1 ½ kg. Har vår stam »degenererat» genom inavel? Jag har ett bestämt intryck av, att de bisamråttor jag i medlet av 1920-talet såg i Kyrkslätt (N) var märkbart större i stort sett än en medelstor bisamråtta i Urdiala av i dag.

Det är annars en årligen återkommande företeelse, att huvuddelen av de bisamråttor, som i början av den legala fångsttiden (april) går i fångstdonen, består av unga hanar, medan honor och äldre hanar huvudsakligast fångas mot slutet av fångsttiden. I ett odecimerat bisambestånd, på våren, är hanarna i klar majoritet, vilket befordrar utvandring, ofta senare följd av en mindre invandring. En lindrig initial beskattning av beståndet kan alltså leda till dess förkovring i kvantitativt avseende genom att det motverkar utvandring, men det motverkar då också invandring av nytt blod. I åratal har beskattningen av bisamstammen i Kivijärvi varit för svag, vilket måhända sålunda bidragit till att individernas tillväxthastighet i någon mån nedsatts.

Det vore skäl att på ett större material kontrollera på flera orter, huruvida skillnaden i storlek könen emellan är generell eller tillfällig. Också frågan om djurbeståndens könsproportioner och åldersstruktur borde närmare studeras i Finland, inte bara beträffande bisamråttan, utan även hos andra arter, t.ex. fältharen (*Lepus europaeus* Pallas). Under flera års tid har jag observerat, att påfallande få honor av sistnämnda art fälls vintertid på stövarjakt. Orsaken härtill har jag inte lyckats finna. För skogsharens vidkommande (*Lepus timidus* L.) har jag inte observerat något sådant.

I mitt bisammaterial från år 1953 har honorna en aning längre svans (relativt taget) än hanarna. Också denna detalj borde kontrolleras på större material.

Litteratur: Brander, T., 1951: Ett fall av höggradig huggtandsbildning hos bisamråtta, Acta Soc. F. Fl. Fenn. *67*/3: 15. — Brander, T., 1952: Erfarenheter av naturvård och fredningsåtgärder vid Kivijärvi i Urdiala (Ta). Finlands Natur *11*: 6. — Kivirikko, K., 1940: Suomen selkärankaiset. WSOY. — Ulbrich, J., 1930: Die Bisamratte. Dresden. — Ylänne, Y., 1945: Metsästäjän käsikirja. 3. painos. Helsinki.

T. Brander: Om våra harars vinterdiet.

Missnöjet med de extraordinära harfredningarna i början av innevarande decennium var särdeles stort på fruktodlarhåll på grund av de skador hararna gjorde på unga fruktträd under de år man inte på vanligt sätt (stövarjakt) kunde reducera harstammen i närheten av fruktträdsanläggningarna. Våra myndigheter rekommenderade härvid en serie »ofelbara» skyddsåtgärder, vilka alla av mig avprovades i relativt stor skala. Det förefaller mig som om en del hithörande anvisningar utfärdats utan nödig kännedom om hararnas biologi, varför en redovisning för en del av mina hithörande iakttagelser i Urdiala (Ta) kan vara på sin plats.

Den i trädgårdar skadliga haren består till största delen av fälthare (*Lepus europaeus*). Den vanliga skogsharen (*Lepus timidus*) anställer i allmänhet inte skador i våra trädgårdar. Däremot förefaller det, som om bastarderna mellan de båda hararterna vore särdeles svåra skadedjur i berört avseende.

Fältharen, som ursprungligen inte tillhör vår nordiska fauna, har synbarligen både kvantitativt och kvalitativt ett annat näringsbehov än vår ursprungliga harart, som trivs ända uppe i den högsta Norden. Fältharens stora vitaminbehov yttrar sig bl.a. i dess angrepp på »sydliga» trädslag, fruktträd m.m., medan den i motsats till våra myndigheters uppgifter inte i nämnvärd grad bryr sig om asp. Rådet att fälla aspstammar och placera dem i närheten av trädgårdar i profylaktiskt syfte är alltså irrationellt. Skogsharen förtär med förtjusning skott, kvistar och bark av på hösten fälld medelgrov eller grov asp, men denna harart är som sagt i ringa grad skadlig för våra trädgårdar. Också rådet att i samma avsikt placera höförråd i närheten

av trädgårdar har sin begränsning, emedan fältharen i n t e förtär timotejhö, vilket ju utgör största delen av vårt hö, utan enbart klöverhö.

Ett annat av våra myndigheter givet råd att förebygga harskador i fruktträdgårdar är också tämligen värdelöst till följd av fältharens vanor i Finland. I varje affär för trädgårdsattiraljer finns bindor av olika format och fabrikat, varmed fruktträdens stammar och grövre grenar skall omlindas för undvikande av hargnag. Emellertid angriper fältharen huvudsakligast unga fruktträd, och på dem avgnagar den i första hand de yngsta kvistarna och skotten, speciellt de värdefullaste toppskotten jämte blom- och bladknoppar. Jag har sett långa serier unga äppelträd som på vårvintern verkat intakta, men som vid närmare påseende visat sig sakna alla knoppar, varigenom de på sommaren torkat bort. Mot sådana skador äro bindorna självfallet ineffektiva.

Som sagt: också andra av våra myndigheter under harfredningsår rekommenderade skyddsåtgärder har jag avprovat och funnit mer eller mindre illa motiverade och följaktligen föga effektiva. Såsom ett kuriosum kan nämnas, att den enda effektiva metoden, utom stövarjakt under hävdvunnen tid, att freda mina fruktträdsanläggningar mot harangrepp har varit att mitt i den oomgärdade trädgården anlägga en rävåtel. Rävarna har sedan hållit trädgårdshararna på avstånd!

Harskadorna har varit störst på äppelträd (oberoende av sortiment), därnäst på päronträd. Betydligt mindre skador har annoterats på plommon-, krikon- och körsbärsträd. Under svåra vintrar har även svarta vinbärsbuskar och speciellt hallonbuskar blivit illa åtgångna av fältharen.

Det första harangreppet annoterade jag så tidigt som den 24.—25.9. (1952). Vid denna tid fanns det ännu rikligt gröna örter på den bara, ofrusna marken, ävensom en mängd friliggande unga *Salix*-buskar. Någon hungersnöd för hararna kunde vid denna tid inte annoteras. Det var fråga om ett par unga harbastarder som dagen efter det de härjat bland äppelträden sköts för stövare, varefter vidare skadegörelse den hösten upphörde. I allmänhet inträffar de första harangreppen i Urdiala under senaste hälften av november, så snart marken frusit eller täckts av den första snön. Speciellt om snön fallit under blida på dagen med ty åtföljande köldknäpp på natten, så att marken täckes av en isglasyr, angriper fälthararna ofelbart fruktträden. Ju plötsligare väderleksförsämringar, desto svårare omedelbara skadegörelser. Dessa kulminerar på vårvintern, då de brunstiga och därför ytterst rörliga fälthararnas vitamin- och kaloribehov är som störst. Vid denna tid infaller ej sällan oväntade försämringar av väderleken, försvårande hararnas näringssök utom trädgårdarna. Höförråden i ladorna är vid denna tid ofta starkt reducerade, vilket även ökar harens skadlighet i trädgård. Speciellt mars—april 1951, 1952 och 1953 voro i detta avseende särdeles ogynnsamma. I vanliga fall blir marken bar i ifrågavarande trakter av Ta omkring den 25.3., men år 1951

och 1952 föll ännu i slutet av mars och början av april ca 1 m snö, vilket ledde till särdeles stora harskador på fruktträden vid en tidpunkt, då risken för harskador i allmänhet redan är överstånden under normala år, ty så snart de första övervintrande gröna örterna framträder ur snön, som vanligen inom mars smält bort från sydsluttningar och dikeskanter m.m., brukar harfaran för året vara förbi.

Detta om huvudsakligast fältharen och dess bastarder med skogsharen. Men även beträffande skogsharens vinterdiet har jag under de extremt svåra vårvintrarna i början av 1950-talet gjort iakttagelser, som kan vara av intresse att annotera. Enligt LÖNNBERG (Sveriges jaktbara djur 1923) förtär denna harart vintertid rågbrådd, hö, kål o.s.v. LÖNNBERG fortsätter: »Om vintern måste haren hålla till godo med magrare kost, om ej grönrågar stå honom till buds. Han biter då av toppar av ljung och lövträdstelningar, som sticka upp över snön, och gnager bark av asp, pil, sälg, viden och rönn, ävensom knoppar och kvistar av björk, det sistnämnda mest i de nordliga trakterna. Han angriper dock rätt ogärna ens aspar på rot . . . Enbuskar och småtallar lämna väl huvudsakligen nödfoder, då intet annat står att få.» Detta torde fortfarande i huvudsak gälla för såväl Sverige som Finland. Men under extrema väderleksförhållanden, sådana de artade sig på vårvintrarna i Ta i början av 1950-talet, tvingas skogsharen att livnära sig med vad som råkar stå till buds. Några hithörande iakttagelser från Urdiala, där harstammen genom långvarig, rationell jaktvård var god även under pågående villebrådsmisär i största delen av södra Finland, kan vara på sin plats att relatera. Det är att observera, att också för skogsharen lämpliga utfodringsplatser här var i bruk i relativt stor omfattning. Trots detta angrep skogsharen några 30-åriga ekar (*Quercus robur*), planterade på en holme i Kivijärvi sjö. Skott och knoppar, späda kvistar och bark på huvudstam och grenar gnagades så, att en del träd gick förlorade. Också lönn, lind och gråal avsmakades, ehuru i mindre omfattning. Däremot konsumerade skogsharen systematiskt all bark från de grenar och kvistar av klibbal (*Alnus glutinosa*) som hösten 1951 avverkades i kanten av en odling. Ett hästlass helt avbarkade grenar och skalade kvistar av denna art låg kvar på våren.

I allmänhet angriper haren som sagt inte asp på rot, ej heller unga aspplantor. Men ifrågavarande vårvintrar var det alldeles allmänt att skogsharen systematiskt avgnagde unga aspplantor vid snögränsen, konsumerande de över snön liggande delarna in toto. Detsamma gjorde den med ung, rotfast sälg, vide, rönn och björk i stor utsträckning. Såsom ett kuriosum kan nämnas, att en björkallé på ca 1 km:s längd, bestående av ca 3—5 m höga björkar, blev illa åtgången av skogshare sålunda, att toppparna åts av! De unga träden böjdes nämligen av snömassorna ned mot marken, där skogshararna på några nätter bet av toppskott m.m., tills trädkronorna åter reste

sig upp. Liknande iakttagelser gjorde jag flerstädes också i skogsterräng. Sådana harangrepp påverka naturligtvis definitivt björkens tillväxt i höjd och björkkronans blivande form. För ett vant öga skall det inte vara omöjligt att känna igen t.o.m. stora björkar, på sin tid deformerade av skogshare.

T. Brander: **Iakttagelser om zookori.**

I samband med mina bisamundersökningar (1951 a—c) och fyndet av *Zizania aquatica* i Urdiala (Ta) väcktes mitt intresse för de zookoriska företeelserna. Av Kuusistos översiktsartikel (1932) har jag fått den uppfattningen, att hithörande iakttagelser i rätt ringa omfattning publicerats i Finland. Speciellt den endozoiska diasporspridningen genom fåglar är enligt Kuusisto bristfälligt utforskad i vårt land. Vid genomgång av den mig tillgängliga zookoriska litteraturen, huvudsakligast skandinavisk, har jag funnit, att en del hithörande detaljer ännu torde kunna kompletteras med av mig gjorda iakttagelser som tyder på möjligheten av zookorisk spridning, även om jag inte haft tillfälle att verkställa groningsförsök. I det följande anförs djurarterna enligt Kivirikko (1940), växtarterna enl. Hiitonen (1933) och de zookoriska termerna enl. Sernander (1927).

1. Växtätande husdjur. Våra husdjurs endozoiska diasporspridning är ingående undersökt av t.ex. Norman (1895—1901), Kerner (1896—09), Rostrup (1902), Kempski (1906) och Heintze (1915). Betydligt mindre uppmärksamhet har ägnats dessa djurs epizoism. Speciellt litet avseende har härvid fästs vid fåret. Jag har funnit endast en hithörande uppgift, näml. av Kerner som antyder, att frön med flyganordningar kan fastna i ullen på får och sålunda spridas vidare zookoriskt. Det är dock lätt att övertyga sig om, att det inte erfordras varken flyg- eller speciella anfästningsanordningar för att frön skall kunna spridas epizoiskt av får. T.o.m. hela ax av *Alopecurus*, *Phleum* o.a. ängsväxter fastnar som torra lätt i betande fårs ull.

2. Canider. Nästan alla rävar som jag skjutit på hösten och långt in på vintern i N och Ta har haft relativt rikligt frön av *Bidens* spp. häftande vid låren och svansen, men märkvärdigt nog inte på bringan eller buken (bortplockade?). Analogt är fallet stundom med långhåriga hundar på landsorten, speciellt den circumpolära »rackan» av huvudsakligast spetsextraktion.

3. Meles meles L. Beträffande grävlingen som diasporspridare är det lättare att finna uppgifter i den jaktbiologiska än i den botaniska litteraturen. Heintze (1915c) sammanfattar hithörande iakttagelser sålunda: »Gräflingen har säkerligen en viss, om också underordnad betydelse för fröspridningen, då han utom saftiga örter, rötter och ollon, äfven håller tillgodo med bär, nedfallen frukt och *Elaphomyces*».

Enligt Notini infaller maximum för grävlingens bärkonsumtion i augusti, då den stiger till ca 50 % av hela den förtärda födan. Genom undersökningar

av maginnehåll och exkrementer konstaterade han följande procentuella fördelning av stenfrukter och bär:

Blåbär	43 %	Smultron	6 %	Stenhallon	2 %
Lingon	29 %	Hjortron	3 %	Hallon	1 %
Odon	12 %	Mjölon	3 %	Björnbär	1 %

Ca 1/3 av de i augusti av NOTINI undersökta grävlingarna hade förtärt havre. Fruktifikativa diasporer av slån, rönn, oxel och ros påträffades i oktober i ca 35 % av fallen, stigande till 10 % av det totala fodret. Större diasporer (ollon m.m.) söndertuggas av grävlingen, medan mindre sväljas hela. Sålunda ser man ej sällan i grävlingsexkrementer hela havrekorn och lingon. Mig veterligen har hithörande groningsförsök inte verkställts.

NOTINI anför även ett antal svampar ingående i grävlingens föda, till 88 % bestående av hymenomyceter, mest barrskogsarter tillhörande släktena *Boletus*, *Polyporus*, *Hydnum*, *Russula* och *Clavaria*. Sedan gammalt är det som sagt känt, att också underjordiska svampar (*Elaphomyces*) ingår i detta mårddjurs föda.

Förutom nyssnämnda möjligheter till endozoisk diasporspridning må nämnas att grävlingen varje höst fodrar sin vinterlya med ormbunkar och mossor, vilka följande vår till stor del krafsas ut (synzoism). Det är lätt att konstatera, att sådant bobyggnadsmaterial under transporten delvis går förlorat och ligger kvar vid sidan av grävlingstigen (ripsozoism). En analys av ifrågavarande kryptogamer vore av behovet påkallad.

Diasporer i grävlingens sträva ragg har jag aldrig iakttagit. Epizoism via grävling kan alltså inte vara vanlig.

Men grävlingen kan bidraga till växtspridning även genom beredning av »ny mark» i stil med bisamråttans utrotning av vassbildande växter, sålunda beredande möjligheter för arter med svagare expansionskraft att slå rot (BRANDER 1951b, sid. 7). Om sådan slags växtspridning skriver JESSEN & LIND bl.a.: »Ad indirekte Vej har Kulturen befordret Plantevandringer ved, at den i stor Udstraekning har ødelagt de oprindelige Planteformationer, spraengt den Modstand mod nye Arters spontane Kolonisation, som disse frembød, og ved Frembringelsen af »ny Jord» på Marker, langs Veje og paa Ruderater aabnet Landet for Arter, der ellers vanskelig kunde finde Vej til og Plads indenfor Omraadet. Vi staar her ved Graensetilfaelde mellem anthropochore og spontane Plantevandringer». I en översikt av mina jaktbiologiska iakttagelser av grävlingen (1951d) har jag bl.a. meddelat hur den under sök efter rötter och insekter stundom kan föröda markvegetationen på överraskande stora ytor, vilka sedan blir föremål för invasion av för platsen nya växtarter. På en sydsluttning invid Kivijärvi sjö i Urdiala (Ta) observerade jag att grävlingarna (en gång tre st. sam-

tidigt) med tassar och nosar bökade upp de ytliga jordlagren under sök efter ollonborrslarver (*Melolontha*). Härvid uppstod kalytor på t.o.m. flera m². I dessa kalytor uppträdde senare påfallande ofta *Verbascum thapsus*. Alldeles analoga iakttagelser har jag gjort om vilda hönsfåglars (speciellt orre och rapphöns) »myllgropar». Mina såningsförsök med frön av sistnämnda växtart ute i terrängen utvisade, att största delen av fröna gick förlorade på platser med tät undervegetation, speciellt mossa, även om växtplatsen i övrigt var lämplig för *Verbascum*. Men i grävlingens och hönsfågelns kalytor gror dessa frön i stor utsträckning. En annan växtart, mindre vanlig i Urdiala, som också visar en uppenbar affinitet till grävlingens kalytor, är *Lithospermum arvense*.

4. Ondatrokori. I ett av mina inledningsvis nämnda bisamarbeten (1951b) påvisade jag, hur bisamråttan (*Ondatra z. zibethica* L.) kan sprida växter såväl endo-, epi-, syn- och ripsozoiskt som genom beredning av »ny mark». I enlighet med Sernanders term glirokori (1927) bildade jag uttrycket *ondatrokori* för bisamråttans synzoiska diasporspridning. I min nyssnämnda publikation ingår även en förteckning över de moss- och kärlväxtarter som sprids av bisamråttan (7, resp. 36 arter). Korvenkontio (1930) upptager i sin förteckning över av bisamråttan som föda och bomaterial använda fanerogamer ytterligare närmare 20 arter. Till dessa observationer kan jag foga följande.

Den 15.10.1953 fann jag på en flotte för utfodring av änder i Kivijärvi sjö (Urdiala, Ta) en del av bisamråttan upphämtat bottenmaterial, antagligen i avsikt att därav uppföra ett kägelbo. Det bestod av nästan enbart *Fontinalis antipyretica*. Tidigare har jag funnit denna mossart i kägelbon, dock alltid blott i ringa mängd. Det förefaller, som om bisamråttan använde *Fontinalis* även som föda i viss mån, emedan jag funnit söndergnagda delar av densamma på bisamråttans matplatser bland musselskal och avbitna fanerogama växtdelar.

Sistnämnda datum undersökte jag samtliga kägelbon i sjön, men fann blott ett annat av intresse. På en ca 30×30 m mätande lundartad holme låg invid vattenlinjen ett kägelbo om 60 cm diameter och 35 cm höjd. Det var uppfört på en bädd av förmultnade, gamla kägelborester, huvudsakligast av *Carex*-rötter. Därjämte påträffades *Drepanocladus aduncus* i relativt stora mängder och några exx. av *Sphagnum obtusum*. Sistnämnda art är inte tidigare annoterad som bisamväxt. På boet påträffades vidare ett skott av *Calla palustris* samt några avbitna exx. av *Comarum palustre*, också den sistnämnda ny bland bisamväxterna. Den sistnämnda växten var, jämte torra *Carex*-strån, placerade på ytan av boet i maskeringsavsikt. Vanligen används härtill huvudsakligast näckrosblad. I enlighet med mitt tidigare (Acta Soc. F. Fl. Fenn. *67:3*, s. 12) använda beteckningssätt för bisamväxter skulle *Comarum*

palustre utmärkas med en romersk trea och en uppåtriktad pil, medan *Sphagnum obtusum* förses med enbart tecknet III.

5. Murider. Det vanligaste slaget av glirokor diasporspridning utförs av smågnagare, »råttor», »möss» och »sorkar» (t.ex. Sernander 1901). Ofta är det fråga om bon med vinterförråd av gnagare, som försvunnit från platsen (vandrat, dödats m.m.) varför en närmare determinering inte alltid är möjlig. Endozoisk och epizoisk diasporspridning av murider är mig veterligen inte känd, ty dels gnagar djuren sönder det växtmaterial de förtär, dels ägnar sig deras korta päls inte för vidfästning av frön. I Urdiala har jag gjort följande hithörande iakttagelser.

Mus minutus Pallas var. Fenniae Hilzheimer, *Mus sylvaticus* L., *M. norvegicus* Erxleben och *M. musculus* L. nämnas ibland i den botaniska litteraturen som diasporspridare. Mest gäller det som bekant transport av sädeskorn, för den största arten även potatis o.a. rotfrukter. I Mellaneuropa är även dvärgmusen känd som en flitig sädestjuv. Birger (1906) uppräknar en serie vatten- och strandväxter, spridda av *Arvicola* (= »sork»). Heintze (1915) lämnar en del detaljuppgifter om bl.a. skogsmus samt åker- och vattensork.

Hösten 1946 täcktes brunnen på Raikko gård i Urdiala med halm. Några meter från brunnen fanns en hög på sensommaren 1946 fällda gråalar (*Alnus incana*). När halmen våren 1947 avlägsnades, påträffades mellan denna och det svagt sluttande brunnslocket ett par liter frön jämte vidhängande kottefjäll av gråal jämte ett relativt stort antal möss, som på Zoologiska museet i Helsingfors konstaterades vara dvärgmöss. Transporten av alfröna skedde till största delen under snön. Under de därpå följande åren var dvärgmusen rätt allmän på ifrågavarande gårds marker, där dess existens inte tidigare konstaterats. Den klättrade bl.a. upp till småfågelns vinterutfodringsplatser efter havrekorn, som den sedan transporterade därifrån och gömde under golv, i springor i stenläggningen o.s.v. Den klättrade också upp för kvistarna efter bär av *Berberis thunbergi*, som den delvis transporterade till vinterförråd.

Evotomys glareolus Schreber. Denna art har jag funnit nämnd i den zookoriska litteraturen blott en gång. Heintze (1916b) erhöll prov av några frön, tagna i svenska Lappmarken ur munnen på en av rovfågel kort förut dödad kortsvansad skogssork. De visade sig vara *Melampyrum pratense* eller *M. silvaticum*. Detta fall av diasporspridning kan icke rubriceras som glirokori, emedan det inte var fråga om vinterupplagring. Ifall sorken levat några ögonblick ännu, hade den antagligen konsumerat fröna, som då blivit söndergnagda och följaktligen förlorat sin grobarhet. Man måste väl i detta fall närmast tänka på möjligheten av en ripsokor diasporspridning av rovfågeln ifråga.

Hösten 1947 uppfördes några bulvankojor av otröskad havre på en vide-

bevuxen strandäng invid Kivijärvi sjö. Under väntan på orrarna hade jag god tid att iakttaga ett relativt stort antal smågnagare som sprang omkring på golvet och plockade havrekorn, vilka de sedan gömde i förråd under snön utanför kojan. Dels praktiserade de sig till förrådsrummet på, dels genom snön. En del klättrade omkring på väggarna och t.o.m. längs kojornas tak medan de sökte havrekorn. Några exx. infångades och visade sig tillhöra ovannämnda art. (Samma art tränger t.o.m. in i skafferierna och har fångats i vanliga mössfällor med bröd, ost och kött som lockbete. Determineringen är kontrollerad på Zoologiska museet i Helsingfors. Såsom en kuriositet kan nämnas, att NILSSON redan för 100 år sedan påpekade det egendomliga i att den långsvansade skogssorken låter fånga sig på detta sätt.)

Microtus agrestis L. Av alla gnagare torde åkersorken ha det sämsta ryktet som skadegörare på odlingar. Till följd av sin stora utbredning och periodvis höga frekvens är dess roll som diasporspridare också relativt väl känd. Sommaren 1947 uppträdde den första året efter fredsslutet påfallande talrik i Urdiala. Den trängde då bl.a. in i drivbänkarna och gnagade av späda skott som spirat upp. T.o.m. sådda frön stal den, bl.a. av *Helianthus annuus* med den påföljd, att vi det året hade solrosor här och var i trädgården. Sedan ett tillräckligt stort antal exx. infångats i mössfällor med morot som bete upphörde skadegörelsen.

Genom en sommartid öppen ventilationstrumma genom stenfoten på min bostad bar i augusti 1951 ett antal åkersorkar med otrolig snabbhet från en närbelägen plantering nedfallna bär av *Berberis thunbergi* samt avgnagda blad och toppskott av *Sedum ewersii* till någon gömma under golvet. Av sistnämnda material kunde en handfull hopbringas på ½ timme. Hur många djur som samarbetade var omöjligt att utröna. Så snart den första av dem sköts med miniatyrgevär upphörde trafiken. Möjligen var bara ett ex. i livlig aktion, ehuru det verkade, som om det varit flera. I varje fall tappades en hel del diasporer under transporten till förrådsplatsen (ripsokori).

Vid höstplöjning för några år sedan av en haveråker invid Kivijärvi i Urdiala blottades ett vinterförråd om ca 20×15×10 cm, bestående av enbart underjordiska delar tillhörande *Stachys palustris*. Rötterna och jordstockarna var rent vita och frigjorda från vidhäftande mylla. Ifrågavarande ogräs var alls icke allmänt på detta ställe, vilket utvisar, att hamstraren varit särdeles begiven på just den arten. Av gångarnas dimensioner m.m. att döma var det högst antagligt fråga om åkersorken. I modernare botanisk litteratur har jag bland zookoriska arters förteckningar förgäves sökt efter *Stachys palustris*, men i NILSSONS 100-åriga fauna finner man följande besked härom på tal om den »gråbruna markmusen» (= åkersorken): »Då man om hösten rajolerar i trädgårdar, der denna jordmus finnes, träffar man ej sällan i dess underjordiska gångar det samlade vinterförrådet, bestående i blomsterlökar

och de knöliga rötterna av *Stachys palustris*, efter hvilka sistnämnda hon isynnerhet är begärlig och hvaraf hela göpar finnas samlade».

Vid plöjning av en kornåker nära nyssnämnda ställe framkom den 28. 10. 1953 en ca 30×25×15 cm stor anhopning av rötter, omgivna av torrt gräs, såsom fallet är med muridernas vinterförråd. Av fyndorten, gångarnas dimensioner m.m. att döma är det med största sannolikhet åter ett av åkersorkens vinterförråd. En teoretisk möjlighet för att det vore fråga om den sydliga åkersorken *Microtus arvalis* Pallas kan visserligen inte helt uteslutas. I ingen händelse kommer vattensorkens (*Arvicola terrestris* L.) i fråga. Många av de större rotbitarna företedde gnagmärken av små tänder, men inte heller de lämnar hållpunkter för en absolut säker determination. Ett par dl tillvaratogs för närmare undersökning. Efter en vecka fanns det kvar blott ett par hundra cm^3 av rötterna i den kålhuvudstora hålan jämte omgivande bomaterial (»hö»). Ca 3 m längre bort fanns nu en stor mullhög i närmaste dike under en ett par cm vid gång, som antagligen ledde till ett nytt förrådsrum, dit resterna av rötterna släpats

Bland de hamstrade underjordiska delarna fanns en 3 cm stump av *Comarum palustre* ävensom ett antal 5—7 cm långa rötter och jordstockar av *Cirsium arvense*, medan huvudmassan utgjordes av *Taraxacum officinales* pålrötter, delvis med vidsittande bladrosetter. De längsta oförgrenade maskrosrötterna mätte 15, resp. 13 och 12.5 cm samt vägde 9, resp. 9 och 8 gr. Ett fingertjockt, förgrenat rotstycke med kvarsittande bladrosett mätte (incl. bladen) 17 cm i längd och vägde 12 gr. Enligt Kivirikko är åkersorkens maximala längd (excl. svans) 12.7 cm! Vegetativa *Taraxacum*-diasporer har jag inte funnit omnämnda i den mig tillgängliga zookoriska litteraturen.

I tidigare bisamarbeten har jag påpekat, att bisamråttans kägelbon och dess matförråd i vanliga fall sammansättes av blott en växtart. Så förhöll det sig också med det tidigare relaterade förrådet av *Stachys palustris*-rötter och i senare nämnda fall bestod förrådet av huvudsakligast *Taraxacum*-rötter (blott en bit *Comarum* och även *Cirsium*-andelen var ringa).

6. Passeres. I sitt klassiska arbete av år 1896—98 har Kerner definitivt dragit upp grundlinjerna för fröspridning genom fåglar. I samband med bobyggandet förekommer ornitokor diasporspridning av både synzoisk och ripsozoisk natur. Epizoismen är också för denna djurgrupps vidkommande den minst betydelsefulla. Också hos fåglarna är endozoismen viktigast. Kerner konstaterade att »fröätande» fåglar (med »frön» avser jag i det följande alla slags fruktifikativa diasporer) kan indelas i tre grupper:

1) Fröna sönderdelas av digestionsprocesserna så att grobarheten går förlorad. Hit hör finkfåglar och mesar. Dels sönderdelar de fröna före konsumtionen med näbben, dels sönderdelas de i den muskulösa, med hornlameller försedda och småsten innehållande muskelmagen.

2) Tunnskaliga frön förstörs, tjockskaliga har bibehållen grobarhet efter tarmpassagen. Typ: kråkfåglar.

3) Fröna uppstöts en tid efter förtäringen eller lämnar fåglarnas tarmkanal med hög grobarhetsprocent. Detta är fallet med trastfåglar (*Turdus*, *Luscinia*, *Saxicola*). I trastexkrementer kan frön påvisas redan ½ timme efter konsumtionen, men vanligen åtgår för digestionen ett par timmar. Fröna grodde i 75 % i exkrementer av koltrast, i 80 % betr. rödhake och i 85 % hos övriga trastarter. I allmänhet var groningshastigheten något nedsatt, men t.ex. betr. *Berberis* och *Lonicera* tvärtom påskyndad.

Senare undersökningar, speciellt av Heintze (1912—18), har helt bekräftat Kerners undersökningsresultat i princip och blott kunnat utöka artlistorna för både växter och fåglar. Det sistnämnda avser också följande iakttagelser i Urdiala. Tyvärr har jag inte utfört hithörande groningsförsök. Sådana har mig veterligen ej alls gjorts i Finland med undantag av A. Luther. Kuusisto påtalar 1932 det beklagliga i att Finlands ornitologer nästan helt tycks ha försummat denna forskningsgren.

Carpodacus erythrinus (Pallas). Denna art har jag inte funnit nämnd i den mer botaniskt orienterade zookori-litteraturen. I Hortlings ornitologiska handbok (1929), som innehåller särdeles många vinkar i berört avseende, uppges rosenfinkens föda bestå av icke specificerade »frön och knoppar» samt insekter. Sommaren 1953 var jag upprepade gånger i tillfälle att med kikare iakttaga rosenfinkar som angrep utblommade korgar av *Taraxacum officinale*. Från sidan gjordes ett hål i hyllet, ca 6 mm i genomskärning, genom vilket ca hälften av fröna utplockades. På motsatta sidan såg jag dem aldrig göra ett andra hål, antagligen emedan under denna procedur korgen vanligen sjönk till marken. En avsevärd del av fröna lösgjordes under denna behandling och fördes vidare av vinden (ripsokori jämte anemohori). Också *Carduelis spinus* (L.) bearbetar maskrosens fruktsamlingar så att diasporer lösgörs för vindtransport, men det sker vanligen på ett senare stadium och i skarpt solsken, alltså medan fröna är blottade, medan *Carpodacus* mest håller sig till mer eller mindre slutna korgar. Grönsiskan är alltså i detta avseende en effektivare diasporspridare än rosenfinken. Heintze (1915a) har funnit *Taraxacum*- frön i bo av »småfågel», för övrigt har jag ej råkat finna denna växtart i den botaniska zookori-litteraturen.

Parus atricapillus borealis Selys. Enligt Heintze (1916d) förtär talltitan (gråmesen) rönnbär och havrekorn. Det sistnämnda har jag själv ofta iakttagit på vinterutfodringsplatser för småfågel. Dels skalar och sönderhackar mesarna havrekornen på stället, dels transporterar de bort dem och gömmer dem under nedhängande kvistar av barrträd och enbuskar, i ojämnheter i snötäcket o.s.v. (mest naturligtvis i ihåliga träd, holkar o.dyl.). På samma sätt förhåller sig talg-, blå- och tofsmes. Enligt Hort-

LING förtär gråmesen bl.a. »alfrön o. enbär, frön av örter, bär». Åtskilliga gånger har jag observerat gråmesen bearbeta grankottar och förtära granfrön, som den vanligen först sönderhackar. I samband härmed lösgörs ett större antal granfrön (ripsokori) som singlar mot marken. Enligt HEINTZE (1916d) kan man i blåmesens maginnehåll finna sönderhackade barrträdsfrön, antagligen granfrön och enl. NAUMANN (1897) slukar kungsfågeln hela granfrön.

S y l v i a c. c o m m u n i s Latham. HEINTZE (1916d) anför en serie andrahandsuppgifter, enligt vilka törnsångaren skulle förtära bär av flera arter buskar. Till denna artförteckning kan jag foga *Berberis thunbergi* och *Lonicera caprifolium*. Bär av dessa buskar tycks vara särdeles begärliga för flertalet bärätande småfåglar.

T u r d u s spp. På Raikko gård i Urdiala har *Turdus ericetorum philomelus* Brehm, *T. musicus* L. och *T. m. merula* L. visat sig vara överraskande besvärliga skadegörare på trädgårdsbär. En serie egna och andrahandsuppgifter hos HEINTZE (1916d) ger belägg för att det sedan länge varit bekant, att »trädgårdstrasten» ingalunda är identisk med enbart björktrasten (*T. pilaris* L.) och att nyssnämnda trastarter ingalunda åtnöjer sig med blott jordgubbar. För Finlands vidkommande har C. BRANDER redan år 1888—89 konstaterat, att *T. musicus* konsumerar jordgubbar och vinbär.

Såsom bärtrasten par préférence kan man rubricera koltrasten, som på sin matlista upptar ett stort antal buskarters bär, främst röda sådana. Enl. HEINTZE (1916d) gror bärfrön i trastexkrementer i 70—72 %. I allmänhet sprids de endozoiskt via koltrast sällan längre sträckor än 50 m enligt samma förf. Han nämner bl.a. *Berberis vulgaris* och *Lonicera periclymenum*. Till dem kan ännu fogas *Berberis thunbergi* och *Lonicera caprifolium*. *Berberis*-bär bemäktigar koltrasten sig vanligen genom att från marken hoppa rätt upp i luften och nedifrån gripa tag om bäret in situ.

E r i t h a c u s r. r u b e c u l a (L.) konsumerar också mycket bär på sensommaren och hösten. Speciellt HEINTZE (1916a och d) har ägnat dess bärdiet uppmärksamhet. Artlistan kan jag utöka liksom betr. koltrasten.

P r u n e l l a m. m o d u l a r i s (L.). Järnsparven nämnes av HEINTZE (1916d) som bärätare, dock nämner han inga växtnamn. Enligt honom slukas bären hela, men förstörs under digestionsprocessen. HORTLING anför, att alla frön söndermalas i den starka muskelmagen. Järnsparven tillhör alltså KERNERS grupp 2. HOLMBOE nämner i detta samband bär av *Rubus idaeus* och *Sambucus racemosa*. Själv har jag sett en kull unga järnsparvar konsumera bär av *Berberis thunbergi*.[1]

[1] I början av november 1954 observerades en kull halvtama hjärpar *(Tetrastes b. bonasia)* begärligt förtära frukter av *Berberis thunbergi* i en häck några m utanför mitt arbetsrums fönster på Raikko i Urdiala.

I alla av mig iakttagna fall av endozoisk diasporspridning med fåglar föreligger också möjligheter till ripsokori även i de fall, där detta inte särskilt påpekats.

7. Pisces. Uppgifter om zookorisk diasporspridning via fiskar föreligger i så ringa antal, att alla hithörande uppgifter borde framläggas. För Finlands vidkommande känner jag till blott en, näml. A. LUTHERS detaljerade undersökning om spridning av *Nuphar*-frön genom *Leuciscus erythrophthalmus* L. Härtill kan tilläggas, att både den sistnämnda och *Leuciscus rutilus* L. av mig observerats vid lugn väderlek förtära lingon och blåbär, som på ett eller annat sätt hamnat i sjön.

Kritiska murid-determineringar har för detta arbete utförts av kustos, doc. O. KALELA vid Zoologiska museet i Helsingfors. Mossprov har bestämts av prof. R. TUOMIKOSKI samt fanerogamprov av fil.dr B. PETTERSSON och fil.mag. L. FAGERSTRÖM. De två sistnämnda har även underlättat min orientering i hithörande botanisk litteratur. Till alla, som sålunda bistått mig, uttalar jag härmed mitt bästa tack.

Litteratur: BIRGER, S., 1906: Die Vegetation einiger 1882—1886 entstandenen schwedischen Inseln. Englers Bot. Jahrbuch *38*. Cit. enl. KUUSISTO. — 1907: Über endozoische Samenverbreitung durch Vögel. Svensk Botan. Tidskr. *1*, 1. — BRANDER, C.,1888 — 89. Parkano sockens foglar. Meddel. Soc. F. Fl. Fenn. *15*, 97. — BRANDER, T., 1951a: Bidrag till kännedomen om bisamråttans (*Ondatra z. zibethica* L.) kägelbobyggen. Memor. Soc. F. Fl. Fenn. *26*, 32. — 1951b: Bisamråttan som växtspridare (ondatrokori). Acta Soc. F. Fl. Fenn. *67/3*, 2. — 1951c: Om bisamråttan ur jaktvårdssynpunkt. Finskt Villebråd *5B*, 84 (litteratur!). — 1951d: Grävlingarna vid Kivijärvi. Från Jaktmarker och Fiskevatten *39*, 401. — HEINTZE, A., 1912: Om epizoisk fröspridning. Fauna & Flora *7*, 221. — 1915a: Om synzoisk fröspridning genom fåglar. Svensk Botan. Tidskr. *9*, 13. — 1915b: Synzoisk fröspridning genom däggdjur och fåglar. Fauna & Flora *10*, 67. — 1915c: Om endozoisk fröspridning genom skandinaviska däggdjur. Botan. Notis. *1915*, 251. — 1916a: Flyttfåglar som fröspridare. Fauna & Flora *11*, 97. — 1916b: Roffåglar som fröspridare. Botan. Notis. *1916*, 121. — 1916c: Tillägg till uppsatsen »Om endozoisk fröspridning genom skandinaviska däggdjur». Ibid. *1916*, 139. — 1916d: Om endozoisk fröspridning genom trastar och andra sångfåglar. Svensk Botan. Tidskr. *10*, 479. — 1917a: I hvilken utsträckning förtära och sprida småvadare växtfrön? Fauna & Flora *12*, 116. — 1917—18: Om endo- och synzoisk fröspridning genom europeiska kråkfåglar. Botan. Notis. *1917*, 209 & 297; *1918*, 1. — HIITONEN, I., 1933: Suomen kasvio. Helsinki. — HOLMBOE, J., 1900: Notizen über endozoische Samenverbreitung der Vögel. Nyt Magaz. f. Naturvidensk. *38*, 303. — HORTLING, I., 1929: Ornitologisk Handbok. Helsingfors. — JESSEN, K. & LIND, J., 1922—23: Det danske Markukrudts Historie. D. Kgl. Danske Vidensk. Selsk. Skrifter, Naturv. og Mathem. Afd. 8. Raekke VIII. København. (Litteratur!). — KEMPSKI, E., 1906: Über endozoische Samenverbreitung etc. Diss. Bonn. (Litteratur!). — KERNER von MARILAUN, A., 1896—98: Pflanzenleben. Bd. I—II. Leipzig & Wien. — 1916: Ibid. Bd. III (3. Aufl.). — KIVIRIKKO, K., 1940: Suomen selkärankaiset. Vertebrata Fennica. Porvoo & Helsinki. — KORVENKONTIO, V., 1930: Piisamimyyrä ja vesikasvit. Suom. Turkisel. Kasvat. Liit. vuosikirja *1930*, 19. — KUUSISTO, P., 1932: Katsaus Fennoskandian zookoorisuustutkimukseen. Annal. Botan. Soc. Vanamo *12/6*,

107. — LUTHER, A., 1901: Über die Samenverbreitung bei Nuphar luteum. Meddel. Soc. F. Fl. Fenn. *27*, 76. — NAUMANN, 1897: Naturgeschichte der Vögel Mitteleuropas. Neu bearb. — Bd. II. Gera. — NILSSON, S., 1847: Skandinavisk Fauna. Första delen: Däggdjuren. 2. uppl. Lund. — NORMAN, I., 1895—1901: Norges arktiske Flora II. Kristiania. Cit. enl. JESSEN & LIND. — NOTINI, G., 1948: Biologiska undersökningar över grävlingen (Meles meles). Svenska Jägarförb. Meddel. *13*. — ROSTRUP, O., 1902: Hvorledes spirer frø, der har passeret gennem en Ko? Tidskr. f. landbrugets Planteavl. *8*. Cit. enl. BIRGER 1907. — SERNANDER, R., 1901: Den skandinaviska vegetationens spridningsbiologi. Berlin & Upsala. — 1927: Zur Morphologie und Biologie der Diasporen. Nova Acta Reg. Soc. Scient. Upsaliens. Vol. extra ord. edit. 1927.

Societas pro Fauna et Flora Fennica 13. 5. 1953—13. 5. 1954.

Redogörelse avgiven vid årsmötet den 13 maj av Sällskapets ordförande, professor emeritus ALVAR PALMGREN.

Sällskapet avlutar i dag sitt 133 arbetsår.

Under hänvisning till de redogörelser över Sällskapets ekonomiska ställning och kassaförvaltning ävensom över bibliotekets vård och förkovran, som i dag skola avgivas av herrar skattmästaren och bibliotekarien, får jag beträffande verksamheten i övrigt avgiva följande berättelse:

Ordinarie *månadsmöten* hava hållits lördagen den 3 oktober, 7 november, 5 december, 6 februari, 6 mars, 3 april, 8 maj (beroende av lagstadgad fridag icke lördagen den 1 maj) samt årsmötet i dag, Flora-dagen den 13 maj.

Utöver de ordinarie mötena har Sällskapet tisdagen den 24 sistlidne november sammanträtt till *extra möte* jämte Suomalainen Eläin- ja Kasvitieteellinen Seura Vanamo samt Limnologiska föreningen för åhörande av ett föredrag av Sällskapets korresponderande ledamot professor emeritus fil.dr SVEN PETRUS EKMAN (Uppsala). Prof. Ekmans föredrag hölls på inbjudan av de trenne Sällskapen. Som ordförande vid detta, de trenne sällskapens gemensamma extra möte funktionerade Sällskapet Vanamos ordförande, prof. Viljo Kujala.

Förutom prof. Ekman har fil.dr. GUNNAR THORSON (Köpenhamn) varit inbjuden att som gäst hålla ett föredrag; detta föredrag hölls vid det ordinarie månadsmötet den 6 mars. Dr Thorsons besök i Helsingfors skedde på gemensam inbjudan av vårt Sällskap och Nordenskiöld-Samfundet i Finland.

Samtliga möten hava hållits kl. 19 här i Borgarståndets forna plenisal. Närvarande hava varit vid de ordinarie mötena 25—40 medlemmar (30, 27, 30, 40, 26, 28, 25), vid de inledande föredragen, till vilka allmänheten varit inbjuden, 38—68 åhörare (43, 45, 38, 43, 60, 68, 45). Vid det extra mötet 24 november var de närvarandes antal 60. I årsmötet deltaga 36 medlemmar.

Mötena hava inletts med *föredrag* av:

Fil.lic. BJÖRN KURTÉN: Hästarnas utveckling, 3 okt.;

Fil.dr KAI OTTO DONNER: Retningsbildningen i nerverna, 7 nov.;

Prof. emeritus SVEN PETRUS EKMAN: Undersökningar över kräftdjursplankton i norra Lapplands fjälltrakter, 24 nov.;

Docent WALTER HACKMAN: Om Newfoundlands spindelfauna, 5 dec.;

Fil.dr ROLF KROGERUS: Fyra myror, 6 febr.;

Fil.dr GUNNAR THORSON (Köpenhamn): Den jaevne havsbunds dyresamfund i moderne belysning, 6 mars;

Prof. NIILO SÖYRINKI: Espanjan luonnosta ja kulttuurista (Om Spaniens natur och kultur), 3 april;

Prof. MATTI SAURAMO: Kasvillisuuden ja ilmaston kehityksestä jääkauden jälkeisenä aikana (Vegetationens och klimatets utveckling efter istiden), 8 maj.

Minnesteckningar hava upplästs över nedan nämnda bortgångna medlemmar:

Vid mötet 3 okt. av prof. ERNST HÄYRÉN över lektorn, fil.dr Veli Räsänen.

Vid mötet 7 nov. av ALEX. LUTHER över prof. fil.dr Walter Mikael Linnaniemi (Axelson) samt av prof. T. H. Järvi över lektorn Don Arthur Wikström. Yttermera upplästes av ordföranden en av docent HÅKAN LINDBERG avfattad minnesteckning över lektor Ingmar Calonius († 2. 3. 1953; Mem. 29, s. 109).

Vid mötet 8 maj av prof. VILJO KUJALA över prof. Iivari Gabriel Leiviskä. Yttermera upplästes av ordföranden en av docent HÅKAN LINDBERG avfattad minnesteckning över forstmästaren Jarl Carpelan.

Vid mötet 6 febr. redogjorde prof. T. H. JÄRVI för den danska Galatheaexpeditionens undersökningar 1950—1952 över världens djupaste vatten.

Vetenskapliga *meddelanden* hava avgivits till ett antal av 58. De botaniska (31) hava avgivits av H. Buch, L. Fagerström, B. Färdig, I. Györffy (Gyula, Ungarn; genom H. Buch), I. Hustich, E. Häyrén, F. W. Klingstedt, A. Nordman, B. Olsoni, A. Palmgren, H. Törnroth samt Mats Waern, Hans Luther och Toini Tikkanen gemensamt. — De zoologiska (27) hava avgivits av T. Brander, Ulla Cedercreutz (Bärlund), A. W. Granit, L. von Haartman, W. Hackman, T. H. Järvi, B. Olsoni, Curt Segerstråle, H. Törnroth, B.-J. Wikgren.

Sällskapets *publikationsverksamhet* sedan senaste årsmöte omfattar:

I serien Acta Societatis pro Fauna et Flora Fennica:

N:o 69, 3, M. D. F. UDVARDY: Quantitative Surveys on the Fauna of the Island Tvärminne, S. Finland. From the Zoological Institute of the University of Helsingfors. Helsingforsiae 1953. P. 1—15.

Med denna skrift är tomen 69 avslutad (i övrigt inrymmande n:o 1—2 samt 4—5).

N:o 71, 1, PAAVO VOIPIO: Über die gelbfüssigen Silbermöwen Nordwesteuropas. Zoologisches Museum der Universität Helsinki. Helsingforsiae 1954. S. 1—56.

I serien Acta Botanica Fennica:

N:o 52, HANS LUTHER: Über Vaucheria arrhyncha Heidinger und die Heteroconten-Ordnung Vaucheriales Bohlin. Aus der Zoologischen Station Tvärminne und dem pflanzenbiologischen Institut der Universität Uppsala. Helsingforsiae 1953. S. 1—24.

I serien Acta Zoologica Fennica:

N:o 74, T. H. JÄRVI: Über den Maränenbestand im Pyhäjärvi (SW-Finnland). Zweiter Beitrag: die Jahre 1940—1945. Mit 4 Tafeln. Helsingforsiae 1953. S. 1—47.

N:o 75, T. H. JÄRVI: Über die Coregonen s. str. im Päijänne und in einigen anderen Gewässern Mittelfinnlands. Mit 7 Tafeln. Helsingforsiae 1953. S. 1—33.

N:o 76, Björn Kurtén: On the Variation and Population dynamics of Fossil and Recent Mammal Populations. With 37 Figures and 26 Tables in the Text. Helsingforsiae 1953. P. 1—122.

N:o 77, Göran Bergman: Verhalten und Biologie der Raubseeschwalbe (Hydroprogne tschegrava). Mit 15 Photographien. Helsingforsiae 1953. S. 1—50.

N:o 78, Floriano Papi (Pisa): Beiträge zur Kenntnis der Macrostomiden (Turbellarien). Mit 50 Abbildungen im Text. Aus der Zoologischen Station Tvärminne und dem Zoologischen Institut der Universität Pisa. Helsingforsiae 1953. S. 1—32.

N:o 79, Walter Hackman (Zoological Museum, Helsingfors): The Spiders of Newfoundland. With 5 Maps and 121 Figures in the Text. Helsingforsiae 1954. P. 1—99.

N:o 80, Karl Schmölzer (Innsbruck): Beitrag zur Kenntnis der Gattung Armadillidium Latr. 1804. (Isopoda terrestria.) Mit 6 Tafeln. Helsingforsiae 1954. S. 1—63.

N:o 81, Peter Ax (Kiel): Die Turbellarienfauna des Küstengrundwassers im Finnischen Meerbusen. Mit 37 Abbildungen im Text. Aus der Zoologischen Station Tvärminne und dem Zoologischen Institut der Universität Kiel. Helsingforsiae 1954. S. 1—54.

Memoranda Societatis pro Fauna et Flora Fennica 28, 1951—1952. Edendum curavit Holger Ahlqvist. 5 Fig. 2 Imag. Phot. 1 Tab. geogr. Helsingforsiae 1953. S. 1—178. — Förelåg vid årsmötet 13.5.1953 i till tryck godkänt korrektur (se årsberättelsen för 1952—1953, s. 101).

Sällskapets verksamhet under det nu tilländalupna arbetsåret omfattar sålunda skrifter till ett sammanlagt sidantal av 778, mot 872 under närmast föregående verksamhetsår.

I ombrutet korrektur föreligger:

Memoranda Societatis pro Fauna et Flora Fennica 29, 1952—1953. Edendum curavit Holger Ahlqvist. 27 Fig. 1 Imag. Phot. 1 Tab. geogr. Helsingforsiae 1954. S. 1—163.

För instundande sommar disponerar Sällskapet som *studiestipendier* mk 27.500: — räntemedel ur följande fonder: För botanik och zoologi (Palméns, Sundströms och Palmgrens fonder) mk 18.100: —; för entomologi (Poppius och Siltalas fonder) mk 3.800: —; främst för ornitologi (Finniläs fond) mk 2.400: —; för exkursioner (De stupades fond) mk 1600: —; för zoologi (Karl Langs fond) mk 1600: —.

På förslag av Styrelsen har Sällskapet 3 april beslutat lägga de disponibla räntemedlen till kapitalet.

Styrelsen har under året sammanträtt 4 gånger, den 10 nov., 14 dec., 25 jan., 30 mars. Dess överläggningar och åtgärder hava främst gällt den ekonomiska ställningen och tryckningsverksamheten. I övrigt må nämnas:

På förslag av prof. Alex. Luther har Styrelsen 14 dec. beslutat årligen för ett antal år framåt anslå mk 100.000: — för inbindning av tryckalster i Sällskapets bibliotek.

Under detta och närmast föregående år har av bibliotekarien ett mycket betydande arbete nedlagts på komplettering av biblioteket samt fyllandet

av förefintliga luckor i detsamma. Som ett tillfälligt arvode för detta arbete har Styrelsen 30 mars beslutat tilldela bibliotekarien ett honorar om mk 100.000: —.

I skrivelse till Sällskapet av 4 februari 1953 (föredragen vid månadsmötet 7 febr. samma år; se årsberättelsen för 1952—1953 i Memoranda 29, s. 103—104) hemställde docent HANS LUTHER, att benämningen för den naturhistoriska provinsen Kuusamo måtte utbytas mot benämningen Regio kuusamoënsis. Som motivering anföres i promemorian följande:

Provinsen Kuusamo omfattade förr i stort sett enbart socknen Kuusamo. I den Klingstedtska revisionen av provinsgränserna överfördes Salla från LKEM till Ks. Då blev det ologiskt att provinsen bar samma namn som en del av den: Kuusamo. Dr STEN AHLNER har därför i sin avhandling i Acta Phytogeographica Suecica 22 år 1948 infört beteckningen Regio kuusamoënsis för provinsen Ks. Samma beteckning användes i ett arbete av T. HASSELROT som för närvarande tryckes (Acta Phytogeographica Suecica 33). Jag föreslår att även Societas tar i bruk detta mera logiska provinsnamn. Kuusamo har räknats till Österbotten i den gamla landskapsindelningen, Salla till Kemi Lappmark. Namnet Regio kuusamoënsis visar att området står på gränsen mellan Österbotten och Lappland och inte rätteligen som helhet kan föras till någondera. Provinsnamnets förkortning bör naturligtvis vara Ks som förut.

Docent Luthers hemställan har på förord av Styrelsen av 10 sistlidne november av Sällskapet 5 dec. detta år omfattats.

Till månadsmötet 7 febr. 1953 hade docent HANS LUTHER yttermera till tryck insänt en skrift: Fennoskandiens gräns i Vita havet (tryckt i Memoranda 29, s. 7—23). Docent Luther hemställer i denna skrift (se årsberättelsen för 1952—1953 i Memoranda 29, s. 104) att Sällskapet ville taga i övervägande »dragningen av Fennoskandiens ostgräns i Vita havet», närmast med hänsyn till Solovetsköarna. I en kortfattad promemoria anför docent Luther följande:

Societas pro Fauna et Flora Fennica har sedan Bergroths och Cajanders färder kring sekelskiftet dragit Fennoskandiens östgräns så, att Solovetsk blivit utanför Fennoskandien och längre söderut så, som Cajander gjort på sin karta i Meddelanden 26. Då i Memoranda 22 en provinskarta med Moskvafredens nya gränser trycktes, så lånades klichén till denna och kartan granskades aldrig av Societas. På den är Östfennoskandiens östgräns mellan Onega och i Vita havet dragen på ett sätt som avviker från det hos oss vanliga. Denna gräns drogs på basen av sovjetryska geologiska kartor upp av en av Vanamo och Suomen Hyönteistieteellinen Seura under kriget tillsatt 2-mannakommitté (E. Kangas, O. Lumiala). På denna karta hamnade bl.a. Kolosero-området in i Fennoskandien (KTON) — Cajander motiverar 1900 speciellt varför området *inte* hör till Fennoskandien. Solovetsköarna införlivades med KPOC utan motivering. Vid Onegaflodens mynning försköts gränsen däremot litet västerut. Denna karta klicherades av I. Hiitonen som var redaktör för Botaniska Museets av Räsänen utgivna lavexsickat-schedae, där kartan ingick. Klichén har sedan 1946 varit utlånad till Societas för Memorandakartorna.

Något beslut att följa denna 2-mannakommittés nya gräns torde Societas aldrig ha fattat. Numera har Vanamo övergivit denna nya gränsdragning och återgått till den

Cajanderska gränsen. Jag föreslår, att även Societas återgår till Cajanders naturgeografiska gräns, som baserar sig på självsyn under mödosamma resor i Fennoskandiens östra gränsmark och inte, som 2-mannakommitténs gräns, på en hastig genomsyn av enbart geologiska kartor från områden, som kommitténs medlemmar aldrig själva sett. Den Cajanderska gränsen borde följas redan på kartan i slutet av Memoranda 29. Då den avvikande kartan väl närmast av ett förbiseende kom in i Memoranda 22—28 så kan väl en ändring ske i all stillhet, utan officiella mötesbeslut.

Sedan Styrelsen granskat docent Luthers hemställan samt jämväl i samråd med denne till prövning upptagit en del detaljer i gränsens dragning mellan Vita havet och Finska viken, har Styrelsen 10 nov. för Sällskapet förordat en del justeringar av Fennoskandiens ostgräns. Styrelsens förslag har av Sällskapet 5 dec. godkänts. I överensstämmelse härmed har för serien Memoranda en ny justerad översiktskarta utarbetats. Kartritningsarbetet har på uppdrag av redaktören mag. Holger Ahlqvist samt enligt dennes anvisningar utförts på Universitetets geografiska institution och på Lantmäteristyrelsen under ledning av docent Stig Jaatinen.

Vid Sällskapets möte 2 februari 1952 fann lektor Börje Olsoni det önskvärt, att Sällskapet ville taga ställning till frågan huru den latinska benämningen för Österbotten i de trenne provinsbeteckningarna Oa, Om och Ob bör skrivas (med ett t, tvenne t eller th). Herbarium Musei Fennici, Editio secunda. I. Plantae vasculares, 1889, upptager beteckningen »Ostrobottnia» skrivet med tvenne t. Frågan har av Styrelsen 10 nov. avhandlats. Härvid gjordes dels gällande, att stavning med endast ett t vore språkligt mer betingat, dels att en förändring av den sedan de naturhistoriska provinsernas uppställande gällande stavningen icke borde vidtagas, detta så mycket mindre som stavning med tvenne t skett i flere artnamn, exempelvis Deschampsia (= Aira) bottnica, Artemisia bottnica. En stavning med th vann icke förord. Som resultat av överläggningen beslöt Styrelsen för Sällskapet förorda bibehållande av formen Ostrobottnia, stavad med tvenne t. Vid mötet 5 december omfattade Sällskapet detta förslag.

Universitetets rektor prov. Paavo Ravila har den 10 sistlidna januari till Sällskapet översänt det av Kansler 5 dec. 1953 stadfästa reglementet för Lammi Biologiska Station. I skrivelse av samma dag, n:o 197/36, anmodar Rektor Sällskapet att i överensstämmelse med § 3 i det nämnda reglementet med det första utse en medlem i kommissionen för nämnda station samt att härom i och för valets fastställande meddela Konsistorium. — Styrelsen har enligt befullmäktigande av Sällskapet av 5 dec. till Sällskapets representant 12 dec. utsett docenten Lars von Haartman, samt till suppleant för denne intill kalenderårets slut fil.dr Kai Otto Donner.

Under hänvisning till skattmästarens detaljerade redogörelse (Bilaga I)

får jag beträffande *kassaställningen* meddela följande av herr skattmästaren mig meddelade uppgifter:

Sällskapets kassaställning utvisade vid kalenderårsskiftet 1953—1954 skuld till Oy Tilgmann Ab i obetalade räkningar mk 606.353: —; motsvarande kassaställning vid årsskiftet 1952—1953 utvisade en skuld om mk 972.997: —. Statsanslaget för kalenderåret 1953 har varit mk 1.100.000: —, mot samma summa för året 1952. Utöver statsanslaget har Sällskapet för sin löpande verksamhet ur penninglotteriets vinstmedel erhållit mk 1.000.000: —, mot mk 880.000: — för året 1952. Härtill har Sällskapet under sistlidna december för sin verksamhet yttermera erhållit ett extra tilläggsanslag om mk 700.000:—. Sällskapet har sålunda i statsanslag för sin verksamhet 1953 sammanlagt erhållit mk 1.100.000+1.000.000+700.000 = mk 2.800.000: — mot sammanlagt mk 2.230.000: — för verksamheten 1952. Yttermera har Sällskapet under kalenderåret 1953 den 25 febr. (alltså före ingången av det verksamhetsår, som i dag går ut) fått emottaga ett extra anslag om mk 362.030: — för betäckande av tryckningskostnaderna för prof. Reuters sista, år 1950 utgivna Index-tom (Acta Soc. F. Fl. Fenn., 68). Se årsberättelsen för 1952—1953 i Memoranda 29, s. 103.

Ur bibliotekariens årsberättelse framgår, att *biblioteket* vuxit med 3.425 nummer, mot 3137 under arbetsåret 1952—1953. (Bilaga II.)

Vid mötet 5 december fäste ordföranden Sällskapets uppmärksamhet vid det betydelsefulla faktum, att en ny, på strängt vetenskaplig grund uppbyggd handbok över Nordens flora utkommit. Jag avser första delen av Nils Hylander: Nordisk kärlväxtflora omfattande Sveriges, Norges, Danmarks, Östfennoskandias, Islands och Färöarnas kärlkryptogamer och fanerogamer. Detta verk avser att, och kommer helt visst, när det en gång föreligger komplett, att ersätta C. J. Hartmans berömda Handbok i Skandinaviens flora, varav den 11:te och sista upplagans 1:sta del: Fanerogamer och ormbunkar utkom 1879. Att denna nya handbok är avsedd att omfatta förutom Skandinavien även Danmark, Östfennoskandien, Island och Färöarna kommer självfallet att väsentligen öka dess vetenskapliga tyngd och skänka densamma vidgade perspektiv. Med biologins utomordentligt snabba utveckling under detta sekel och alldeles särskilt med de nya synvinklar och perspektiv, varmed genetikens genombrott verkat befruktande på systematiken och omgestaltande på vår uppfattning om de systematiska formernas väsen, hava förutsättningarna för sammanställandet av en vetenskapligt grundad flora i grund förändrats. Det material, som 1879 i de nordiska museerna bildat underlaget för formstudier, har härtill mångfaldiga gånger ökats och ter sig nu nära nog oöverskådligt. Ett jättearbete, men en fängslande uppgift av hög vetenskaplig valör förestår den, som har mod att försöka tillgodose det allt mer

trängande behovet av en ny nordisk flora. — Som komplettering av ordförandens preliminära presentation gav kustos dr GUNNAR MARKLUND en översikt över den nya florans uppställning och en ingående redogörelse över de principer, som legat till grund för dess utarbetande i detalj. — Som ett uttryck för uppskattning av och erkänsla för det grundläggande stöd, Nils Hylander med sin flora skänkt den botaniska forskningen och nordens botaniker i all synnerhet, uppdrog Sällskapet åt ordföranden att till docenten Hylander framföra dess aktningsfulla hälsning.

Vid sammanträde i Nizza i augusti 1953 av International Union of Biological Sciences Entomology Sektion bildades som undersektion under sektionen för Entomologi »Subsection on Figuring Type Specimens». Från Science Service Building Ottawa, Ontario, Canada, har detta år (1954) jämväl till vårt Sällskap i cirkulär utgått inbjudan till samarbete och stöd. Cirkuläret har i och för sakkunnigt initiativ och därav betingade åtgärder överlämnats till intendenten för Sällskapets entomologiska samlingar, ordföranden för Entomologiska Föreningen i Helsingfors prof. fil.dr RICHARD FREY.

International Union for the Protection of Nature meddelar i cirkulär, daterat Brussels 3 maj 1954, att Unionens fjärde generalförsamling kommer att äga rum i Köpenhamn 25 aug.—3 sept. detta år. Med stöd av artikel IV i Unionens konstitution inbjuder dess Executive Board Sällskapet att låta representera sig vid generalförsamlingen genom en eller flere observatörer. Sällskapet kommer vid generalförsamlingen att representeras av naturskyddsinspektören fil.dr REINO KALLIOLA.

Den verkställande kommittén för den 8:nde internationella botanikerkongressen inbjuder i skrivelse, daterad Paris 31 sistlidne mars, Sällskapet att låta representera sig åtminstone genom en officiell delegerad samt om möjligt genom en eller flere suppleanter. Sällskapet kommer att representeras av prof. RUNAR COLLANDER och prof. HANS BUCH.

Sällskapet har under året mottagit inbjudan att låta sig representeras vid föreningens Suomen Raittiuden ystävät (Finlands nykterhetsvänner) 100-års högtidlighet den 27 sistlidna augusti. Sällskapet framförde sin lyckönskan genom sin sekreterare.

Den 9 sistlidna augusti fyllde Sällskapets hedersledamot professor emeritus fil.dr NILS E. SVEDELIUS (Uppsala) 80 år. Till prof. Svedelius framfördes en telegrafisk lyckönskan.

Den 28 sistlidna september fyllde Sällskapets mångårige medlem rektorn för Kauppakorkeakoulu prof. fil.dr KAARLO HILDÉN 60 år. Sällskapet framförde genom sin sekreterare sin lyckönskan.

Den 4 sistlidna oktober fyllde prof. fil.dr HANS BUCH 70 år. Sällskapets lyckönskan framfördes av dess ordförande och sekreterare.

Den 18 mars fyllde Sällskapets korresponderande ledamot, prefekten för Naturhistoriska Riksmuseet i Stockholm prof. fil.dr Eric Hultén 60 år. Sällskapet framförde i telegram sin lyckönskan.

Den 1 i denna månad fyllde medlemmen i Sällskapets styrelse, dess högtförtjänte forne sekreterare prof. fil.dr Runar Collander 60 år. Som ett uttryck av tacksamhet för den välvilja prof. Collander visat Sällskapet och de tjänster han gjort detsamma har Sällskapet vid årsmötet i dag, på förslag av Styrelsen, beslutat tillägna prof. Runar Collander det löpande årets tom av serien Memoranda.

Styrelsens sammansättning har varit följande:

Ordförande professor emeritus Alvar Palmgren, viceordförande prof. Toivo Henrik Järvi, sekreterare docent Lars von Haartman, skattmästare direktör Sten Stockmann, bibliotekarie docent fil.lic. Kai Otto Donner, ävensom prof. Pontus Palmgren, prof. Ernst Häyrén, prof. Harald Lindberg, prof. Runar Collander samt prof. Alexander Luther med prof. Ilmari Hustich och docenten med. och kir.dr Carl-Eric Sonck som suppleanter.

Intendent för de botaniska samlingarna har varit kustos fil.dr Gunnar Marklund, för de allmänna zoologiska samlingarna kustos docent Olavi Kalela, för de entomologiska samlingarna kustos prof. Richard Frey.

Redaktör för serien Memoranda är mag. Holger Ahlqvist.

Acta Societatis pro Fauna et Flora Fennica 69, n:o 3, samt 71, n:o 1, har redigerats av docenten Lars von Haartman.

Acta Botanica Fennica, tom 52, har redigerats av prof. Ernst Häyrén.

Acta Zoologica Fennica tomerna 74, 75, 76 och 79 har redigerats av docenten Kai Otto Donner; tom 77 av docenten Lars von Haartman; tom 78 av prof. Alex. Luther; tom 80 av prof. Harald Lindberg.

Till *korresponderande ledamöter* har vid årsmötet i dag den 13 maj kallats fil.dr Gunnar Thorson (Köpenhamn) samt fil.dr Nils Hylander (Uppsala).

Till *inhemska medlemmar* har invalts: forstmästaren L. V. Heinänen, fil.kand. Veikko Sjöblom, studerandena Samuel Panelius och Rolf Grönblom samt fil.mag. Tor Wessman (7 nov.); studerandena Lisbeth Andersson och Leo Lindgren (5 dec.); fru Maria Reuter samt studerandena Johan Reuter och Erik Manelius (6 febr.); tullförvaltaren Ilmari Vainio (13 maj).

Sällskapet hedrar i dag minnet av (Bilaga III):

Fil.dr Nils Hagman, född den 4 juli 1880, medlem av Sällskapet den 6 mars 1909, död den 22 juni 1953.

Lektorn, fil.dr Veli Johannes Paavo Bartholomeus Räsänen, född den 24 augusti 1888, medlem av Sällskapet den 2 december 1911, död den 16 juli 1953.

E.o. professorn fil.dr Iivari Gabriel Leiviskä, född den 22 augusti 1876, medlem av Sällskapet den 3 december 1898, död den 2 september 1953.

Statistikern Elis Ferdinand af Hällström, född den 16 oktober 1871, medlem av Sällskapet den 1 december 1945, död den 7 november 1953.

Forstmästaren Jarl Otto Casimir Carpelan, född den 27 juni 1897, medlem av Sällskapet den 6 december 1919, död den 12 februari 1954.

Fröken Aino Siveä Norrlin, född den 13 september 1874, medlem av Sällskapet den 3 mars 1917, död den 15 februari 1954.

Fil.mag. Gunnar von Frenckell, född den 1 december 1885, medlem av Sällskapet den 5 november 1904, död den 18 april 1954.

Bilaga I.

Societas pro Fauna et Flora Fennicas ekonomiska ställning under år 1953.

Redogörelse avgiven till årsmötet 13.5.1954 av skattmästaren, herr Sten Stockmann.

Under år 1953 har Sällskapet erhållit samma ordinarie anslag som föregående år eller mk 1.100.000: —. Anslaget ur penninglotteriets vinstmedel höjdes däremot från mk 880.000: — till mk 1.000.000: —. Därutöver har Sällskapet erhållit ett extra anslag om mk 700.000: —, ävensom ett anslag om mk 362.030: — för tryckningen av Index. Sammanlagt stiger det statsunderstöd Sällskapet erhållit sålunda till mk 3.162.030: — mot mk 2.230.000:— år 1952.

Genom det ökade statsunderstödet har, trots att utgifterna för tryckningsarbetet varit högre än något tidigare år, skulden till Oy Tilgmann Ab kunnat nedbringas från mk 972.997: — till mk 606.353: —.

Societas pro Fauna et Flora Fennica

Sammandrag av kassakonto år 1953

Debet

Saldo från år 1952	264: —
Årsanslag	1.100.000: —
Anslag ur penninglotteriets vinstmedel	1.700.000: —
Extra anslag för tryckning av Index	362.030: —
Tryckningsbidrag	37.200: —
Sålda publikationer	37.926: —
Räntor och dividender	68.525: —
Diverse inkomster	1.390: —
mk	3.307.335: —

Kredit

Tryckningskostnader	2.720.431: —
Redigeringsarvoden	88.375: —
Översättningar och renskrivning	14.800: —
Kostnader för biblioteket	119.869: —
Postavgifter	50.397: —
Arvoden	141.000: —
Stipendier	31.900: —
Kostnader för föredrag	36.009: —
Annonser	26.955: —
Kostnader för ornitologiskt forskningsarbete	34.830: —
Diverse utgifter	21.417: —
Diverse fonder	20.729: —
Saldo till år 1954	623: —
mk	3.307.335: —

Förmögenhetsbalans den 31 december 1953

Aktiva

Kassa	623: —
Tryckalster	1.793.280: —
mk	1.793.903: —

Passiva

Skuld till Oy Tilgmann Ab	606.353: —
Kapital	1.187.550: —
mk	1.793.903: —

Sällskapets fonder.

Fondernas sammanlagda kapital har genom en donation om mk 10.000: —, de till kapitalet lagda räntorna och genom värdestegring av deras innehav av värdepapper stigit från mk 910.295: — till mk 1.095.876: —.

Fondernas inkomster och utgifter år 1953

Inkomster

Kapital 31.12.1952	910.295: —
Räntor på kapital- och sparräkningar	3.783: —
Obligationsräntor	5.774: —
Dividender	58.570: —
Outgivna stipendier	6.100: —
Donation	10.000: —
Agiovinst på indexobligationer	57.340: —
Bidrag ur årskassan	247: —
Uppskattning av aktier	96.445: —
mk	1.148.554: —

Utgifter

Legat		1.000: —
Sällskapet tillfallande räntor från:		
Stående fonden	21.500: —	
Sanmarks fond	700: —	
J. Ph. Palméns fond	1.700: —	
Siltalas fond	900: —	
Poppius fond	2.900: —	
Carl Finniläs fond	2.400: —	
De i frihetskriget stupades fond	1.600: —	
Karl Langs fond	1.600: —	
Kurt-Erik Sundströms fond	600: —	
Alvar Palmgrens fond	15.800: —	49.700: —
Återbetalning av lån		1.978: —
Kapital 31.12.1953		1.095.876: —
	mk	1.148.554: —

Förmögenhetsbalans den 31 december 1953

Aktiva

Kapital- och sparräkningar				151.587: —
Obligationer				76.500: —
Indexbundna obligationer				54.788: —
1720 aktier i AB Nordiska Föreningsbanken		à	200: —	344.000: —
250 » i Helsingfors Aktiebank		à	120: —	30.000: —
22 » i Tammerfors Linne- & Jern-Manufaktur AB		à	15.000: —	330.000: —
10 » i Oy Stockmann AB		à	10.000: —	100.000: —
9 » i Helsingfors Pant-Aktiebolag		à	1.000: —	9.000: —
1 » i AB Nothamn		à	1: —	1: —
			mk	1.095.876: —

Passiva

Stående fonden	405.239: —
Sanmarks fond	11.092: —
J. Ph. Palméns fond	31.340: —
Siltalas fond	15.828: —
Poppius fond	59.546: —
Norrlins fond	33.819: —
Carl Finniläs fond	51.776: —
De i frihetskriget stupades fond	37.154: —
Karl Langs fond	26.599: —
Hanna Langs fond	29.064: —
Kurt-Erik Sundströms fond	15.970: —
Alvar Palmgrens fond	378.449: —
mk	1.095.876: —

Bilaga II.

Redogörelse för biblioteket under verksamhetsåret 1953—54.

Avgiven vid årsmötet den 13.5.54 av bibliotekarien
fil.lic. KAI OTTO DONNER

Under året har biblioteket utökats med 3425 nummer, mot 3137 föregående år, fördelade på följande grupper:

Skrifter av blandat innehåll	1.635
Zoologi	571
Botanik	253
Lant- och skogshush., fiskeriväsende	645
Geografi, hydrografi	68
Geologi, mineralogi, paleontologi	194
Fysik, matematik, meteorologi, astronomi	28
Kemi, farmaci, medicin	5
Diverse	25
Summa	3.425

Genom den senaste år påbörjade aktionen för att öka bytesförbindelsernas antal ha tillsvidare följande 96 nya skriftutbyten tillkommit:

Bibliotheque Nordique, Paris; University College of South Wales and Monmouthshire, Cardiff; Rothamstead Experimental Station, Harpenden, Herts. (Engl.); Norges Landbrukshögskoles Bibliotek, Vollebekk; Istituto Italiano di Idrobiologia, Pallanza di Verbania; University of Arkansas, Fayetteville, Ark.; Svenska Naturskyddsföreningen, Stockholm; Forstliche Bundesversuchsanstalt, Wien; Philosophical Society, Newcastle/Tyne; Übersee-Museum, Bremen; Dansk Ornithologisk Forening, Köpenhamn; Bundesamt für alpine Landwirtschaft, Admont (Österr.); Ministére de l'Agriculture, Paris; Svensk Fiskeri Tidskrift, Lund; Station d'Aquiculture et de Peche Castiglione, Algérie; Instituto Espanol de Oceanografia, Madrid; The Natural History Society of Maryland, Baltimore, Md.; Institut d'etudes Centrafricaines, Brazzaville; Freshwater Biological Association, Ambleside (Engl.); Goecke & Evers, Krefeld; Biologisk Stasjon, Espegrend; Eidg. Anstalt für das forstliche Versuchswesen, Zürich; Tulane University of Louisiana, New Orleans; Vogelwarte Radolfzell, Radolfzell (Bodensee); Nederlandse Vereniging tot Bescherming van Vogels, Amsterdam; Scottish Marine Biological Association, Edinburgh; Marine Station, Millport, (Scotl.); Institut za oceanografiju i ribarstvo FNRJ, Split (Jugosl.); Zentralstelle für Vegetationskartierung, Stolzenau; Naturforschende Gesellschaft des Kantons Glarus, Glarus; Université de Montpellier, Montpellier; Editor of Mushi, Kyushu University, Fukuoka (Jap.); Faculty of Agriculture, Kyushu University, Fukuoka; Eesti Teaduslik Selts Rootsis, Stockholm; Hrvatsko Prirodoslovno Drustvo, Zagreb; Verein für Naturkunde, Mannheim; Universidade Rural, Rio de Janeiro; Saitama University, Urawa (Jap.); Acta Microbiologica Polonica, Lublin; Istituto Veneto di Scienze, Lettere ed Arti, Venezia; Missouri Cooperative Wildlife Research Unit, Columbia, Miss.; Növénytermeles, Budapest; Alderman Library, University of Virginia, Charlottensville, Virg.; Istituto ed Orto Botanico della Universitá di Torino; Bingham Oceanographic Laboratory, New Haven, Conn.; Southern Appalachian Botanical Club. Morgan-

town, W.Va.; Desert Institute, Heliopolis (Egypt); Scripps Institution of Oceanography, La Jolla, Calif.; University Library, Sofia; Koninklijke Vlaamse Academie voor Wetenschappen, Letteren en Schone Kunsten van België, Brussel; Scott Polar Research Institute, Cambridge; Badische Landesverein für Naturkunde und Naturschutz, Freiburg i.Br.; Canadian Wildlife Service, Ottawa, Ont.; Leeds Philosophical and Literary Society, Leeds; Florida State University Library, Tallahassee, Fla.; Massachusetts Audubon Society, Boston; Ontario Fisheries Research Laboratory, Toronto, Ont.; Service Botanique, Ariana (Tunisie); College of Agriculture, Kyoto University, Kyoto; Vildtbiologisk Station, Kalö (Danm.); Hattori Botanical Laboratory, Nichinan (Jap.); Gesellschaft Deutscher Naturforscher und Ärtzte, Bonn; South African Ornithological Society, Rondebosch; Nederlandsche Ornithologische Vereeniging, Amsterdam; Institut de Zoologie, Liege; Faculty of Fisheries, Prefectural University of Mie, Otanimachi (Jap.); Barr Smith Library, Adelaide; Laboratorio di Zoologia applicata alla Caccia, Bologna; Instituto Butantan, Sao Paolo; Instituto de Fisiografia y Geologia, Rosario (Arg.); Institut Scientifique de Madagascar, Tananarive (Madagasc.); Club van Nederlandsche Vogelkundigen, Kampen; Mt. Hakkoda Botanical Laboratory, Tohoku University, Sendai; University of Rhode Island Library, Kingston, R.I.; Sociedade Portuguesa de Ciencias Naturais Lisboa; Basler Botanische Gesellschaft, Basel; Biblioteca da Faculdade de Ciencias, Lisboa; Norsk Zoologisk Forening, Blindern; Sociedade de Estudos Acorianos Alfonso Chavez, Angra de Heroismo, (Acores); Instituut voor toegepast-biologisch onderzoek in de natuur, Mariëndaal (Nederland); National Research Council of the Philippines, Quezon City; Institut d'Egypte, Cairo; Sociedad de Ciencias Naturales La Salle, Caracas; University of Texas, Galveston, Texas; Facultad de Agronomia, Eva Peron; Istituto di Zoologia e Anatomia Comparata dell'Universita, Padova; Instituto de Estudios Medicos y Biologicos, Mexico D.F.; Facultad de Agronomia y Veterinaria, Buenos Aires; The National Museum, Bloemfontein (South Africa); Marine Department, Wellington (New Zeal.); Auckland Institute and Museum, Auckland; Accademia Gioenia di Scienze Naturali, Catania; Southern Research Station, Maple (Ont.); Museo de Entre Rios, Parana (Arg.); Marine Biological Station, Al Ghardaga (Egypt); Duke University Library, Durham, N.C.

Det totala antalet bytesförbindelser uppgår för närvarande till 655 (varav 21 inhemska), till detta antal kommer i det närmaste 100 byten huvudsakligen i öststaterna till vilka regelbunden förbindelse efter kriget ej kunnat fås.

Sällskapet mottar från ovannämnda bytesförbindelser 834 skriftserier (varav 42 inhemska) till sitt bibliotek.

Av Sällskapets skrifter utgå regelbundet (inhemska institutioner och bibliotek samt medlemmar inberäknade) Acta Societatis i 642 ex., Acta Botanica Fennica i 675 ex., Acta Zoologica Fennica i 767 ex. och Memoranda i 960 ex.

Bilaga III.

Minnestal. — Muistopuheet.

VELI RÄSÄNEN †

Minnesord 3.10.1953 av ERNST HÄYRÉN.

Lektorn filosofiedoktorn VELI JOHANNES PAAVO BARTHOLOMEUS RÄSÄNEN avled den 16 juli 1953 i sin hemsocken Simo, där han var född den 24 augusti 1888. Han blev student 1909, fil.kand. 1913, fil.lic. och fil.doktor 1927. Han var lärare i naturvetenskaper och kreatursskötsel vid Lapuan Maanviljelyslyseo 1918—21, lektor i naturvetenskaper vid Kurkijoen Maamiesopisto 1921—40 och lektor i samma ämnen vid Kuopion Karjatalousopisto från 1940 till sin död. Han var uppburen av sina medlärare och uppskattad av eleverna.

Sin största insats gjorde Räsänen dock på den vetenskapliga likenologiens område. Han gjorde sina lärospån under ledning av Vainio samt samlade redan såsom ung och studerande ivrigt lavar. Sina första publikationer, angående skägglavar och om intressanta lavfynd, offentliggjorde han i vårt Sällskaps Meddelanden (1919, 21, 25) och i Luonnon Ystävä (1919). Hans första större avhandling gällde lavfloran i Ostrobottnia borealis (1926). Följande år utkom avhandlingen för licentiatgrad: Über Flechtenstandorte und Flechtenvegetation im westlichen Nordfinnland. Härefter följde flere viktiga och omfångsrika arbeten av huvudsakligen systematiskt och floristiskt innehåll: över Estlands lavar (1931), över lavfloran på Eldslandet (1932), över lavarna i kusttrakterna vid norra Ladoga (1939) och över Petsamo-områdets lavar (1943). Sistnämnda år utkom även »Das System der Flechten». Däremellan och även senare äro att anteckna flere likenologiska avhandlingar och uppsatser av mindre omfång. Åren 1942—49 skrev Räsänen om Rhizocarpon geographicum och närbesläktade former, och åren 1944—52 utkommo »Lichenes novi» I—VII. Jämväl böra nämnas hans arbeten över Thamnolia vermicularis (1932) och över Siphula patagonica (1937); hos dessa arter fann han apothecier och sporer och kunde sålunda diskutera ifrågavarande släktens plats i systemet. Tidigare hade hithörande arter påträffats endast i sterilt tillstånd.

Räsänen intresserade sig även för högre växter, bl.a. publicerade han år 1944 »Kurkijoen ja sen naapuripitäjien putkilokasvisto».

Räsänen var en intresserad forskare och arbetade snabbt. Han bestämde gärna honom tillsända lavsamlingar, bl.a. så gott som årligen för Botaniska museum i Helsingfors. Han emottog och fullgjorde uppdrag även från utlandet och definierade härvid talrika för vetenskapen tidigare icke kända lavformer. I Kuopio blev han en av de centrala personligheterna i därvarande naturalhistoriska förening.

Räsänen gjorde omfattande insamlingar av lavar och använde en stor del av detta material för sammanställning av lavexsiccat. Sålunda fortsattes under hans egid det tidigare av Norrlin och Nylander och senare Vainio igångsatta, av Botaniska museum i Helsingfors utgivna exsiccatverket »Lichenes Fenniae Exsiccati». Räsänen sammanställde 20 fasciklar om tillsammans 1000 nummer under åren 1935—1946. I Kuopio sammanställde han »Lichenotheca Fennica a Museo Kuopioënsi edita», 30 fasciklar under åren 1946—52, omfattande inalles 750 nummer (25 nummer i var fascikel, i Helsingfors-exsiccatet 50 nr per fascikel).

Räsänen förstod att även hos yngre förmågor väcka intresse för studium och insamling av lavar. I detta hänseende bör nämnas hans för nybegynnare utgivna Suomen jäkäläkasvio, Kuopio 1951, omfattande 158 sidor och 16 tavlor.

Med Veli Räsänen har landet och vår vetenskap förlorat en insiktsfull och flitig forskare.

IIVARI GABRIEL LEIVISKÄ †

Muistopuhe, jonka VILJO KUJALA piti kokouksessa 8.5.1954.

Syyskuun 2. p:nä 1953 päättyi professori IIVARI GABRIEL LEIVISKÄN elämän taival. Hän saavutti varsin korkean 77 v:n iän, ja hänen oli sallittu säilyttää viime hetkiinsä asti toimintatarmonsa ja työkykynsä, mistä m.m. hänen viime vuosiin asti jatkunut laaja kirjallinen tuotantonsa on osoituksena. Miehuutensa parhaina vuosina Leiviskä olikin vallan harvinainen energiakeskus. Tieteellisten seurojemme toiminnassa hän oli esitelmien pitäjänä, väittelyiden kävijänä ja julkaisujen kirjoittajana yksi näkyvimmistä hahmoista.

Leiviskän keskeisimpänä tutkimusalana oli geomorfologia, varsinkin jääkauden aiheuttamien muodostumien selvittely, mutta myöskin biologien on syytä muistaa hänen elämäntyötään. Yliopistoon tultuaan v. 1896 Leiviskä ryhtyi pääaineenaan opiskelemaan kasvitiedettä prof. J. P. Norrlinin johdolla, ja ensimmäisinä tieteellisinä töinään hän on julkaissut kaksi huomattavaa kasvimaantieteellistä tutkimusta, toisen kotipaikkakuntansa Oulun seudun merenrantojen kasvillisuudesta, toisen laajemman »Über die Vegetation an der Küste des Bottnischen Meerbusens zwischen Tornio und Kokkola» (edellinen painettu seuramme Acta-sarjan 23. niteessä 1902, jälkimmäinen Fennian 28. niteessä 1908).

Nämä tutkimukset ovat laadultaan kasvitopograafisia. Kun Leiviskä samalla näiden kasvimaantieteellisten tutkimusten kanssa suoritti tuon rannikon rantamuodostumien selvittelyn, on luonnollista, että viimeksi mainitut muodostavat perustan hänen kasvillisuustutkimukselleenkin. Leiviskä ei

yritä yhdistellä analyysituloksiaan määrätyn kokoonpanon omaaviksi kasviyhdyskunniksi taikka kasvillisuustyypeiksi, sen sijaan hän kiinnitti erikoista huomiota kasvustojen sijaintiin ja keskinäiseen järjestykseen luonnossa paikallistaen kuvaustensa kohteet sekä sanoin että kartoittamalla niitä suuren määrän. Näistä kartoistaan hän sanoo, että niillä ei sillä hetkellä ole suurta mielenkiintoa, mutta hän on koettanut valita ne siten, että tutkimusten uusiminen tarkoin samoilla kohdilla olisi myöhemmin mahdollista. Näin Leiviskä pyrki luomaan varman pohjan maankohoamisrannikon suksessioiden tutkimiselle.

Nyt on kulunut jo lähes 50 vuotta siitä, kun Leiviskä suoritti kasvillisuuden kartoitukset Perämeren rannikolla. Hänellä oli aikomus käydä itse revidoimassa tutkimuskohteensa, mutta hän ei ehtinyt siihen. Näin ollen on sanottava, että Leiviskän kasvimaantieteelliset tutkimukset jäivät keskeneräisiksi. Kuitenkin ne tarjoovat sellaisinaankin varsin arvokkaan analyysiaineiston kasvimaantieteellisesti mitä mielenkiintoisimmalta alueelta. On oikeastaan vain eduksi, että Leiviskän näytealojen valinta on ollut niin ennakoivista vaikutteista vapaata kuin se ilmeisesti on ollut.

Leiviskän tutkijaluonne ja tieteellinen asennoituminen oli kyllä erikoinen. Hän pyrki olemaan ankara realisti haluten perustaa tuloksensa mahdollisimman välittömästi havaintoihin. Hän ei antanut suurtakaan arvoa osittain spekulatiivisesti syntyneille käsityksille ja hypoteeseille, ilmiöiden tyypittelyille jne. Kun hän sen ohessa oli erittäin itsepäinen, on ymmärrettävää, että hän helposti joutui erimielisyyksiin ja väittelyihin toisten tutkijain kanssa.

Vielä vanhoilla päivillä Leiviskän kasvimaantieteen harrastus virisi uudelleen eloon. Hän julkaisi v. 1949 271 sivun laajuisen kasvimaantieteen oppikirjan, aiheen laajuuden huomioon ottaen siis kuitenkin verraten suppean. Tämän »Maapallon kasvillisuus»-teoksen alkupuolisko käsittelee ekologista, geneettistä ja floristista kasvimaantiedettä, jälkipuolisko kasviyhdyskuntia ja formaatioita. Esitys on, kuten Leiviskällä yleensä, selväpiirteistä ja yleistajuista. Leiviskän luonteenomainen, jonkinlaiseen common sens'iin vetoava katsomustapa tulee varsinkin alkuosassa selvästi näkyviin. Teos soveltunee kuitenkin hyvin opiskelijoiden ensimmäiseksi johdatukseksi kasvimaantieteeseen. — Leiviskä kirjoitti monia muita ja paljo laajempiakin yleistajuisia luonnontieteellisiä teoksia. M.m. niiden tekijänä hän kuuluu viime aikojen kulttuurielämämme laajimmin tunnettuihin ja suuressa arvossa pidettyihin henkilöihin.

Yliopiston opettajana prof. Leiviskä oli monilukuisten oppilaittensa kesken erittäin pidetty ja ihmisenä hän oli, toisin kuin ehkä luulisi, harvinaisen ystävällinen, avomielinen ja huumorin tajuinen sekä oivallinen seuramies. Hänessä saattoi helposti nähdä myöskin elämän koettelemuksissa jalostuneen ihmisen.

ELIS FERDINAND af HÄLLSTRÖM †

Minnesord avfattade av dr GUNNAR MARKLUND.

Den 7 nov. 1953 avled statistikern ELIS F. AF HÄLLSTRÖM vid 82 års ålder. Sedan 1945 var han medlem av vårt Sällskap.

Hos åtskilliga bland ättlingarna till den frejdade fysikern, prof. G. G. Hällström har ett stort intresse för växtvärlden framträtt. I Helsingfors Universitets växtsamling finner man herbarieväxter, tagna av åtminstone åtta olika medlemmar av denna ätt. Hos Elis af Hällström var detta släktdrag mycket utpräglat. Det floristiska intresset väcktes hos honom redan under barndomen, då han tillbragte sina somrar på släktgården Lylyis i det växtrika Lojo. Och intresset höll i sig genom åren, det förefaller till och med att ha stegrats mot slutet av hans liv. Till detta bidrog kanske att han år 1936 haft tillfredsställelsen att finna en för landets vilda flora ny fanerogam: Vicia cassubica. Dess av honom upptäckta växtplats i Tenala Seuko är allt fortfarande den enda, som man känner i Finland.

Under senare år vidgade sig hans botaniska intresse till att också omfatta de kryptogama växterna. Bland dessa var det särskilt lavarna, som han vid sina insamlingar uppmärksammade.

Det var ett betydande och värdefullt tillskott som Universitetets botaniska samlingar erhöll, då den avlidne amatörfloristens son, banktjänsteman Sigfrid af Hällström hade vänligheten att till museet skänka hans herbarium.

JARL OTTO CASIMIR CARPELAN †

Minnesteckning 8. 5. 1954 av docent HÅKAN LINDBERG.

Forstmästaren, friherre JARL OTTO CASIMIR CARPELAN avled den 12 februari 1954. Hans frånfälle kom oväntat efter en kort sjukdom.

Jarl Carpelan föddes 27 juni 1897 i Parkano, han blev forstmästare år 1922. I början av sin forstmästarbana hade han olika uppdrag i norra Finland och i Lappland. Från 1930 till 1940 var han anställd hos Centralskogssällskapet Tapio, från 1941 till sin död var han inspektör vid försäkringsbolaget Industri-Olycksfall.

Jarl Carpelans mångsidiga intresse för naturen visade sig redan tidigt under skolåren i Grankulla. Det tog sig främst uttryck i en hängiven samlarverksamhet. Hans jämnåriga kamrater minnas anhopningen av allehanda insamlade föremål i det carpelanska hemmet. Men det var en vaken och skarp iakttagare som hopbragt stenarna, fågeläggen och insekterna, därpå

tydde hans stora vetande om föremålen. Som så många andra naturvänner med utåtriktad och aktiv läggning valde Jarl Carpelan forstmannens levnadsbana. Såsom forstmästare kunde han även, särskilt under tidigare år i rikt mått tillfredsställa sin lust att ströva omkring i ödemarksnaturen. Hans förtrogenhet med densamma blev mycket stor; han var säkerligen en av vårt lands bästa kännare av skogarnas djurliv och växtliv.

Samlarintresset var hos Carpelan ständigt levande. Den mångskiftande samlarverksamheten gav honom emellertid sällan tid att ordna och uppställa sina samlingar. Han utgav heller aldrig i tryck några längre uppsatser med naturhistoriskt innehåll. Särskilt i yngre år lämnade han emellertid vid vetenskapliga samfunds möten flere meddelanden om sina iakttagelser rörande märkliga djur och växtarter. Jarl Carpelan blev medlem av vårt sällskap år 1919 och han var dessutom en intresserad medlem av Entomologiska Föreningen och Ornitologiska Föreningen.

Jarl Carpelans verksamhet som forstman särskilt det skogliga olycksfallsskyddet till fromma vitsordas högt av kolleger. Jag citerar här en minnestecknare: Uppfinningsrik som han var, gjorde han många förbättringar i skogsarbetsredskapen och förstahjälpsutrustningen. Allra viktigast var emellertid, att han som en erfaren och kunskapsrik forstman och en varm naturvän överallt åtnjöt aktning och förtroende bland yrkesmännen, och att han genom sitt käcka och medryckande uppträdande kunde få såväl forstmästare och skogsarbetsledare som -arbetare med sig.

Societas pro Fauna et Flora Fennica 13. 5. 1953–13. 5. 1954.

Seuran puheenjohtajan, täysinpalvelleen professorin ALVAR PALMGRENin vuosikokouksessa 13. p:nä toukokuuta 1954 esittämä kertomus[1].

Seuran 133. työvuosi päättyy tänään.

Seuran taloudesta ja kirjaston hoidosta esittävät rahastonhoitaja ja kirjastonhoitaja myöhemmin kokouksen kuluessa omat kertomuksensa, joihin viittaan. Muun toiminnan osalta esitän seuraavaa.

Varsinaiset *kuukausikokoukset* on pidetty lauantaisin, 3.10., 7.11., 5.12., 6.2., 6.3., 3.4., 8.5. (lakisääteisen vapaapäivän johdosta ei 1.5.) sekä vuosikokous tänään Kukan päivänä 13.5.

Varsinaisten kokousten lisäksi Seuralla on marraskuun 24. p:nä ollut *ylimääräinen kokous*, yhteinen Suomalainen Eläin- ja Kasvitieteellisen Seuran Vanamon sekä Limnologisen Yhdistyksen kanssa. Tässä kokouksessa piti täysinpalvellut professori fil. tri SVEN PETRUS EKMAN (Upsalasta) esitelmän mainittujen kolmen seuran kutsumana. Yhteisen ylimääräisen kokouksen puheenjohtajana oli Vanamo-seuran puheenjohtaja prof. VILJO KUJALA.

Kutsuttuna vieraana Seuralla on ollut myös fil. tri GUNNAR THORSON Kööpenhaminasta, joka piti esitelmän varsinaisessa maaliskuun kokouksessa 6.3. Tri Thorsonin käynti Helsingissä tapahtui Suomen Nordenskiöld-seuran ja meidän Seuramme yhteiskutsusta.

Kaikki kokoukset on pidetty, alkaen klo 19, tässä porvarissäädyn entisessä istuntosalissa. Varsinaisissa kokouksissa on ollut läsnä 25—40 jäsentä (30, 27, 30, 40, 26, 28, 25), julkisia alkajaisesitelmiä kuulemassa 38—68 henkilöä (43, 45, 38, 43, 60, 68, 45). Ylimääräisessä kokouksessa 24.11. osanottajia oli 60. Vuosikokouksessa on 36 jäsentä saapuvilla.

Kokousten *alkajaisesitelmät* ovat olleet seuraavat:

Fil. lis. BJÖRN KURTÉN: Hästarnas utveckling (Hevosten kehitys), 3.10.;

Fil. tri KAI OTTO DONNER: Retningsbildningen i nerverna (Ärsytyksen syntyminen hermoissa), 7.11.;

Täysinpalvellut professori SVEN PETRUS EKMAN: Undersökningar över kräftdjursplankton i norra Lapplands fjälltrakter (Tutkimuksia Pohjois-Lapin tunturiseutujen äyriäisplanktonista), 24.11.;

Dosentti WALTER HACKMAN: Om Newfoundlands spindelfauna (Newfoundlandin hämähäkkieläimistöstä), 5.12.;

Fil. tri ROLF KROGERUS: Fyra myror (Neljä muurahaista), 6.2.;

Fil. tri GUNNAR THORSON (Kööpenhamina): Den jaevne havsbunds dyresamfund i

[1] Suomentanut toht. JAAKKO JALAS.

moderne belysning (Nykyaikainen käsitys tasaisen merenpohjan eläinyhdyskunnista) 6.3.;

Professori NIILO SÖYRINKI: Espanjan luonnosta ja kulttuurista, 3.4.;

Professori MATTI SAURAMO: Kasvillisuuden ja ilmaston kehityksestä jääkauden jälkeisenä aikana, 5.8.

Seuraavat muistopuheet on pidetty:

Kokouksessa 3. lokakuuta prof. ERNST HÄYRÉN lehtori fil. tri Veli Räsäsen kuoleman johdosta.

Kokouksessa 7. marraskuuta prof. ALEX. LUTHER professori fil. tri Walter Mikael Linnaniemestä (Axelson) sekä prof. T. H. JÄRVI lehtori Don Arthur Wikströmistä. Lisäksi puheenjohtaja luki dosentti HÅKAN LINDBERGin lehtori Ingmar Caloniuksesta kirjoittamat muistosanat.

Kokouksessa 8. toukokuuta prof. VILJO KUJALA professori Iivari Gabriel Leiviskästä. Lisäksi puheenjohtaja luki dosentti HÅKAN LINDBERGin metsänhoitaja Jarl Carpelanista kirjoittamat muistosanat († 2. 3. 1953; Mem. 29, s. 109).

Kokouksessa 6.2. professori T. H. JÄRVI selosti tanskalaisen Galathea-retkikunnan 1950—1952 suorittamia maapallon syvimpien vesien tutkimuksia.

Tieteellisiä tiedonantoja on esitetty kaikkiaan 58. Kasvitieteellisiä (31) ovat esittäneet H. Buch, L. Fagerström, B. Färdig, I. Gyöffry (Gyula, Unkari; H. Buchin välittämänä), I. Hustich, E. Häyrén, F. W. Klingstedt, A. Nordman, B. Olsoni, A. Palmgren, H. Törnroth sekä Mats Waern (Upsala), Hans Luther ja Toini Tikkanen yhteisesti. — Eläintieteellisiä (27) ovat esittäneet T. Brander, Ulla Cedercreutz (Bärlund), A. W. Granit, L. von Haartman, W. Hackman, T. H. Järvi, B. Olsoni, Curt Segerstråle, H. Törnroth ja B.-J. Wikgren.

Seuran *julkaisuista* ovat viime vuosikokouksen jälkeen ilmestyneet:

Sarjassa Acta Societatis pro Fauna et Flora Fennica:

N:o 69, 3, M. D. F. UDVARDY: Quantitative Surveys on the Fauna of the Island Tvärminne, S. Finland. From the Zoological Institute of the University of Helsingfors. Helsingforsiae 1953, P. 1—15.

Tämän tutkimuksen ilmestyttyä osa 69, joka lisäksi sisältää n:ot 1—2 ja 4—5, on valmis.

N:o 71, 1, PAAVO VOIPIO: Über die gelbfüssigen Silbermöven Nordwesteuropas. Zoologisches Museum der Universität Helsinki. Helsingforsiae 1954. S. 1—56.

Sarjassa Acta Botanica Fennica:

N:o 52, HANS LUTHER: Über Vaucheria arrhyncha Heidinger und die Heteroconten-Ordnung Vaucheriales Bohlin. Aus der zoologischen Station Tvärminne und dem pflanzenbiologischen Institut der Universität Uppsala. Helsingforsiae 1953. S. 1—24.

Sarjassa Acta Zoologica Fennica:

N:o 74, T. H. JÄRVI: Über den Maränenbestand im Pyhäjärvi (SW-Finnland). Zweiter Beitrag: Die Jahre 1940—1945. Mit 4 Tafeln. Helsingforsiae 1953. S. 1—47.

N:o 75, T. H. Järvi: Über die Coregonen s.str. im Päijänne und in einigen anderen Gewässern Mittelfinnlands. Mit 7 Tafeln. Helsingforsiae 1953. S. 1—33.

N:o 76, Björn Kurtén: On the Variation and Population dynamics of Fossil and Recent Mammal populations. Helsingforsiae 1953. P. 1—122.

N:o 77, Göran Bergman: Verhalten und Biologie der Raubseeschwalbe (Hydroprogne tschegrava). Mit 15 Photographien. Helsingforsiae 1953. S. 1—50.

N:o 78, Floriano Papi (Pisa): Beiträge zur Kenntnis der Macrostomiden (Turbellarien). Mit 50 Abbildungen im Text. Aus der zoologischen Station Tvärminne und dem zoologischen Institut der Universität Kiel. Helsingforsiae 1953. S. 1—32.

N:o 79, Walter Hackman (Zoological Museum, Helsingfors): The Spiders of Newfoundland. With 5 maps and 121 Figures in the Text. Helsingforsiae 1954. P. 1—99.

N:o 80, Karl Schmölzer (Innsbruck): Beitrag zur Kenntnis der Gattung Armadillidium Latr. 1804. (Isopoda terrestria.) Helsingforsiae 1954. S. 1—63.

N:o 81, Peter Ax (Kiel): Die Turbellarienfauna des Küstengrundwassers im Finnischen Meerbusen. Mit 37 Abbildungen im Text. Helsingforsiae 1954. S. 1—54.

Memoranda Societatis pro Fauna et Flora Fennica 28, 1951—1952. Edendum curavit Holger Ahlqvist. 5 Fig. 2 Imag. Phot. 1 Tab. geogr. Helsingforsiae 1953. S. 1—178. — Oli vuosikokouksessa 13.5.1953 painettavaksi hyväksyttynä oikovedoksena (ks. työvuoden 1952—1953 kertomusta, s. 133).

Seura on siis nyt päättyvän työvuoden aikana julkaissut tutkimuksia yhteensä 778 sivua, vastaten 872 sivua edellisenä työvuotena.

Taittovedosasteella on:

Memoranda Societatis pro Fauna et Flora Fennica 29, 1952—1953. Edendum curavit Holger Ahlqvist. 25 Fig. 1 Imag. Phot. 1 Tab. geogr. Helsingforsiae 1954. S. 1—163.

Apurahoiksi Seuralla on ensi kesää varten käytettävissään 27.500 mk seuraavien rahastojen korkovaroja: Kasvi- ja eläintiedettä varten (Palménin, Sundströmin ja Palmgrenin rahastoista) 18.100: —; hyönteistiedettä varten (Poppiuksen ja Siltalan rahastoista) 3.800: —; lähinnä lintutieteellisiin tutkimuksiin (Finnilän rahastosta) 2.400: —; retkeilyihin (Kaatuneiden rahastosta) 1.600: —; eläintiedettä varten (Karl Langin rahastosta) 1.600: —.

Hallituksen ehdotuksen mukaisesti Seura on 3. huhtik. päättänyt liittää käytettävissä olevat korkovarat pääomaan.

Hallitus on vuoden kuluessa ollut koolla 4 kertaa, 10. marrask., 14. jouluk., 25. tammik. sekä 30. maalisk. Sen toimenpiteet ovat pääasiassa koskeneet taloudellisia kysymyksiä ja painatustoimintaa. Seuraavat hallituksen käsittelemät asiat ja sen tekemät ratkaisut ansaitsevat erityismaininnan:

Prof. Alex. Lutherin ehdotuksesta Hallitus on 14. jouluk. päättänyt varata toistaiseksi vuosittain 100.000 mk Seuran kirjaston painotuotteiden sitomiskustannuksiin.

Kahtena viimeksi kuluneena vuotena kirjastonhoitaja on tehnyt erittäin merkittävän työn kirjaston täydentämiseksi ja siinä ilmenneiden aukkojen

täyttämiseksi. Hallitus on 30. maalisk. päättänyt myöntää kirjastonhoitajalle tämän työn korvaukseksi ylimääräisenä palkkiona mk 100.000.

Seuralle osottamassaan ja 4. helmik. 1953 päivätyssä kirjelmässä, joka esitettiin kuukausikokouksessa 7. helmik. samana vuonna (ks. kertomusta vuosilta 1952—1953 Memorandan niteessä 29, s. 135—136) dosentti HANS LUTHER ehdotti, että Kuusamon luonnonhistoriallisen maakunnan nimitys muutettaisiin muotoon Regio kuusamoënsis. Ehdotusta perustellaan muistiossa seuraavasti:

Aikoinaan Kuusamon luonnonhistoriallinen maakunta käsitti suurin piirtein vain Kuusamon pitäjän. Klingstedtin suorittaman maakuntarajojen tarkistuksen yhteydessä Salla siirrettiin Kemin Lapista (LKem) Kuusamoon (Ks). Kuusamo tuli tällä tavoin epäjohdonmukaisesti merkitsemään sekä maakuntaa että sen osaa. Tämän vuoksi tri STEN AHLNER on väitöskirjassaan (Acta Phytogeographica Suecica 22) v. 1948 käyttänyt Kuusamon luonnonhistoriallisesta maakunnasta nimitystä Regio kuusamoënsis. T. HASSELROT on niinikään käyttänyt samaa muotoa eräässä painettavana olevassa tutkimuksessaan (Acta Phytogeographica Suecica 33). Ehdotan, että myös Societas ottaisi käyttöön tämän johdonmukaisemman maakuntanimityksen. Vanhan maakuntajaon mukaan Kuusamo kuuluu Pohjanmaahan, Salla Kemin Lappiin. Regio kuusamoënsis nimimuoto osoittaa, ettei aluetta Pohjanmaan ja Lapin rajalla sijaitsevana nykyisellään oikeudenmukaisesti voida lukea kumpaankaan kuuluvaksi. Maakunnan nimen lyhennys, Ks, jää luonnollisesti entiselleen.

Hallituksen annettua 10. marrask. puoltavan lausuntonsa Seura hyväksyi dosentti Lutherin ehdotuksen 5. jouluk. 1953.

Dosentti HANS LUTHER oli kuukausikokoukseen 7. helmik. lisäksi lähettänyt kirjoituksen Fennoskandian itärajasta Vienanmerellä (»Fennoskandiens ostgräns i Vita havet», painettu Memoranda 29:ssä, s. 7—23). Dosentti Luther ehdottaa tässä kirjoituksessa (ks. vuosikertomusta 1952—1953 Memoranda 29:ssä, s. 136), että Seura ottaisi harkittavaksi »Fennoskandian itärajan kulun Vienanmeren osalta», etenkin mitä Solovetskin saariin tulee. Lyhyessä muistiossa dosentti Luther mainitsee:

Bergrothin ja Cajanderin vuosisadan vaihteen tienoilla tekemistä matkoista lähtien Societas pro Fauna et Flora Fennica on vetänyt Fennoskandian itärajan siten, että Solovetsk on jäänyt Fennoskandian ulkopuolelle. Etelämpänä on seurattu Cajanderin karttaa, joka on julkaistu Meddelanden-sarjan osassa 26. Kun Memoranda 22:een painettiin uudet Moskovan rauhan rajat sisältävä maakuntakartta, se tapahtui lainattua kuvalaattaa käyttäen eikä Seura ole karttaa koskaan virallisesti tarkastanut. Itäfennoskandian itäraja on siinä Äänisjärven ja Vienanmeren välillä vedetty totutusta poikkeavalla tavalla. Tämän rajan kulun määritteli Vanamon ja Suomen Hyönteistieteellisen Seuran sodan aikana yhteisesti asettama kaksimiehinen komitea (E. Kangas, O. Lumiala) neuvostovenäläisten geologisten karttojen perusteella. Mm. Koloseron alue tuli tällä kartalla kuulumaan Fennoskandiaan (KTON) — Cajander on v. 1900 erityisesti perustellut, miksi alue *ei* kuulu Fennoskandiaan. Solovetskin saaret liitettiin maakuntaan KPOC ilman perusteluja. Äänisjoen suulla raja sitävastoin siirrettiin hiukan lännemmäksi. Tästä kartasta tehtiin kuvalaatta I. Hiitosen toimesta, joka oli Räsäsen jäkäläeksikkaattiin liitty-

vän Schedae-julkaisun toimittaja, mihin kartta sisältyi. Kuvalaatta on vuodesta 1946 lähtien ollut Seuralla lainassa Memorandan karttoja varten.

Societas on tuskin koskaan tehnyt päätöstä tämän kaksimiehisen toimikunnan laatiman uuden rajan käytäntöön ottamisesta. Vanamo-seura on nyttemmin luopunut uuden rajan käyttämisestä ja palannut Cajanderin alkuperäiseen. Ehdotan, että myöskin Societas ottaa uudelleen käytäntöön Cajanderin määrittelemän luonnonmaantieteellisen rajan, joka perustuu vaivalloisilla matkoilla Fennoskandian itäisillä raja-alueilla saavutettuun omakohtaiseen kokemukseen eikä kaksimiehisen komitean rajan tavoin yksinomaan geologisten karttojen tarkasteluun alueelta, jota kumpikaan komitean jäsen ei itse ole koskaan nähnyt. Jo Memoranda 29:n liitekartassa tulisi rajojen olla Cajanderin mukaiset. Kun Memorandan numeroissa 22—28 kaiketi lähinnä epähuomiossa tuli käytetyksi poikkeavaa karttaa, korjaus voitaneen suorittaa kaikessa hiljaisuudessa ilman virallisia päätöksiä.

Tutustuttuaan dosentti Lutherin esitykseen ja lisäksi tarkistettuaan hänen kanssaan neuvotellen erinäisiä yksityiskohtia rajan kulussa Vienanmeren ja Suomenlahden välillä Hallitus on 10. marrask. esittänyt Seuralle erinäisiä muutoksia tehtäväksi Fennoskandian itärajaan. Seura on 5. jouluk. hyväksynyt Hallituksen ehdotuksen. Tämän mukaisesti Memoranda-sarjaa varten on tehty uusi yleissilmäyskartta. Piirustustyö on jätetty sarjan toimittajan maist. Holger Ahlqvistin huoleksi, jonka ohjeiden mukaan se on suoritettu Yliopiston maantieteellisessä laitoksessa ja Maanmittaushallituksessa dosentti Stig Jaatisen johdolla.

Kokouksessa 2. helmik. 1952 lehtori Börje Olsoni esitti toivomuksen, että Seura määrittelisi kantansa kysymykseen, miten kolmen luonnonhistoriallisen maakunnan (Oa, Om, Ob) nimeen sisältyvä Pohjanmaa-sana latinankielisessä asussaan olisi kirjoitettava (Ostrobotnia, Ostrobottnia, vaiko Ostrobothnia)? Herbarium Musei Fennici-teoksen toisen laitoksen I osassa (Plantae vasculares; 1889) Ostrobottnia nimeä käytetään tt:llä kirjoitettuna. Hallitus on käsitellyt kysymystä 10. p:nä marraskuuta. Tällöin todettiin ensiksikin, että »botnia» yhdellä t:llä kirjoitettuna olisi kielellisesti paras, toiseksi, että luonnonhistoriallisen maakuntajaon alusta lähtien käytettyä »Ostrobottnia» muotoa ei olisi hylättävä, etenkään kun tt:llinen muoto esiintyy myös useissa lajinnimissä kuten esim. *Deschampsia bottnica*, *Artemisia bottnica*. Kirjoitustapaa »Ostrobothnia» ei kannatettu. Lopputuloksena Hallitus päätti suositella Seuralle kirjoitustavan »Ostrobottnia» säilytettäväksi. Kokouksessa 5. p:nä joulukuuta Seura hyväksyi tämän ehdotuksen.

Yliopiston rehtori prof. Paavo Ravila on viime tammikuun 10. p:nä lähettänyt Seuralle Lammin biologisen aseman johtosäännön, jonka Kansleri on 5. jouluk. 1953 vahvistanut. Samana päivänä (10.1.) päivätyssä kirjelmässä n:o 197/35 Rehtori kehottaa Seuraa mainitun johtosäännön 3. §:n mukaisesti ensi tilassa nimeämään jäsenen aseman valtuuskuntaan ja ilmoittamaan tästä vaalin vahvistamista varten konsistorille. — Saamansa ennakko-

ilmoituksen perusteella Hallitus on Seuran siihen 5. jouluk. valtuuttamana joulukuun 12. p:nä valinnut Seuran edustajaksi dosentti Lars von Haartmanin sekä hänen varamiehekseen kalenterivuoden loppuun fil. tri Kai Otto Donnerin.

Rahastonhoitajan yksityiskohtaiseen selontekoon (liite 1) viitaten esitän *rahavarojen tilasta* rahastonhoitajan minulle antamien tietojen mukaan seuraavaa:

Seuran kirjanpito osoitti kalenterivuoden 1953 päättyessä maksamattomina laskuina 606.353 mk:n velkaa Oy Tilgmann Ab:lle. Vuosien 1952 ja 1953 vaihteessa vastaava velka oli kirjanpidon mukaan 972.997: —. Vuoden 1953 valtionapu on ollut mk 1.100.000, sama kuin v. 1952. Valtionavun lisäksi Seura on saanut juoksevia menojaan varten raha-arpajaisten voittovaroista 1.000.000: — vastaten 880.000: — vuonna 1952. Edelleen Seura on viime joulukuussa saanut toimintaansa varten ylimääräistä lisäavustusta mk 700.000. Kaikkiaan Seura on täten v. 1953 saanut valtion varoista mk 1.100.000+1.000.000+700.000 = mk 2.800.000 vastaten mk 2.230.000 vuonna 1952. Vuoden 1953 kuluessa (25. helmik. eli siis ennen tänään päättyvän työvuoden alkua) Seura on lisäksi saanut ylimääräisesti mk 362.030 prof. Reuterin viimeisen, v. 1950 ilmestyneen Index-niteen (Acta Soc. F. Fl. Fenn. 68) painatuskustannusten peittämiseksi (ks. vuosikertomusta 1952—1953 Memorandan niteessä 29, s. 135).

Kirjastonhoitajan kertomuksesta ilmenee, että *kirjasto* on kasvanut 3425 niteellä, vastaten 3137 nidettä työvuotena 1952—1953. (Liite II.)

Kokouksessa 5. jouluk. puheenjohtaja kiinnitti Seuran huomion siihen merkittävään tapahtumaan, että uusi, sisällöltään ankaran tieteellinen Pohjoismaiden kasvio oli ilmestynyt. Tarkoitan Nils Hylanderin teoksen »Nordisk kärlväxtflora, omfattande Sveriges, Norges, Danmarks, Östfennoskandias, Islands och Färöarnas kärlkryptogamer och fanerogamer» I osaa. Tämän teoksen tarkoituksena, minkä se valmistuttuaan varmasti tulee täyttämään, on korvata C. J. Hartmanin kuuluisa »Handbok i Skandinaviens flora», jonka 11:nnen laitoksen I osa (Siemenkasvit ja sanikkaiset) ilmestyi 1879. Se seikka, että uuteen käsikirjaan tulee Skandinavian lisäksi sisältymään myös Tanska, Itäfennoskandia, Islanti ja Fär-saaret, on luonnollisesti omiaan olennaisesti lisäämään sen tieteellistä arvoa ja laajentamaan sen avaamia näköaloja. Rinnan tällä vuosisadalla tapahtuneen biologian nopean kehityksen kanssa, ja erittäinkin niiden uusien näkökohtien ja mahdollisuuksien ansiosta, jotka perinnöllisyystieteen kehittyessä ovat vaikuttaneet hedelmöittävästi systematiikkaan ja muuttaneet käsitystämme systemaattisten yksikköjen ja muotojen olemuksesta, tieteellisluontoisen kasvion aikaansaa-

misen edellytykset ovat perin pohjin muuttuneet. Aineisto, joka oli pohjoismaiden museoissa muotoselvittelyjen pohjana v. 1879, on lisäksi moninkertaistunut niin että sen hallitseminen jo tuottaa suuria vaikeuksia. Tutkijalla, joka uskaltautuu yritykseen poistaa yhä ilmeisempi pohjoismaisen kasvion puute, on edessään valtava työmäärä, mutta samalla kiehtova ja tieteellisesti arvokas tehtävä. — Puheenjohtajan suorittamaa kasvion alustavaa esittelyä täydensi kustos tri Gunnar Marklund, joka loi katsauksen uuden kasvion sisältöön ja selosti niitä periaatteita, joita kasviota valmistettaessa on noudatettu. — Nils Hylanderin kasvio tulee olemaan kasvitieteellisen tutkimuksen ja erittäinkin Pohjoismaiden kasvitieteilijäin korvaamaton tuki ja apu. Tämän käsityksen ilmauksena Seura pyysi puheenjohtajaa esittämään dosentti Hylanderille kunnioittavan tervehdyksen.

International Union of Biological Science -liiton hyönteistieteellisen jaoston kokouksessa Nizzassa elokuussa 1953 jaostoon perustettiin alajaostoksi »Subsection on Figuring Type Specimens». Alajaoston asioita hoitava Science Service Building, Ottawa, Ontario, Canada, on myös meidän Seurallemme lähettänyt kiertokirjeen, jossa ehdotetaan yhteistyötä ja pyydetään asiantuntija-apua. Kiertokirje on toimenpiteitä varten jätetty asiantuntijalle, Seuran hyönteistieteellisten kokoelmien intendentille ja Helsingin Hyönteistieteellisen Yhdistyksen puheenjohtajalle prof. fil.tri Richard Freylle.

International Union for the Protection of Nature tiedoittaa Brysselissä 3. p:nä toukokuuta 1954 päivätyssä kiertokirjeessä, että liiton neljäs yleiskokous pidetään Kööpenhaminassa 25.8.—3.9. tänä vuonna. Liiton sääntöjen IV:n artiklan mukaisesti sen työvaliokunta esittää Seuralle kutsun lähettää edustajikseen yleiskokoukseen yksi tai useampia havainnoitsijoita. Seuraa tulee kokouksessa edustamaan luonnonsuojelunvalvoja fil tri Reino Kalliola.

VIII. kansainvälisen kasvitieteellisen kongressin toimeenpaneva komitea kutsuu Pariisissa viime maaliskuun 31. p:nä päivätyssä kirjelmässä Seuraa lähettämään edustajakseen ainakin yhden virallisesti valtuutetun henkilön sekä mikäli mahdollista yhden tai useampia varamiehiä. Seuraa tulevat edustamaan prof. Runar Collander ja prof. Hans Buch.

Seura on saanut kutsun lähettää edustajansa Suomen Raittiuden Ystävät yhdistyksen 100-vuotisjuhlallisuuksiin 27. p:nä elokuuta viime vuonna. Sihteeri esitti Seuran onnittelut.

Seuran kunniajäsen, täysinpalvellut professori fil. tri Nils E. Svedelius (Upsala) täytti 80 vuotta viime elokuun 9. p:nä. Prof. Svedeliusta onniteltiin sähkeitse.

Seuran monivuotinen jäsen, Kauppakorkeakoulun rehtori, prof. fil. tri Kaarlo Hildén täytti 28.9. viime vuonna 60 vuotta. Sihteeri esitti Seuran onnittelut.

4. p:nä lokakuuta 1953 täytti 70 vuotta professori fil. tri Hans Buch. Seuran puolesta onnittelivat puheenjohtaja ja sihteeri.

Seuran kirjeenvaihtajajäsen, Tukholman luonnonhistoriallisen valtionmuseon (Riksmuseet) esimies prof. fil. tri Eric Hultén täytti 60 vuotta 18. p:nä maaliskuuta. Seuran onnittelut lähetettiin sähkeitse.

Prof. fil. tri Runar Collander, Seuran hallituksen jäsen ja ansioitunut entinen sihteeri, täytti 60 vuotta tämän kuun 1. p:nä. Kiitollisena prof. Collanderin Seuraa kohtaan osoittamasta myötämielisestä ja hänen Seuralle tekemistään palveluksista Seura on vuosikokouksessa tänään Hallituksen ehdotuksesta päättänyt omistaa prof. Runar Collanderille Memoranda-sarjan kuluvan vuoden niteen.

Hallitukseen ovat kuuluneet: Puheenjohtaja täysinpalvellut professori Alvar Palmgren, varapuheenjohtaja prof. Toivo Henrik Järvi, sihteeri dosentti Lars von Haartman, rahastonhoitaja johtaja Sten Stockmann, kirjastonhoitaja dosentti Kai Otto Donner, muina jäseninä prof. Pontus Palmgren, prof. Ernst Häyrén, prof. Harald Lindberg, prof. Runar Collander ja prof. Alexander Luther sekä varajäseninä prof. Ilmari Hustich ja dosentti lääket. ja kirurg. tri Carl-Eric Sonck.

Kasvitieteellisten kokoelmien intendenttinä on ollut kustos fil. tri Gunnar Marklund, yleisten eläintieteellisten kokoelmien intendenttinä kustos dosentti Olavi Kalela sekä hyönteistieteellisten kokoelmien kustos prof. Richard Frey.

Memoranda-sarjaa toimittaa maist. Holger Ahlqvist.

Dosentti Lars von Haartman on toimittanut Acta Societatis pro Fauna et Flora Fennica sarjan niteet 69, 3 ja 71, 1.

Acta Botanica Fennica 52 on prof. Ernst Häyrénin toimittama.

Dosentti Kai Otto Donner on toimittanut Acta Zoologica Fennican niteet 74, 75, 76 ja 79, dosentti Lars von Haartman niteen 77, prof. Alex. Luther niteen 78 ja prof. Harald Lindberg niteen 80.

Kirjeenvaihtajajäseniksi on vuosikokouksessa tänään kutsuttu fil. tri Gunnar Thorson Kööpenhaminasta sekä fil. tri Nils Hylander Upsalasta.

Kotimaisiksi jäseniksi on valittu metsänhoitaja L. V. Heikkinen, fil.kand. Veikko Sjöblom, ylioppilaat Samuel Panelius ja Rolf Grönblom sekä fil. maist. Tor Wessman (7. marrask.), ylioppilaat Lisbeth Andersson ja Leo Lindgren (5. jouluk.), rouva Maria Reuter sekä ylioppilaat Johan Reuter ja Erik Panelius (6. heinäk.) sekä tullivirkailija Ilmari Vainio (13. toukok.).

Seura kunnioittaa tänään seuraavien vainajiensa muistoa (liite III):

Filosofiantohtori Nils Hagman, syntynyt 4.7.1880, Seuran jäsen 6. maalisk. 1909, kuollut 22.6.1953.

Lehtori fil. tri VELI JOHANNES PAAVO BARTHOLOMEUS RÄSÄNEN, syntynyt 24.8.1888, Seuran jäsen 2. jouluk. 1911, kuollut 16.7.1953.

Ylimääräinen professori fil. tri IIVARI GABRIEL LEIVISKÄ, syntynyt 22.8. 1876, Seuran jäsen 3. jouluk. 1898, kuollut 2.9.1953.

Tilastotieteilijä ELIS FERDINAND AF HÄLLSTRÖM, syntynyt 16.10.1871, Seuran jäsen 1. jouluk. 1945, kuollut 7.11.1953.

Metsänhoitaja JARL OTTO CASIMIR CARPELAN, syntynyt 27.6.1897, Seuran jäsen 6. jouluk. 1919, kuollut 12.2.1954.

Neiti AINO SIVEÄ NORRLIN, syntynyt 13.9.1874, Seuran jäsen 3. maalisk. 1917, kuollut 15.2.1954.

Filosofianmaisteri GUNNAR VON FRENCKELL, syntynyt 1.12.1885, Seuran jäsen 5. marrask. 1904, kuollut 18.4.1954.

Liite I. Rahastonhoitajan kertomus, s. 80—82.
Liite II. Kirjastonhoitajan kertomus, s. 83—84.
Liite III. Muistopuheet, s. 85—89.

AUGMENTA MUSEI ZOOLOGICI MUSEIQUE BOTANICI UNIVERSITATIS HELSINGIENSIS

13. 5. 1953—13. 5. 1954.

Helsingin Yliopiston Eläintieteellisen museon yleisen osaston kokoelmien kasvu vv. 1953—1954.

Kustos tri Olavi Kaleran 13.5.1954 laatima kertomus.

Kokoelmat ovat karttuneet 1,172 numerolla, mikä määrä jakaantuu seuraavasti:

Mammalia	119	numeroa	tai	näytettä	Mollusca	112	numeroa	tai näytettä
Aves	283	»	»	»	Arachnoidea	561	»	» »
Reptilia	8	»	»	»	Crustacea	34	»	» »
Amphibia	1	»	»	»	Sipunculoidea	1	»	» »
Pisces	25	»	»	»	Chaetopoda	6	»	» »
Tunicata	1	»	»	»	Platyhelminthes	4	»	» »
Echinodermata	3	»	»	»	Cnidaria	4	»	» »
Bryozoa	2	»	»	»	Spongiaria	8	»	» »

Faunistisesti tai muuten kiinnostavina mainittakoon seuraavat lisät:

Mammalia : Myopus schisticolor (Lillj.): 2 kpl., Pyhätunturi 19.7.1953 (V. Salkio); Kuusamo, Ala-Värttäjärvi 5.7.1953 (A. Myllymäki). — *Apodemus agrarius* (Pall.): Imatra 22.9.1953 (T. A. Putkonen). — *Rattus norvegicus* (Erxl.): 2 kpl., Suomussalmi, Ylivuokki 29.8.1953 (J. Kinnunen); Rantasalmi, Putkisalo 25.8.1953, melanistinen muoto (W. A. Westerstråle). — *Tursiops truncatus* (Mont.): Porvoon saaristo 6.9.1953 (T. Päivinen).

Aves : Turdus torquatus L.: Tvärminne 16.5.1953 (Fr.Goethe). — *Streptopelia turtur* (L.): Savukoski, Värriö 27.8.1953 (T. Vaara). — *Larus argentatus* Pont.: 5 kpl., Taipalsaari 28.7.1953 (P. Voipio; ks. Ornis Fenn. 1954).

Pisces : Clupea finta Cuv.: Helsinki, Kruunuvuorenselkä 6. 1953 (torilta, lahj. A. Auterinen). — *Osmerus eperlanus eperlano-marinus* Bloch: Kuhmo, Lentua 20.6.1953 (O. Moilanen). — *Leuciscus grislagine* L.: Päijänne, Harmoistenlahti (Padasjoen pit.) 10.5.1953 (M. Paulamies). — *Abramis brama* L., suomuton yksilö: Porin mlk., Lyttylän kylä, merestä 18.12. 1953 (V. Ilvander). — *Cobitis barbatula* L.: Simpele, Ripasinlahti 8.1953 (Anja Kosonen). — *Mugil capito* Cuv.: Kalajoen suu 14.10.1953 (lahj. Oy Etelän Kala). — *Gobius minutus* Pall.: Björköby, Valassaaret, Ostgrundsbotten 17.7.1953 (O. Hildén). — *Cottus quadricornis* L. f. *relictus* Lillj.: Näsijärvi, Paarlahti (Teiskon pit.) 8.9.1953 (Th. Grönblom).

Mollusca : Arianta arbustorum (L.): Enontekiö, Kilpisjärvi 21—30.6.1953 (O. Kalela). — *Anodonta cygnea cellensis* Schröter: Korpilahti, Otavajärvi 6.1953 (V. Torvinen).

Arachnoidea : Maalle uusia (det. W. Hackman): *Lathys humilis* Bl.: Espoo, Kasberget 21.8.1949 (W. Hackman). — *Protadia patula* Sim.: Pietarsaaren pit. 1.7.1950 (W. Hackman). — *Scotina gracilipes* Bl.: Tvärminne, Jovskär 18.8.1950 (W. Hackman). — *Trachynella obtusa* Bl.: Helsinki, Pasila 23.5.1953 (G. Stenius). — *Prosopotheca monoceros* Wider: Tvärminne, Kvarnskär 20.9.1953 (W. Hackman). — *Anacotyle stativa* Sim.: Helsinki, Pasila 5.4.1953 (W. Hackman). — *Meioneta beata* Cambr.: Helsinki, Munkkiniemi 3.6.1950 (W. Hackman). — *Centromerus expertus* Cambr.: Helsinki, Pasila 7.5.1950 ja 4.5.1953 (W. Hackman).

Crustacea: *Polyartemia forcipata* Fischer: Utsjoki, Kaldoaivi 15.7.1953 (J. Kaisila). — *Gammarus pulex* (L.): Tuusula, Ruotsinkylä, metsälähteestä 2.6.1953 (R. Tuomikoski); 2 näyt., Tuusula, Bergan ja Viksbergin lähettyviltä, lähteestä ja purosta 27.12.1953 (S. Segerstråle); 13 näyt., Espoo, Bodomträskin ja Luukjärven lähettyviltä ym., puroista ja lähteistä 8—29.12.1953 (S. Segerstråle); 2 näyt., Lohja, Porla, lähteistä 16.12.1953 (S. Segerstråle). — *Gammarus lacustris* G. O. Sars: Kuusamo, Juuma, Jäkälävuoma 10.7. 1953 (K. Lagerspets).

Suurehkoja kokoelmia on saatu: 36 kpl. muuttolintuja Söderskärin majakalta (O. Hildén, P. Linkola & B. Sipilä), 99 kpl. lintuja Kap Verden saarilta (H. Lindberg & S. Panelius), 219 *Arachnoidea*-näytettä Pisavaaran Luonnonpuistosta (Håkan Lindberg & N. E. Saris), 302 *Arachnoidea*-näytettä Suomen eri osista (W. Hackman), 62 *Gastropoda*-näytettä Helsingin vesistä (L. Koli).

Lahjoituksia kokoelmat ovat saaneet vastaanottaa seuraavilta henkilöiltä ja laitoksilta:

Dipl.ins. Teuvo Ahola, hra Teuvo Ahti, hra Arto Ahvonen, prep. Pentti Alaja, maist. A. Auterinen, dos. A. Backman, nti Anita Berghäll, toht. T, Brander, hra T. Carpelan, hra B. Edelman, agr. Louis Ehrnrooth, leht. Lydia Eriksson, O/Y Etelän Kala, mekan. Jarl Excell, hra Muisto Fiskar, apt. B. Färdig, toht. Fr. Goethe, yliopp. R. Grönblom, joht. Thorwald Grönblom, hra F. Grönvall, prep. J. Grönvall, dos. L. v. Haartman, dos. W. Hackman, katsast. P. Halikka, hra Tuomas Hannikainen, majuri Gunnar Hartman, museonhoitaja W. Hellén, toim. Dag Hemdal, yliopp. Olavi Hildén, piirtäjä Harry Holmström, prep. L. Hägg, tait. Ann-Marie Häyrén, prof. E. Häyrén, toht. J. Jalas, prof. T. H. Järvi, maist. Irja Kairasuo, maist. J. Kaisila, toht. O. Kalela, metsänhoit. Y. Kangas, rva Margit Karsten, hra Joh. Kinnunen, toht. O. Kinnunen, maanvilj. Jorma Koivisto, nti Helli Kokkonen, maist. Lasse Koli, rva Anna Koponen, Korkeasaaren Eläintarha, yliopp. Kari Koskela, yliopp. Anja Kosonen, maist. P. Krüger, maist. Ilmi Kärävä, nimismies A. Laatikainen, yliopp. Kari Lagerspets, laboraattori Göran Lagus, hra V. Latvamäki, nimismies J. Lehmuskoski, maist. Olavi Leivo, hra ja rva H. ja A. Lemaitre, nti Aino Lepänaho, hra Lars Lilja, prof. Håkan Lindberg, rva Marjatta Lindberg, hra H. Lindeberg, pol. komis. Åke Lindholm, yliopp. P. Linkola, Luonnonsuojeluyhdistys, prof. Alex. Luther, hra Georg Löfström, toht. Frans Lönnfors, lähetystöneuvos H. R. Martola, maist. A. Nordman, prof. P. Nuorteva, yliopp. Erik Nyholm, rva Marja Nyman, nimism. Osw. Nyman, hra Jarmo Ollikainen, prep. Eero Pajarre, dos. Ernst Palmén, prof. P. Palmgren, yliopp. S. Panelius, toht. Fl. Papi, hra Terho Partanen, hra Matti Paulamies, puutarh. Unto Perkko, rva Lea Pesonen, hra Y. Piispanen, hra Ville Pohjola, maist. K. Purasjoki, rehtori T. A. Putkonen, koneasent. T. Päivinen, maist. Maija Rantala, hra Veijo Rauatmaa, nimism. Tauno Rekola, nti J. Françoise Reymond, hra Mauno Rissanen, hra Esko Räntilä, hra V. Salkio, lääket. kand. A. Salminen, hra Igor Sandman, maist. N. E. Saris, maist. Brita Schwanck, prep. Kauko Sarkio, nimism. I. Sarkkila, toht. S. Segerstråle, maist. P. Seiskari, majakanvartija B. Sipilä, koulul. U. Skarén, arkkitehti G. Stenius, prof. Esko Suomalainen, Suomen Eläintäyttämö, Suomen Tiedeseuran Vesibiologinen Tutkimus, maist. Heikki Suomus, maist. L. Tiensuu, prof. S. Toivonen, hra Vilho Torvinen, prof. Risto Tuomikoski, toht. Tauno Vaara, metsänhoit. Einari Valleala, toht. E. J. Valovirta, hra Albert Vartiainen, leht. Axel Wegelius, agron. W. A. Westerstråle, hra T. H. Westman, toht. Paavo Voipio, fil.kand. Lauri Vuorio, asemap. V. Vuorisalo, prof. Ilmari Välikangas, prep. Reino Ylhäinen.

Samlingarnas tillväxt vid Helsingfors Universitets Zoologiska Museums allmänna avdelning under verksamhetsåret 1953–1954.

Redogörelse avgiven den 13 maj 1954 av kustos dr Olavi Kalela.

Samlingarna ha ökats med 1,172 nummer, vilka fördela sig på de systematiska grupperna på följande sätt:

Mammalia	119	nummer	eller	prov	Mollusca	112	nummer eller prov
Aves	283	»	»	»	Arachnoidea	561	» » »
Reptilia	8	»	»	»	Crustacea	34	» » »
Amphibia	1	»	»	»	Sipunculoidea	1	» » »
Pisces	25	»	»	»	Chaetopoda	6	» » »
Tunicata	1	»	»	»	Platyhelminthes	4	» » »
Echinodermata	3	»	»	»	Cnidaria	4	» » »
Bryozoa	2	»	»	»	Spongiaria	8	» » »

Av nyförvärven förtjäna särskilt nämnas följande:

Mammalia: Myopus schisticolor (Lillj.): 2 ex., Pyhätunturi 19.7.1953 (V. Salkio); Kuusamo, Ala-Värttäjärvi 5.7.1953 (A. Myllymäki). — *Apodemus agrarius* (Pall.): Imatra 22.9.1953 (T. A. Putkonen). — *Rattus norvegicus* (Erxl.): 2 ex., Suomussalmi, Ylivuokki 29.8.1953 (J. Kinnunen); Rantasalmi, Putkisalo 25.8.1953, melanistisk form (W. A. Westerstråle). — *Tursiops truncatus* (Mont.): Borgå skärgård 6.9.1953 (T. Päivinen).

Aves: Turdus torquatus L.: Tvärminne 16.5.1953 (Fr. Goethe). — *Streptopelia turtur* (L.): Savukoski, Värriö 27.8.1953 (T. Vaara). — *Larus argentatus* Pont.: 5 ex. Taipalsaari 28.7.1953 (P. Voipio; jfr Ornis Fenn. 1954).

Pisces: Clupea finta Cuv.: Helsingfors, Kronbergsfjärden 6. 1953 (från torget, inlämnad av A. Auterinen). — *Osmerus eperlanus eperlano-marinus* Bloch: Kuhmo, Lentua 20.6.1953 (O. Moilanen). — *Leuciscus grislagine* L.: Päijänne, Harmoistenlahti (Padasjoki socken) 10.5.1953 (M. Paulamies). — *Abramis brama* L., utan fjäll: Björneborgs landskommun, Lyttylä by, från havet 18.12.1953 (V. Ilvander). — *Cobitis barbatula* L.: Simpele, Ripasinlahti 8.1953 (Anja Kosonen). — *Mugil capito* Cuv.: mynningen av Kalajoki 14.10.1953 (skänkt av Oy Etelän Kala). — *Gobius minutus* Pall.: Björköby, Valsörarna, Ostgrundsbotten 17.7.1953 (O. Hildén). — *Cottus quadricornis* L. f. *relictus* Lillj.: Näsijärvi, Paarlahti (Teisko socken) 8.9.1953 (Th. Grönblom).

Mollusca: Arianta arbustorum L.: Enontekiö, Kilpisjärvi 21—30.6.1953 (O. Kalela). — *Anodonta cygnea cellensis* Schröter: Korpilahti, Otavajärvi 6.1953 (V. Torvinen).

Arachnoidea: För landet nya (det. W. Hackman): *Lathys humilis* Bl.: Esbo, Kasberget 21.8.1949 (W. Hackman). — *Protadia patula* Sim.: Pedersöre 1.7.1950 (W. Hackman). — *Scotina gracilipes* Bl.: Tvärminne, Jovskär 18.8.1950 (W. Hackman). — *Trachynella obtusa* Bl.: Helsingfors, Fredriksberg 23.5.1953 (G. Stenius). — *Prosopotheca monoceros* Wider: Tvärminne, Kvarnskär 20.9.1953 (W. Hackman). — *Anacotyle stativa* Sim.: Helsingfors, Fredriksberg 5.4.1953 (W. Hackman). — *Meioneta beata* Cambr.: Helsingfors, Munksnäs 3.6.1950 (W. Hackman). — *Centromerus expertus* Cambr.: Helsingfors, Fredriksberg 7.5.1950 och 4.5.1953 (W. Hackman).

Crustacea: Polyartemia forcipata Fischer: Utsjoki, Kaldoaivi 15.7.1953 (J. Kaisila). — *Gammarus pulex* (L.): Tusby, Klemetsskog, skogskälla 2.6.1953 (R. Tuomikoski); 2 prov. Tusby, trakten av Berga och Viksberg, från källa och bäck 27.12.1953 (S. Seger-

stråle); 13 prov, Esbo, trakten av Bodomträsk och Luukträsk m.fl., från källor och bäckar 8.–29.12.1953 (S. Segerstråle); 2 prov, Lojo, Porla, från källor 16.12.1953 (S. Segerstråle). — *Gammarus lacustris* G. O. Sars: Kuusamo, Juuma, Jäkälävuoma 10.7.1953 (K. Lagerspets).

Följande större samlingar ha erhållits: 36 flyttfåglar från Söderskärs fyr (O. Hildén, P. Linkola & B. Sipilä), 99 fåglar från Kap Verdeöarna (H. Lindberg & S. Panelius), 219 prov av *Arachnoidea* från Pisavaara Naturpark (Håkan Lindberg & N. E. Saris), 302 prov av *Arachnoidea* från olika delar av Finland (W. Hackman), 62 prov av *Gastropoda* från vattnen kring Helsingfors (L. Koli).

Gåvor ha tacksamt mottagits av följande personer och institutioner:

Dipl.ing. Teuvo Ahola, hr Teuvo Ahti, hr Arto Ahvonen, prep. Pentti Alaja, mag. A. Auterinen, doc. A. Backman, frk. Anita Berghäll, dr T. Brander, hr T. Carpelan, hr B. Edelman, agr. Louis Ehrnrooth, lekt. Lydia Eriksson, Oy Etelän Kala, mekan. Jarl Excell, Finska Vetenskaps-Societeten Vattenbiologiska Undersökning, hr Muisto Fiskar, apot. B. Färdig, dr Fr. Goethe, stud. R. Grönblom, dir. Thorwald Grönblom, hr F. Grönvall, prep. J. Grönvall, doc. L. v. Haartman, doc. W. Hackman, besiktningsman P. Halikka, hr Tuomas Hannikainen, major Gunnar Hartman, museiintend. W. Hellén, red. Dag Hemdal, stud. Olavi Hildén, ritare Harry Holmström, prep. L. Hägg, konstnär. Ann-Marie Häyrén, prof. E. Häyrén, Högholmens Djurgård, dr J. Jalas, prof. T. H. Järvi, mag. Irja Kairasuo, mag. J. Kaisila, dr O. Kalela, forstmäst. Y. Kangas, fru Margit Karsten, hr Joh. Kinnunen, dr O. Kinnunen, lantbruk. Jorma Koivisto, frk. Helli Kokkonen, mag. Lasse Koli, fru Anna Koponen, stud. Kari Koskela, stud. Anja Kosonen, mag. P. Krüger, mag. Ilmi Kärävä, länsman A. Laatikainen, stud. Kari Lagerspets, labor. Göran Lagus, hr V. Latvamäki, länsman J. Lehmuskoski, mag. Olavi Leivo, hr och fru H. och A. Lemaitre, frk. Aino Lepänaho, hr Lars Liija, prof. Håkan Lindberg, fru Marjatta Lindberg, hr H. Lindeberg, poliskommissarie Åke Lindholm, stud. P. Linkola, prof. Alex. Luther, hr Georg Löfström, dr Frans Lönnfors, legationsråd H. R. Martola, Naturskyddsföreningen, mag. A. Nordman, dr P. Nuorteva, stud. Erik Nyholm, fru Marja Nyman, länsman Osw. Nyman, hr Jarmo Ollikainen, prep. Eero Pajarre, doc. Ernst Palmén, prof. P. Palmgren, stud. S. Panelius, dr Fl. Papi, hr Terho Partanen, hr Matti Paulamies, trädgårdsm. Unto Perkko, fru Lea Pesonen, hr Y. Piispanen, hr Ville Pohjola, mag. K. Purasjoki, rektor T. A. Putkonen, montör T. Päivinen, mag. Maija Rantala, hr Veijo Rauatmaa, länsman Tauno Rekola, frk. J. Françoise Reymond, hr Mauno Rissanen, hr Esko Räntilä, hr V. Salkio, med.kand. A. Salminen, hr Igor Sandman, mag. N. E. Saris, mag. Brita Schwanck, prep. Kauko Sarkio, länsman I. Sarkkila, dr S. Segerstråle, mag. P. Seiskari, fyrvakt, B. Sipilä, skolelev U. Skarén, arkit. G. Stenius, prof. Esko Suomalainen, Suomen Eläintäyttämö, mag. Heikki Suomus, mag. L. Tiensuu, prof. S. Toivonen, hr Vilho Torvinen, prof. Risto Tuomikoski, dr Tauno Vaara, forstmäst. Einari Valleala, dr E. J. Valovirta, hr Albert Vartiainen, lekt. Axel Wegelius, agron. W. A. Westerstråle, hr T. H. Westman, dr Paavo Voipio, fil.kand. Lauri Vuorio, stationsinsp. V. Vuorisalo, prof. Ilmari Välikangas, prep. Reino Ylhäinen.

Helsingin Yliopiston Hyönteistieteellisen museon kokoelmien kasvu toimintavuonna 1953—54.

Kokoelmien hoitajan kustos prof. RICHARD FREY'n vuosikokoukseen 13.5.1954 laatima selostus.

Kuluneen toimintavuoden aikana on Yliopiston hyönteisosaston kokoelmien kasvu ollut 49.795 kpl. tai näytettä, joista 14 tieteelle ja 22 Suomen faunalle tai kokoelmille uutta lajia tai muunnosta. Eri hyönteislahkojen kasvu on ollut seuraava:

Ephemerida	6 kpl. tai näytettä	Coleoptera	1.572 kpl. tai näytettä
Odonata	42 » » »	Neuroptera	7 » » »
Plecoptera	2 » » »	Trichoptera	440 » » »
Orthoptera	35 » » »	Diptera	643 » » »
Dermaptera	7 » » »	Lepidoptera	44.735 » » »
Hemiptera	35 » » »	Diverse	1.039 » » »
Homoptera	23 » » »	Yhteensä	49.795 kpl. tai näytettä
Hymenoptera	1.209 » » »		

Museon kokoelmat ovat edelleen karttuneet huomattavalla tavalla sen kautta, että Yliopisto on museolle lunastanut johtaja E. A. Hellmanin laajan ja erittäin arvokkaan suurperhoskokoelman. Tämä kuuteen kaappiin järjestetty kokoelma sisältää 773 suurperhoslajia ja 39.115 yksilöä, kaikki kauniisti levitettyjä. Vaikka kokoelman valtaosa on kotimaisia suurperhosia, siihen sisältyy myös joht. Hellmanin kesällä 1948 Norjasta (Ustaosetista) keräämä aineisto. Kokoelman erikoisuuksista mainittakoon monien harvinaisuuksien lisäksi 5 gynandromorfista perhosyksilöä sekä lukuisat melanistiset ja albinistiset muodot. Kokoelman suurin arvo on kuitenkin siinä, että siinä on mahdollisimman monesta lajista laajoja sarjoja maamme eri osista alkaen Ahvenanmaalta ja Karjalan Kannakselta Lappiin saakka. Täten kokoelma tarjoaa ainutlaatuisen mahdollisuuden tutkia suurperhoslajiemme maantieteellistä muuntelua maamme eri osissa. Kokoelman valtaosan on joht. Hellman yhdessä vaimonsa Ensi Hellmanin kanssa kerännyt noin parinkymmenen vuoden aikana maamme eri osissa. Lisäksi siihen on liitetty eräitä muita kokoelmia. Kokoelmaan kuuluu lisäksi kartasto, jossa kunkin lajin tässä kokoelmassa olevien yksilöiden löytöpaikat on merkitty lajittain omalle karttalehdelleen.

Hyönteiskokoelmien huomattava lisäys on pääasiallisesti tapahtunut lahjoituksista. Saan täten lausua parhaimmat kiitokset seuraaville henkilöille tai yhdistyksille, jotka ovat lahjoituksillaan tukeneet ja kartuttaneet kotimaisia luonnontieteellisiä kokoelmiamme:

Maist. H. Ahlqvist, tri P. Ardö, yliopp. A. Arvola, herra K. Cande, herra H. Dahlqvist, metsänhoit. R. Elfving, maist. L. Fagerström, professorinrouva B. Federley, prof. K. v. Frisch, yliopp. R. Grönblom, joht. Th. Grönblom, preparaattori J. Grönvall, tri W. Hackman, herra Hakala, metsänhoit. L. Heinänen, maist. W. Hellén, prof. E. Häyrén,

herra T. Jonasson, maist. J. Kaisila, tri J. Klimesch, tri H. Krogerus, tri R. Krogerus, maist. I. Kärävä, amanuenssi B. O. Landin, kirkkoherra V. Lauro, oppilas C. M. Lax, rouva A. Lemaitre, maist. E. Lindqvist, maanvilj. O. Lyhelä, tri E. Lönnfors, oppilas T. Mattson, herra K. Melartti, maist. A. Nordman, lehtori Å. Nordström, maist. O. Nylund, maist V. Nyström, tri E. Palmén, maist. O. Peltonen, rouva A. Piironen, ekonoomi O. Ranin, joht. Y. Saramo, maist. N.-E. Saris, pastori P. Savolainen, tri A. Schulte, rahastaja E. Sjöholm, mr. W. O. Steel, maist. R. Storå, prof. E. Suomalainen, lääket. tri E. Thuneberg, maist. L. Tiensuu, maist. I. Tuovinen, herra E. Valkeila, apteekkari J. Vaselius, herra Westerling, Helsingin Hyönteisvaihtoyhdistys.

Seuraa luettelo tärkeimmistä lahjoituksista:

Ephemerida: 6 kpl. Vehkalahti, L. Fagerström.

Odonata. 41 kpl. Japani, P. Savolainen. — *Anax* sp., Singapore, Hakala.

Plecoptera. 2 kpl. Pietarsaaren pit., R. Storå.

Orthoptera. 20 kpl. Madagaskar, A. Lemaitre. — 25 kpl. Japani, P. Savolainen.

Dermaptera. 5 kpl. Japani, P. Savolainen. — *Forficula auricularia*, Nurmijärvi, A. Arvola; tuont., Helsinki, T. Mattson.

Hemiptera. 3 kpl. Madagaskar, A. Lemaitre. — 31 kpl. Japani, P. Savolainen. — *Dimorphopterus spinolae*, Skåne: Viteby, P. Ardö.

Homoptera. 10 kpl. Japani, P. Savolainen. — 3 kpl. Pietarsaaren pit., R. Storå.

Hymenoptera. 239 kpl. Vehkalahti, L. Fagerström. — 70 kpl. maan eri osista, Harry Krogerus. — 119 kpl. Reposaari, V. Lauro. — 34 kpl. Bromarf, V. Nyström. — 38 kpl. Japani, P. Savolainen. — 150 kpl. Joutseno, Utsjoki, E. Thuneberg. — *Cimbex femorata*, Espoo, O. Ranin. — Äkämä *Pontania* sp. 1 näyte, Maalahti, Storskär, E. Häyrén. — 40 kpl. *Tenthredinidae*, maan eri osista, R. Elfving. — 5 *Formica suecica*, faunalle uusi, Pietarsaaren pit.; 8 *Formica forsslundi*, faunalle uusi, Saarijärvi; 6 *Formica gagatoides*, Saarijärvi; 7 *Formica fusca lemani*, faunalle uusi, Juuka, Niinisalo, Saarijärvi; 9 *Formica uralensis*, Karjalohja, Sammatti, Saarijärvi, Pietarsaaren pit., R. Krogerus. — *Vespa rufa*, Utsjoki, J. Kaisila. — *Tachysphex helveticus*, kokoelmille uusi, Jomala, Th. Grönblom. — 2 *Crabro lapponicus*, Ivalo, J. Kaisila. — *Bombus balteatus*, *B. b.* v. *nivalis*, *B. b.* v. *tristis*, Malla, R. Elfving. — 8 *Bombus* spp., Utsjoki, J. Kaisila. — 204 spp. 138 lajia *Hymenopt. aculeata*, Etelä Suomi, L. Tiensuu. — *Platylabus latiscapus*, Utsjoki, J. Kaisila. — 3 *Ophion luteus*, Hamina, *Ophion obscurus*, Porvoon pit., E. Suomalainen. — *Arenetra pilosella*, lumella, Uusikaarlepyy, R. Storå. — *Metopius fuscipennis*, Porvoon pit., E. Suomalainen. — 48 *Ichneumonidae*, maan eri osista, R. Grönblom. — *Chelonus obscurator*, faunalle uusi, Parikkala, *Chelonus erosus*, faunalle uusi, Pori, 2 *Chelonus depressus*, faunalle uusi, Uusikaupunki, Taipalsaari, *Chelonus latrunculus*, faunalle uusi, Uusikaupunki, 12 spp. 201 kpl. *Chelonus*, maan eri osista, W. Hellén. — *Diplolepis longiventris*-äkämiä, Tammisaari, E. Häyrén.

Coleoptera. 31 kpl. Vehkalahti, L. Fagerström. — 113 kpl. Karkku, W. Hellén. — 20 kpl. Ivalo, Utsjoki, J. Kaisila. — 9 kpl. Reposaari, V. Lauro. — 4 kpl. Madagaskar, A. Lemaitre. — 250 lajia, 850 kpl. Schweizi, Italia, Ranska, Håkan Lindberg. — 11 kpl. Porvoo: Seitlax, A. Nordman. — 195 kpl. amerikkalaisia chrysomelidejä, P. ja E. Amerikka, E. Palmén. — 149 kpl. Japani, P. Savolainen. — 165 kpl. maan eri osista, Helsingin Hyönteisvaihtoyhdistys. — *Demetrias atricapillus*, Skåne, R. Frey. — *Necrodes littoralis*, Espoo: Nokkala, O. Ranin. — *Ilyobates subopacus*, Reposaari, V. Lauro. — *Lathrimaeum pusilloides*, kokoelmille uusi, paratyyppi, Englanti, W. O. Steel. — 11 *Sphenoptera* spp. Eurooppa, Aasia, Afrikka, R. Krogerus. — *Agrilus mendax*, Lohja, A. Arvola. — 3 *Oryctes nasicornis*, Hollola: Toivolan kylä, O. Lyhelä; Salo, H. Dahlqvist. — 2 *Cryptolaemus*

montrouzieri-toukka, kulk. Kanarian saarilta, K. Cande, A. Piironen. — *Parmena pubescens*, kulk. viikunoitten mukana, Helsinki, V. Nyström. — *Lilioceris lilii*, Kauniainen, Westerling. — *Otiorrhynchus sulcatus*, Helsingin pit., O. Nylund. — *Phytonomus plantaginis*, kokoelmille uusi, Ahvenanmaa: Jomala, Klinten, A. Nordman.

Neuroptera. 7 kpl. Japani, P. Savolainen.

Trichoptera. 64 spp. 325 kpl., maan eri osista, W. Hellén. — 11 kpl. Pietarsaaren pit., R. Storå. — 104 kpl. Etelä Häme, E. Valkeila.

Diptera. 4 kpl. Vehkalahti, L. Fagerström. — 123 spp. 239 kpl., Itäkarjala, W. Hellén. — 6 kpl. Ivalo, Utsjoki, J. Kaisila. — 64 kpl. Reposaari, V. Lauro, 117 kpl. Ahvenanmaa: Föglö, N. E. Saris. — 41 kpl. Japani, P. Savolainen. — 94 kpl. maan eri osista, Helsingin Hyönteisvaihtoyhdistys. — *Tipula montium*, faunalle uusi, Karjalohja, *Tipula livida*, faunalle uusi, Keuru, W. Hellén. — 2 *Sciara flavimana*, Joutseno, E. Thuneberg. — *Anatopomyia plumipes*, Pietarsaaren pit., R. Storå. — *Empis decora*, faunalle uusi, Joutseno, E. Thuneberg. — *Sciapus contristans*, Alavoinen, W. Hellén. — *Hydrophorus Freyi*, tieteelle uusi, Pietarsaari, R. Storå. — 9 spp. 47 kpl. *Hydrophorus*, Uusikaarlepyy, Petarsaaren pit., R. Storå. — *Medetera cuspidata* ♂, kokoelmille uusi, Utsjoki: Outakoski, Ei Thuneberg; 2 kpl. Utsjoki, V. Hackman. — 2 *Volucella inanis*, Porvoo: Seitlax, H. Ahlqvist; 1 kpl. Turku, J. Kaisila; 3 kpl. Pernaja, Å. Nordström; 1 kpl. Porvoon pit., E. Suomalainen. — *Platypezina connexa*, Joutseno, E. Thuneberg. — *Lonchaea cariecola*, Teru; *Paroecus signaticeps*, Alavoinen, *Copromyza stercoraria*, Petroskoi, kok. uusia W. Hellén. — *Camilla acutipennis*, faunalle uusi, Pietarsaari: Varvet, R. Storå. — *Chirosia albifrons*, tieteelle uusi, holotyyppi, Sortavala; 2 *Hylephila unistriata*, kokoelmille uusi, Helsinki; 2 *Pegomyza virginea*, kokoelmille uusi, Helsinki; *Mydaea bengtsoni*, kokoelmille uusi, Helsinki, L. Tiensuu. — 2 *Cephenomyia stimulator*, Salzburg, K. v. Frisch. — *Crataerrhina pallida*, Helsinki, I. Kärävä.

Lepidoptera. 145 kpl. maan eri osista ja muista maista palearktisella alueella, B. Federley. — 19 kpl. Bromarf, kirkonkylä, Taipalsaari, R. Grönblom. — 85 kpl. Eckerö: Signilskär, Uusikaarlepyy, J. Grönvall. — 17 kpl. Norja, W. Hackman. — 127 kpl. Keski-Eurooppa, Persia, Brasilia, Uusi Guinea, Uusi Zeelanti, L. Heinänen. — 857 kpl. Helsinki, Espoo, Hamina, Liperi, Nurmo, Hyrynsalmi, Parikkala, Kilpisjärvi, Utsjoki, Pallastunturi, J. Kaisila. — 7 kpl. Kilpisjärvi, E. Lindqvist. — 47 kpl. Petolahti, K. Melartti. — 130 kpl. maan eri osista, A. Nordman. — 30 kpl. Joutsa, Mäntyharju, O. Peltonen. — 33 kpl. Pyhtää, Kotka, Kymi, Y. Saramo. — 3.100 k. Japani, P. Savolainen. — 56 spp. 111 kpl., 40 lajia kokoelmille uusia, palearktinen alue, A. Schulte. — 370 kpl. Ruotsi: Blekinge ja Ruotsin eri osista, E. Sjöholm. — 87 kpl. maan eri osista, E. Thuneberg. — 8 kpl. Hattula, L. Tiensuu. — 264 kpl. maan eri osista, Helsingin Hyönteisvaihtoyhdistys. — *Papilio antenor*, Madagaskar, A. Lemaitre. — *Apatura iris*, Helsingin pit., Nordsjö, C. M. Lax. — 9 *Rhopalocera*, Etelä Amerikka, E. Suomalainen. — 138 *Notodontidae*, maan eri osista ja palearkt. alue; *Notodonta oberthüri*, kokoelmille uusi, Ussuri; *Notodonta jankovskii*, Amur; *Microphalera atrovittata*, Amur; *Uropyia meticulodina*, kokoelmille uusi, Amur, B. Federley. — *Ophideres* sp., Madagaskar, A. Lemaitre. — *Rhyacia triangulum*, Helsinki: Santahamina; *Rh. c-nigrum*, Tvärminne, E. Suomalainen. — *Amathes macilenta*, kokoelmille uusi, Lemland: Flaka, J. Vaselius. — *Cucullia argentea*, kotim. kokoelmille uusi, Hamina, J. Kaisila. — *Ennomos erosaria*, prov. uusi Al., Lemland: Flaka, J. Vaselius. — 2 *Eupithecia inturbata*, Nauvo, Bromarf, R. Grönblom. — *Solenobia lichenella*, faunalle uusi, Snappertuna: Nothamn, A. Nordman; 2 kpl. Täcktom, V. Nyström. — *Aphomia sociella*-kotelo puupalalla, Nurmijärvi, I. Tuovinen. — *Argyroploce moestana*, Utsjoki, Karigas, Ailigas; 2 *Epinotia simploniana*, Kilpisjärvi; *E. mercuriana*, Utsjoki, Tsuomasvaara; *Dichelia cinerana*, Kilpisjärvi, J. Kaisila. — *Pyrausta ferrugalis*, maalle

uusi, Bromarf, Täcktom, V. Nyström. — *Stomopteryx detersella*, kokoelmille uusi, *S. polychromella*, kokoelmille uusi, *Symmoca pallida*, kokoelmille uusi, Sicilia, J. Klimesch. — *Coriscium sulphurellum*, maalle uusi, Lemland: Flaka, Apelholm, J. Vaselius. — *Ornix interruptella*, Kilpisjärvi; *Zelleria ribesiella*, Nurmo; *Plutella hyperboreella*, kot. kokoelmille uusi, Kilpisjärvi; *Roesslerstammia erxlebeniella*, Sodankylä: Mutenia, J. Kaisila. — *Diplodoma marginepunctella*, prov. St. uusi, Ahlainen, E. Thuneberg. — *Blabophanes truncicolella*, Pallastunturi; *Incurvaria praelatella*, Pallasjärvi; *Nemophora variella*, Nurmo, J. Kaisila. — *Nepticula nylandriella*-miina, *N. sorbi*-miina, molemmat uusi prov. Om., Pietarsaaren pit.: Forsby, J. Vaselius.

Sekalaista. 6 äkämänäytettä, Korpilahti, E. Häyrén. — 1 äkämänäyte Betula nana, Pello pr. Valkeakoski, F. Lönnfors. — 2 miinanäytettä Quercus, Tammisaari: Hagen, E. Häyrén. — 8 näytettä hyönteismiinoja, Utsjoki, J. Kaisila. — 60 kpl. P. Italia, H. Ahlqvist. — 5 kpl. Nauvo, Taipalsaari, R. Grönblom. — 750 kpl. Maalahti, Bergö, Ahvenanmaa, W. Hellén. — 21 kpl. Reposaari, V. Lauro. — 6 kpl. Ahvenanmaa: Föglö, N. E. Saris. — 180 kpl. Japani, P. Savolainen.

Samlingarnas tillväxt vid Helsingfors Universitets Entomologiska museum under verksamhetsåret 1953—54.

Redogörelse avgiven vid årsmötet den 13.5.1954 av intendenten kustos prof. RICHARD FREY.

Under detta verksamhetsår har Universitetets entomologiska samlingar ökats med 49.795 exemplar eller prov, varav 14 för vetenskapen nya arter eller former och 22 för de inhemska samlingarna nya arter. Ökningen fördelar sig på de olika insektordningarna på följande sätt:

Ephemerida	6 exx. eller prov	Coleoptera	1.572 exx. eller prov
Odonata	42 » » »	Neuroptera	7 » » »
Plecoptera	2 » » »	Trichoptera	440 » » »
Orthoptera	35 » » »	Diptera	643 » » »
Dermaptera	7 » » »	Lepidoptera	44.735 » » »
Hemiptera	35 » » »	Diverse	1.039 » » »
Homoptera	23 » » »	Summa	49.795 exx. eller prov
Hymenoptera	1.209 » » »		

Museets samlingar ha på ett anmärkningsvärt sätt ökats genom att Universitetet inlöst för museet direktör E. A. Hellman's omfattande och synnerligen värdefulla makrolepidopterasamling. Denna i 6 skåp uppställda samling innehåller 773 storfjärilarter i 39.115 exemplar, alla vackert spända. Ehuru huvuddelen av samlingen omfattar inhemska storfjärilar, innehåller den även material, som dir. Hellman samlat sommaren 1948 i Norge (Ustaoset). Bland samlingens specialiteter höra bl. många andra sällsyntheter 5 gynandromorfa fjärilexemplar samt talrika melanistiska och albinistiska former. Samlingens största betydelse ligger emellertid däri, att i densamma av flertalet arter föreligga stora serier från vårt lands olika delar från Åland och Karelska

näset upp till Lappland. Härigenom erbjuder samlingen en enastående möjlighet att studera våra storfjärilars geografiska variabilitet. Huvuddelen av samlingen har dir. Hellman tillsammans med sin fru Ensi Hellman samlat under ett par decenniers tid i olika delar av vårt land. Med samlingen följer ett kartverk, varest fyndplatserna för alla exemplar av varje i samlingen representerad art finnas utmärkta på var sitt kartblad.

Den övriga ökningen av de entomologiska samlingarna har skett genom gåvor. Jag ber härmed att få frambära ett vördsamt tack till följande personer eller föreningar, som på detta sätt velat stödja och förkovra våra inhemska naturhistoriska samlingar:

Mag. H. Ahlqvist, dr P. Ardö, stud. A. Arvola, herr K. Cande, herr H. Dahlqvist, forstm. R. Elfving, mag. L. Fagerström, professorskan B. Federley, prof. K. v. Frisch, stud. R. Grönblom, dir. Th. Grönblom, preparator J. Grönvall, dr W. Hackman, herr Hakala, forstm. L. Heinänen, mag. W. Hellén, prof. E. Häyrén, herr T. Jonasson, mag. J. Kaisila, dr J. Klimesch, dr H. Krogerus, dr R. Krogerus, mag. I. Kärävä, amanuens B. O. Landin, kyrkoherde V. Lauro, elev C. M. Lax, fru A. Lemaitre, mag. E. Lindqvist, jordbr. O. Lyhelä, dr F. Lönnfors, elev T. Mattson, herr K. Melartti, mag. A. Nordman, lektor Å. Nordström, mag. O. Nylund, mag. V. Nyström, dr E. Palmén, mag. O. Peltonen, fru A. Piironen, ekonom O. Ranin, dir. Y. Saramo, mag. N.-E. Saris, pastor P. Savolainen, dr A. Schulte, kassör E. Sjöholm, mr W. O. Steel, mag. R. Storå, prof. E. Suomalainen, med.dr E. Thuneberg, mag. L. Tiensuu, mag. I. Tuovinen, herr E. Valkeila, apotekare J. Vaselius, herr Westerling, H:fors Entomologiska Bytesförening.

Nedan följer en förteckning över de viktigaste gåvorna:

Ephemerida. 6 ex. Vehkalahti, L. Fagerström.

Odonata. 41 ex. Japan, P. Savolainen. — *Anax* sp., Singapore, Hakala.

Plecoptera. 2 ex. Pedersöre, R. Storå.

Orthoptera. 10 ex. Madagaskar, A. Lemaitre. — 25 ex. Japan, P. Savolainen.

Dermaptera. 5 ex. Japan, P. Savolainen. — *Forficula auricularia,* Nurmijärvi, A. Arvola; H:fors, import, T. Mattsson.

Hemiptera. 3 ex. Madagaskar, A. Lemaitre. — 31 ex. Japan, P. Savolainen. — *Dimorphopterus spinolae,* Skåne: Viteby, P. Ardö.

Homoptera. 20 ex. Japan, P. Savolainen. — 3 ex. Pedersöre, R. Storå.

Hymenoptera. 239 ex. Vehkalahti, L. Fagerström. — 70 ex. Olika delar av landet, Harry Krogerus. — 119 ex. Reposaari, V. Lauro. — 34 ex. Bromarf, V. Nyström. — 38 ex. Japan, P. Savolainen. — 150 ex. Joutseno, Utsjoki, E. Thuneberg. — *Cimbex femorata,* Esbo, O. Ranin. — Galler av *Pontania* sp. 1 prov, Malaks, Storskär, E. Häyrén. — 40 ex. *Tenthredinidae,* olika delar av landet, R. Elfving. — 5 *Formica suecica,* ny för faunan, Pedersöre, 8 *Formica forsslundi,* ny för faunan, Saarijärvi, 6 *Formica gagatoides,* Saarijärvi, 7 *Formica fusca lemani,* ny för faunan, Juuka, Niinisalo, Saarijärvi, 9 *Formica uralensis,* Karisjolo, Sammatti, Saarijärvi, Pedersöre, R. Krogerus. — *Vespa rufa,* Utsjoki, J. Kaisila. — *Tachysphex helveticus,* ny för samlingen, Jomala, Th. Grönblom. — 2 *Crabro lapponicus,* Ivalo, J. Kaisila. — *Bombus balteatus, B. b.* v. *nivalis, B. b.* v. *tristis,* Malla, R. Elfving. — 8 *Bombus* spp., Utsjoki, J. Kaisila. — 204 spp. 138 arter *Hymenopt. aculeata,* Södra Finland, L. Tiensuu. — *Platylabus latiscapus,* Utsjoki, J. Kaisila. — 3 *Ophion luteus,* Fredrikshamn, *Ophion obscurus,* Borgå socken, E. Suomalainen. — *Are-*

netra pilosella, på snö, Nykarleby, R. Storå. — *Metopius fuscipennis*, Borgå socken, E. Suomalainen. — 48 *Ichneumonidae*, olika delar av landet, R. Grönblom. — *Chelonus obscurator*, ny för faunan, Parikkala, *Chelonus erosus*, ny för faunan, Björneborg, 2 *Chelonus depressus*, ny för faunan, Nystad, Taipalsaari, *Chelonus latrunculus*, ny för faunan, Nystad, 12 spp. 201 ex. *Chelonus* olika delar av landet, W. Hellén. — *Diplolepis longiventris*-galler, Ekenäs, E. Häyrén.

Coleoptera. 31 ex. Vehkalahti, L. Fagerström. — 113 ex. Karkku, W. Hellén. — 20 ex. Ivalo, Utsjoki, J. Kaisila. — 9 ex. Reposaari, V. Lauro. — 4 ex. Madagaskar, A. Lemaitre. — 250 arter i 850 ex. Schweiz, Italien, Frankrike, Håkan Lindberg. — 11 ex. Borgå: Seitlax, A. Nordman. — 195 ex. amerikanska chrysomelider, N. och S. Amerika, E. Palmén. — 149 ex. Japan, P. Savolainen. — 165 ex. olika delar av landet, H:fors Entomologiska Bytesförening. — *Demetrias atricapillus*, Skåne, R. Frey. — *Necrodes littoralis*, Esbo: Nokkala, O. Ranin. — *Ilyobates subopacus*, Reposaari, V. Lauro. — *Lathrimaeum pusilloides*, ny för samlingen, paratyp, England, W. O. Steel. — 1 *Sphenoptera* spp. Europa, Asien, Afrika, R. Krogerus. — *Agrilus mendax*, Lojo, A. Arvola. — 3 *Oryctes nasicornis*, Hollola: Toivola by, O. Lyhelä; Salo, H. Dahlqvist. — 2 *Cryptolaemus montrouzieri*-larv, imp. Kanariska öarna, K. Cande, A. Piironen. — *Parmena pubescens*, imp. med fikon, H:fors, V. Nyström. — *Lilioceris lilii*, Grankulla, Westerling. — *Otiorrhynchus sulcatus*, Helsinge, O. Nylund. — *Phytonomus plantaginis*, ny för samlingen, Åland: Jomala, Klinten, A. Nordman.

Neuroptera. 7 ex. Japan, P. Savolainen.

Trichoptera. 64 spp. i 325 ex., olika delar av landet, W. Hellén. — 11 ex. Pedersöre, R. Storå. — 104 ex. S-Tavastland, E. Valkeila.

Diptera. 4 ex. Vehkalahti, L. Fagerström. — 123 spp. i 239 ex., Östkarelen, W. Hellén. — 6 ex. Ivalo, Utsjoki, J. Kaisila. — 64 ex. Reposaari, V. Lauro. — 117 ex. Åland: Föglö, N. E. Saris. — 41 ex. Japan, P. Savolainen. — 94 ex. olika delar av landet, H:fors Bytesförening. — *Tipula montium*, ny för faunan, Karislojo, *Tipula livida*, ny för faunan, Keuru, W. Hellén. — 2 *Sciara flavimana*, Joutseno, E. Thuneberg. — *Anatopomyia plumipes*, Pedersöre, R. Storå. — *Empis decora*, ny för faunan, Joutseno, E. Thuneberg. — *Sciapus contristans*, Alavoinen, W. Hellén. — *Hydrophorus Freyi*, ny för vetenskapen, Jakobstad, R, Storå. — 9 spp. i 47 ex. *Hydrophorus*, Nykarleby, Pedersöre, R. Storå. — *Medetera cuspidata* ♂, ny för samlingen, Utsjoki: Outakoski, E. Thuneberg; 2 ex. Utsjoki, V. Hackman. — 2 *Volucella inanis*, Borgå: Seitlax, H. Ahlqvist; 1 ex. Åbo, J. Kaisila; 3 ex. Pärnå, Å. Nordström; 1 ex. Borgå socken, E. Suomalainen. — *Platypezina connexa*, Joutseno, E. Thuneberg. — *Lonchaea cariecola*, Teru; *Paroecus signaticeps*, Alavoinen, *Copromyza stercoraria*, Petroskoi, nya för faunan, W. Hellén. — *Camilla acutipennis*, ny för faunan, Jakobstad: Varvet, R. Storå. — *Chirosia albifrons*, ny för vetenskapen, holotyp, Sordavala; 2 *Hylephila unistriata*, ny för samlingen, Helsingfors; 2 *Pegomyza virginea*, ny för samlingen, Helsingfors; *Mydaea bengtsoni*, ny för samlingen, Helsingfors, L. Tiensuu. — 2 *Cephenomyia stimulator*, Salzburg, K. v. Frisch. — *Crataerrhina pallida*, Helsingfors, J. Kärävä.

Lepidoptera. 145 ex. olika delar av landet samt andra länder i palearktiska regionen, B. Federley. — 19 ex. Bromarf K:by, Taipalsaari, R. Grönblom. — 85 ex. Eckerö: Signilskär, Nykarleby, J. Grönvall. — 17 ex. Norge, W. Hackman. — 127 ex. Mellaneuropa, Persien, Brasilien, Nya Guinea, Nya Zeeland, L. Heinänen. — 857 ex. Helsingfors, Esbo, Fredrikshamn, Liperi, Nurmo, Hyrynsalmi, Parikkala, Kilpisjärvi, Utsjoki, Pallastunturi, J. Kaisila. — 7 ex. Kilpisjärvi, E. Lindqvist. — 47 ex. Petalax, K. Melartti. — 130 ex. olika delar av landet, A. Nordman. — 30 ex. Joutsa, Mäntyharju, O. Peltonen. — 33 ex. Pyhtää, Kotka, Kymi, Y. Saramo. — 3.100 ex. Japan, P. Savolai-

nen. — 56 spp. i 111 ex. 40 arter nya för samlingen, palearktiska regionen, A. Schulte. — 370 ex. Sverige: Blekinge ävensom andra orter i Sverige, E. Sjöholm. — 87 ex. olika delar av landet, E. Thuneberg. — 8 ex. Hattula, L. Tiensuu. — 264 ex. olika delar av landet, H:fors Entomologiska Bytesförening. — *Papilio antenor*, Madagaskar, A. Lemaitre. — *Apatura iris*, Helsinge: Nordsjö, C. M. Lax. — 9 *Rhopalocera*, Sydamerika, E. Suomalainen. — 138 *Notodontidae*, olika delar av landet samt palearktiska regionen; *Notodonta oberthüri*, ny för samlingen, Ussuri; *Notodonta jankovskii*, Amur; *Microphalera atrovittata*, Amur; *Uropyia meticulodina*, ny för samlingen, Amur, B. Federley. — *Ophideres* sp., Madagaskar, A. Lemaitre. — *Rhyacia triangulum*, Helsingfors: Sandhamn; *Rh. c-nigrum*, Tvärminne, E. Suomalainen. — *Amathes macilenta*, ny för samlingen, Lemland: Flaka, J. Vaselius. — *Cucullia argentea*, ny för inh. samlingen, Fredrikshamn, J. Kaisila. — *Ennomos erosaria*, ny för prov. Al., Lemland: Flaka, J. Vaselius. — 2 *Eupithecia inturbata*, Nagu, Bromarf, R. Grönblom. — *Solenobia lichenella*, ny för faunan, Snappertuna: Nothamn, A. Nordman; 2 ex. Täcktom, V. Nyström. — *Aphomia sociella*-kokong på träbit, Nurmijärvi, I. Tuovinen. — *Argyroploce moestana*, Utsjoki, Karigas, Ailigas; 2 *Epinotia simploniana*, Kilpisjärvi; *E. mercuriana*, Utsjoki, Tsuomasvaara; *Dichelia cinerana*, Kilpisjärvi, J. Kaisila. — *Pyrausta ferrugalis*, ny för landet, Bromarf, Täcktom, V. Nyström. — *Stomopteryx detersella*, ny för samlingen, *St. polychromella*, ny för samlingen, *Symmoca pallida*, ny för samlingen, Sicilien, J. Klimesch. — *Coriscium sulphurellum*, ny för faunan, Lemland: Flaka Apelholm, J. Vaselius. — *Ornix interruptella*, Kilpisjärvi; *Zelleria ribesiella*, Nurmo; *Plutella hyperboreella*, ny för inh. samlingen, Kilpisjärvi; *Roesslerstammia erxlebeniella*, Sodankylä: Mutenia, J. Kaisila. — *Diplodoma marginepunctella*, ny för prov. St., Ahlainen, E. Thuneberg. — *Blabophanes truncicolella*, Pallastunturi; *Incurvaria praelatella*, Pallasjärvi; *Nemophora variella*, Nurmo, J. Kaisila. — *Nepticula nylandriella*-mina, *N. sorbi*-mina, båda ny för prov. Om., Pedersöre: Forsby, J. Vaselius.

Diverse. 6 prov. gallbildningar, Korpilahti, E. Häyrén. — 1 prov gallbildn. på Betula nana, Pello pr Valkeakoski, F. Lönnfors. — 2 prov minor på Quercus, Ekenäs: Hagen, E. Häyrén. — 8 prov insektminor, Utsjoki, J. Kaisila. — 60 ex. N-Italien, H. Ahlqvist. — 5 ex. Nagu, Taipalsaari, R. Grönblom. — 750 ex. Maxmo, Bergö, Åland, W. Hellén. — 21 ex. Reposaari, V. Lauro. — 6 ex. Åland: Föglö, N. E. Saris. — 180 ex. Japan, P. Savolainen.

Helsingin Yliopiston kotimaisten kasvitieteellisten kokoelmien kasvu v. 1953—1954.

Kokoelmien hoitajan tri Gunnar Marklund'in vuosikokoukseen 13.5.1954 laatima kertomus.

Toimintavuoden aikana kotimaiseen kokoelmaan lahjoitettujen näytteiden kokonaismäärää ei tällä haavaa vielä voida ilmoittaa, koska kahdessa saadussa itiökasvikokoelmassa kotimaisen ja ulkomaisen aineiston välistä suhdetta ei toistaiseksi ole määrätty. Kyseessä ovat tri Veli Räsäsen n. 21.500 näytettä käsittävä jäkäläkokoelma ja prof. J. I. Liron yksityinen sienikokoelma, missä on 12.640 näytettä, etupäässä ruoste- ja nokisieniä. Edellisen kokoelman on tri Räsäsen kuolinpesä myynyt Yliopistolle, jälkimäisen on tri V. B. Lehtola lahjoittanut museolle. Molemmissa näissä erittäin arvokkaissa kokoelmissa on useita tyyppinäytteitä.

Mainittuja kokoelmia huomioonottamatta kotimainen kasvikokoelma on lisääntynyt yhteensä 23.634 näytteellä, Tämä lisäys, josta Kasvitieteellinen museo on kiitollisuuden velassa 119 henkilölle ja laitokselle, jakaantuu eri kasviryhmien osalle seuraavasti:

Putkilokasveja	19.723 näyt.
Sammalia	604 »
Jäkäliä	2.324 »
Sieniä	901 »
Leviä	82 »
Yhteensä	23.624 näyt.

Putkilokasvit: 30 näyt., eri maak., yliopp. T. Ahti. — 462 näyt. (herb. L. Maristo), eri maak., etupäässä vesikasveja, koulul. A. Arpiainen (ost.). — 80 näyt., Om Kokkola, leht. Siri Björkman. — 1.021 näyt., eri maak., prof. H. Buch. — 33 näyt., Oa, Ob, maist. R. Bäck. — 574 näyt., eri maak., enit. *Ranunculi auricomi*, Al ja Ab, dos. C. Cedercreutz. — 98 näyt., eri maak., kielenkääntäjä H. Edelmann. — 1.791 näyt., etup. lounais-saaristosta (herb. Ole Eklund), maist. Gerda Eklund. — 105 näyt., Ab, Ik, Tb, maist. V. Erkamo. — 188 näyt., Ka Vehkalahti (mm. us. *Ranunculi auricomi*), Ta Ypäjä, maist. L. Fagerström. — 48 näyt., suurimmaksi osaksi *Ran. auricomi*, enit. Ob, seura »Flora Ob, Oulu». — 173 näyt., Ok, mm. maakunnalle uudet *Botrychium simplex* (Paltamosta) ja (Hyrynsalmelta, satunn.) *Genista tinctoria*, *Carex flacca*, *Rorippa silvestris*, *Trifolium montanum*, *Alchemilla xanthochlora* (viimeksi mainittu uusi maamme satunnaiskasvistolle), kapt. L. Heikkinen. — 42 näyt., Ok, kapt. L. Heikkinen ja prof. J. Kotilainen. — 37 näyt., Ab, osaksi *Ranunculi auricomi* Rymättylästä, osaksi satunnaiskasv. etup. Raisiosta, mm. maallemme uudet *Cerastium dichotomum*, *Hypecoum pendulum*, *Brassica Tournefortii*, *Bupleurum croceum*, *Lallemantia canescens*, *Onopordon tauricum*, hra E. Hinnerichsen. — 16 näyt., Ab, N, Ta, mm. *Luzula sudetica* Lopelta ja *Carex appropinquata* Korsosta, yliopp. V. Hintikka. — 35 näyt. *Nymphaea*, enit. N, Sa, mets.hoit. N. H. Hornborg. — 122 näyt., Ab Kemiö, mets.hoit. Edv. af Hällström. — 2.021 näyt. (herb. Elis F. af Hällström), enit. Ab (Lohja, Tenhola), N (Sipoo, Siuntio, H:ki), Ta (Hartola), pankkivirk. S. af Hällström. — 495 näyt., N, Ta, Oa, mm. *Botrychium simplex* (Bergö), uusi maak:lle Oa, prof. E. Häyrén. — 197 näyt., eri maak., yliopp. P. Isoviita. — 63 näyt., St, dos. J. Jalas. — 415 näyt., mm. us. *Taraxaca* ja *Ranunculi auricomi*, etup. N, Loviisan seudulta, prof. F. W. Klingstedt. — 65 näyt., etup. Ab Särkisalo (leg. lyseol. Tapani Kontuniemi), tri T. Kontuniemi. — 1.270 näyt., eri maak., enit. Kl (herb. J. S. W. Koponen), rva Laura Sorma-Koponen (ost.). — 35 näyt., enit. Kb Rautavaara, mm. *Epipogon*, seminaarinoppil. Alb. Korhonen. — 182 näyt., N Mäntsälä, maist. L. Korhonen. — 1.518 näyt., eri maak., etup. Ab Sauvo, Ta Korpilahti, Kb Kitee, Lk, Le (herb. A. E. Koskimies), rva Anna-Liisa Koskimies. — 2 näyt., Kl Parikkala, mm. *Potamogeton rutilus*, maak:lle uusi, yliopp. Anja Kosonen. — Prof. M. J. Kotilainen, katso Heikkinen & Kotilainen. — 39 näyt., St Hämeenkyrö, apt. A. Kytöniemi. — 34 näyt., Sb Nilsiä, opett. O. Kyyhkynen. — 66 näyt., Ob, etup. *Carices distigmaticae*, prof. I. Leiviskä (†). — *Cynosurus cristatus*, Ab Lohja, prof. Harald Lindberg. — 30 näyt., Ab, N, maist. P. H. Lindberg. — *Lathraea squamaria*, N Sipoo, koulul. K. Lindfors. — *Alchemilla sarmatica*, N Oulunkylä, yliopp. Ulla Lindström. — 124 näyt., Ab, N, enit. *Hieracia* ja *Taraxaca*, tri B. Malmio. — 838 näyt., *Ranunculi auricomi*, St, Oa, Ob sekä 351 näyt. muita putkilokasv., etup. N, tri G. Marklund. — 4 näyt., Al, mm. ehytlehti-

nen *Valeriana officinalis*, maist. A. Nordman. — 27 näyt., enit. *Taraxaca*, Al, Vårdö, tilanomist. P. Olofsson. — 120 näyt., Ta, etup. Tyrväntö, seminaarinjoht. K. H. Pankakoski. — 1.209 näyt., eri maak., mm. us. *Taraxaca* sekä us. maamme satunnaiskasvistolle uusia (H:ki Lauttasaari), korkin mukana tuotuja, tri B. Pettersson. — *Epipactis palustris* ja *Cinna*, N Hyvinkää, yliopp. K. Pohjakallio. — 350 näyt. *Taraxaca*, 118 näyt. muita putkilokasv., Ab, St, Oa, mm. maamme satunnaiskasvistolle uusi *Genista germanica* Kaskisista, opett. A. Railonsala. — 530 näyt., eri maak., enit. Le ja Ob, maist. H. Roivainen. — 67 näyt., Ks, Lk, mm. *Potamogeton rutilus*, Kuusamo, uusi maak:lle, maist. J. Salonen. — *Cynanchum*, N Siuntio, rva Elisabet Segercrantz. — 1.434 näyt., etup. eteläSuomesta (herb. Axel Sternberg, herb. Gunnar Sternberg, herb. Iris Sternberg ja herb. Dargar Sternberg), toht. G. Sternberg. — 124 näyt., Ta, enit. Ruovedeltä ja Tampereelta, yliopp. P. Talvitie. — 1.340 näyt., eri maak. (herb. E. Graeffe, herb. A. E. ja A. W. Westerlind), Tammerfors svenska samskola. — 23 näyt. satunnaiskasv., Om Ylivieska, maist. S. Tapio. — 36 näyt., N. Elimäki, C. G. Tigerstedt. — 257 näyt., Ab (enit. Pusula), Ta (enit. Somerniemi), Lk, Li, yliopp. T. Toivonen. — 288 näyt., eri maak., enit. leg. H. Warén (Waris) sekä A. V. Auer, myös satunnaiskasv. Raisiosta ja Turusta, mm. maallemme uudet *Melilotus sulcatus*, *Lallemantia iberica*, *Veronica campylopoda* ja *Cephalaria transsilvanica*, Turun Yliopisto. — 31 näyt., Al, Ab, N, mm. *Liparis*, *Cladium* ja *Schoenus ferrugineus* Hammarlandista sekä us. satunnaiskasv., mm. *Potentilla recta* (Eckeröstä, uusi maak:lle Al) sekä (H:gistä) *Eragrostis pooides*. *E. pilosa* ja *Panicum hygrophilum*, viimeksi main. uusi maallemme, tri H. Törnroth. — 74 näyt., eri maak., enit. Ka, tri A. Ulvinen. — 22 näyt., Ka, Sa, mm. *Cardamine flexuosa*, Sa Luumäki, uusi Suomen mantereelle sekä *Equisetum variegatum*, Luumäki, uusi maak:lle Sa, yliopp. T. Ulvinen. — 27 näyt., Oa, enit. Vaasa, mm. *Helianthemum nummularium* (sat.), reht. I. Vainio. — 25 näyt., Lps, kenr. K. M. Wallenius. — 355 näyt., Ta, yliopp. E. Vilpa. — 355 näyt., leg. F. Collan (enit. Sb Iisalmi, 1830-luvulta) sekä E. Hisinger (enit. N Inkoo, 1840-luvulta), Ylioppilaskunnan kirjasto (löyd. sen ullakolta).

Muista lahjoituksista putkilokasvikokoelmaan kiittää museo vielä seuraavia henkilöitä: yliopp. Eila Airanne, apt. B. Färdig, yliopp. Marjatta Huhti, hra N. Ivanoff, yliopp. E. Kajaste, tri R. Kalliola, yliopp. Marja-Liisa Kivinen, yliopp. L. Kohonen, agr. A. T. Kolehmainen, past. G. Kvist, maist. J. Lounamaa, yliopp. K. Malmström, prof. O. Meurman, yliopp. Kaisu Niskasaari, rva Siiri Nurminen, leht. L. Pohjala, yliopp. P. Rajala, yliopp. Liisa Ratinen, maist. Aarre Rauhala, yliopp. S. Sulkava, varatuom. S. Sundqvist, »Tampereen Luonnon Ystävät», maist. L. Tiensuu, yliopp. V. Törnroos, yliopp. Leena Vaahtoranta, opett. W. Wahlbeck, mets.hoit. E. Valleala, tri E. J. Valovirta, pikakirj. A. Valta, koulul. R. Widlund.

Kuluneen toimintakauden aikana on lisäksi lähes 2.000 vanhoihin kokoelmiin kuuluvaa tähän asti kiinnittämättä jäänyttä arkkia liitetty kokoelmiin. Vanhimmat näistä on J. Fellman kerännyt jo 1820-luvulla Lapista. Suurimmat näistä kokoelmista ovat M. Brennerin (enit. Pohjois-Suomesta) ja C. W. Fontellin (erittäin runsas aineisto ennen kaikkea ryhmästä *Carices distigmaticae* maakunnista Om ja Lps).

S a m m a l e t: 3 näyt., Ta, Om, yliopp. T. Ahti. — 4 näyt., Ab, dos. C. Cedercreutz. — 43 näyt., Kl, Sb, toht. A. J. Huuskonen. — 3 näyt., N, prof. E. Häyrén ja toht. G. Marklund. — 50 näyt., St, yliopp. P. Isoviita. — 105 näyt., N, prof. F. W. Klingstedt. — 173 näyt., eri maak. (herb. A. Koskimies), rva Anna-Liisa Koskimies. — 22 näyt., Ab, Ta, maist. A. Koskinen. — 152 näyt., Ab, maist. H. Roivainen. — 33 näyt., Ks, Lk, maist. J. Salonen. — 16 näyt., Al, Ab, tri G. Sternberg.

J ä k ä l ä t: 3 näyt., Oa, Om, yliopp. T. Ahti. — 1 näyte, Ab, maat. mets.kand. L. O. Ervi. — 35 näyt., eri maak., leht. R. Hakulinen. — 201 näyt., Sb, Le, tri A. J. Huusko-

nen. — 997 näyt., Ab (Kemiö ja Lohja), N (Sipoo ja Siuntio), Ta (Hartola) (herb. E. F. af Hällström), pankkivirk. S. af Hällström. — 762 näyt., etup. suvuista *Lobaria*, *Nephroma*, *Peltigera* ja *Rinodina*, eri maak., prof. E. Häyrén. — 91 näyt., etup. N (Pernaja ja Loviisa), prof. F. W. Klingstedt. — 85 näyt., eri maak. (herb. A. Koskimies), rouva Anna-Liisa Koskimies. — 110 näyt., eri maak., maist. A. Koskinen. — 39 näyt. Al, Ab, tri G. Sternberg.

Lisäksi on museolle lunastettu toht. V. Räsäsen (†) laaja yksityinen jäkäläkokoelma.

Sienet: 11 näyt., Al, N, St, Ob (mm. *Boletus luridus*, Al Finström; *Rhizopogon roseolus*, Ob Hailuoto), dos. ja rva C. Cedercreutz. — *Pisolithus arenarius*, N Pernaja, hra C. G. Elmgren. — 8 näyt., N (mm. *Tricholoma portentosum* v. *leucoxanthum* Tuusulasta), lääk.lis. E. Estola. — 30 näyt., N, Ta, Oa, prof. E. Häyrén. — 3 näyt., Ab, dos. P. Kallio. — 18 näyt., N, prof. F. W. Klingstedt. — 22 näyt., eri maak. (herb. A. Koskimies), rouva Anna-Liisa Koskimies. — 200 näyt., Ab, Ta (mm. *Leptoporus erubescens* ja *Poria aurantiaca* Jämsästä, *Trametes odora* Kuorevedeltä), Sa, Tb (mm. *Phaeolus Schweinitzii* Saarijärveltä), Lk, maist. A. Koskinen. — 3 näyt., Li, prof. V. Kujala. — 144 näyt., N (mm. Suomelle uudet *Badhamia capsulifera*, *Galera appendiculata*, *Mycena osmundicola* ja *Sclerotinia globispora* Helsingistä), maist. N. Malmström. — *Boletus castaneus*, N Porvoo, tri A. Mickwitz. — *Dryodon coralloides*, Ta Pälkäne, koulul. Ritva Mäkinen. — 5 näyt., Al, Ab, N, tri G. Sternberg. — 131 näyt., Ab (mm. Suomelle uudet *Collybia racemosa* ja *Hygrocybe citrino-virens* Bromarvista), N (mm. Suomelle uudet *Marasmius rotalis* Espoosta ja *Naucoria festiva* Tuusulasta), apul.prof. R. Tuomikoski. — Mycotheca fennica (n:ot 601—900, 300 näytettä), Yliopiston kasvipatologinen laitos.

Lisäksi on toht. V. B. Lehtola lahjoittanut museolle omistamansa prof. J. I. Lirovainajan laajan yksityisen mikrosienikokoelman. Museon kokoelmat ovat sitä paitsi karttuneet seuraavien henkilöiden tekemillä pienemmillä sienilahjoituksilla: tri T. Brander, maist. R. Bäck, puutarh. A. Hellemaa, dos. I. Hiitonen, dos. J. Jalas, leht. Esteri Laine, maist. P. H. Lindberg, opett. Ann-Marie Malmström, tri G. Marklund, luotsi G. Nordström, maist. A. Rauhala, tri T. Rautavaara, maist. H. Roivainen, rva Ethel Ruotsalo, maist. M. Scherfbeck, rva Helvi Soini, maist. Erna Strandström, yliopp. T. Ulvinen, yliopp. T. Valtonen, tri K. O. Vartia, apt. U. Widlund, yliopp. E. Vilpa.

Levät: 34 näyt., Ta, Om, Ob, dos. C. Cedercreutz. — 20 näyt., Ab, N, Ta, Om (herb. E. F. af Hällström), pankkivirk. S. af Hällström. — 10 näyt., Al, N, Ta, prof. E. Häyrén. — 8 näyt. näkinpartaisia (Charophyta), Ks, Lk, maist. J. Salonen. — 10 näyt., Al, tri G. Sternberg.

Museon vaihtokokoelmia varten on saatu lukuisia jäkälänäytteitä tri A. J. Huuskoselta ja hra E. F. af Hällströmin kuolinpesältä sekä putkilokasvinäytteitä useilta henkilöiltä, joista erikoisesti mainittakoon seminaarinjohtaja K. H. Pankakoski ja prof. E. Häyrén.

Tillväxten av Helsingfors Universitets inhemska botaniska samlingar under verksamhetsåret 1953—1954.

Redogörelse avgiven vid årsmötet 13. 5. 1954 av intendenten dr Gunnar Marklund.

Hela antalet exemplar, varmed det inhemska herbariet ökats under det förflutna verksamhetsåret, kan inte nu anges beroende på att i tvenne stora, nyförvärvade kryptogamsamlingar proportionen mellan inhemskt och ut-

ländskt material ännu inte blivit fastställd. De åsyftade samlingarna äro dr V. Räsänens c. 21.500 exemplar omfattande lavsamling och prof. J. I. Liros privata svampsamling, som innehåller 12.640 ex., huvudsakligen rost- och sotsvampar. Den förstnämnda har av dr Räsänens sterbhus sålts till Universitetet, den senare har av dr V. B. Lehtola överlämnats som gåva. Båda dessa mycket värdefulla samlingar innehålla åtskilliga typexemplar.

Bortsett från de nämnda samlingarna har det inhemska herbariet tillvuxit med sammanlagt 23.634 exemplar. Denna ökning, för vilken Botaniska museet står i tacksamhetsskuld till 119 personer resp. institutioner, fördelar sig på de olika växtgrupperna på följande sätt:

Kärlväxter	19.723 ex.
Mossor	604 »
Lavar	2.324 »
Svampar	901 »
Alger	82 »
Summa	23.634 ex.

Kärlväxter: 30 ex., olika prov., stud. T. Ahti. — 462 ex. (herb. L. Maristo), olika prov., till betydande del vattenväxter, skolelev A. Arpiainen (inköpta). — 80 ex., Om Gamlakarleby, lektor Siri Björkman. — 1.021 ex., olika prov., prof. H. Buch. — 33 ex., Oa, Ob, mag. R. Bäck. — 574 ex., olika prov., mest *Ranunculi auricomi* fr. Ai, och Ab, doc. C. Cedercreutz. — 98 ex., olika prov., translator H. Edelmann. — 1.791 ex., huvudsakl. SW-skärgården (herb. Ole Eklund), mag. Gerda Eklund. — 105 ex., Ab, Ik, Tb, mag. V. Erkamo. — 188 ex., Ka Vehkalahti (bl.a. talrika *Ranunculi auricomi*), Ta Ypäjä, mag. L. Fagerström. — 48 ex., till största delen *Ran. auricomi*, mest Ob, sällsk. »Flora Ob, Oulu». — 173 ex., Ok, bl.a. de för prov. nya *Botrychium simplex* (Paltatamo) samt (Hyrynsalmi, tillfälliga) *Genista tinctoria*, *Carex flacca*, *Rorippa silvestris*, *Trifolium montanum*, *Alchemilla xanthochlora* (den sistn. ny för landets adventivflora), kapt. L. Heikkinen. — 42 ex., Ok, kapt. L. Heikkinen & prof. M. J. Kotilainen. — 37 ex., Ab, dels *Ranunculi auricomi* fr. Rimito, dels adventivv. huvudsakl. fr. Reso, bl.a. de för landet nya *Cerastium dichotomum*, *Hypecoum pendulum*, *Brassica Tournefortii*, *Bupleurum croceum*, *Lallemantia canescens*, *Onopordon tauricum*, hr E. Hinnerichsen. — 16 ex., Ab, N, Ta, bl.a. *Luzula sudetica*, Loppi o. *Carex appropinquata*, Korso, stud. V. Hintikka. — 35 ex. *Nymphaea*, mest N, Sa, forstm. N. H. Hornborg. — 122 ex., Ab Kimito, forstm. Edv. af Hällström. — 2.021 ex. (herb. Elis F. af Hällström) mest Ab (Lojo, Tenala), N (Sibbo, Sjundeå, H:fors), Ta (Hartola), banktjänsteman S. af Hällström. — 495 ex., N, Ta, Oa, bl.a. *Botrychium simplex* (Bergö), ny för Oa, prof. E. Häyrén. — 197 ex., olika prov., stud. P. Isoviita. — 63 ex., St, doc. J. Jalas. — 415 ex., bl.a. talrika *Taraxaca* och *Ranunculi auricomi*, huvudsakligen N, Lovisa-trakten, prof. F. W. Klingstedt. — 65 ex., huvudsakl. Ab Finby (leg. lyceist Tapani Kontuniemi), dr T. Kontuniemi. — 1.270 ex., olika prov., mest Kl, (herb. J. S. W. Koponen), fru Laura Sorma-Koponen (inköpta). — 35 ex., mest Kb Rautavaara, bl.a. *Epipogon*, seminarieelev Alb. Korhonen. — 182 ex., N Mäntsälä, mag. L. Korhonen. — 1.518 ex., olika prov., särskilt Ab Sagu, Ta Korpilahti, Kb Kides, Lk, Le (herb. A. E. Koskimies), fru Anna-Liisa Koskimies. — 2 ex., Kl, Parikkala, bl.a. *Potamogeton rutilus*, ny för prov., stud. Anja Kosonen. — Prof. M. J. Kotilainen, se Heikkinen & Kotilainen. — 39 ex., Ta Hämeen-

kyrö, apot. A. Kytöniemi. — 34 ex., Sb Nilsiä, lärare O. Kyyhkynen. — 66 ex., Ob, huvudsakl. *Carices distigmaticae*, prof. I. Leiviskä (†). — *Cynosurus cristatus*, Ab Lojo, prof. Harald Lindberg. — 30 ex., Ab, N, mag. P. H. Lindberg. — *Lathraea squamaria*, N Sibbo, skolelev K. Lindfors. — *Alchemilla sarmatica*, N Åggelby, stud. Ulla Lindström. — 124 ex., Ab, N, mest *Hieracia* och *Taraxaca*, dr B. Malmio. — 838 ex. *Ranunculi auricomi*, St, Oa, Ob samt 351 ex. andra kärlv., huvudsakl. N, dr G. Marklund. — 4 ex., Al, bl.a. helbladig *Valeriana officinalis*, mag. A. Nordman. — 27 ex., mest *Taraxaca*, Al Vårdö, hemmansägare P. Olofsson. — 120 ex., Ta, huvudsakl. Tyrväntö, seminariedirektor K. H. Pankakoski. — 1.209 ex., olika prov., bl.a. talrika *Taraxaca* samt en mängd för landet nya adventivv. (H:fors Drumsö), importerade med kork, dr B. Pettersson. — *Epipactis palustris* o. *Cinna*, N Hyvinge, K. Pohjakallio. — 350 ex. *Taraxaca*, 118 ex. andra kärlv., Ab, St, Oa, bl.a. den för vår adventivflora nya *Genista germanica*, Kaskö, lärare A. Railonsala. — 530 ex., olika prov., mest Le o. Ob, mag. H. Roivainen. — 67 ex., Ks, Lk, bl.a. *Potamogeton rutilus*, Kuusamo, ny för prov., mag. J. Salonen. — *Cynanchum*, N Sjundeå, fru Elisabet Segercrantz. — 1.434 ex., huvudsakl. södra Finland (herb. Axel Sternberg, herb. Gunnar Sternberg, herb. Iris Sternberg, herb. Dargar Sternberg), dr G. Sternberg. — 355 ex., leg. F. Collan (mest Sb Idensalmi, 1830-talet) samt E. Hisinger (mest N Ingå, 1840-talet), Studentbiblioteket, funna på dess vind. — 124 ex., Ta, mest Ruovesi och Tammerfors, stud. P. Talvitie. — 1.340 ex., olika prov. (herb. Graeffe o. herb. Westerlind), Tammerfors svenska samskola. — 23 ex. adventivv., Om Ylivieska, S. Tapio. — 36 ex., N Elimä, godsägare C. G. Tigerstedt. — 257 ex., Ab (mest Pusula), Ta (mest Somerniemi), Lk, Ll, stud. T. Toivonen. — 288 ex., olika prov., mest leg. H. Warén (Waris) samt A. V. Auer, även adventivväxter fr. Reso och Åbo, bl.a. *Melilotus sulcatus*, *Lallemantia iberica*, *Veronica campylopoda* och *Cephalaria transsilvanica*, nya för landet, Turun Yliopisto. — 31 ex., Al, Ab, N, bl.a. *Liparis*, *Cladium* o. *Schoenus ferrugineus* fr. Hammarland samt flere adventivv., t.ex. *Potentilla recta* (Eckerö, ny för Al) samt (fr. H:fors) *Eragrostis pooides*, *E. pilosa* o. *Panicum hygrophilum*, den sistn. ny för landet, dr H. Törnroth. — 74 ex., olika prov., mest Ka, dr A. Ulvinen. — 22 ex., Ka, Sa, bl.a. *Cardamine flexuosa*, Sa Luumäki, ny för Finlands fastland samt *Equisetum variegatum*, Luumäki, ny för Sa, stud. T. Ulvinen. — 27 ex., Oa, mest Vasa, bl.a. *Helianthemum nummularium* (adv.), rekt. I. Vainio. — 25 ex., Lps, general K. M. Wallenius. — 355 ex., Ta, stud. E. Vilpa.

För ytterligare gåvor till kärlväxtsamlingen tackar museet följande personer: stud. Eila Airanne, apot. B. Färdig, stud. Marjatta Huhti, hr N. Ivanoff, stud. E. Kajaste, dr R. Kalliola, stud. Marja-Liisa Kivinen, stud. L. Kohonen, agronom A. T. Kolehmainen, pastor G. Kvist, mag. J. Lounamaa, stud. K. Malmström, prof. O. Meurman, stud. Kaisu Niskasaari, fru Siiri Nurminen, lekt. L. Pohjala, stud. P. Rajala, stud. Liisa Ratinen, mag. Aarre Rauhala, stud. S. Sulkava, vicehäradshövd. S. Sundqvist, »Tampereen Luonnon Ystävät», mag. L. Tiensuu, stud. V. Törnroos, stud. Leena Vaahtoranta, lärare W. Wahlbeck, forstm. E. Valleala, dr E. J. Valovirta, stenograf A. Valta, elev R. Widlund.

Under detta verksamhetsår ha ännu inemot 2000 ark, tillhörande gamla samlingar, som hittills förblivit ouppsatta, införlivats med det ordnade herbariet. De äldsta av dessa herbarieväxter ha insamlats redan på 1820-talet — av J. Fellman i Lappland. De största bland dessa kollektioner äro M. Brenners (mest från norra Finland) samt C. W. Fontells (mycket rikligt material särskilt av *Carices distigmaticae* från Om och Lps).

Mossor: 3 ex., Ta, Om, stud. T. Ahti. — 4 ex., doc. C. Cedercreutz. — 43 ex., Kl, Sb, dr A. J. Huuskonen. — 3 ex., N, prof. E. Häyrén & dr G. Marklund. — 50 ex., St, stud. P. Isoviita. — 105 ex., N, prof. F. W. Klingstedt. — 173 ex., olika prov. (herb. A. Koskimies), fru Anna-Liisa Koskimies. — 22 ex., Ab, Ta, mag. A. Koskinen. — 152 ex., Ab,

mag. H. Roivainen. — 33 ex., Ks, Lk, mag. J. Salonen. — 16 ex., Al, Ab, dr G. Sternberg.

Lavar: 3 ex., Oa, Om, stud. T. Ahti. — 1 ex., Ab, agroforstkand. L. O. Ervi. — 35 ex., olika prov., lekt. R. Hakulinen. — 201 ex., Sb, Le, dr A. J. Huuskonen. — 997 ex., Ab (Kimito o. Lojo), N (Sibbo o. Sjundeå), Ta (Hartola) (herb. E. F. af Hällström), banktjänsteman S. af Hällström. — 762 ex., främst av släktena *Lobaria*, *Nephroma*, *Peltigera* och *Rinodina*, olika prov., prof. E. Häyrén. — 91 ex., främst N (Pernå och Lovisa), prof. F. W. Klingstedt. — 85 ex., olika prov. (herb. A. Koskimies) fru Anna-Liisa Koskimies. — 110 ex., olika prov., mag. A. Koskinen. — 39 ex., Al, Ab, dr G. Sternberg.

Dessutom har till museet inlösts dr V. Räsänens (†) stora privata lavsamling.

Svampar: 11 ex., Al, N, St, Ob (bl.a. *Boletus luridus*, Al, Finström; *Rhizopogon roseolus*, Ob, Karlö), doc. och fru C. Cedercreutz. — *Pisolithus arenarius*, N, Pernå, hr C. G. Elmgren. — 8 ex., N (bl.a. *Tricholoma portentosum* v. *leucoxanthum* fr. Tusby), med.lic. E. Estola. — 30 ex., N, Ta, Oa, prof. E. Häyrén. — 3 ex., Ab, doc. P. Kallio. — 18 ex., N, prof. F. W. Klingstedt. — 22 ex., olika prov. (herb. A. Koskimies) fru Anna-Liisa Koskimies. — 200 ex., Ab, Ta (bl.a. *Leptoporus erubescens* o. *Poria aurantiaca* fr. Jämsä, *Trametes odora* fr. Kuorevesi), Sa, Tb (bl.a. *Phaeolus Schweinitzii* fr. Saarijärvi), Lk, mag. A. Koskinen. — 3 ex., Li, prof. V. Kujala. — 144 ex., N (bl.a. de för Finland nya *Badhamia capsulifera*, *Galera appendiculata*, *Mycena osmundicola* o. *Sclerotinia globispora* fr. H:fors), mag. N. Malmström. — *Boletus castaneus*, N, Borgå, dr A. Mickwitz. — *Dryodon coralloides*, Ta, Pälkäne, skolelev Ritva Mäkinen. — 5 ex., Al, Ab, N, G. Sternberg. — 131 ex., Ab (bl.a. de för Finland nya *Collybia racemosa* o. *Hygrocybe citrino-virens* fr. Bromarv), N (bl.a. de för Finland nya *Marasmius rotalis* fr. Esbo o. *Naucoria festiva* fr. Tusby), prof. R. Tuomikoski. — *Mycotheca fennica* (N:ris 601—900, 300 ex.), Universitetets växtpatologiska inrättning.

Dessutom har dr V. B. Lehtola donerat till museet prof. J. I. Liros i hans ägo befintliga stora privata mikrosvampsamling.

Nedannämnda personer ha ytterligare lämnat mindre bidrag till museets svampsamling: dr T. Brander, mag. R. Bäck, trädgårdsmästare A. Hellemaa, doc. I. Hiitonen, doc. J. Jalas, lekt. Esteri Laine, mag. P. H. Lindberg, lärare Ann-Marie Malmström, dr G. Marklund, lotsen G. Nordström, mag. A. Rauhala, dr T. Rautavaara, mag. H. Roivainen, fru Ethel Ruotsalo, mag. M. Scherfbeck, fru Helvi Soini, mag. Erna Strandström, stud. T. Ulvinen, stud. T. Valtonen, dr K. O. Vartia, apot. U. Widlund, stud. E. Vilpa.

Alger: 34 ex., Ta, Om, Ob, doc. C. Cedercreutz. — 20 ex., Ab, N, Ta, Om (herb. E. F. af Hällström), banktjänsteman S. af Hällström. — 10 ex., Al, N, Ta, prof. E. Häyrén. — 8 ex. kransalger (Charophyta), Ks, Lk, mag. J. Salonen. — 10 ex., Al, G. Sternberg.

Till museets dublettsamlingar ha dr A. J. Huuskonen och hr E. F. af Hällströms sterbhus lämnat talrika lavexemplar; kärlväxtdubletter ha erhållits av flere personer, av vilka främst må nämnas seminariedirektor K. H. Pankakoski och prof. E. Häyrén.

Indices

Index auctorum

BRANDER, T.: Försök med Verbascum-frön 50
— — Om gråalens (Alnus incana L.) vegetativa förökning ..... 50—51
— — Vandrar illern (Putorius putorius L.) i flock? ..... 51—52
— — Om könsdimorfismen hos sjö- och dammrudan (Cyprinopsis carassius vulgaris Krög. och C. c. gibelio Bloch) ..... 52—53
— — Strödda iakttagelser i Urdiala (Ta) om den abnorma väderlekens inverkan på djurvärlden under början av 1950-talet ..... 53—55
— — Bidrag till Urdiala sockens (Ta) fågelfauna ..... 55—57
— — Om bisamråttans (Ondatra z. zibethica L.) längdmått, vikt, könsproportioner m.m. i Urdiala socken (Ta) ..... 57—59
— — Om våra harars vinterdiet ..... 59—62
— — Iakttagelser om zookori ..... 62—71
BUCH, HANS: Blommande blåsippor i Botaniska trädgården 11
CEDERCREUTZ, C.: Lathraea squamaria i Estland, diskussionsinlägg 12
CEDERCREUTZ, ULLA: Tribolium-plågan i Helsingfors, diskussionsinlägg 43
DONNER, K. O.: (Retningsledningen i nerverna) ..... (11)
— — Redogörelse för biblioteket under verksamhetsåret 1953—54 .. 83—84
EKMAN, SVEN (Uppsala): (Undersökningar över kräftdjursplankton i Norra Lapplands fjälltrakter) ..... (15)
FAGERSTRÖM, LARS: Emil Graeffe och hans herbarium ..... 2—10
— — Några data om abnormiteter i växt- och djurvärlden sommaren och hösten 1953 ..... (11) 26—27
— — En beaktansvärd förekomst av Ajuga pyramidalis L. i norra Veckelaks (Karelia australis) ..... 28—31
— — Erysimum cheiranthoides L. funnen på utskären i den östnyländska och den sydkarelska skärgården ..... (16) 31—32
— — Cynanchum vincetoxicum (L.) RBr. funnen i N, Sjundeå ..... 32—34
— — Växtfynd i sydvästra Tavastland. III ..... 34—35
— — Av J. O. Bomansson på Åland 1884—1885 insamlade lavar .... 35—41
FREY, RICHARD: Helsingin Yliopiston Hyönteistieteellisen museon kokoelmien kasvu toimintavuonna 1953—54 ..... 103—105
— — Samlingarnas tillväxt vid Helsingfors Universitets Entomologiska museum under verksamhetsåret 1953—54 ..... 106—109
FÄRDIG, B. och WESTERLUND, V.: Lathraea squamaria L. funnen i Sibbo (Nyl.) ..... (12) 13—15
GRANIT, A. W.: Iakttagelser beträffande lemmel och varfågel..... 24—25
v. HAARTMAN, LARS: Streptopelia decaocto på Lemsjöholm i Askainen 11
— — Klimatets inflytande på flyttfåglarnas återkomst under våren 43

HACKMAN, WALTER: Hasarius adansoni Audouin (Areneae, Salticidae) funnen i växthus i Helsingfors 12
— — (Spindelfaunan på Newfoundland) ..... (15)
— — Spindlar från Pisavaara naturpark ..... 44—47
— — Contributions to the knowledge of Finnish spiders. II ..... 47—49
HELLÉN, WOLTER vide STENIUS, GUNNAR
HUSTICH, ILMARI: Den ovanligt varma vårens och försommarens samt höstens (1953) inverkan på djur- och växtvärlden 11
HÄYRÉN, ERNST: Veli Räsänen † ..... (1) 85—86
— — En för Finland ny blågrön alg, Fischerella ambigua (Näg.) Gom. från Korpilahti socken, Tavastia australis ..... (1) 2
— — Archieraciernas blomning i Helsingforstrakten sommaren 1953 samt höstblomning av Primula och Alliaria 1953 11
— — Kaukelanjärvi vid Harju i Padasjoki, TA, rubbad ur jämviktsläget ..... 12—13
— — Spridda anteckningar om alger och vattenvegetation i Finland, andra samlingen ..... 18—20
— — Några lavar och mossor från Lemsjöholm ..... 21—22
— — Eine für Finnland neue blaugrüne Alge, Leptochaete fonticola Borzi, aus Luhanka, Tavastia australis ..... 43—44
JÄRVI, T. H.: Don Arthur Wikström † 11
— — »Galathea»-ekspeditionin työskentelyä 1950—52 16
— — Vollständig schuppenloser Brachsen, Abramis brama L., im Kirchspiel Pori am Bottnischen Meerbusen erhalten ..... 16—18
— — Pelecus cultratus ålder, diskussionsinlägg 42
— — Elodea canadensis i Kaisaniemi, diskussionsinlägg 43
KALELA, OLAVI: Helsingin Yliopiston Eläintieteellisen museon yleisen osaston kokoelmien kasvu vv. 1953—1954 ..... 99—100
— — Samlingarnas tillväxt vid Helsingfors Universitets Zoologiska Museums allmänna avdelning under verksamhetsåret 1953—1954 101—102
KLINGSTEDT, F. W.: Elodea canadensis spridning, diskussionsinlägg .. 43
— — Glyceria maxima i östra Nyland, diskussionsinlägg 43
KROGERUS, ROLF: (Fyra myror) ..... (16)
KUJALA, VILJO: Iivari Gabriel Leiviskä † ..... (41) 86—87
KURTÉN, BJÖRN: (Hästarnas utveckling) ..... (1)
LINDBERG, HÅKAN: Ingmar Calonius † 11
— — Jarl Otto Casimir Carpelan † ..... (41) 88—89
MARKLUND, GUNNAR: Elis Ferdinand af Hällström † 88
— — Helsingin Yliopiston kotimaisten kasvitieteellisten kokoelmien kasvu v. 1953—1954 ..... 109—112
— — Tillväxten av Helsingfors Universitets inhemska botaniska samlingar under verksamhetsåret 1953—1954 ..... 112—115
NORDMAN, ADOLF FR.: Rökskador förorsakade av Pargas Kalkindustris anläggningar — i vilken utsträckning har därigenom vegetationen förändrats och vilka skadeverkningar i övrigt kunna annoteras? ..... (21) 22—24
OLSONI, BÖRJE: Carex globularis och Silene rupestris i Skärgårdshavet 21
— — Pelecus cultratus från Borgå 41
— — Tribolium destructor i Borgå 42

Olsoni, Börje: Inplantering av Helix pomatia, H. nemoralis och H. hortensis i Borgå 42
— — Invandringshistoriskt viktiga Taraxacum-arter 42
— — Glyceria maxima i Kimito, Elodea vid Borgå, diskussionsinlägg 43
Palmgren, Alvar: Vegetationens utveckling på Åland, diskussionsinlägg 11
— — Explosionsartad utbredning hos vissa växtarter, diskussionsinlägg 11
— — Cardamine flexuosa och Lepidium neglectum på Åland 16
— — Erysimum cheiranthoides på Åland, diskussionsinlägg 16
— — Studium av de ursprungliga Taraxacum-arterna, diskussionsinlägg 42
— — Elodea canadensis i Kaisaniemi, diskussionsinlägg 43
— — Societas pro Fauna et Flora Fennica 13.5.1953—13.5.1954 .... 72—98
Palmgren, Pontus: Den biologiska stationen i Lammi 16
— — Rökskador förorsakade av Pargas Kalkindustri, diskussionsinlägg 21
Sauramo, M.: (Kasviliisuuden ja ilmaston kehityksestä jääkauden jälkeisenä aikana) ..... (41)
Stockmann, Sten: Societas pro Fauna et Flora Fennicas ekonomiska ställning under år 1953 ..... 80—82
Stenius, Gunnar och Hellén, Wolter: (Revisionsberättelse för år 1953) ..... (49)
Söyrinki, N.: (Espanjan luonnosta ja kulttuurista värikuvin) ..... (41)
Thorson, Gunnar (Köpenhamn): (Den jaevne havbunds dyresamfund i moderne belysning) ..... (21)
Törnroth, Holger: Liparis Loeselii, Cladium mariscus och Schoenus ferrugineus från norra Hammarland på Åland 2
— — Thlaspi arvense och Erysimum cheiranthoides i de åländska utskären 16
— — Utrotning av Tribolium, diskussionsinlägg 42
— — Ankomsten av grå flugsnappare och lövsångare till Grankulla 43
Westerlund, V. vide Färdig, B.
Wikgren, Bo-Jungar: Dygnsrytmiken hos laken 21

Index systematicus botanicus

Cyanophyceae

Anabaena flos-aquae 2
Fischerella ambigua 1, 2
Gloeotrichia intermedia 2, 20, 44
Hapalosiphon intricatus 44
Homoeothrix juliana 20
Leptochaete crustacea 43; *fonticola* 43—44
Lyngbya aestuarii 18
Merismopedia elegans 18
Microcoleus chthonoplastes 18
Nostoc coeruleum 20
Oscillatoria splendida 18
Rivularia biasolettiana 2, 18
Tolypothrix distorta 44; *tenuis* 18

Diatomeae

Tabellaria 20

Synonymica, *nova Fenniae*, **nova scientiae.** De nominibus provinciarum abbreviatis (Al, Ab, etc.) vide tabulam geographicam quae subest.

Chlorophyceae

Ankistrodesmus falcatus 18, v. *spirilliformis* 19
Bulbochaete 2, 44
Cladophora fracta 18, v. *rivularis* 20; *glomerata* 18, 19
Closterium 18
Coleochaete orbicularis 44
Enteromorpha Hopkirkii 19
Euastrum 18
Microspora tumidula 12, 13
Mougeotia 18, 20
Oedogonium 2, 18, 20
Spirogyra 18, 19
Tribonema 18
Vaucheria 19
Zygnema 18, 20

Charophyceae

Chara aspera 18
Nitella flexilis 20

Phaeophyceae

Dictyosiphon foeniculaceus 19
Fucus vesiculosus 19

Rhodophyceae

Ceramium diaphanum 19
Polysiphonia violacea 19

Fungi

Ancylistes Closterii 18
Badhamia capsulifera 112, 115
Boletus 63; *castaneus* 112, 115; *luridus* 112, 115
Clavaria 63
Collybia racemosa 112, 115
Dryodon coralloides 112, 115
Elaphomyces 62, 63
Galera appendiculata 112, 115
Hydnum 63
Hygrocybe citrino-virens 112,115
Leptoporus erubescens 112, 115
Marasmius rotalis 112, 115
Mycena osmundicola 112, 115
Naucoria festiva 112, 115
Phaeolus Schweinitzii 112, 115
Pisolithus arenarius 112, 115
Polyporus 63
Poria aurantiaca 112, 115
Rhizopogon roseolus 112, 115
Russula 63
Sclerotinia globispora 112, 115
Trametes odora 112, 115
Tricholoma portentosum v. *leucoxanthum* 112, 115

Lichenes

FAGERSTRÖM pagg. 34—41 (71 spp. AL).

Anaptychia ciliaris 21
Baeomyces rufus v. *carneus* 37
Cetraria Delisei 22; *islandica* 22; *odontella* 22
Cladonia alpestris 22; *bellidiflora* 22; *cariosa* 37; *carneola* 37, 38; *Delessertii* 37, 38; *macilenta* ssp. *bacillaris* 37, 38; *papillaria* 22; *rangiferina* 22; *silvatica* 22; *strepsilis* 22; *uncialis* 22
Coenogonium germanicum 22
Ephebe lanata 37
Ephebeia hispidula 37
Evernia furfuracea 21; *prunastri* 21
Gyrophora deusta 22; *hirsuta* 22; *hyperborea* 22
Lecanora allophana 21
Lecidea hyperopta 37; *paupercula* 37
Lobaria 112,115
Nephroma 112, 115
Parmelia 48; *infumata* 20; *omphalodes* 22; *sulcata* 21
Peltigera 112, 115; *erumpens* 22; *praetextata* 22; *venosa* 37
Pertusaria amara 21; *coccodes* 21; *leioplaca* 21; *leucostoma* 37, 38
Phlyctis argena 21

Physcia grisea 21; *perisidiosa* 21; *pulverulenta* 21
Racodium rupestre 37
Ramalina farinacea 21; *fraxinea* 21; *populina* 21
Rhizocarpon distinctum 37
Rinodina 112, 115
Sphaerophorus coralloides 22
Stereocaulon paschale 22
Xanthoria parietina 21; *substellaris* 21

Hepaticae

Barbilophozia barbata 22; *Hatcheri* 22
Cephalozia media 22
Gymnocolea inflata 22
Lepidozia reptans 22
Lophozia longidens 22
Metzgeria furcata 22
Orthocaulis atlanticus 22
Plagiochila asplenioides 15, 22
Ptilidium ciliare 22; *pulcherrimum* 22
Radula complanata 22
Scapania lingulata 22; *scandica* 22

Musci

Amblystegium serpens 21
Bartramia crispa 22
Cinclidium stygium 20
Dreplanocladus 2; *aduncus* 64
Fontinalis antipyretica 20, 64; *dichelymoides* 20
Grimmia angusta 20; *ovalis* 20
Homalia trichomanoides 22
Hylocomium proliferum 15, 22; *triquetrum* 15
Hypnum cupressiforme 22
Isothecium myosuroides 22
Mnium 15; *hornum* 22
Orthotrichum speciosum 21
Plagiothecium denticulatum 22; *piliferum* 22
Pleurozium Schreberi 15
Pohlia cruda 22
Pterygynandrium filiforme v. *decipiens* 20
Pylaisia polyantha 21
Rhodobryum roseum 15
Scorpidium scorpioides 20
Sphagnum obtusum 64, 65
Tortula 24

Pteridophyta

Aspidium spinulosum 14
Athyrium filix-femina 14
Blechnum spicant 36
Botrychium lunaria 34, 35; *simplex* 110, 113
Cryptogramme crispa 36
Cystopteris fragilis 34
Dryopteris linnaeana 14; *phegopteris* 14; *thelypteris* 18; *spinulosa* 14
Equisetum 12; *pratense* 35; *silvaticum* 14; *variegatum* 111, 114
Lastraea thelypteris 18
Lycopodium annotinum 14
Polypodium dryopteris 14; *phegopteris* 14; *vulgare* 34
Pteris aquilina 14
Woodsia ilvensis 34

Spermatophyta

Pagg. 13—15, 26—31, 31—32, 32—34, 34—35, 50, 50—51, 110—111, 113—114.

Abies balsamea 6; *concolor* 6; *sibirica* 6
Acer platanoides 21; *tataricum* v. *ginnala* 6
Aegopodium podagraria 14, 15
Aesculus hippocastanum 6
Agropyrum caninum 20, 34; *fibrosum* 20
Agrostis canina 34
Ajuga pyramidalis 28—31
Alchemilla sarmatica 110, 114; *xanthochlora* 110, 113
Alliaria officinalis 11
Alnus glutinosa 12, 31, 61; *incana* 14, 50, 65

Alopecurus 62
Amelanchier 6; *spicata* 35
Anemone hepatica 11, 14, 15; *nemorosa* 14
Angelica silvestris 14
Arctium minus 35; *tomentosum* 35
Batrachium confervoides 20; *peltatum* 19, 20
Berberis 55, 68; *Thunbergii* 65, 66, 69; *vulgaris* 69
Betula 12; *verrucosa* 14
Bidens 62
Brassica Tournefortii 110, 113
Bupleurum croceum 110, 113
Calamagrostis arundinacea 14; *purpurea* 14
Calla palustris 12, 13, 64, 67
Callitriche autumnalis 20; *hamulata* 20; *polymorpha* 20
Campanula cervicaria 9, 26, 35; *rapunculoides* 9
Capsella bursa-pastoris 16
Caragana arborescens 6
Cardamine flexuosa 16, 111, 114
Carex appropinquata 110, 113; *digitata* 14, 15; *disticha* 34; *flacca* 110, 113; *flava* 34; *globularis* 21; *gracilis* 12; *loliacea* 35; *panicea* 34; *pseudocyperus* 18; *rostrata* 12; *tenella* 35; *vaginata* 35
Centaurea jacea 26; *phrygia* 26
Cephalaria transsilvanica 111, 114
Cerastium dichotomum 110, 113
Ceratophyllum demersum 19
Chamaedaphne calyculata 56
Cicuta virosa 18
Cirsium arvense 67
Cinna latifolia 111, 114
Cladium mariscus 2, 111, 114
Comarum palustre 12, 64, 67
Convallaria majalis 14
Corylus 6; *avellana* 14, 15
Cotoneaster 6
Cynanchum vincetoxicum 32—34, 111, 114
Cynosurus cristatus 110, 114
Daphne mezereum 14, 15
Elaeagnus argentea 6
Elatine hydropiper 2
Elodea canadensis 43
Epipactis palustris 111, 114
Epipogon 110, 113
Eragrostis pilosa 111, 114; *pooides* 111, 114
Erysimum cheiranthoides 16, 31—32; *hieraciifolium* 32
Evonymus europaeus 6
Fragaria vesca 14
Fraxinus americana 6; *excelsior* 21
Festuca rubra 34
Galium verum 34
Genista germanica 111, 114; *tinctoria* 110, 113
Geranium silvaticum 14
Glaux maritima 9
Glyceria maxima 34, 43
Helianthemum nummularium 111, 114
Helianthus annuus 66
Heracleum giganteum 6
Hieracium 11, 26, 110, 114; *crispans* 26
Hierochloë australis 34
Hippophaës rhamnoides 51
Hypecoum pendulum 110, 113
Jasione montana 9
Lallemantia canescens 110, 113; *iberica* 111, 114
Larix 6
Lathraea squamaria 12, 13—15, 110, 114
Lathyrus vernus 14, 15
Lemna trisulca 18
Lepidium neglectum 16
Ligustrum vulgare 6
Liparis Loeselii 2, 111, 114
Listera cordata 34
Lithospermum arvense 64
Lonicera 68; *caprifolium* 54, 69; *periclymemum* 54, 55, 69; *tatarica* 6; *xylosteum* 14, 15
Luzula pilosa 14; *sudetica* 110, 113
Lysimachia thyrsiflora 18
Lythrum salicaria 12
Majanthemum bifolium 14
Melampyrum pratense 65; *silvaticum* 14, 65

Melandrium album 50; *dioecum* (*rubrum*) 6, 50
Melica nutans 14
Melilotus sulcatus 111, 114
Milium effusum 14, 15
Moehringia trinervia 14
Myriophyllum alterniflorum 19, 20; *spicatum* 19
Nuphar 70; *intermedium* 19; *luteum* 12, 13, 20; *pumilum* 20
Nymphaea 19, 110, 113
Onopordon tauricum 110, 113
Oxalis acetosella 14, 15
Oxytropis campestris 26
Panicum hygrophilum 111, 114
Paris quadrifolia 14
Philadelphus coronarius 6
Phleum 62
Phragmites communis 2, 18..20
Picea alba 6; *Engelmannii* 6; *excelsa* 14; *glauca* 6
Pinus cembra 6; *strobus* 6
Pirola vide *Pyrola*
Poa pratensis 34
Polygonatum officinale 34
Polygonum amphibium 34; *viviparum* 34
Populus tremula 14
Potamogeton alpinus 18, 19; *gramineus* v. *fluviatilis* f. *angustifolius* 20; *gramineus* × *lucens* 19; *gramineus* × *perfoliatus* 20; *natans* 18; *obtusifolius* 19; *perfoliatus* 18..20; *praelongus* 20; *pusillus* 20; *rutilus* 110, 111, 113, 114; *sparganiifolius* 20; *zosterifolius* 20
Potentilla argentea 34; *Crantzii* 35; *fruticosa* 6; *recta* 111, 114
Primula 11
Prunella vulgaris 14
Prunus padus 14; *spinosa* 25; *triloba* 6; *virginiana* 6
Pulmonaria officinalis 14, 15
Pyrola chlorantha 35; *rotundifolia* 14; *secunda* 14; *uniflora* 14, 35
Quercus 6; *robur* (*pedunculata*) 21, 61
Ranunculus auricomus 14, 26, 110, 113, 114; *confervoides* 20; *peltatus* 19, 20; *polyanthemus* 34, 35; *reptans* 2
Rhamnus 6; *frangula* 14
Ribes alpinum 14; *aureum* 6; *rubrum* 35
Rorippa silvestris 110, 113
Rosa 6; *rugosa* 27
Rubus idaeus 14, 69; *saxatilis* 15
Rumex fennicus 34; *hydrolapathum* 18
Sagittaria sagittifolia 19, mod. *vallisneriifolia* 19
Salix 54, 60; *alba* 6; *caprea* 14; *cinerea* 12; *lapponum* 34; *myrtilloides* 34; *rosmarinifolia* 34; *viminalis* 6
Sambucus nigra 6; *racemosa* 6, 69
Schoenus ferrugineus 2, 111, 114
Scirpus acicularis 2; *caespitosus* 56; *lacustris* 19, 20; *maritimus* 18
Sedum Ewersii 66
Silene nutans 26; *rupestris* 21
Sinapis arvensis 35
Solanum dulcamara 35
Solidago virga-aurea 15
Sorbus aria 6; *aucuparia* 14; *obtusifolia* 6; *rupicola* 6; *scandica* 6
Sparganium 12; *Friesii* 12, 27; *minimum* 12; *simplex* 12, 20
Spiraea sorbifolia 6
Stachys palustris 66, 67
Stellaria holostea 15; *palustris* 34
Symphoricarpus racemosus 6
Symphytum officinale f. *albiflorum* 35
Syringa josikaea 6; *persica* 6; *vulgaris* 6
Taraxacum 42, 55, 110, 113, 114; *balticum* 42; *dissimile* 42; *laetum* ssp. *obscurans* 42; *officinale* 67, 68; *subulatum* 42
Thalictrum flavum 34
Thlaspi arvense 16
Thuja orientalis 6
Tilia 21; *cordata* 14, 15
Trientalis europaea 15
Trifolium montanum 110, 113
Trollius europaeus 50
Typha angustifolia 18; *latifolia* 18
Utricularia vulgaris 18, mod. *platyloba* 18
Vaccinium myrtillus 14; *vitis-idaea* 14

Valeriana officinalis 111, 114
Verbascum nigrum 50; *thapsus* 50, 64
Veronica campylopoda 111, 114; *chamaedrys* 15; *longifolia* 35
Viburnum 6; *opulus* 14, 15
Vicia sepium 15; *silvatica* 26
Viola epipsila 35; *riviniana* 15
Viscaria vulgaris 34
Zannichellia repens 18
Zizania aquatica 62

Index systematicus zoologicus

Odonata

Anax 104, 107

Dermaptera

Forficula auricularia 104, 107

Hemiptera

Dimorphopterus spinolae 104, 107

Hymenoptera

Arenetra pilosella 104, 107
Bombus balteatus 104, 107, v. *nivalis* 104, 107, v. *tristis* 104, 107
Chelonus depressus 104, 108; *erosus* 104, 108; *latruncu-lus* 104, 108; *obscurator* 104, 108
Cimbex femorata 104, 107
Crabro lapponicus 104, 107
Diplolepis longiventris 104, 108
Formica forsslundi 104, 107; *fusca lemani* 104, 107; *gagatoi-des* 104, 107; *suecica* 104, 107; *uralensis* 104, 107
Metopius fuscipennis 104, 108
Ophion luteus 104, 107; *obscurus* 104, 107
Platylabus latiscapus 104, 107
Pontania 104, 107
Tachysphex helveticus 104, 107
Vespa rufa 104, 107

Coleoptera

Agrilus mendax 104, 108
Cryptolaemus montrowzieri 104, 108
Demetrias atricapillus 104, 108
Ilyobates subopacus 104, 108
Lathrimaeum pusilloides 104, 108
Lilioceris lilii 105, 108
Melolontha 64
Necrodes littoralis 104, 108
Oryctes nasicornis 104, 108
Otiorrhynchus sulcatus 105, 108
Parmena pubescens 105, 108
Phytonomus plantaginis 105, 108
Sphenoptera 104, 108
Tribolium destructor 42, 43

Diptera

Anatopomyia plumipes 105, 108
Camilla acutipennis 105, 108
Cephenomyia stimulator 105, 108
Chirosia **albifrons** 105, 108
Copromyza stercoraria 105, 108
Crataerrhina pallida 105, 108
Empis decora 105, 108
Hydrophorus **freyi** 105, 108
Hylephila unistriata 105, 108
Lonchaea cariecola 105, 108
Medetera cuspidata 105, 108
Mydaea bengtsoni 105, 108
Paroecus signaticeps 105, 108
Pegomyza virginea 105, 108
Platypezina connexa 105, 108
Sciapus contristans 105, 108
Sciara flavimana 105, 108
Tipula livida 105, 108; *montium* 105, 108
Volucella inanis 105, 108

Lepidoptera

Amathes macilenta 105, 109
Anthocharis cardamines 55
Apatura iris 105, 109
Aphomia sociella 105, 109
Aporia crataegi 55
Argynnis lathonia 55
Argyroploce moestana 105, 109
Blabophanes truncicolella 106, 109
Bryophila 24
Cidaria galiata 55; *montanata* 55
Colias hyale 55; *palaeno* 55
Coriscium sulphurellum 106, 109
Cucullia argentea 105, 109
Dichelia cinerana 105, 109
Diplodoma marginepunctella 106, 109
Ennomos erosaria 105, 109
Epinotia mercuriana 105, 109; *simploniana* 105, 109
Eupithecia inturbata 105, 109
Gonepteryx rhamni 55
Hadena monoglypha 54
Incurvaria praelatella 106, 109
Leucania pallens 54
Lobophora sexalata 55
Microphalera atrovittata 105, 109
Nemophora variella 106, 109
Nepticula nylandriella 106, 109; *sorbi* 106, 109
Notodonta jankovskii 105, 109; *oberthüri* 105, 109
Ophideres 105, 109
Ornix interrupiella 106, 109
Papilio antenor 105, 109; *machaon* 55
Plutella hyperboreella 106, 109
Polyommatus phlaeas 55
Pyrausta ferrugalis 105, 109
Solenobia lichenella 105, 109
Syrichtus centaureae 56
Rhyacia c-nigrum 105, 109; *triangulum* 105, 109
Roesslerstammia erxlebeniella 106, 109
Stomopteryx detersella 106, 109; *polychromella* 106, 109
Symmoca pallida 106, 109
Uropyia meticulodina 105, 109
Vanessa antiopa 55; *c-album* 55
Zelleria ribesiella 106, 109

Arachnoidea

HACKMAN pagg. 12—13, 44—47 (69 spp. OB), 47—49.

Anacotyle stativa 48, 99, 101
Centromerus expertus 48, 99, 101
Donachochara speciosa 48
Evarcha falcata 12
Hasarius adansoni 12
Lathys humilis 47, 99, 101
Lepthyphantes pallidus 48
Meioneta beata 48, 99, 101
Prosopotheca monoceros 48, 99, 101
Protadia patula 48, 99, 101
Scotina gracilipes 48, 99, 101; *palliardi* 48
Silometopus incurvatus 48
Trachynella obtusa 48, 99, 101

Crustacea

Gammarus lacustris 20, 100, 102; *pulex* 100, 101
Polyartemia forcipata 100, 101

Mollusca

Anodonta cygnea cellensis 99, 101
Arianta arbustorum 99, 101
Helix hortensis 42; *nemoralis* 42; *pomatia* 42

Spongiaria

Ephydatia mülleri 20
Spongilla 19

Pisces

Abramis brama 16—18, 99, 101
Clupea finta 99, 101
Cobitis barbatula 99, 101
Cottus quadricornis f. *relictus* 99, 101
Cyprinopsis carassius 18, 52—53
Esox lucius 18
Gobius minutus 99, 101
Leuciscus erythrophthalmus 18, 70; *grislagine* 99, 101; *rutilus* 70
Lota lota 21
Mugil capito 99, 101
Osmerus eperlanus eperlano-marinus 99, 101
Pelecus cultratus 41—42
Perca fluviatilis 18

Reptilia

Vipera berus 54

Aves

BRANDER pagg. 55—57, 62—71

Accentor modularis 55, 69
Acrocephalus schoenobaenus 56
Anas acuta 56
Bucephala clangula 56
Carduelis spinus 68
Carpodacus erythrinus 55, 68
Clangula hyemalis 55
Cuculus canorus 43
Emberiza hortulana 43
Erithacus rubecula 69
Fringilla montifringilla 56
Fulica atra 18
Grus grus 56
Haematopus ostralegus 55
Hirundo rustica 43
Lanius collurio 25; *excubitor* 25
Larus argentatus 56, 99, 101; *canus* 56; *fuscus* 56
Luscinia 68; *svecica* 55
Mergus albellus 56; *merganser* 55
Motacilla alba 27; *flava* 43, *thunbergi* 56
Muscicapa hypoleuca 43; *striata* 43
Nucifraga caryocatactes macrorhynchus 55
Nyroca ferina 18, 56; *fuligula* 18
Oidemia fusca 55
Parus atricapillus borealis 68
Phylloscopus trochilus acredula 43
Picoides tridactylus 56
Podiceps cristatus 18; *griseigena* 55
Saxicola 68; *rubetra* 43
Sterna hirundo 56
Streptopelia decaocto 11; *turtur* 99, 101
Sylvia communis 43, 69; *curruca* 43
Tetrastes bonasia 69
Tringa glareola 56; *ochropus* 56
Troglodytes troglodytes 56
Turdus 68; *ericetorum philomelus* 69; *merula* 56, 69; *musicus* 69; *pilaris* 69; *torquatus* 99, 101

Mammalia

BRANDER pagg. 51—52, 57—59, 59—62, 62—71

Alces alces 53
Arvicola 65; *ratticeps* 25; *terrestris* 67
Apodemus agrarius 99, 101
Evotomys glareolus 65
Lepus europaeus 59, 59—62; *timidus* 53, 59, 59..62
Meles meles 62—64
Microtus agrestis 66; *arvalis* 67
Mus minutus v. *Fenniae* 65; *musculus* 65; *norvegicus* 65; *sylvaticus* 65
Myodes lemmus 24—25; *torquatus* 25
Myopus schisticolor 25, 99, 101
Ondatra zibethica 53, 57—59, 64..65
Putorius putorius 51—52
Rattus norvegicus 99, 101
Tursiops truncatus 99, 101

Index rerum

Abnormiteter i växt- och djurvärlden 1953 11, 26—27
Abnorm väderleks inverkan på djurvärlden under början av 1950-talet 53—55
Acta Botanica Fennica 1
Acta Societatis pro Fauna et Flora Fennica 1, 11
Acta Zoologica Fennica 1, 11, 15, 21, 49
Augmenta Musei Zoologici Museique Botanici Universitatis Helsingiensis 99—115
Bibliotheca Societatis 83—84
Biographia
CARPELAN, JARL OTTO CASIMIR 88—89
GRAEFFE, EMIL 2—10
AF HÄLLSTRÖM, ELIS FERDINAND 88
LEIVISKÄ, IIVARI GABRIEL 86—87
RÄSÄNEN, VELI 85—86
Fauna Fennica Arachnoidea 12, 44—47, 47—49, 99, 101, Aves 11, 25, 55—57, 99, 101, Crustacea 100, 101, Insecta 42, 103—106, 106—109, Mammalia 24—25, 51—52, 57—59, 59—62, 99, 101, Mollusca 42, 99, 101, Pisces 16—18, 41—42, 52—53, 99, 101
Flora Fennica Algae 2, 18—20, 43—44, Bryophyta 21—22, 111, 114, Fungi 112, 115, Lichenes 21—22, 35—41, 112, 115, Plantae vasc. 2, 13—16, 18—20, 21, 28—31, 31—32, 32—34, 34—35, 42, 110—111, 113—114
Memoranda Societatis pro Fauna et Flora Fennica 1
Migratio avium 43
Oecologia Mammalia 59—62, Plantae vasc. 50, 50—51
Oeconomia Societatis 80—82
Rökskador förorsakade av Pargas Kalkindustri 22—24
Seuran kokoukset 1, 11, 15, 21, 41, 49
Societas pro Fauna et Flora Fennica 13.5.1953—13.5.1954 72—89, 90—98
Stipendia 41
Sällskapets möten 1, 11, 15, 21, 41, 49
Tutkimusapurahoja 41
Zookori 62—71

Scripta auctor quisque sua praestat.

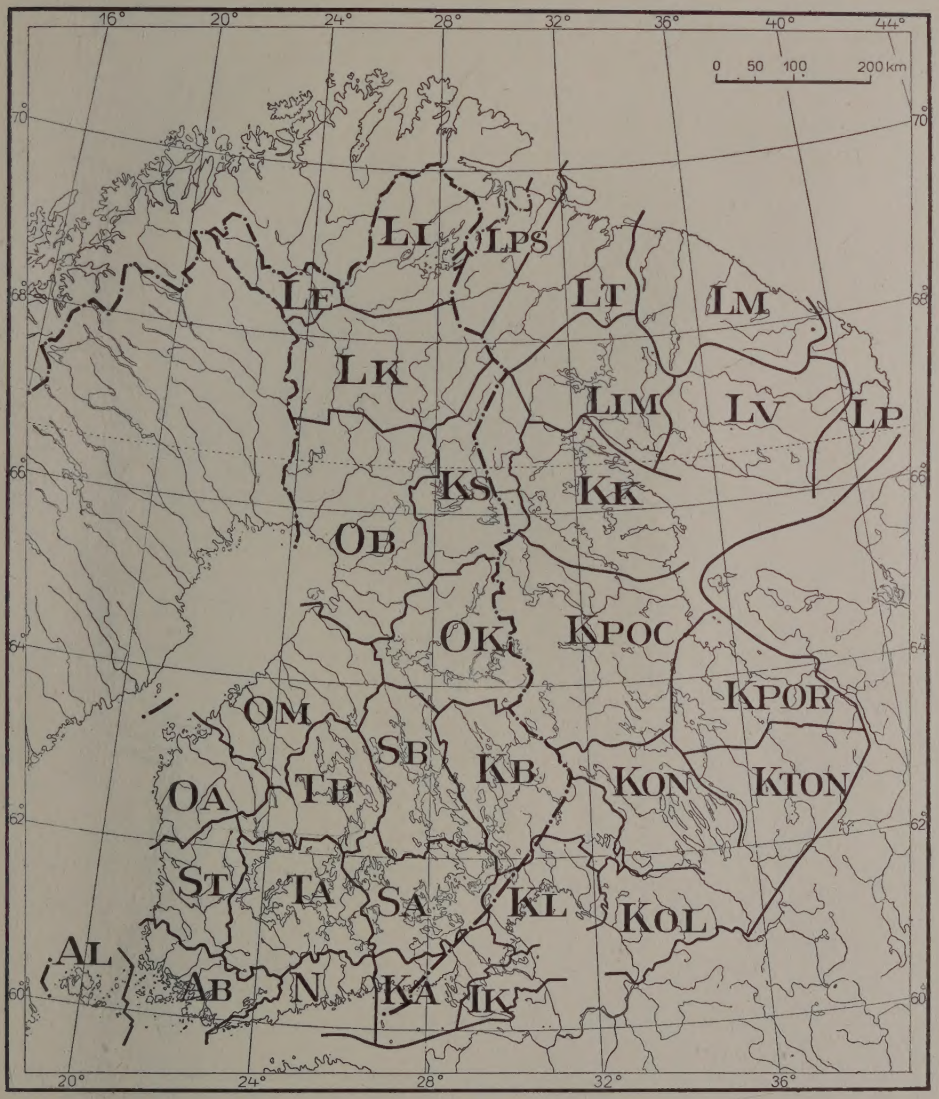

PROVINCIAE FLORAE ET FAUNAE FENNOSCANDIAE ORIENTALIS:

AB = Regio aboënsis	KS = Regio kuusamoënsis	N = Nylandia
AL = Alandia	KTON = Karelia transonegensis	OA = Ostrobottnia australis
IK = Isthmus karelicus	LE = Lapponia enontekiensis	OB = Ostrobottnia borealis
KA = Karelia australis	LI = Lapponia inarensis	OK = Ostrobottnia kajanensis
KB = Karelia borealis	LIM = Lapponia Imandrae	OM = Ostrobottnia media
KK = Karelia keretina	LK(EM) = Lapponia kemensis	SA = Savonia australis
KL = Karelia ladogensis	LM(UR) = Lapponia murmanica	SB = Savonia borealis
KOL = Karelia olonetsensis	LP = Lapponia ponojensis	ST = Satakunta
KON = Karelia onegensis	LPS = Lapponia petsamoënsis	TA = Tavastia australis
KPOC = Karelia pomorica occidentalis	LT = Lapponia tulomensis	TB = Tavastia borealis
KPOR = Karelia pomorica orientalis	LV = Lapponia Varsugae	